

LUCASVA'EA OMOMBE'U JESUS CRISTO'GA O Evangelho de Lucas

Lucasva'ea okwatija Teófilova'ea pe

¹ Kiro ji ikwatijari nde ve, Teófilo, terekwaha hete ti huvihavamo javo. Ojikwe he'yive'ga okwatija imombe'gwovo orerembikwahava nahanahã Cristo'ga oko ojiheve'ga pyteri pe ga mbojikoguka ojihe javo. ² Okwatija ga Jesus'garupive'ga nemimombe'ua - kiroki a'ea ga omombe'u ore ve Jesus'gareheva'ea pe. Ga omombe'u Jesus Cristo'ga rura avo yvya koty garuva ahe pyri no. Ga omombe'u Jesus'ga remimbo'ea ojive no. Ganemimombe'ua he'yive'ga okwatija a'ero.

³ Jihi no, ji ikwahapavi, Teófilo. A'ereki ymyahũ ji anhimbo'e Jesus'ga rura rehe gareaporogita rehe no garemimbo'ea rehe no. Ajapyaka ji hendukatuavo Jesus'garupive'ga ga mombe'urame. Pyry ji ve no ji ikwatijari Jesus'ga rehe terekwaha ti javo. Kiro po ti ji ikwatijapavi Jesus'ga mombe'ukatuavo nehẽ. ⁴ Nahã po ti ji nde mbo'epavi Jesus'ga rehe nehẽ. Ymya nde henduvi Jesus'ga mombe'ua. Kiro po ti ji ikwahaheteukari nde ve ikwatijarame imombe'upava nde ve nehẽ.

*Tupana'gapyrive'ga omombe'u João
Batistava'ea aragwama*

⁵ Ymyahũ Herodesva'ea rekoi israelitas'ga nduvihavuhuro gagwyri pe Judéia pe. A'ea rupi

Zacariasva'ea reko i kwawa'ēharamo Tupana'ga pe. A'ereki aheremboypya Abiasva'ea. A'ero ahe poravykyi Abiasva'ea rakykwepohara'ga pavēi gwe'yja'ga jatykahavuhua pype templo pype. Zacariasva'ea rembirekova'ea ko i kwawa'ēharava'ea rakykwepoharamo oko no. Aherera Isabel. ⁶ Ahe memei Tupana'ga reroviahetei ga nhi'īpo'rupava Zacariasva'ea Isabelva'ea pavēi. Ahe oko katu jipi.

—Pepyry pe, ei Tupana'ga ahe ve a'ero.

⁷ Ahe ndata'yri. Ahe jogwerekopyrame Isabelva'ea ndata'yri. Aerē ahe memei ixava'e, a'ero kaitu ahe ndata'yri.

⁸ Kiro Zacariasva'ea poravykyi gwe'yja'ga jatykahavuhua pype templo pype Abiasva'ea rakykwepohara'ga pavēi jara'ga py'ruavo i kwawa'ēharamo. ⁹ Ojopy'rupy'ru ga imbokaita incenso perfume apopyra Tupana'ga pe jipi ojatykahavuhua pype. A'ero kiro Zacariasva'ea herohoi perfume apopyra imbokaita Tupana'ga pe. ¹⁰ Ahe imbokairame he'yjuhuve'ga nduvi onhimongyavo okari pe ojatykahavuhua pyri templo pyri onhi'i'ga Tupana'ga pe.

¹¹ Kotihī Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga jipi iukari ua o'ama Zacariasva'ea pyri. Perfume apopyra kaihava pyri ojohukoty rūi ga ruri Zacariasva'ea imbokairame perfume apopyra hehe. ¹² Zacariasva'ea py'a oko tehe ga repiagame. Okyhyji hete ahe ga hugwi. Oyvyteri pe ahe ei: “Marā po ti ji reko i nehē naerū?” ei ahe.

¹³ A'ero Tupana'gapyrive'ga ei:

–Terekyhyji, ei ga Zacariasva'ea pe. A'ereki Tupana'ga ġwendu katu nde nhi'iġame ga pe. Nurã po ti nde ra'yramo enhimbirekohëa pe Isabelhëa pe nehë, ei ga Zacariasva'ea pe. João ti pemondo inoġa gareraramo peja'yra'ga reraramo, ei ga.
¹⁴ Ga arame po ti nde vy'ari ejoryjoryvamo nehë. He'yjuhuve'ġa po ti ovy'a gworygworyvamo nehë no.

¹⁵ –Aerë po ti Tupana'ga ei ga pe nehë: “Huvihava ko ga.” Nahã po ti Tupana'ga ei ndera'yra'ga pe nehë, ei Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga. Nurã po ti pe ndoryndoryvamo nehë. Ndo'ui po ti ga vinho nehë. Ojipe'ia no ahemboheagwryryva'ea po ti ga ndo'ui nehë. Tupana'ga ra'uva po ti ndojipe'ai ga hugwi ga pojkavo nehë ga arypyrame nehë ga nhimomboakaramo nehë no.

¹⁶ –Gaha po ti e'i israelitas'ġa pe nehë: “Penhi'ïpo'rua'ja ti Tupana'ga,” e po ti ga nehë. A'ero po ti he'yive'ġa Tupana'ga nhi'ïpo'rui ojikoga ga rehe nehë ndehe ko orepojkaharetea javo ga pe, ei Tupana'gapyrive'ga.

¹⁷ –Ndera'yra'ga po ti oho nhandepojkaha-
 harete'ga renonde nehë, ei ga Zacariasva'ea pe. Ymyahũ Tupana'ga ra'uva opojka Eliasva'ea ahe moiruamo ga mbopopoaka, ei Tupana'gapyrive'ga. Na jitehe po ti Tupana'ga ra'uva ndera'yra'ga pojkai ga moiruamo ga mbopopoaka nehë. A'ero po ti ndera'yra'ga akwaimbae'ġa mbo'embo'ei nehë. “Pearõ ti peja'yra'ġa.” A'ea po ti ga ei ġa arõukara'java ġa pe nehë, ei ga. Kiroki ġa ndokoi Tupana'ga nhi'iġa rupi – ġahã po ti ga ombojapyaka katu nehë.

Pyryve'ga ja po ti ga oko a'ero gweaporogitakaturonehē. Nahā po ti ndera'yra'ga ga mboavujikweri Tupana'ga pe nehē toko ti ga Tupana'gareheva'ero javo. O'arame nahā po ti ga rekoi nehē, ei Tupana'gapyrive'ga Zacariasva'ea pe.

¹⁸ —Marā po ti ji heroviari tayri'ga rehe nehē? ei Zacariasva'ea. A'ereki ji jixava'e nhirembirekohēa pavēi, ei ahe.

¹⁹ A'ero Tupana'gapyrive'ga ei ahe ve:

—Jirera ko Gabriel. Jihi Tupana'gapyriva'ea jitekovo ga pyri jipi, ei ga Zacariasva'ea pe. Gaha Tupana'ga ji mbuhurukari nde pyri emombe'u ti Zacarias'ga pe javo. A'ero ji ruri imombe'ukatuavo nde ve pyryva'ea. ²⁰ Nahā po ti ndera'yra'ga, a'e ko ji nde ve ko, ei ga Zacariasva'ea pe. Aerē Tupana'ga erame po ti ji'eagwera apiavo ihoi nehē, ei Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga. Nde ndereroviari reki ji'ea, ei ga. Nurā po ti nde nerenhi'i'ga'javi nehē, ei ga. Ji rendu ti! Ndera'yra'ga arirē jate po ti nde nhi'i'ga'javi nehē, ei ga Zacariasva'ea pe.

²¹ Ojatykahavuhua pyri templo pyri Zacariasva'ea re'yja'ga nduvi okari pe Zacarias'ga ti tohē jugwi kiro javo. Oyvyteri pe ga ei: “Maraname ga nohemuhūi naerū ore ve?” ei ga onhimomby'avo.

²² Aerē ahe hemame gajatykahavuhua hugwi ua ga pyri tegwete ganhi'ihava ga pe. A'ero ga ei:

—Maraḡatu ga nonhi'i'ga'javi? ei ga. Po Tupana'ga gwepiuka mbatera ga pe, ei ga.

A'ereki opoa pyvō ahe nhi'inhi'ipotari ga pe. Nohema'javi ve reki ahenhi'i'ga ahe hugwi. A'ero ga hoi ogwovo.

²³ Aerē Zacariasva'ea poravykya'javi ojatykahavuhua pype templo pype. Mbohapyra te ahe kiri oporavykyavo. Oporavykypavirē ahe jivyri ogwovo ġwonga pe.

²⁴ Aerē Zacariasva'ea rembirekova'ea Isabelva'ea puru'aro. Isabelva'ea ndohoi ġwonga hugwi. Cinco ahe jahya mondoi ohoe'ymame ġwonga hugwi. Ahe e'i:

²⁵ —Ji poko Tupana'ga. A'ereki ga ombuhu jira'yra'ga ji ve nhirembireko'ga pe no, ei ahe. Ymya ġa ji jai nandera'yri javo. Kiro po ti ġa nde'ia'javi ji ve nehē, ei ahe.

Tupana'gapyrive'ga omombe'u Jesus'ga aragwama

²⁶ Oporu'arame seis Isabelva'ea jahya mondoi. A'ea rupi Tupana'ga ojipyryve'ga mondoukari Gabriel'ga cidade de Nazaré pe – perope Galiléiapeve'ġa gwyrri pe. ²⁷ Pevo Tupana'gapyryve'ga yvagipeve'ga hoi ogyva imombe'gwovo Tupana'ga nhi'ġa Mariava'ea pe. Akwaimbae'ga ndogwerekoi ve ahe.

—Hehā ti tahembireko tuhē Daviva'ea rymymino'ga pavēi nehē José'ga pavēi nehē, ei ahepo'ria.

Mariava'ea nahembirekoi ve Joséva'ea pavēi Tupana'gapyryve'ga rurame Mariava'ea pyri. ²⁸ Kiro Tupana'gapyryve'ga ruri Mariava'ea pyri javo ahe ve:

—Ejoryjory ti, ei ga. A'ereki Tupana'ga omombyry nde ve okovo nde pyri. Koji'i Tupana'ga imombyryvi nde ve kunhangwera'ġa pe hohe, ei ga Mariava'ea pe.

²⁹ Omyi Mariava'ea py'a Tupana'gapyrive'ga imombe'urame ahe ve. Oyvyteri pe ahe ei: “Marağatu ga ei ji ve ra'e?” A'ea ahe ei ojapyakavo hehe ikwahave'yma. ³⁰ A'ero Tupana'gapyrive'ga ei:

—Maria, ei ga ahe ve. Terekyhyji! A'ereki Tupana'ga imombyryvi nde ve. ³¹ Ji rendu ti! Ndepuru'a po ti nde nehē, ei ga. A'ero po ti nde eja'yra'ga mbo'ari nehē, ei ga Mariava'ea pe. Jesus emondo ti inoğa gareraramo. ³² Huvihavuhu hete po ti ga nehē, ei ga. Nhandepojykaharete'ga Tupana'ga koji'i ipopoaka hete ğa hohe pa. Jesus'ga pe po ti ga ei nehē jira'yra'ga. Tupana'ga tuhē po ti ga mongoi nehē eko ti huvihavuhetero javo. Nahã po ti ga huvihavuhetero ğwamonhava'ea py'rovo Daviva'ea py'rovo nehē, ei Tupana'gapyrive'ga. ³³ Nane'ymi jipi po ti ga rekoi Jacóva'ea rakykwepohara'ğa nduvihavuhetero gwe'yja'ğa nduvihavuhetero nehē. Avuirama po ti ga rekoi huvihavamo nehē, ei Tupana'gapyrive'ga Mariava'ea pe.

³⁴ Kiro Mariava'ea ei:

—Akwaimbae'ğa ndajirerekoi ve, ei ahe Tupana'gapyrive'ga pe. Ma po ti ji puru'aro nehē naerũ? ei ahe ga pe.

³⁵ A'ero Tupana'gapyrive'ga ei ahe ve:

—Pryy hete Tupana'ga ra'uva. Tupana'ga ipopoaka hete ojipe'ğa hohe pa. Aerē po ti gara'uva jyvi ua nde pyri nehē. Opopoakara pyvõ po ti Tupana'ga tayri'ga mondoi nde pype a'ero nehē. Nahã po ti ga ndera'yra'ga apoi nde ve nehē, ei ga Mariava'ea pe. Nurã ombo'arame

po ti ndera'yra'ga pyryhetero nehē. “Tupana'ga ra'yra'ga,” e po ti ġa ga pe nehē, ei ga ahe ve.

³⁶ —Ji rendu ti! ei ga ahe ve. Erekwaha nde eje'yjahēa Isabelhēa. Hēa ipuru'a no. Iġwaivī hēa kiro a. Ymya ġa ei: “Ndata'yri tuhē hēa.” Nahā ġa ei. Emo seis hēa omondo jahya opuru'arame. Kiro po ti hēa gwa'yra'ga mbo'ari nehē. ³⁷ A'ereki Tupana'ga pe ahā onhimiva'ea, ei ga imombe'gwovo.

³⁸ A'ero Mariava'ea ei Tupana'gapyrive'ga pe:

—Ji ko Tupana'gareheva'ea. Na ti ji puru'aro a'ero nehē ganhi'īga rupi nehē – kiroki a'ea nde eremombe'u ji ve, ei ahe ga pe.

A'ero Tupana'gapyrive'ga hoi ahe hugwi.

Mariava'ea oho Isabelva'ea repiaga

³⁹ Aerē Mariava'ea herekokatui ombate'ria. Kotihī ahe herohoi vytyruhua rupi Judéiapeve'ġa gwyri pe vytyruhupeve'ġa gwyri pe ogwovo pevove'ġa cidade pe. ⁴⁰ Pevo Zacariasva'ea ronga pe ahe hoi ogwovo Isabelva'ea pyri.

—Kiroġwe ji ruri, ei ahe Isabelva'ea pe.

⁴¹ A'ero Isabelva'ea ra'yrava'ea Isabelva'ea avykyi aheyvyteri pe ahe Mariava'ea nhi'īga renduvame. Kiro Tupana'ga ra'uvapyryva ruri Isabelva'ea pyri ahe pojkavo. ⁴² Nurā Isabelva'ea nhi'īga hahyahi hēa erame:

—Koji'i Tupana'ga imombyryvi nde ve kunhangwera'ga pe hohe, ei Isabelva'ea Mariava'ea pe. Aerē po ti Tupana'ga imombyryvi ndera'yra'ga pe nehē no. ⁴³ Nde ko jipojykaharete'ga yhēa reki. Kiro po ti nde ga mbo'a nehē. A'ero nde huvihava. Jihi okoteheva'ea ko ji. Emo nde erejo jitehe ji repiaga! ei ahe Mariava'ea pe onhimomby'avo.

44 Nenhi'îga ji henduvame kotihî jira'yra'ga roryoryvamo ji avykyavo jivytyeri pe ko, ei ahe Mariava'ea pe. 45 Pyry hete nde ve. A'ereki nde Tupana'ga nhi'îga rerovia na tuhê po ti a'ero nehê javo, ei Isabelva'ea Mariava'ea pe. Tupana'ga po ti nopiriani tuhê onhi'îga nde ve nehê, ei Isabelva'ea.

Mariava'ea ombohete Tupana'ga

46 A'ero Mariava'ea ei:

—Ambohete tuhê ji Tupana'ga jipojykaharete'ga jipy'a pe.

Huvihavuhu ko nde epyryvamo, a'e ji ga pe.

47 Tupana'ga ji mbohoryory ojihe, ei ahe.

Jivytyeri pe ji jiroryory.

A'ereki ga nhimbopiro'yharamo oko.

48 Ji ko gareheva'ero, ei ahe. Ji rendu ti! Kiro ji ndakotehea'javi reki.

A'ereki ga ji repia katu ji moka'nhyme'yma.

Nurã kiro po ti vyvakotyve'ga epavi nehê pyry hete hêa pe javo ji ve, ei Mariava'ea.

49 A'ereki Tupana'ga ipopoakaheteve'ga ji poko hete.

Anhimomby'a ji ga rehe.

Pyry hete tuhê ga.

50 Nane'ymi ga ga arôhetei ga pokoga

– kiroki ga ganhi'îga rupi oko ga mbohetepepa.

Oporogwety ga ganda'yra'ga ganymymino'ga no

– kiroki ga ganhi'îga rupi oko ga mbohetepepa.

Oporogwety ga ganamonha'ga no

– kiroki ga ganhi'îga rupi oko ga mbohetepepa, ei Mariava'ea.

51 Ga okwahavuka opopoakara.

Ombokwaki'o ga onhimboheteve'ga.

- 52 Ga omombo huvihava'ğa
 tapekoa'javi ti huvihava kiro javo ğa pe.
 Okoteheve'ğa ga omongouka reki
 eko ti huvihavamo kiro javo ğa pe, ei Mariava'ea.
- 53 Ga omondo pyryva'ea imbatere'ÿve'ğa pe.
 Imbateve'ğa ga omondouka reki ojihugwi.
 Gapojate oho a'ero.
- 54 Tupana'ga nomoka'nhyimi onhi'iğagwera oji-
 heva'ea pe israelitasva'ea pe.
 Oko ga ġwembi'ea rupi ahe pokoga, ei Mariava'ea.
- 55 Ymyahũ ga nhi'iğatui nhaneramonhava'ea pe
 Abraãova'ea pe.
 Aerẽ ga nhi'iğatui aherakykwepoharava'ea pe is-
 raelitasva'ea pe.
 “Nane'ymi ji pe pokogi jipi,” ei Tupana'ga ahe ve.
 “Penymymino'ğa po ti ji ğa pokogi nehẽ no,” ei ga.
 Na tuhẽ reki.
 Nomoka'nhyimi ga ahe pokoga.
 Ga po ti nhande pokogi nehẽ no, ei Mariava'ea.
 Nhanenymymino'ğa po ti ga ğa pokogi nehẽ no.
 Ganymymino'ğa po ti ga ğa pokogi nehẽ no, ei
 Mariava'ea.
- 56 Kirẽ Mariava'ea trẽs jahya mondoi gwerevi
 opytavo Isabelva'ea pyri. Aerẽ ahe jivyri ogwovo
 ġwonga pe.

João Batistava'ea o'a

- 57 Kiro Isabelva'ea ra'yrava'ea ahava. A'ero ahe
 gwa'yrava'ea mbo'ari. 58 Aherongapypeve'ğa ok-
 waha aheryja'ğa pavẽi Tupana'ga pyryhetea ahe
 ve ga ahera'yrava'ea mbo'arukaro ġwaramo ahe
 ve. A'ero ğa ndoryndoryvamo Isabelva'ea pavẽi.
- 59 Sete tay'riva'ea kiri o'arirẽ. Ko'emame aher-
 akwanhapi'ria kyti hava. A'ero ġande'yja'ğa nduri

hepiaga. Tay'riva'ea rehe ġa inombotari ahereraramo ahapo'ria rera Zacarias po ti garera nehẽ javo. ⁶⁰ A'ero ahe'yembora ei:

—Ahã te! Poi rũi po ti garera nehẽ. Garera po ti João nehẽ, ei Isabelva'ea.

⁶¹ A'ero ġa ei ahe ve:

—Maraname nde ei nahã? Ndogwerekoi ndere'yja'ġa a'ea gwera, ei ġa.

⁶² Opoa pyvõ ġa ei tay'riva'ea po'ria pe marãva'ea nde erepota garera naerũ javo. ⁶³ A'ero Zacariasva'ea poeruri peru ti ji ve ikwatijahava javo. A'ereki ahe nonhi'īgi. Ga imondorame ikwatijahava ahe ve, ahe ikwatijari inoġa: “Garera ko João.” Ga nhimomby'apavi aherera repiaga.

⁶⁴ Kiro kotihĩ Zacariasva'ea nhi'įġa'javi a'ero.

—Pyry hete Tupana'ga, ei ahe ga mboheteavo.

⁶⁵ Zacariasva'ea nhi'įġame ahekotyve'ġa kyhyjipavi. Hehe ġa nhomonhi'inhi'īgi imombe'gwombe'gwovo pa yvytyvytyruhupeve'ġa pe nhaporemo Judéiapeve'ġa pe. ⁶⁶ Kiroki ġa ġwendu Zacariasva'ea mombe'ua tay'riva'ea mombe'ua no – ġa nhaporemo ojapyaka hehe. A'ero ġa ei:

—Tayri'ga po ti oko huvihavuhuro a'ero nehẽ! ei ġa.

A'ereki Tupana'ga popoakahetea oko tay'riva'ea rupi.

Zacariasva'ea omombe'u gwa'yrava'ea

⁶⁷ Tay'riva'ea po'ria Zacariasva'ea, ahe kiro Tupana'ga ra'uva ahe pojykai. A'ero ahe imombe'ui Tupana'ga rembikwahavukara javo:

68 –Timbohete ti nhandepojykaharete'ga israelitas'ga pojykaharete'ga Tupana'ga!

A'ereki ga uhu nhande pokoguka ojiheva'ea pokoguka nhande mbopiro'yavouka, ei Zacariasva'ea.

69 Ga ombuhuruka ipopoakaheteve'ga toko ti ga ġambopiro'yharamo javo.

Garamonhava'ea ko Daviva'ea Tupana'gareheva'ea, ei Zacariasva'ea.

70 Ymyahũ hete Tupana'ga omombe'u jipe ipopoakaheteve'ga rura pyryva'ea pe onhi'iġa mombe'uharava'ea pe.

A'ero Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea garura mombe'ui nhaneramonhava'ea pe.

71 Ahe e'i: “Tianembopiro'y ti ipopoakaheteve'ga nhanearõe'ÿve'ġa hugwi nehẽ.”

A'ea Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea ei nhaneramonhava'ea pe Tupana'ga remimbotarimova'ea mombe'gwovo, ei Zacariasva'ea.

72 A'ereki ymyahũ Tupana'ga e'i hete nhaneramonhava'ea pe:

“Amombyry po ti ji pe me imoka'nhyme'yma nhinhi'iġa Abraãova'ea pe nehẽ,” ei Tupana'ga, ei Zacariasva'ea.

73 Ymyahũ Tupana'ga onhi'ĩ nhaneramonhava'ea pe Abraãova'ea pe, ei Zacariasva'ea.

74 Abraãova'ea pe ga ei:

“Ambopiro'y po ti ji nderakykwepohara'ġa ġa'arõe'ÿve'ġa hugwi nehẽ.

A'ero ti ġa toko nhinhi'iġa rupi ji mboheteavo okyhyjie'yma nehẽ,” ei Tupana'ga.

75 “Nane'yumi ti nderakyykwepohara'ġa toko pyry okovo jireheva'ero
 ji mboheteavo okokatuavo jipi nehĕ,” ei Tupana'ga nhaneramonhava'ea pe, ei Zacariasva'ea imombe'gwovo ġa pe.

76 —Tapihã, ei Zacariasva'ea gwa'yrava'ea pe.
 Nde ypy ti ereho Tupana'ga renonde nehĕ
 imboavujikwea ga pe garura renonde nehĕ.
 Nurã po ti ga ei nde ve nehĕ
 ereko ti nde nhinhi'iġa mombe'uharamo
 nehĕ javo.
 Gaha oko ojipe'ġa hohe pa Tupana'ga, ei Zacariasva'ea gwa'yrava'ea pe.

77 Nde po ti eremombe'u pyryva'ea Tupana'ga
 nhi'iġa gareheve'ġa pe ġa moġitavo nehĕ.
 A'ero po ti nde ei ġa pe nehĕ:

“Uhu po ti ipopoakaheteve'ga nhande
 mbopiro'yavo nhanderekote'varuhua
 hugwi nehĕ.

A'ereki ga a'ea omombo nhande hugwi ikwahava'jave'yma.”

A'ea po ti nde ei ġa pe nehĕ, ei Zacariasva'ea gwa'yrava'ea pe.

78 Nahã po ti nehĕ. A'ereki Tupana'ga omomyry nhande ve nhande repiakatuavo.

Opyryvamo ġwaramo po ti ga ipopoakaheteve'ga mbuhurukari nhande pyri yvaga hugwi nehĕ.

79 Urame po ti ipopoakaheteve'ga ei ikwahavuka nhande ve nehĕ.

“Pejiko ti ji rehe imomboruka pejikote'varuhua ji ve.

A'ero po ti ji pe nderohoukari yvagi pe

pe mombytavo avuirama Tupana'ga pyri
nehẽ.
A'ero po ti pe ndapehoi hahyva'ea ruvihava pype
nehẽ.”
A'ea po ti ga ei ikwahavuka nhande ve nehẽ.
A'ereki nhande ndikwahavi nhande
dekote'varuhuavo
nhandekyhyjiavo hahyva'ea ruvihava hugwi
okovo ġa ja
– kiroki ġa oho ypytuna rupi.
“Mome po pehea?” ei ġa ikwahave'yma.
Ipopoakaheteve'ga po ti ikwahavukari nhande ve
imbokojahuavo nhaneakaġi pe inoġatuavo
nhandepy'a
ji rupi po ti pe hoi yvagi pe nehẽ javo, ei
Zacariasva'ea gwa'yrava'ea pe.

⁸⁰ Aerẽ tay'riva'ea nhimomboakari oky'rahu'iro
Zacariasva'ea ra'yrava'ea. Piry hete tuhẽ
tay'riva'ea reaporoġita okovo. Aerẽ oyvuakarame
ahe ruvi ongae'yi me upa. Aerẽ ahe oje'yja'ġa
moġitai israelitas'ġa moġitai Tupana'ga nhi'iġa
rehe.

2

Jesus'ga aragwera (Mateus 1.18-25)

¹ João Batistava'ea arirẽ César Augustova'ea oko
huvihavuhuro tuhẽ romanova'ea. A'ero ahe ei
ogwyriveve'ġa pe nhaporemo ġa mondovouka ik-
watijaruka ġandera. ² A'ea rupi ġa hoypyi ik-
watija. A'ea rupi Cirênio'ga oko governador'ga
Síriapeve'ġa gwyrri pe. ³ Ga nhaporemo ġa hoġahoi
ġwamonthava'ea cidade pe ġwamonthava'ea arag-
weri pe imondovo gwera.

⁴ Nurã Joséva'ea hoi cidade de Nazaré hugwi. Ogwyrã hugwi ahe hoi Galiléia hugwi ogwovo. Judéiapeve'ğa gwyri pe ahe hoi cidade de Belém me – perope ymyahũ Daviva'ea o'a Joséva'ea ramonhava'ea. ⁵ Nurã pevo Belém me Joséva'ea hoi imondovo gwera Mariava'ea pavêi.

Mariava'ea aherembirekoruama, ymya ahe ipuru'a okovo. ⁶ Kiro ahera'yra'ga ahava reki ahe vahemame pevo. ⁷ A'ero ahe gwa'yra'ga mbo'ari upa. Gaha ahera'yrypya. Ahe ga mamağatui tapy'ynhapira pyvõ ipukuhuva'ea pyvõ ga mondovo ga noğa yuranuhũa poitava pype – perope ğa omondo mbatera yuranuhũa pe. A'ereki ahã ahe ve ahekihava pevo ғанonga pype. Nurã yuranuhũa rokaja pype Mariava'ea ombo'a gwa'yra'ga.

Ovelhas repiakatuharava'ea Tupana'gapyrive'ğa pavêi

⁸ Belém kotyi ve ға nduvi nhuhũ me ovelhas repiakatuhara'ğa. Gwepia katu ға ovelhas he'yjuhuva'ea ppytunimo okovo.

⁹ Kotihĩ hete nhandepojykaharete'gapyrive'ga Tupana'gapyrive'ga jipiukari ға pe yvaga hugwi. Nhandepojykaharete'ga rendy'jandy'java imbokojahupavi ға pe. Ohyhyi ға okyhyjiavo.

¹⁰ A'ero Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga ei ға pe:

–Tapekyhyji te, ei ga ға pe. Ji rendu ti! Ajo ji tamombe'u Tupana'ga nhi'iga pe me pyryva'ea pe me, ei ga. Henduvame horyory pa hete po ti ға nehẽ pegwyripeve'ğa israelitas'ğa.

¹¹ Kiro ji imombe'ui pe me pyryva'ea. Ga o'a ko nhandepojykaharete'ga Cristo'ga. Ga ko

pembopiro'yharamo oko, ei ga. Daviva'ea cidade pe ga ari ko. ¹² Kiro ji ga mombe'ukatui pe me. Nurā po ti pe mbaragwahavi ga rehe nehē ga rekaramē nehē. Yuranuhūa poitava pype po ti pe ga repiagi nehē. Tapy'ynhapira pyvō hēa ga mamani ga noḡa ipype, ei Tupana'gapyrive'ga ḡa pe.

¹³ Kotihī he'yjuhuve'ḡa yvagipeve'ḡa jipiukari yvaga hugwi Tupana'gapyrive'ga pyri. Ga ko Tupana'gapyrive'ḡa soldados'ḡa'jave'ḡa. Tupana'ga mboheteavo ḡa ei:

¹⁴ —Kiro yvagi pe hete yvagipeve'ḡa ombohete Tupana'ga tayri'ga rehe, ei ḡa.

Yvaga gwyra yvya koty kiro u katu pa yvyakotyve'ḡa py'a no tayri'ga rehe.

A'ereki Tupana'ga hory ḡa ndehe, ei Tupana'gapyrive'ḡa.

¹⁵ Onhi'imbavirē Tupana'gapyrive'ḡa jivypavi ogwovo ojiupia yvagi pe. Ga horame ovelhas repiakatuhara'ḡa ei ojohupe:

—Tupana'ga ombuhuruka ḡa nhande pyri ikwahavuka nhande ve ipita'ngive'ga ara. He xaho pevo cidade de Belém me ga repiaga a'ero nehē, ei ḡa.

¹⁶ A'ero ḡa ovelhas rejari nhuhū me onhana pea rupi ua Belém me. Pevo ḡa ga rekari ga repiaga a'ero Mariava'ea reheve Joséva'ea reheve. Ipita'ngive'ga ḡa ga repiagi yuranuhūa poitava pype.

¹⁷ Ga repiagame ovelhas repiakatuhara'ḡa imombe'umbe'upavi Tupana'gapyrive'ga nhi'iḡa.

—“Belém me pepojkaharete'ga Cristo'ga ari pembopiro'yharamo,” ei ga tayri'ga mombe'gwovo, ei ovelhas repiakatuhara'ga.

¹⁸ Onhimomby'a pa ġa – kiroki ġa ġwendu ġanhi'i'ġa. ¹⁹ Mariava'ea reki ahe japyakapavi hehe oyvyteri pe. Nomoka'nhymbavi ahe.

²⁰ Aerē ovelhas repiakatuhara'ga jivyri ogwovo ġwenymbava pyri Tupana'ga mboheteavo.

—Pry hete Tupana'ga, ei ġa. Gaha ahe mbojiko ojihe. A'ereki ga okwahavuka tayri'ga ara nhande ve. A'ero nhande tayri'ga repiagi reki. Tupana'gapyrive'ga omombe'u katu nhande ve, ei ġa Tupana'ga mboheteavo.

Jesus ko garera

²¹ Aerē sete tayri'ga kiri o'arirē. Kiro Mariava'ea garakwanhapi'ria kytiukari Joséva'ea pavēi. Jesus ahe inoġi gareraramo ga rehe. A'ereki Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga e'i jipe: “Eno ti gareraramo ga rehe Jesus.” A'ea ga e'i Mariava'ea pe ahe ra'yre'ymame.

Gweroho ahe Jesus'ga gwe'yjava'ea jatykahavuhu pe

²²⁻²⁴ He'yiva'ea quarenta okirirē Mariava'ea gwa'yra'ga rerohoi cidade de Jerusalém me Joséva'ea pavēi tihepiuka ti ga Tupana'ga pe javo. A'ereki ymyahū Tupana'ga e'i Moisésva'ea pe ikwatijaruka ahe ve nahã kunhangwera'ga ti toko gwa'yrypyve'ga arirē nehē javo.

“He'yiva'ea quarenta okira rupi ti hēa tojikwaku gwa'yra'ga arirē,” ei Tupana'ga ikwatijaruka.

“Quarenta okirirē mokōi ti hēa togweru ji pyri pykahu'ia ikwava'eġa ji ve. Herekoe'ymame pykahu'ia mokōi ti hēa togweru pykahua'java'ea ra'yra ji ve nehē. A'ea rupi po ti ji ġa mombyryvi a'ero nehē,” ei Tupana'ga Moisésva'ea pe ikwatijaruka.

E'i ga no:

“Akwaimba'eva'ea ojihuvypyva'ea jiapoa tuhē ġanenybava.

Akwaimbae'ġa ojihuvypyve'ġa jiapoa tuhē no ġanda'yrypyve'ġa.

Nurā ti ġa tombuhu ojihuvypyve'ġa ojihuvypyva'ea reheve ji ve nehē,” ei Tupana'ga Moisésva'ea pe ikwatijaruka.

Nurā Moisésva'ea rembikwatijara rendukat-uavo ġwaramo Mariava'ea gwa'yra'ga rerohoi cidade de Jerusalém me ojikwakupavame. Ogwyripeve'ġa jatykahavuhua pype templo pype ahe gwa'yra'ga rerohoi pykahu'ia reheve. Ovahemame ahe mokōi imondoi pykahu'ia ikwava'ēhara'ga pe.

—Ekwava'ē ti Tupana'ga pe, ei Mariava'ea Joséva'ea pavēi ga pe. Xako ti Tupana'ga rembikwatijarukara rupi, ei ahe.

—Kwa, ei ga ahe ve ikwava'eġa.

²⁵ Nanime Tupana'ga ra'uva Simeãova'ea reri ahegwyripeve'ġa jatykahavuhua pype templo pype. Oko katu Simeãova'ea Tupana'ga rendukatuavo. Jerusalém me ahe ruvi. Ymya Simeãova'ea e'i: “Ymya ji ei garura pota: Aerē po ti ga ruri nehē – kiroki ga onoġatu nhandepy'a nehē israelitas'ġa py'a nehē, a'e ji,” ei ahe. A'ereki ymya Tupana'ga ra'uva opojoyka Simeãova'ea. ²⁶ A'ero

i'ei ahe ve: “Nde manoe'ymame po ti Tupana'ga Cristo'ga repiukari nde ve nehẽ. Gaha Tupana'ga ombuhu toko ti ga nderuvihavuhuhetero javo,” e'i Tupana'ga ra'uva ymya ahe ve.

²⁷ Kiro Tupana'ga ra'uva Simeãova'ea reruri ahe rerovahema ahegwyrive'ẽga jatukahavuhua pype templo pype a'ero. A'ea rupi Mariava'ea tayri'ga reruri ga rerovahema pevo Joséva'ea pavẽi tihepiuka ti ga Tupana'ga pe nhandekovo Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi javo.

²⁸ Kiro Simeãova'ea Jesus'ga pyhynhyrõi opoti'a rehe ga mondovo ga nõga. Tupana'ga pe ahe ei ga mboheteavo:

²⁹ —Jipojykaharetero ndepyry hete nde.

Eremombe'u katu ko nde ji ve, ei ahe.

Na ti ji manoi kiro a'ero.

A'ereki jipy'a u katu kiro, ei ahe.

A'ereki nde ere'e ji ve ejiheva'ea pe:

“Nde manoe'ymame po ti ji ga repiuka nde ve nehẽ.” Nahã nde ei.

³⁰ Kiro ji ga repiagi tuhẽ.

Ga po ti ore mbopiro'yi okovo nenhi'iga rupi.

³¹ Gaha nde eremongo

eko ti gambopiro'yharamo javo ga pe, ei Simeãova'ea.

Yvyakotyve'ẽga po ti gwepia pa ga nehẽ

ga ko nhanembopiro'yharamo oko javo.

³² Ji rupi ahe oho Tupana'ga pyri javo,

gaha po ti oko hyapehava ja hepiuka ndeviara judeus'garũive'ẽga pe gentios'ga pe nehẽ, ei ahe.

Ore ko ndereheva'ero israelitasva'ero.

Ore mboheteuka po ti ga nehẽ, ei Simeãova'ea Tupana'ga pe.

³³ Onhimomby'a Jesus'ga yembora Joséva'ea pavẽi Jesus'ga mombe'ua renduvame.

³⁴ —Tupana, ei Simeãova'ea Tupana'ga pe. Emombyry ti José'ga pe Mariahẽa pe no tayri'ga pe no, ei ahe.

Mariava'ea pe Simeãova'ea ei:

—Ji rendu ti! ei ahe Jesus'ga yembora pe. Agwa'ga ko ji amombe'u kiro nde ve ndera'yra'ga. Ymyahũ Tupana'ga ei ga mombe'gwovo: “Nahã po ti ga pe nehẽ. Ga rehe po ti jara'ga nduri ji pyri he'yive'ga israelitas'ga nehẽ xako ti gareheva'ero javo. Nduri po ti jara'ga ji pyri ga rehe jave'yma he'yive'ga israelitas'ga nehẽ. Ga po ti ndokopotari gareheva'ero nehẽ,” ei Tupana'ga. “Tohepiuka ti ga jireaporogita ga pe nhaporemo nehẽ. A'ero po ti he'yive'ga nhi'ite'varuhui ga pe okote'varuhuro ga pe nehẽ. ³⁵ Nahã po ti ndera'yra'ga pe nehẽ tomboukwaha ti ga he'yive'ga ndeaporogita nehẽ,” ei Tupana'ga, ei Simeãova'ea Mariava'ea pe. Ndehe, ei ahe Mariava'ea pe, hahy hete po ti nde ve nehẽ no, ei Simeãova'ea ahe ve.

³⁶⁻³⁸ Simeãova'ea nhi'imbavame nanime Anava'ea ruri ahe pyri. Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea Anava'ea. Fanuelva'ea ahepo'ria. Nurã ahe Aserva'ea rakyk-wepoharamo. Sete ahe ombokwara'a gwembirekova'ea rerekorame. Aerẽ ahe omano Anava'ea hugwi. Nahembirekoa'javi Anava'ea a'ero. Aerẽ kiro he'yi ahe imbokwara'ara'ari oitenta e quatro anos ahe imbokwara'ari. Igwaivĩ hete ahe. Nane'yimi ahe hoi oje'yja'ga

jatykahavuhua pype templo pype. Ipype ahe ndo'ui onhi'iġa Tupana'ga pe ypytunimo arimo no tambohete ji ga javo.

Kiro ahe ruri Mariava'ea pyri Joséva'ea pyri no ahe Jesus'ga rerekorame ipype.

—Ndepyry hete nde, ei Anava'ea Tupana'ga pe. A'ereki nde erembuhu tayri'ga Cristo'ga, ei ahe Tupana'ga pe.

A'ero ahe hoi tayri'ga mombe'gwombe'gwovo Jerusalémmeve'ġa pe – kiroki ġa ombopiro'yhara'ga rura pota tuhu ti ga javo.

—Uhu nhanembopiro'yhara'ga, ei Anava'ea ġa pe nhaporemome imombe'gwovo.

Ojivy Mariava'ea cidade de Nazaré pe

³⁹ Mariava'ea onhi'ĩpo'ru pa Tupana'ga nhandepojykaharete'ga Joséva'ea pavēi – kiroki Tupana'ga nhi'iġa Moisésva'ea okwatija. Aerē ahe jivyri ogwovo ogwyrī pe Galiléia pe. Ocidade pe ahe hoi Nazaré pe.

⁴⁰ Pevo tayri'ga nhimomboakari Jesus'ga. Oata'i ga. Pyry hete tuhē gareaporoġita. Okwaha pa ga. Tupana'ga imombyryvi ga pe.

Jesus'ga oko gwe'yjava'ea jatykahavuhu pe

⁴¹ Ano nanani Jesus'ga yembora oho Jerusalém me gapo'ria pavēi. “Ti'u toryvi pe Páscoa pe pevo ojipe'ġa pavēi,” ei ahe. “Timoka'nhymyme ti Tupana'ga pyryvagwera nhande ve. A'ereki ymyahū Tupana'ga ombogwavuka nhaneramonhava'ea pyvō ahera'yrypyva'ea jukaukare'yma,” ei ahe. ⁴² Nurā ahe hoi ano nanani Jerusalém me i'gwovo toryvi pe.

Kiro ahe hoa'javi Páscoa repiaga Jesus'ga vojaramé. Doze anos Jesus'ga imbokwara'ari kiro. Jesus'ga rerogwovo ojupi ahe hoi ovahema i'gwovo toryvi pe.

⁴³ Aerē Páscoa mominirē ahe jivyri pehea rupi ua ġwonga pe. Opyta Jesus'ga Jerusalém me. Ahe ndokwahavi reki ga pytarame. ⁴⁴ “Po ga ruri nhandere'yja'ġa ndupi,” ei ahe ua. “Po nhanerembikwahave'ġa ndupi ga ruri,” ei ahe. A'ereki he'yive'ġa ojivy Jerusalém hugwi pea rupi ua ġwonga pe. Ndokiri ve ahe mbytera rupi ve. Ka'arugame ahe ei: “Mome po ga rekoi naerũ?”

Oje'yja'ġa ma'ō me ahe ga rekarekari novia onhimbikwahave'ġa ma'ō me no. ⁴⁵ Ga repiage'ymame ahe jivyri Jerusalém me a'ero ga reka. ⁴⁶ Dois okirirē ahe ga repiagi ogwyriveve'ġa jatykahavuhua pype. Ahegwyriveve'ġa mbo'ehara'ġa ma'ō me ga apygi ġa nendukatuavo. Tupana'ga nhi'iġa rehe ġa ombo'e.

—Marã po? Emombe'u katu ti ore ve, ei ġambo'ehara'ġa Jesus'ga pe.

A'ero Jesus'ga imombe'ukatui ġa pe. Kirē ga ei ġa pe:

—Marã po? Pemombe'u katu ti ji ve kiro, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁷ Onhimomby'a pa reki garenduve'ġa ga okwaha hete Tupana'ga nhi'iġa javo.

⁴⁸ Ga repiagame ga'yembora nhimomby'ahetei Joséva'ea pavēi.

—Pi'a, ei Jesus'ga yembora Jesus'ga pe. Maranameuhũ nde orepy'a momynhuhũ? Ndavy'ari ji nderuva'ga pavēi nde rekaramé! Momeuhũ ga? oro'e ore nde ve.

⁴⁹ A'ero Jesus'ga ei ahe ve:

—Maraname pe ji rekari? Po ji rekoi avo jiruva'ga ronga pe hamo nhandejatykahavuhu pe. Avo Tupana'ga nhi'iga rupi ji rekoi. Ndapekwahavi naerũ? ei ga ahe ve.

⁵⁰ Ndokwahavi tuhẽ reki ahe gwa'yra'ga ea Mariava'ea Joséva'ea pavẽi. A'ero ahe ei oyvyteri pe: “Marãi ganhi'iga ga erame po ji rekoi jiruva'ga ronga pe hamo? Maraname ga ei a'ea?” ei ahe oyvyteri pe.

⁵¹ Kiro ga jivyri o'yembora rupi Joséva'ea rupi ua cidade de Nazaré pe. Opyta ga upa aheronga pe okovo ahenhi'iga rupi jipi. Ga'yembora ojapyaka oyvyteri pe ga'ea rehe. Nomoka'nhyimi ahe.

⁵² Aerẽ Jesus'ga imbokwara'ara'ari. Igwaigwavete Jesus'ga reaporoğitakaturu. Okwaha pa ga okovo. Jyvuaka ga kiro onhimomboakaruhuavo. Tupana'ga oarõ hete ga. Yvyakotyve'ga ga arõ hete no.

3

João Batistava'ea remimombe'ua

(Mateus 3.1-12; Marcos 1.1-8; João 1.19-28)

¹⁻² Aerẽ João Batistava'ea pe Zacariasva'ea ra'yrava'ea pe Tupana'ga imbuhurukari onhi'iga imombe'gwovouka ahe ve.

—Emombe'u ti nhinhi'iga ga pe, ei Tupana'ga João Batistava'ea pe.

Tupana'ga nhi'iga renduvame João Batistava'ea ruvi ongae'yi me upa.

Tupana'ga imbuhurukarame onhi'iga João Batistava'ea pe Tibério César'ga he'yjuhuve'ga nduvihavuhuro tuhẽ oko. Kiro César'ga he'yi quinze

anos ġwerĩ imbokwara'ari ġanduvihavuhuro. Pôncio Pilatos'ga ko governador'ga Judéiapeve'ġa gwyri pe. Herodes'ga omondomondo Galiléiapeve'ġa ġwemimbotarimova'ea rupi ġagwyri pe. Herodes'ga irũ'ga Filipe'ga. Filipe'ga omondomondo Ituréiapeve'ġa ġwemimbotarimova'ea rupi ġagwyri pe. Omondomondo ga Traconitespeve'ġa ġagwyri pe no. Lisâneas'ga ko omondomondo Abilenepeve'ġa ġwemimbotarimova'ea rupi ġagwyri pe. Tibério César'ga gwereko pa ġa ġanduvihavuhuro okovo.

A'ea rupi ikwava'ẽhara'ġa nduvihavuhu'ġa ko Anás'ga Caifás'ga pavẽi.

A'ea rupi kiro João Batistava'ea pe Tupana'ga imbuhurukari onhi'iġa imombe'gwovouka emombe'u ti nhinhi'iġa ġa pe javo. ³ Nurã João Batistava'ea hoi ġagwyri pe nhaporemio rio Jordão rembeyvyra rupi imombe'gwovo hete Tupana'ga nhi'iġa ġa mbo'eavo.

—Pepohi tuhẽ ti pejikote'varuhua hugwi, ei ahe. Perojijyjijyi ti pejeaporogita pejikokatuavo Tupana'ga nhi'iġa rendukatuavo. A'ero po ti ji pe mobatizai yhya pype rio pype nehẽ, ei ahe. A'ero po ti Tupana'ga imombohetei pendekote'varuhua pe hugwi nehẽ imoka'nhyma nehẽ, ei João Batistava'ea ġa pe ġa moġitavo.

⁴ Ymyahũ Isaíasva'ea ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea. Isaíasva'ea João Batistava'ea mombe'u nhoġwenonde. Isaíasva'ea e'i ikwatija hako:

“Hahyahi po ti ganhi'iġa

ga erame ġa mbo'eavo ongae'ỹi me nehẽ,” ei Isaíasva'ea.

“E'i po ti ga nehē:

‘Pemboavujikwe ti pehea huvihava'ga pe
tuhu ti ga nhande pyri javo.

Pembohupi katu ti pehea ga pe,' e po ti ga nehē,”
ei ahe javo ġandeaporoġita rerojijya pe
nhandepojoykaharete'ga rura renonde.

5 “‘Omoypehỹ ti Tupana'ga nhyvyapỹapynuhũa
ġwaimbya nehē,' e po ti ga nehē.

‘Ombo'gwy'gwyruhu po ti ga
jvy'gwavy'gwajuhua yvytyra reheve
imbojo'jakatuavo nehē.

Omohiġatu po ti ga pehea nhikoti'koti'ũuhua nehē
imondovo nehē.

Onoġatu po ti ga nhyvyapỹapy'ndiuhua pea rupi
nehē.

6 Tupana'ga po ti gwepiuka yvyakotyve'ga
mbopiro'yhara'ga nehē,' e po ti ga nehē.”

A'ea Isaíasva'ea ei ymyahũ ikwatija hako João Batis-
tava'ea nhi'ġa mombe'unhogwenondeavo hako.

7 Kiro João Batistava'ea ruvi ongae'ỹi me og-
wovo rio Jordão rembeyvyri. A'ero he'yjuhuve'ga
nduri onhimononono'oguhũavo João Batistava'ea
pyri tianemobatiza ti javo ahe ve. A'ero João
Batistava'ea ei ġa pe:

—Tiruahũ pendeaporoġita! Pe'euhu pe pejo-
hupe pejikokatupotare'yma ġwaramo. Pe'e pe:
“Haite! Xaho João Batista'ga pyri tianemobatiza ti
ga. Nurã po ti Tupana'ga nonhimonha'ngaa'javi
nhande rehe nehē. Ndahahi po ti nhande ve
a'ero nehē.” Nahã pe pe'e, ei João Batistava'ea.
Maraname pe euhui nanongarava'ea naerũ? Pe
tuhẽ penhimbo'e nava'ea rehe, ei João Batis-
tava'ea ġa pe.

⁸ —Ji a'e pe me: Po pe ndapepotari hahyva'ea Tupana'ga nhimonha'ngarame pe ndehe, a'ero ti peko katu, ei João Batistava'ea. Tapembopogwea'javi ti pejite'varuhua pejikovo. Pe pohirame jugwi po ti Tupana'ga ei pe me nehē: “Ndovy'ari ġa okote'varuhua rehe kiro opohia jugwi herojijyita ojeaporogita. Nanhimonha'ngaa'javi ji ġa ndehe a'ero.” Nahã po ti Tupana'ga ei pe me a'ero nehē, ei João Batistava'ea ġa pe.

—Tape'ei ti pejiyvyteri pe: “Abraãova'ea nhaner-amonhamo oko. Tupana'ga oarõ hete Abraãova'ea. Nurã po ti Tupana'ga nonhimonha'ngai nhande rehe nehē.” A'ea ti tape'ei. A'ereki Tupana'ga ndokoi reki Abraãova'ea rymymino'ġa ndehe ġa ndekote'varuhurame. Po Tupana'ga ojipe'ġa pota, a'ero Tupana'ga oapo kwaha aġa ita Abraãova'ea rymyminoro ġa mongovo, ei João Batistava'ea ġa pe.

⁹ Kiro João Batistava'ea imombe'ui ojo'java'ea ġa pe. Ga mbo'eavo ga ei:

—Akwaimbae'ga ombogwa ġwerĩ jykwa'ria pyvõ tambo'aruka javo. Po i'yva ndogwerekoi yva'ikatua, a'ero po ti ga imbo'ari imondovo tata pype nehē. Na jitehe Tupana'ga pe nderekoġwerĩ pe momboa tata pype hahyva'ea ruvihava pype pe pohire'yma ġwaramo pejikote'varuhua hugwi pejikokatue'yma, ei João Batistava'ea ġa pe imombe'gwovo.

¹⁰ João Batistava'ea renduvame ġa ei ahe ve onhimongyavo:

—Marã po ti ore rekokatui a'ero nehē?

¹¹ A'ero ahe ei ġa pe:

–Kiroki ga gwereko mokõï tapy'ynhapira – gaha ti tomondo ojipeji herekoe'ÿve'ga pe. Kiroki ga gwereko mbatera – gaha ti tomondo herekoe'ÿve'ga pe to'u ti ga javo. Nahã ji ei pe me pemondo ti javo, ei ga ġa pe.

¹² Kiro itambere'ia mono'ono'õhara'ġa nduri João Batistava'ea pyri. Omono'oġuhũ ġa itambere'ia governo pe. Ga uhu tianemobatiza ti João Batista'ga javo.

–Nhanembo'eharamo emombe'u ore ve, ei ġa ga pe. Marã po ti ore rekokatui a'ero nehẽ? ei ġa.

¹³ A'ero ahe ei ġa pe:

–Penhi'ïpo'ru ti penduvihava'ġa. Ganhi'iġa rupi te ti pemono'ono'oġatu itambere'ia ahe hugwi, ei ahe. Tape'ei ti ahe ve: “Koji'i ti embuhu ji ve.” A'ea ti tape'ei, ei João Batistava'ea ġa pe.

¹⁴ Kiro soldados'ġa nduri João Batistava'ea pyri no. Ahe ve ġa ei:

–Oro ore, marã po ti ore rekokatui nehẽ? ei ġa.

A'ero ahe ei ġa pe:

–Tapepojykai ti ojipe'ġa itambere'ia ġa hugwi. Tapenupanupãi ti ġa ġaitambere'ia rerohoahae'yma nehẽ. Tape'ei ti ojipe'ġa pe: “Pembuhu ti ore ve itambere'ia. Po pe napembuhuri ore ve, a'ero po ti ore imbojari pe ndehe nehẽ.” Tape'mbei ti javo nanongara pe ġa mongyhyjiavo imbuhuruka pejive. Pejoryjory ti peitambere'ia rehe – kiroki a'ea penduvihava'ġa imondoi pe me peporavykya repyra, ei ahe ġa pe.

¹⁵ João Batistava'ea renduvame ġa epavi oyvyteri pe: “Mara'ngu po João Batista'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga Cristo'ga? Ga tuhẽ po,” ei ġa

oyvyteri pe ipota garura. ¹⁶ A'ero João Batista'ga ei ġa pe:

—Uhu po ti ga nehē - kiroki ga ji hohe hete huvihavuhetero ġwaramo, ei João Batistava'ea. Ji ki a'e te ako tehe. Jihi opomobatiza yhya pyvō jate. Nahã ji ikwahavukari ġa pe pepohira pe-jikote'varuhua hugwi pendeaporogita rerojijya reheve pendekokatua reheve. Gaha po ti pe pojkauka Tupana'ga ra'uvapyryva pe aerēve'ga nehē. Nahã po ti ga pendekote'varuhua mombigukari pe mombyryvuka nehē, ei João Batistava'ea ga mombe'gwovo ġa pe.

¹⁷ Kiro João Batistava'ea imombe'ui ojo'java'ea ġa pe. Ga mbo'eavo ga ei:

—Trigo jara'ga gwereko japira mbovevehava opo pe tamboveve ti ji japira trigo hugwi javo, ei João Batistava'ea imombe'gwovo. Omono'ono'ō po ti ga oapoa trigo inhaġa hyrua pype nehē. Japira po ti ga imbokai tata pyvō nehē. Ndogwevi po ti tata upa nehē, ei João Batistava'ea.

—Na jitehe po ti jihoheheteve'ga huvihavuhete'ga imboja'oja'ogukari pyryve'ġa okote'varuhuve'ġa hugwi okovo pyryve'ġa pojkaharetero nehē, ei João Batistava'ea ġa pe. “Tuhu ti pyryve'ġa ji pyri yvagi pe upa avuirama nehē,” e po ti jihoheheteve'ga nehē. “Toho ti okote'varuhuve'ġa ji hugwi ogwovo tata pype hahyva'ea ruvihava pype opytavo pevo avuirama nehē ojivyre'yma,” e po ti jihoheheteve'ga nehē, ei João Batistava'ea Cristo'ga mombe'gwovo ġa pe.

¹⁸ Ojipea rehe he'yiva'ea rehe João Batistava'ea ġa mbo'embo'ei. Nahã ahe imombe'ukatui pyryva'ea Jesus'ga mombe'ua ġa pe.

19 Ojikwe João Batistava'ea onhi'igahy Herodes'ga pe. Herodes'ga omondomondo Galiléiapeve'ga gwemimbotarimova'ea rupi gagwyri pe. Herodiashêa rehe Herodes'ga irũ'ga rembirekohêa rehe João Batistava'ea onhi'igahy ga pe. Herodes'ga tiruahũ ranuhũ. Nurã João Batistava'ea ei ga pe:

—Nane'yimi nde ereko te'varuhu. Kiro nde neirũ'ga rembirekohêa rerekoi no. Gwia ahe ndoapoi te ite'varuhuva'ea, ei João Batistava'ea ga pe.

20 Koji'i Herodes'ga tiruahũ a'ero. A'ereki kiro ga João Batistava'ea momboruka cadeia pype.

João Batistava'ea omobatiza Jesus'ga

(Mateus 3.13-17; Marcos 1.9-11)

21 Cadeia pype Herodes'ga João Batistava'ea momborukare'ymame ahe he'yive'ga mobatizapavi. Ahe Jesus'ga mobatizai no. A'ea rupi Jesus'ga nhi'igame Tupana'ga pe Tupana'ga ipe'ai yvaga.

22 Tupana'ga ra'uva jyvi yvaga hugwi Jesus'ga rehe. Inamburo gara'uva nhimbotei ua Jesus'ga rehe. Yvaga hugwi Tupana'ga nhi'igi javo:

—Ndehe ko jira'yra nhiremia'nguhetea, ei Tupana'ga Jesus'ga pe. Anhimohê hete ko ji nde rehe, ei ga.

Jesus'ga ramonhava'ea

(Mateus 1.1-17)

23 He'yiva'ea trinta anos Jesus'ga imbokwara'ara'ari yvyakotyve'ga mbo'eypyrame Tupana'ga nhi'iga rehe. Javo tehe ga ei ga pe:

—Po Jesus'ga José'ga ra'yra'ga, ei ga. Joséva'ea Eliva'ea ra'yrava'ea.

24 Eliva'ea Matateva'ea ra'yrava'ea.
Matateva'ea Leviva'ea ra'yrava'ea.
Leviva'ea Malquiva'ea ra'yrava'ea.
Malquiva'ea Janaiva'ea ra'yrava'ea.
Janaiva'ea Joséva'ea ra'yrava'ea.

25 Joséva'ea Matatiasva'ea ra'yrava'ea.
Matatiasva'ea Amósva'ea ra'yrava'ea.
Amósva'ea Naumva'ea ra'yrava'ea.
Naumva'ea Esliva'ea ra'yrava'ea.
Esliva'ea Nagaiva'ea ra'yrava'ea.

26 Nagaiva'ea Maateva'ea ra'yrava'ea.
Maateva'ea Matatiasva'ea ra'yrava'ea.
Matatiasva'ea Semeiva'ea ra'yrava'ea.
Semeiva'ea Joséva'ea ra'yrava'ea.
Joséva'ea Jodava'ea ra'yrava'ea.

27 Jodava'ea Joanãva'ea ra'yrava'ea.
Joanãva'ea Resava'ea ra'yrava'ea.
Resava'ea Zorobabelva'ea ra'yrava'ea.
Zorobabelva'ea Salatielva'ea ra'yrava'ea.
Salatielva'ea Neriva'ea ra'yrava'ea.

28 Neriva'ea Melquiva'ea ra'yrava'ea.
Melquiva'ea Adiva'ea ra'yrava'ea.
Adiva'ea Cosãva'ea ra'yrava'ea.
Cosãva'ea Elmadãova'ea ra'yrava'ea.
Elmadãova'ea Erva'ea ra'yrava'ea.

29 Erva'ea Josuéva'ea ra'yrava'ea.
Josuéva'ea Eliézerva'ea ra'yrava'ea.
Eliézerva'ea Jorimva'ea ra'yrava'ea.
Jorimva'ea Matateva'ea ra'yrava'ea.
Matateva'ea Leviva'ea ra'yrava'ea.

30 Leviva'ea Simeãova'ea ra'yrava'ea.
Simeãova'ea Judáva'ea ra'yrava'ea.
Judáva'ea Joséva'ea ra'yrava'ea.

Joséva'ea Jonãva'ea ra'yrava'ea.

Jonãva'ea Eliaquimva'ea ra'yrava'ea.

³¹ Eliaquimva'ea Meleáva'ea ra'yrava'ea.

Meleáva'ea Menava'ea ra'yrava'ea.

Menava'ea Matatava'ea ra'yrava'ea.

Matatava'ea Natãva'ea ra'yrava'ea.

Natãva'ea Daviva'ea ra'yrava'ea.

³² Daviva'ea Jesséva'ea ra'yrava'ea.

Jesséva'ea Obedeva'ea ra'yrava'ea.

Obedeva'ea Boazva'ea ra'yrava'ea.

Boazva'ea Salava'ea ra'yrava'ea.

Salava'ea Nassomva'ea ra'yrava'ea.

³³ Nassomva'ea Aminadabeva'ea ra'yrava'ea.

Aminadabeva'ea Admimva'ea ra'yrava'ea.

Admimva'ea Arniva'ea ra'yrava'ea.

Arniva'ea Esromva'ea ra'yrava'ea.

Esromva'ea Peresva'ea ra'yrava'ea.

Peresva'ea Judáva'ea ra'yrava'ea.

³⁴ Judáva'ea Jacóva'ea ra'yrava'ea.

Jacóva'ea Isaqueva'ea ra'yrava'ea.

Isaqueva'ea Abraãova'ea ra'yrava'ea.

Abraãova'ea Terava'ea ra'yrava'ea.

Terava'ea Nacorva'ea ra'yrava'ea.

³⁵ Nacorva'ea Seruqueva'ea ra'yrava'ea.

Seruqueva'ea Ragaúva'ea ra'yrava'ea.

Ragaúva'ea Falequeva'ea ra'yrava'ea.

Falequeva'ea Éberva'ea ra'yrava'ea.

Éberva'ea Salava'ea ra'yrava'ea.

³⁶ Salava'ea Cainãva'ea ra'yrava'ea.

Cainãva'ea Arfaxadeva'ea ra'yrava'ea.

Arfaxadeva'ea Semva'ea ra'yrava'ea.

Semva'ea Noéva'ea ra'yrava'ea.

Noéva'ea Lamequeva'ea ra'yrava'ea.

³⁷ Lamequeva'ea Metusalémva'ea ra'yrava'ea.

Metusalémva'ea Enoqueva'ea ra'yrava'ea.

Enoqueva'ea Jareteva'ea ra'yrava'ea.

Jareteva'ea Maleleelva'ea ra'yrava'ea.

Maleleelva'ea Cainãva'ea ra'yrava'ea.

³⁸ Cainãva'ea Enosva'ea ra'yrava'ea.

Enosva'ea Seteva'ea ra'yrava'ea.

Seteva'ea Adãova'ea ra'yrava'ea.

Adãova'ea Tupana'ga ra'yrava'ea.

Nahã ko Jesus'ga ramonhava'ea.

4

Diabo'ga omongo te'varuhu pota Jesus'ga

(Mateus 4.1-11; Marcos 1.12-13)

¹ Aerẽ João Batistava'ea omobatizarame Jesus'ga hoi rio de Jordão hugwi ojivya. Tupana'ga ra'uva ga pojykahetei ga rerogworogwovo ongae'yi me.

² Okote'varuhuva'ea ruvihavuhu'ga ko Diabo'ga. Satanás garera no. He'yiva'ea quarenta ga kiri ogwoogwovo Jesus'ga rupi Jesus'ga mongote'varuhupota novãa. A'ea rupi Jesus'ga ndo'ui. Quarenta Jesus'ga kirirẽ pevo ty'ara ga jukai. ³ A'ero Diabo'ga ei Jesus'ga pe:

—Ere jipe ndehe: “Jihi ko Tupana'ga ra'yramo.” A'ea nde ei, ei Diabo'ga. Gara'yramo ti ere kia pe ita pe a'ero: “Enhimbote ti pãoramo nhirembi'uramo.” A'ea ti ere jupe, ei Diabo'ga Jesus'ga pe.

⁴ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Nda'ei po ti ji jupe nehẽ, ei ga. Ymyahũ Tupana'ga okwatijaruka ahe ve inoꝓuka hako. Aherembikwatijara e'i:

“Mbatara ua pyvõ jate rõi nhande rekoi. Tupana'ga nhi'imbava rendukatua pyvõ nhande rekoi,” e'i aherembikwatijara, ei Jesus'ga.

⁵ Aerẽ Diabo'ga ga rerohoi ga rerojiupia yvytyruhua rehe. Pea hugwi kotihĩ Diabo'ga hep-iukapavi yvyakotyve'ğa nduvihavuhu'ğa gwyrã Jesus'ga pe. ⁶ Kiro ga ei Jesus'ga pe:

—Kia jiapoa tuhẽ ġagwyrã. Nurã ji imondopotarame ahe ve amondo po ti ji nehẽ, ei ga. Nde ve tuhẽ po ti ji imondopavi nehẽ. A'ero po ti nde ġanduvihavuhuro nehẽ, ei Diabo'ga. A'ero po ti nde roryroryvamo herekopava nehẽ. ⁷ Po nde ji mbohetei nde ko Tupanamo javo, a'ero po ti ji imondopavi nde ve nehẽ, ei Diabo'ga Jesus'ga pe.

⁸ —Satanás, ei Jesus'ga Diabo'ga pe. Ymyahũ Tupana'ga okwatijaruka ahe ve inoġuka hako. Aherembikwatijara e'i:

“Embohete ti Tupana'ga.
Gaha ndepojykaharete'ga.
Gaha jate ti embohete

ejikovo ganhi'iġa rupi jate,” e'i aherembikwatijara, ei Jesus'ga.

⁹ Aerẽ Diabo'ga Jesus'ga rerohoi cidade de Jerusalém me a'ero. Yvate ga ga rerojiupiri gare'yja'ğa jatykahavuhua rehe templo rehe ga mo'ama japyra rehe. Ga rerovahemame pevo ga ei Jesus'ga pe:

—Ere jipe nde: “Jihi ko Tupana'ga ra'yramo.” A'ea nde ei, ei Diabo'ga. Gara'yramo ti epo avo hugwi japyra hugwi ehia a'ero. Tupana'gapyrive'ğa yvagipeve'ğa po ti nanembohirukarahyi yvyvo nehẽ. A'ero po ti ndahahyi nde ve nde porame japyra hugwi nehẽ.

10 A'ereki ymyahũ a'ea Tupana'ga okwatijaruka ahe ve inoġuka hako, ei Diabo'ga Jesus'ga pe. Aherembikwatijara e'i:

“Tupana'ga po ti ojipyrive'ġa mondoukari nde pyri nehẽ yvagipeve'ġa.

'Pea'ngu ti ga repiakatuavo,' e po ti ga ojipyrive'ġa pe nehẽ.

11 'Pepyhy katu ti ga rerogwovo tahahyyme'i'i ti ga pe javo,' e po ti Tupana'ga ojipyrive'ġa pe nehẽ,” e'i aherembikwatijara, ei Diabo'ga Jesus'ga pe.

12 A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ymyahũ Tupana'ga okwatijaruka ahe ve inoġuka hako. Aherembikwatijara e'i:

“Tupana'ga ko ndepojkaharete'ga.

Gareaporoġita rehe jate ti eko.

A'ero po ti ga nde pokogi nehẽ.

Ejeaporoġitatehea rehe rūi ti eko

ji poko ti kiro javo tehe Tupana'ga pe,” e'i aherembikwatijara, ei Jesus'ga Diabo'ga pe.

13 Diabo'ga Jesus'ga mongote'varuhupotara'jara'ja novĩa. Aerẽ Diabo'ga hoi ga hugwi ogwovo.

—Aerẽ po ti ji ga mongote'varuhui nehẽ, ei ga novĩa.

Jesus'ga ombo'e Galilíapeve'ea na'ẽ

(Mateus 4.12-17; Marcos 1.14-15)

14 Tupana'ga ra'uva popoakara Jesus'ga pojyka. Nahã Jesus'ga hoi ongae'yma hugwi ojivya Galilíapeve'ġa gwyri pe ovahema ġa pyri. Pevove'ġa ga mombe'umbe'upavi ogwyripeve'ġa pe nhaporemo. 15 Tupana'ga nhi'ġa rehe ga ġa

mbo'embo'ei ġajatykahava pype. Ombohete pa ġa ga a'ero.

*Jesus'ga oko ocidade de Nazaré pe
(Mateus 13.53-58; Marcos 6.1-6)*

¹⁶ Kiro ga ruri ua cidade de Nazaré pe. Pevo ganhimomboakahava ymya. Nane'yumi ga oho ġajatykahai pe judeus'ga poravykye'yma rupi sábado rupi jipi. Kiro ga hoi jupe a'ero sábado rupi. Tanhi'ĩ Tupana'ga rembikwatijarukara pe javo ga ami. ¹⁷ A'ero ġajatykahava repi-akatuhara'ga imondoi Jesus'ga pe Isaíasva'ea rembikwatijara. Ymyahũ Isaíasva'ea ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea. Kiro Jesus'ga ipyhygi aherembikwatijara ga hugwi ipe'avo. Tohendu ti ġa javo ga nhi'iġi jupe – perope e'i:

¹⁸ “Tupana'ga ra'uva ji pojyka.

A'ereki Tupana'ga a'ea mongo ji pyri ikwehe'i.

A'ero ga ei ji ve: ‘Emombe'u ti pyryva'ea iporia'ive'ġa pe.

Kiroki ġa ndovy'ari – ġa pe ti ere:

Kiro ji pe mbovy'ari pe nderekokatuavo. A'ea ti ere ġa pe.

Eho ti imombe'gwombe'gwovo aherembipyhyhara'ga pe,' ei ga ji ve. ‘Ere ti ġa pe:

Pepiro'y pe pepyhyhara'ġa hugwi. A'ea ti ere ġa pe.

Heakwagweve'ġa pe ti ere:

Kiro ji pe mboheakwakatui. A'ea ti ere ġa pe.

Kiroki ġa hahyva'ea kwaha – ġa pe ti ere:

Kiro ji pe mbopiro'yi hahyva'ea hugwi. A'ea ti ere ġa pe.

19 Eho ti imombe'gwombe'gwovo yvyakotyve'ğa pe. Ere ti ğa pe:

Kiro po ti Tupana'ga pepojykaharete'ga imombyryvi pe me nehẽ. A'ea ti ere ğa pe, 'ei ga ji ve."

A'ea Jesus'ga ei onhi'iğa Isaíasva'ea rembikwatijara pe tohendu ti ğa javo.

20 Onhi'imavame jupe Jesus'ga imbotyva'javi Isaíasva'ea rembikwatijara imondoa'java ڭajatykahava repiakatuhara'ga pe. A'ero Jesus'ga apygi tambo'e ti ğa javo. Nurã ڭajatykahavapypeve'ğa nhaporemo ga repiahetei.

21 —Kiroڭwe pe henduvi Tupana'ga nhi'iğa Isaíasva'ea pe ymyahũva'ea pe ji nhi'iڭame jupe, ei Jesus'ga ğa pe. Kiroڭwe pe henduvame, Isaíasva'ea rembikwatijara po'rua japiavo ihoi, ei Jesus'ga ğa pe imombe'gwombe'gwovo ğa pe.

22 Jesus'ga renduvame ڭa ei:

—Maraname Jesus'ga omombe'u kwaha naerũ? ei ڭa onhimomby'avo. A'ereki ga José'ga ra'yra'ga jate reki, ei ڭa.

23 A'ero Jesus'ga ei ڭa pe:

—Aerẽ po ti pe ji moڭitai ikwahapyra'ğa eag-wera rehe nehẽ. A'ero po ti pe ei tuhẽ ji ve nehẽ: "Ahepohanoharamo enhipohanogatu ti en-himbogwerava." Nahã po ti pe ji moڭitai ikwahapyra'ğa na'ana'aڭa pe'erame ji ve nehẽ, ei ga. Pe'e tuhẽ po ti pe ji ve nehẽ: "Ojipe'ğa nde mombe'u ore ve. 'Cidade de Cafarnaum me Jesus'ga japoi ahemonhimomby'ava'ea he'yive'ğa pohanoga,' ei ڭa ore ve. Kiro na jitehe ti eapo ahemonhimomby'ava'ea orepyteri pe nhandegwryi

pe.” Nahã po ti pe ei ji ve nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe ikwahavipeavo ġandeaporoġita.

²⁴ —Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara'ġa gwyripeve'ġa nohendukatui ġandeaporoġita ġa arõe'yma, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁵ Pehepia ti Eliasva'ea. Kiro ji imombe'ui a'itituhẽva'ea pe me, ei Jesus'ga. Ymyahũ Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea Eliasva'ea oko israelitasva'ea gwyri pe upa, ei ga. Trẽs anos e meio rupi ndokyra'javi israelitas'ġa gwyri pe. Nurã ahã mbatera ahe ve. Ty'ara ahe jukai, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe. A'ea rupi he'yjuhu kunhangwerava'ea israelitasva'ea aherembirekokwerava'ea. ²⁶ Tupana'ga nomondoukari reki Eliasva'ea israelitasva'ea pyri epoko ti ġa javo. Sidompeva'ea pyri jate aherembirekokwerava'ea pyri ga ahe mondoukari epoko ti hẽa javo. Perope cidade de Sarepta pe ahe ruvi Sidompeva'ea gwyri pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

²⁷ —Eliseuva'ea oko no Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea, ei Jesus'ga imombe'gwovo. Ymyahũ ahe oko israelitasva'ea gwyri pe upa. A'ea rupi he'yjuhu ijaijauhuva'ea pevo. Eliseuva'ea nomonhimohiġatui reki israelitasva'ea ijaijauhuva'ea. Sírriapeva'ea tehe Naamãva'ea tehe ahe ahe monhimohiġatui, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

²⁸ Jesus'ga renduvame ġa nhimboahipavi ġajatykahavapypeve'ġa. ²⁹ A'ero ġa po'ami ga pyhyga ga rerogwovo mytu'ẽ me cidade hugwi. Cidade oko yvytyra rehe gwerevi. Yvytyra rehe

ġa ga rerohoi timombo ti ga jugwi javo novña.
³⁰ Gapytera rupi reki ga hoi ogwovo ġa hugwi.

*Jesus'ga ombojipe'a anhaġa ahe hugwi
 (Marcos 1.21-28)*

³¹ A'ero Jesus'ga hoi cidade de Cafarnaum me. Cafarnaum oko Galiléiapeve'ġa gwyri pe. Pevo ga ġa mbo'ei sábadu rupi ġajatykahava pype. ³² Ga ġa mbo'ekatui huvihava'ga ja. Nurã ġa nhimomby'ai.

³³ Pevo ġajatykahava pype ojipe'ga rekoi anhaġa rembipojy kahara'ga Diabo'gapyriva'ea rembipojy kahara'ga. Hahyahi gahapukaja ga erame:

³⁴ —Ah! Jesus, Nazarépeva'ero, maranameuhũ nde ore avykyi? e'i anhaġa Jesus'ga pe. Ore mombapava nde ruri naerũ? e'i Jesus'ga pe. Orokwaha ji. Ndehe ko pyryheteva'ero Tupana'ga remimbuhurukaramo, e'i anhaġa Jesus'ga pe.

³⁵ A'ero Jesus'ga ei anhaġa pe:

—Terenhi'iġa'javi! Ejipe'a ti ga hugwi!

Jesus'ġa mbyteri pe anhaġa akoja'ga mombori yvyvo. Ga momborame ijipe'ai ga hugwi imondoe'yma hahyva'ea ga pe.

³⁶ Onhimomby'a pa ġa hepiaga. A'ero ġa ei ojohupe:

—Maraname Jesus'ga popoakaruhuro javo? A'ereki ga omondouka huvihavuhu'ga ja, ei ġa. E'i ga anhaġa pe pejipe'a ti javo. A'ero ijipe'ai tuhẽ reki ġa hugwi, ei ġa onhimomby'avo.

³⁷ Ojipe'ġape'ġa pe ġa Jesus'ga mombe'ui ga kwahavukapava ojigwyri pe.

*Jesus'ga omombi pa he'yjuhuva'ea tetirũa
 (Mateus 8.14-17; Marcos 1.29-34)*

³⁸ Gajatykahava hugwi Jesus'ga hemi ogwovo Simão'ga rongga pe ovahema. Pevo Simão'ga rem-birekohēa yhēa itetirūa. O'a hete hēa rehe. A'ero ġa hēa mombe'ui Jesus'ga pe epohano ti hēa javo.

³⁹ A'ero ga hoi hēa pyri o'ama.

—Epi hete, ei ga karugwara pe.

A'ero ipigi hēa hugwi. Kotihī hēa vyri reki ogwovo herua mbatera ġa pe to'u ġa javo.

⁴⁰ Aerē kwara ihoi. A'ea rupi ġa ġa nderu-pavi itetirūave'ġa ombyteripeve'ġa Jesus'ga pyri topohano ti ga ġa javo. Ojoparapara ġatetirūa. Itetirūave'ġa ndehe nanani Jesus'ga pokopokogi ġa ndehe nhaporemo imombimombipava karugwara ġa hugwi. ⁴¹ Jesus'ga anhaġa mbojipe'ai jara'ġa hugwi. Ohapukapukai anhaġa ojipe'avo ġa hugwi onhimongyavo. Hahyahi inhi'iġa i'erame Jesus'ga pe:

—Ndehe ko Cristo Tupana'ga ra'yra, e'i Jesus'ga pe.

A'ero Jesus'ga ei jupe:

—Tapenhi'iġa'javi! ei ga imombiga inhi'iġa.

A'ereki anhaġa ga kwaha ga ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo javo.

*Jesus'ga omombe'u pyryva'ea ojipeva'ea pe
(Marcos 1.35-39)*

⁴² Aerē ypyhaji ve ga hoi cidade hugwi ogwovo ongae'yi me. Pevove'ġa gweka ga repiaga onhimongyavo. Terehoi ti ore hugwi javo ġa hoi opytavo ga pyri. ⁴³ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Tamombe'u tuhē ti ji pyryva'ea ojipe'ġa pe no cidadespeve'ġa pe. A'ereki Tupana'ga e'i ji ve: “Eho ti ji mombe'gwovo ġa pe nhaporemo. Tako

ti ji ġanduvihavuhuhetero,” ei Tupana'ga ji ve, ei Jesus'ga.

⁴⁴ A'ero Jesus'ga hogahoi judeus'ġa gwyri pe Judéia pe. Pevo ga ġa mbo'epavi Tupana'ga nhi'iġa rehe ġajatykahava pype.

5

*Jesus'ga omo'emo'ē ypy ġwemimbo'eharamo
(Mateus 4.18-22; Marcos 1.16-20)*

¹ Aerē Jesus'ga hoi o'ama okovo ypiahua rembeyvyri pe Genesaré rembeyvyri pe. Ga pyri he'yjuhuve'ġa nduvi. Onhombotymbotyvahi ġa upa ga mbotyva no tihendu katu ti Tupana'ga nhi'iġa javo. ² O'amame pevo mokōi Jesus'ga hep-iagi yharuhua ypiahua rembeyvyri pe. Ahā ġa ipype. A'ereki ġa oheohei pira mboahava upa. ³ Simão Pedro'ga yharuhua pype Jesus'ga avi javo ga pe:

—Emoanha'ndi eyharuhua yembe'yva hugwi, ei ga Simão Pedro'ga pe.

A'ero ġa herojipe'ai yembe'yva hugwi. Yharuhua pype Jesus'ga reni yembeyvyripeve'ġa mbo'eavo.

⁴ Aerē ġa mbo'epigame ga ei Simão'ġa pe:

—He xaho herogwovo ypyteri pe. Pemombo ti ipypira imboahava, ei ga Simão'ġa pe.

⁵ A'ero Simão'ga ei:

—Oroho jipe ore ypytunimo pira rehe ko. Oro-moġo'ē ore. Norombo'ari reki ore! Emo kiro nde ei ore ve pembo'a ti pira javo. Nurā po ti ji hoa'javi kiro imomboha nenhi'iġa rupi nehē, ei ga Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

⁶ A'ero ġa hoi ppyteri pe imomboia ipypira imboahava. Imotynyhemi reki pira mboahavuhua. Otarararara gwere pira pohyja rerekovo. ⁷ Nurã ġa jipoerueruri onhimoirũhara'ġa pe jara pype yharuhua pype togweru ti ġa ore pokoga javo. A'ero ġa heruri oyharuhua ovahema ġa pokoga. Oyharuhua memei ġa imotynyhenyhemu pira pyvõ. A'ero ġa nderohoi gwerevi ppy pe!

⁸ Hepiagame Simão Pedro'ga renypy'andurugi Jesus'ga pyri.

—Jipojykaharetero ejipe'a ti ji hugwi. A'ereki nde ndepyry hete ekovo Tupana'ga nhi'ġa rupi. Jihi reki ndajipoyjayjari jirekote'varuhuavo ġwaramo. A'ereki ji ndakopavi Tupana'ga nhi'ġa rupi.

⁹ Nahã Pedro'ga ei. A'ereki ga onhimomby'a pira mbo'aruhua rehe. Onhimomby'a pa gapavẽive'ġa hehe no. ¹⁰ Simão Pedro'ga moirũhara'ġa Zebedeu'ga ra'yra'ġa onhimomby'a no Tiagova'ea João'ga pavẽi.

A'ero Jesus'ga ei Simão'ga pe:

—Terekyhyji, ei Jesus'ga. Pira nde ereru oji'i. Kiro nane'yimi po ti nde ji mombe'ui ojipe'ġa pe nehẽ ġa mbuhuruka ji pyri nehẽ toko ti ġa Jesus'ga nhi'ġa rupi javo, ei Jesus'ga Pedro'ga pe.

¹¹ A'ero ġa heruri yharuhua memei inoġa imboja yembe'yi pe. Ombatera ġa hejapavi. Jesus'ga remimbo'eharamo ġa ndekoi kiro ogwovo ga rupi jipi.

*Jesus'ga omoka'ẽ ahejagwa
(Mateus 8.1-4; Marcos 1.40-45)*

12 Aerē Jesus'ga ruvi cidade pe pevo. Kiro ijaijauhuve'ga ruri. Ohy ga rehe gajagajauhua gara'oa rehe. Jesus'ga repiagame ga hoi onhinoğa ojovapyvo yvyvo Jesus'ga pyri jihoheva'ero ji poko javo. Ga e'i:

—Nde eremoka'ē kwaha jijagwa ji hugwi jipojykaharetero. Po nde imoka'ēpotari jijagwa, a'ero po ti nde imoka'ēi nehē, ehetei ga Jesus'ga pe.

13 A'ero Jesus'ga jipoapyhoi opokoga ga rehe javo ga pe:

—Apota ji. Eka'ē ga hugwi! ei Jesus'ga.

Kotihī ika'ēi ga hugwi a'ero.

14 Jesus'ga e'i ga pe:

—Teremombe'ui tuhē ti ojipe'ğa pe, ei ga. Eho ti ejipiuka ikwava'ēhara'ga pe oka'ē jijagwa javo. Emondo tehe ti mbatepyryva ga pe tokwava'ē ti ga Tupana'ga pe okovo Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi – kiroki a'ea omombe'u ika'ēagwera. Nde imondorame ga pe po ti pevove'ğa nde repiagi nehē. A'ero po ti ğa ikwahavi nehē gajagwa oka'ē javo.

Nahā Jesus'ga ei po ğa nanhimombe'umbe'ui ojipe'ğa pe hamo javo novīa.

15 Emo ğa omombe'umbe'u ojipe'ğa pe. Kotihī a'ero he'yjuhuve'ğa ikwahavi. Koji'i reki ğa uhu Jesus'ga rendupota onhipohanoanoğuka ga pe.

16 Aerē Jesus'ga hoi ğa hugwi ogwovo ongae'yi me. Pevo ga nhi'iği Tupana'ga pe okovo.

Jesus'ga omopo'ā nomyiva'ea

(Mateus 9.1-8; Marcos 2.1-12)

17 Aerē Jesus'ga ğa mbo'ea'javame fariseus'ğa apygi ga pyri upa judeus'ğa mbo'ehara'ğa pavēi.

Gambo'ehara'ga ombo'e jipi Moisésva'ea rembik-watijara rehe. Uhu ġa Galiléiapeve'ġa cidade hugwi nanani Judéiapeve'ġa cidade hugwi nanani no. Uhu ġa cidade hugwi Jerusalém hugwi no. Opopoakara pyvō Tupana'ga imombigukari Jesus'ga pe karugwara itetirūave'ġa hugwi.

¹⁸ Nanime jara'ġa ga reruri itetirūave'ga nomyive'ga gakupeupava pype. Gweroho pota ġa ga onga pype Jesus'ga pyri novia. ¹⁹ Ga ndogwerohoi ga ipype reki Jesus'ga pyri. A'ereki he'yjuhuve'ġa onhombotymbotyvahi onga pype. Nurā ġa ga rerojiupiri ġajiupihava rupi onga arimo iperehuva'ea arimo. Ga ipe'ape'ai tujuga apopyra onga arimova'ea japovo ikwara. Ikwara rupi ġa ga mbojyvi Jesus'ga pyri gakupeupava pype he'yjuhuve'ġa mbyteri pe.

²⁰ Ga ndepiagame Jesus'ga ei ovyteri pe: “Ojiko hete ġa ji rehe ga rerua ji pyri tomopo'ā ti ga ga javo,” ei Jesus'ga ovyteri pe.

—Kwāi, ei Jesus'ga nomyive'ga pe. Kiro nderekote'varuhua mombora nde hugwi.

A'ea Jesus'ga ei jihi amombo nderekote'varuhua javo.

²¹ Kiro judeus'ġa mbo'ehara'ġa noarōi Jesus'ga ea fariseus'ġa pavēi.

—Maranuhū po Jesus'ga naerū? ei ġa ojohupe. Onhimongouhu ga Tupana'ga'java'ero! ei ġa. A'ereki Jesus'ga e'i nomyive'ga pe: “Amombo ji nderekote'varuhua.” Tupana'ga jate e'i a'ea, ei ġa. A'ea po Jesus'ga nde'i hamo, ei ġa.

²² Jesus'ga ikwahahetei ġa nhi'igame ojohupe. A'ero ga ei ġa pe:

—Maraname pe japyakauhui javo? “Maranameuhũ Jesus'ga euhui a'ea? A'ereki ga Tupana'ga rũi.” Nahã pe pe'e. ²³ A'e ji nomyive'ga pe ko: Amombo ji nderekote'varuhua nde hugwi, ei Jesus'ga ģa pe. Emo pe ndapehepiagi aherekote'varuhua mombora. A'ero pe ndaperoviari jipopoakara, ei ga ģa pe. Po ji ei ga pe nehẽ: Epo'ã egwovo, a'ero po ti pe hepiagi gahoa nehẽ. A'ero po ti pe heroviari jipopoakara nehẽ.

²⁴ —Nurã po ti ji ga mopo'ami kiro tapekwaha ti javo, ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. A'ero po ti pe ei nehẽ: “Tupana'ga ombuhuruka tuhẽ Jesus'ga avo yvya koty ga mongovouka yvyakotyve'ģa ndekote'varuhua momboharamo,” ei Jesus'ga ģa pe.

Nurã Jesus'ga ei nomyive'ga pe:

—Kiro ji ei nde ve: Epo'ã ti ejikupeupava rerogwovo enhonga pe, ei Jesus'ga ga monhimo-hiġatuavo.

²⁵ Nanime nomyive'ga po'ami pevove'ģa gwepi-agame onhimongyavo. Ga ipyhygi ojikupeupava herogwovo ģwonga pe Tupana'ga mboheteavo.

²⁶ Onhimomby'a pa ģa okyhyjiheteavo. A'ero ģa Tupana'ga mbohetei.

—Korogwe nhande hepiagi ahemonhi-momby'ava'ea, ei ģa ojohupe.

Jesus'ga Leviva'ea pavẽi

(Mateus 9.9-13; Marcos 2.13-17)

²⁷ Aerẽ Jesus'ga hoi cidade hugwi. Ogwovo Jesus'ga gwepia itambere'ia mono'õhara'ga Levi'ga.

Itambere'ia ryrua pype Levi'ga òi ipyhyga itambere'ia judeus'ğa hugwi imono'oğa governo pe. Ga pe Jesus'ga ei:

—Herejo ti ji rupi ekovo nhiremimbo'eharamo.

²⁸ A'ero Levi'ga oapoa rejapavi opo'ama ogwovo Jesus'ga rupi okovo garemimbo'eharamo. Nomono'oğa'javi ga itambere'ia governo pe.

²⁹ Jesus'ga pe ga japoi toryva ġwonga pype. Hehnhuhūva'ea ga oapo. He'yjuhuve'ğa nduri itambere'ia mono'òhara'ğa ojipe'ğa pavēi. A'ero ġa apygi i'gwovo Jesus'ga pyri Levi'ga pyri no. Judeus'ğa e'i ġa pe jipi ġa ko okote'varuhuva'ero hendukatue'yma Moisésva'ea remimbo'eagwera javo. Gahã uhu Jesus'ga pyri i'gwovo.

³⁰ A'ero fariseus'ğa ndopotari judeus'ğa mbo'ehara'ğa pavēi. Gambo'ehara'ğa ko fariseus'ğa no. Fariseus'ğa ei Jesus'ga remimbo'ehara'ğa pe:

—Maranameuhū pe i'uuhui nanongara'ğa pyri itambere'ia mono'òhara'ğa pyri okote'varuhuve'ğa pyri no? ei ġa.

³¹ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Kiroki ġa e'i ojive: “Nanhitetirūi ji” – ġahã ahepohanohara'ga ndopokogi ġa pohanoge'yma. Kiroki ġa e'i ojive: “Nhitetirūa ji” – ġahã ahepohanohara'ga ġa pokogi ġa pohanoga. Na jitehe ji okote'varuhuve'ğa pokogi jijihe'a ġa ndehe topohi ti ġa okote'varuhua hugwi javo, ei Jesus'ga.

³² —A'ereki a'ea rehe ji ajo yvya koty tapoko ti ji ġa javo – kiroki ġa e'i ojive: “Ako te'varuhu ji. Marã po ti ji ve a'ero nehē?” Ta'e ti ji ġa pe: Perojijyi ti pejeaporoğita a'ero. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi pejikoga Tupana'ga rehe. Nahã ti ji ta'e

okote'varuhuve'ğa pe. Ojipe'ğa pyri rüi ji ajo javo – kiroki ğa e'i ojive: “Jipyry hete ji.”

*Ndo'ui ahe xanhi'ĩ ti Tupana'ga pe javo
(Mateus 9.14-17; Marcos 2.18-22)*

³³ Ga e'i ga pe:

—Nane'yimi João Batista'ga remimbo'ehara'ğa ndo'ui xanhi'ĩ ti Tupana'ga pe javo. Na jitehe fariseus'ğa nemimbo'ehara'ğa ndo'ui xanhi'ĩ ti Tupana'ga pe javo. Neremimbo'ehara'ğa ki a'e te nane'yimi o'u reki. Maraname ore ja rüi ğa ndekoi? ei ğa Jesus'ga pe.

³⁴ A'ero Jesus'ga ei a'ea kwahavuka ğa pe:

—Kiro ji hëarembirekoruama'ga mombe'ui pe me, ei Jesus'ga. Uhu hëarembirekohava apiavo. A'ero ğa i'ui gworygworyvamo ga rehe okovo ga pyri toryva rupi – kiroki ğa ojikoty'a ga pavëi. Po ahe nde'i te ğa pe a'ero: “Tape'ui ti.” Ahe erame a'ea po ğa ndokoi ahenhi'ığa rupi, ei Jesus'ga. ³⁵ Aerë po ti tiruahëve'ğa hëarembirekoruama'ga rerohoi nehë. Kiroki ğa ojikoty'a ga pavëi – ğa hugwi po ti ğa ga rerohoi nehë. A'ero po ti ğa ndo'ua'javi nehë.

A'ea Jesus'ga ei ikwahavuka ğa pe onhimombe'gwovo gwemimbo'ehara'ğa mombe'gwovo no.

³⁶ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojo'java'ea ğa pe. Ga mbo'eavo ga ei:

—Po ahe oapokatua'ja pota tapy'ynhapiryrymyana, a'ero ahe ndo-haygwe'rogi tapy'ynhapirapyahua imondovo tapy'ynhapiryrymyana itararaga rehe imboja hehe, ei Jesus'ga. Ahe haygwe'rogame ipyahuva'ea tamboja ymyahũva'ea rehe javo, a'ero ahe

imbotegwetei ipyahuva'ea. Ipyahuva'ea ndojihe'akatumujuhu ymyahũva'ea rehe no, ei Jesus'ga.

³⁷ —Vinho aporame ahe ndoheka'vogi vinhopyahua hyruymyana pype mbiara pirymyana pype, ei Jesus'ga. Po ahe heka'vogi vinhopyahua ipirymyana pype, a'ero vinho imombugi ipirymyana otururupava jugwi. Nahã vinho imbotegwetei mbiara pira. ³⁸ Ipiyahua pype tuhẽ ahe toheka'vo vinhopyahua, ei Jesus'ga. ³⁹ Kiroki ga o'uo'u vinhoymyana – ga ndougwei vinhopyahua. A'ereki ga e'i: “Pryry hete nhymyana,” ei ga, ei Jesus'ga.

A'ea ojo'java'ea Jesus'ga omombe'u ahe ndopotari moroġitapyahua moroġitaymyana ipotarama javo.

6

Nahanahã ti ahe toko sábadu rupi, ei Jesus'ga
(Mateus 12.1-8; Marcos 2.23-28)

¹ Judeus'ġa poravykye'yma rupi sábadu rupi Jesus'ga hoi kohoa rupi garemimbo'ehara'ġa pavẽi. Trigo kopeva'ea pevo onhimongy. Ohorame garemimbo'ehara'ġa ika'mbika'mbigi trigo jykyavo ikytykytygi jape'ia opovo i'gwovo.

² A'ero fariseus'ġa ei ġa pe:

—Ymyahũ Moisésva'ea e'i ikwatija hako: “Tapeporavykyi ti sábadu rupi.” Nahã ahe ei hako. Pe napehendukatui reki. A'ereki pe peporavykyi ika'mbika'mbiga trigo sábadu rupi, ei fariseus'ġa ġa pe.

³ A'ero Jesus'ga ei fariseus'ġa pe:

—Napehendukatui pe Tupana'ga nhi'i'ga. Garembikwatijarukara omombe'u Daviva'ea. A'ea onhi'i pe me novia. Ymyahũ ty'ara ojuka Daviva'ea onhipavēiva'ea pavēi hako. ⁴ A'ea rupi ahe hoi Tupana'ga ronga pype tenda pype. Ipype ikwava'ēhara'ga omondo pão Tupana'ga rovai pyteri pe jipi. Ga ikwava'eğirē Tupana'ga pe ga gwerohouka ga pe gahã jate ti to'u jirovai pyteripeva'eagwera javo. Ojipe'ga po ndo'ui hamo novia. Emo Daviva'ea hoi Tupana'ga ronga pype ipyhyga pão i'gwovo. Onhipavēiva'ea pe ahe imondoi to'u ti ga no javo hako, ei Jesus'ga imombe'gwovo fariseus'ga pe.

⁵ —Yvyakotyva'ero yvagipeva'ero jihi ta'e: Nahanahã ti ahe toko sábadó rupi. Nurã ji ei pe me: Tape'epe'ei ti nhiremimbo'ehara'ga pe a'ero ga ika'mbigame trigo sábadó rupi, ei Jesus'ga ga pe.

*Jesus'ga iponhimamava'ea pavēi
(Mateus 12.9-14; Marcos 3.1-6)*

⁶ Irũa rupi judeus'ga poravykye'yma rupi Jesus'ga hoi gajatykahava pype. Okiavo ga ga mbo'ei Tupana'ga nhi'i'ga rehe. Ipype iponhimamave'ga rekoi. Ojohukoty rũi ga iponhimama.

⁷ Pevo ga ndekoi no judeus'ga mbo'ehara'ga fariseus'ga pavēi. Jesus'ga repiaheteavo ga ei ovyteri pe: “Mara'ngu po ti Jesus'ga oporavykyavo gapoa mbokatua'java nhandeporavykye'yma rupi sábadó rupi? Ga gapoa mbokatua'javame po ti nhande Jesus'ga mbotegweteuhui nehē,” ei ga ovyteri pe gweaporoğitate'varuhuavo.

⁸ Gayvytera rehe Jesus'ga ombaragwaha jawo oyvyteri pe: “Omboja pota ġa ite'varuhuva'ea ji rehe,” ei ga.

Iponhimamave'ga pe Jesus'ga ei:

—Epo'ã ejoa avo orepyteri pe e'ama.

A'ero ga ruri o'ama ġapyteri pe. ⁹ A'ero Jesus'ga ei fariseus'ġa pe judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe no:

—Ojipeji jate po ti ji ei pe me kiro. Pemombe'u ti ji ve. Marã nhande xako nhandeporavykye'yma rupi hamo? Marãi Moisés'va'ea rembikwatijara nhandeporavykye'yma mombe'gwovo sábadó mombe'gwovo? Pyry nhande imombyryvi ahe ve sábadó rupi? Marãi? Pyry nhande nimombyryvi ahe ve sábadó rupi? Marãi ikwatijara? Pyry nhande imbote'varuhui ahe ve sábadó rupi? Marãi? Pyry nhande nimbote'varuhui ahe ve sábadó rupi? Marãi ikwatijara? Pyry nhande nimomanoukari ahe sábadó rupi? Marãi? Pyry nhande ahe moka'nhyrbavi sábadó rupi? Marãi ikwatijara? ei Jesus'ga.

A'ea Jesus'ga ei ġa pe tojapyaka katu ti ġa jawo.

¹⁰ A'ero Jesus'ga ġa ndepiahetei. Iponhimamave'ga pe ga ei:

—Ejipoapyho!

A'ero ga jipoapyhokatui. A'ereki gapoa ikatua'ja ga Jesus'ga nhi'ĩpo'rurame. ¹¹ A'ero ġa nhimboahivi onhimonha'ngavo hepiagame. Ojohupe ġa ei:

—Maranuhũ po ti nhande Jesus'ga rerekouhui nehẽ naerũ? ei ġa.

*Jesus'ga omo'emo'ẽ dozeva'ea onhimoirũharamo
(Mateus 10.1-4; Marcos 3.13-19)*

12 Aerẽ Jesus'ga hoi ojiupia vytyvytyruhua rupi tanhiĩ ti Tupana'ga pe javo. Oho ga opytavo pevo. Ypytunimo ga nhi'inhigi Tupana'ga pe imoĝo'eamo.

13 Iko'emame ga ĝa mbuhurukari ojipyri ĝwemimbo'ehara'ĝa. Ğwemimbo'ehara'ĝa hugwi Jesus'ga dozeve'ĝa mo'emo'ei toko ti ĝa nhimoirũharamo javo. Ga ko nahã:

14 Mokonha'ĝa ko Simão'ga André'ga pavẽi onhoirũ'ĝa. Pedro irũa Simão'ga rera. A'ereki ga rehe Jesus'ga ono Pedro.

Mokonha'ĝa ko Tiagova'ea João'ga pavẽi.

Mokonha'ĝa ko Filipe'ga Bartolomeu'ga pavẽi.

15 Mokonha'ĝa ko Mateus'ga Tomé'ga pavẽi.

Mokonha'ĝa ko Tiago'ga Simão'ga pavẽi. Tiago'ga ko Alfeu'ga ra'yra'ga. Simão'ga ko zelotes'ĝa nde'yja'ga – kiroki ĝa ndokoi governo rehe romanos'ĝa ndehe.

16 Mokonha'ĝa ko Judas'ga Judas Iscariotesva'ea pavẽi. Judas'ga ko Tiago'ga irũ'ga. Judas Iscariotesva'ea aerẽ Jesus'ga mondouka okote'varuhuve'ĝa pe ga pyhyguka ĝa pe.

Nahã dozeve'ĝa nhaporemõ Jesus'ga moirũhara'ĝa.

*Jesus'ga ombo'e ahe imombiga karugwara
(Mateus 4.23-25)*

17 Aerẽ Jesus'ga jivyri ojyva vytyruhua hugwi omoirũhara'ĝa ndupi. Uhu ĝa nhuhũ me – perope ga opyta o'ama. He'yjuhu garemimbo'ehara'ĝa onhimono'o'ĝa perope ga pyri. Ojipe'ĝa ndupavi ogwya hugwi Judéia hugwi Jesus'ga pyri. Cidade-speve'ĝa nduri Jerusalém hugwi Tiro hugwi no

Sidom hugwi no. Oko cidades Tiro Sidom pavēi ypiahua ruvihava rembeyvyri pe. He'yjuhu hete ko ġa ua Jesus'ga pyri tihendu ti ga javo.

Itetirūave'ġa nduri no emombi karugwara ore hugwi javo ga pe. ¹⁸ Kiroki ġa anhaġa oavykyuhu – ġa hugwi Jesus'ga anhaġa mbojipe'ai. Tiruahū anhaġa Diabo'gapyriva'ea. ¹⁹ Opoko pota pa pevove'ġa Jesus'ga rehe onhimongyavo. A'ereki Tupana'ga omondo opopoakara Jesus'ga hugwi imombipavuka Jesus'ga pe karugwara ġa hugwi.

*Pyry hete pe me, ei Jesus'ga
(Mateus 5.1-12)*

²⁰ Kiro Jesus'ga hepiagi ġwemimbo'ehara'ġa ġa nhimongyrame pevo. Ga pe ga ei:

—Pyry hete pe me peporia'iva'ea pe!

A'ereki penduvihavuhetero Tupana'ga pe ndepia katu imombyryva pe me, ei Jesus'ga.

²¹ Pyry hete pe me okoteheva'ea pe!

A'ereki a'ea Tupana'ga remimondoagwama pe me.

Pyry hete pe me pejehe'ova'ea pe!

A'ereki a'ea penembipukaaġwama.

²² Pyry hete pe me ojipe'ġa pe arōe'ymame pe ndekoro ġwaramo jireheva'ero, ei Jesus'ga ġa pe yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

Ga euhurame pe me pe mondovo ojihugwi pe ndekoro ġwaramo jireheva'ero, pyry hete pe me.

Ga pe mbotegweterame petiruahū pe javo o'mbero pe ndekoro ġwaramo jireheva'ero, pyry hete pe me, ei Jesus'ga.

23 –Pejoryjory ti ġa ndekote'varuhurame pe me nahã. Pepopepo tuhẽ ti pendoryndoryva ġwaramo.

A'ereki Tupana'ga gwereko katu pe me yvagi pe ikwepykavuhua pyryheteva'ea.

Aerẽ po ti ga imondoi pe me nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe. A'ereki pe peko ymyahũva'ea ja Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea ja hahyrame pe me. A'ereki ymyahũ aġwamove'ġa namonhava'ea gwereko te'varuhu Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea no, ei Jesus'ga ġa pe.

Tiruahũ pe me, ei Jesus'ga

24 –Tiruahũ hete pe me pembateva'ea pe! ei Jesus'ga. A'ereki avo jate yvya koty jate pe pendoryndory.

Aerẽ po ti pe ndapehoryvi nehẽ, ei Jesus'ga.

25 Tiruahũ hete pe me herekopava'ea pe!

Aerẽ po ti ahana'ja pe me nehẽ.

Tiruahũ hete pe me pepukava'ea pe!

Aerẽ po ti pe jehe'oi pejikoveveuhuheteavo nehẽ, ei Jesus'ga.

26 Tiruahũ hete pe me ojipe'ġa ekatupavame pe me pe mboheteavo! Ymyahũ na jitehe ġanamonhava'ea e'i katu pa Tupana'ga nhi'iġaatyviva'ea mombe'uharava'ea pe ahe mboheteavo, ei Jesus'ga.

Pearõ hete ti penhiarõe'ÿve'ġa, ei Jesus'ga
(Mateus 5.38-48)

27 –Kiro nhirenduva'ea pe ji ei, ei Jesus'ga. Pearõ hete ti penhiarõe'ÿve'ġa. Peko katu ti ġa pe ġa pe arõ'ymame. 28 Po ġa ei pe me: “Tuhu ti

hahyva'ea pe me.” Ga euhurame na pe me pe'ji ti ġa pe: “Tupana'ga ti tomomyry pe me.” Nahã ti pe'ji ġa pe. Po ġa jigwarai pe ndehe, a'ero ti penhi'ĩ Tupana'ga pe emomyry ti ġa pe javo, ei Jesus'ga.

²⁹ —Po ojipe'ga kwari nderetyvapea rehe, a'ero ti ejirova ga pe tokwa ti ga ojipea rehe no javo jiretyvapea rehe javo. Po ojipe'ga hekyi ndepaletó nde hugwi, a'ero na ga hekyi ojipea ndecamisa nde hugwi no, ei Jesus'ga. ³⁰ Po ojipe'ga ei nde ve embuhu ji ve javo, a'ero ti emondo ga pe. Po ojipe'ga ipyhygahyi ndeapoa nde hugwi, a'ero ti terei ga pe embuhura'ja ti jiapoa ji ve javo.

³¹ —Pe'e po pe pejiyvyteri pe: “Po ojipe'ġa oko katu nhande ve hamo.” Po nahã pe ei, a'ero na jitehe tuhẽ ti peko katu ġa pe, ei Jesus'ga.

³² —Po pe pearõ hete penhiarõheteve'ġa jate, a'ero Tupana'ga ei pe me: “Pe okote'varuhuve'ġa ja reki.” Nahã ga ei pe me. A'ereki okote'varuhuve'ġa oarõ oarõheteve'ġa jate, ei Jesus'ga.

³³ —Po pe peko katu pejerekokatuve'ġa pe jate, a'ero Tupana'ga ei pe me: “Pe okote'varuhuve'ġa ja.” Nahã ga ei pe me. A'ereki okote'varuhuve'ġa oko katu ojerekokatuve'ġa pe jate, ei Jesus'ga.

³⁴ —Po pe ei pejiyvyteri pe imondorame ojipe'ġa pe: “Aerẽ po ti ġa imbuhuri nhande ve nehẽ no.” Po pe ei na, a'ero Tupana'ga ei pe me: “Pe okote'varuhuve'ġa ja.” Nahã ga ei pe me. A'ereki okote'varuhuve'ġa omondo ojipe'ġa pe okote'varuhuve'ġa pe tombuhu ti ġa nhande ve nehẽ no javo, ei Jesus'ga.

³⁵ —Pearõ hete ti penhiarõ'e'ÿve'ġa pejikokatu-avo ġa pe. Pemondo'ã ti ġa pe ġa erame pe

me. Imondorame ġa pe, tape'ei ti pejiyvyteri pe: “Aerē po ti ġa imbuhuri nhande ve nehē no.” Pe ee'ymame ġa arōheteavo po ti Tupana'ga imbuhetei pe me nehē. Tupana'ga ra'yramo po ti pe ndekoi nehē no ġahoheve'ga ra'yramo nehē. Nde'i he'yjuhuve'ġa Tupana'ga pe: “Ndepyry nde ore rerekokatuavo.” A'ea ġa nde'i Tupana'ga pe. Tupana'ga opoko reki ġa okote'varuhuve'ġa nde-heve. ³⁶ Tupana'ga penduvete'ga oporogwety ġa. A'ero ga ġa pokogi. Na jitehe ti peporogwety ġa. Pepoko ti ġa a'ero, ei Jesus'ga.

*Tape'epe'ei ti ġa pe, ei Jesus'ga
(Mateus 7.1-5)*

³⁷ —Tape'epe'ei ti ojipe'ġa pe: “Nahanahā ġa okote'varuhu.” Tape'euhui ti a'ea. A'ero po ti Tupana'ga nde'i a'ea pe me nehē no. Tape'ei ti ojipe'ġa pe: “Oko te'varuhu tuhē ġa. Oja ġa ndehe.” Tape'ei ti a'ea. A'ero po ti Tupana'ga nde'i a'ea pe me nehē no. Tapehenonha'javi ġandekote'varuhua. A'ero po ti Tupana'ga ndokwahava'javi pendekote'varuhua nehē no, ei Jesus'ga.

³⁸ —Pemondo ti ojipe'ġa pe. Aerē po ti Tupana'ga imbuhukatui pe me nehē. Hupī hete po ti ga ombuhuruka saca pype imbohygahivuka imbovavaguka saca tamotynahē tuhē javo imoakaġa nehē. Nahā po ti ga imbuhukatui pe me nehē. Pemondo ti ġa pe a'ero. Xunhiva'ea pe imondorame ġa pe xunhiva'ea po ti Tupana'ga imbuhuri pe me nehē no. He'yjuhuva'ea pe imondorame ġa pe he'yjuhuva'ea po ti Tupana'ga imbuhuri pe me nehē no, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁹ Kiro Jesus'ga ġa mbo'ei ojo'java'ea pyvõ. A'ea pyvõ ga ei:

—Po heakwagweve'ga gweroho ojipe'ga – kiroki ga ga ja ndohepiagi, a'ero po ti ġa memei ohi ikwara pype nehẽ. A'ereki ġa memei ndohepiagi, ei Jesus'ga.

⁴⁰ —Gambo'ehara'ga koji'i garemimbo'ehara'ġa hohe. Ga ġa mbo'epavame ġa ga javijitehe, ei Jesus'ga.

⁴¹ Ga mbo'eavo Jesus'ga ei:

—Ererekouhu nde ejikotyve'ga. A'ero nde ei ga pe: “Hay'iuhua oko ndereakwari pe,” ere nde. Maranameuhũ nde euhui a'ea ga pe ndokokatui ga javo? Jihi a'e reki nde ve: Okyta reki oko ndereakwari pe, ei Jesus'ga. Nahã ji ei nde ve nde koji'i ereko te'varuhu ga hohe javo. Nde nderekwahavi reki ejekote'varuhua naerũ? ei Jesus'ga.

⁴² Maranameuhũ nde euhui ejikotyve'ga pe naerũ? Tere'ei ti ga pe a'ero: “Na ji hekyi hay'iuhua ndereakwara hugwi.” Tere'ei ti nahã okyta repiage'ymame ejeakwara pype naerũ. A'ereki nde nderehepiakatui ve hekyita gareakwara hugwi okyta pytarame ejeakwari pe. Okokatu'ãva'ero ko nde! A'ereki okyta rerekoe'ÿve'ga ja nde ere'e: “Ji ndarekoi jireakwari pe,” ere nde. Ehekyi na'ẽ ti okyta ejeakwara hugwi. A'ero po ti nde hepiakatui hekyita hay'iuhua gareakwara hugwi nehẽ, ei Jesus'ga.

I'yva yva'ia pavẽi

(Mateus 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ —I'yvakatuapora ko yva'ikatua. I'yvate'varuhuapora ko yva'ite'varuhua. ⁴⁴ Ahe

okwaha i'yva. A'ereki ahe gwepia herekorame yva'ia ojihe, ei Jesus'ga. A'ereki ahe ndoykyi figo ġwakaġwa'yva hugwi. A'ereki ġwakaġwa'yva figo'yva rui figueira rui. Na jitehe ahe ndoykyi uva ka'api'iuhua hugwi. A'ereki ka'api'iuhua uva'yva rui videira rui, ei Jesus'ga.

⁴⁵ —Nane'ymi pyryve'ga reaporoġitaro pyryva'ea rehe. Nurã ga ekatui jipi, ei Jesus'ga. A'ereki oyvyteri pe ga pyry hete, ei Jesus'ga ġa pe. Nane'ymi ite'varuhuve'ga reaporoġitaro ite'varuhuva'ea rehe. Nurã ga ete'varuhui, ei Jesus'ga. A'ereki oyvyteri pe ga ite'varuhu hete, ei Jesus'ga ġa pe.

Ahe ko onga apohara'ga ja

(Mateus 7.24-27)

⁴⁶ Kiro Jesus'ga ei:

—Pe'e pe ji ve: “Ga ko nhandepojkaharetero.” Nahã pe ji renoi novia. Emo pe ndapekoi nhinhi'iga rupi, ei Jesus'ga.

⁴⁷ —Kiroki ga uhu ji pyri ji rendukatuavo okovo nhinhi'iga rupi – gaha ji ga momb'e'ui pe me kiro, ei Jesus'ga. ⁴⁸ Gaha onga apohara'ga ja – kiroki ga oapo onga hyvykoita vvy pe. Ipukuhu ga imondoi hyvykoita vvy pe itauhua apiavo. Itauhua rehe ga imondoi okyta ikwara pype. Nahã ga japo onga imohina, ei Jesus'ga. Aerẽ hehanhuhũ yhya ua onhimombomomboa onga rehe novia. Yhya nomoġatãi onga. A'ereki imondovo itauhua rehe ga oapo imohina, ei Jesus'ga.

⁴⁹ —Jara'ga ji rendu novia. A'ereki ga ndokoi nhinhi'iga rupi. Gaha onga apohara'ga ja – kiroki ga oapo onga hyvykoje'yma imbovyre'yma okyta

ikwara pype, ei Jesus'ga. Yvya rehe jate ga japoi onga imohina. Aerẽ hehanhuhũ yhya ua onhimombomomboa onga rehe imoġataġatamo. Kotihĩ onga o'arahy upa opepẽpepenuhũavo, ei Jesus'ga ġa mbo'eavo.

7

Jesus'ga omombi karugwara soldadova'eapyriva'ea hugwi
(Mateus 8.5-13)

¹ Imombe'upavirẽ ġa pe Jesus'ga hoi ġa hugwi ogwovo cidade de Cafarnaum me. ² Pevo soldados'ġa nduvihava'ga ruvi judeu'garũive'ga romano'ga. Gapyrive'ga itetirũa. Omano ġwerĩ ga. Soldados'ġa nduvihava'ga ga arõhetei. ³ Nurã Jesus'ga rura kwahavame Cafarnaum me ga ei xava'eve'ġa pe:

—Peho ti Jesus'ga pyri. Pe'ji ti ga pe tuhu ti ga jipyrive'ga pyri karugwara mombiga ga hugwi, ei ga xava'eve'ġa pe.

⁴ A'ero xava'eve'ġa hoi Jesus'ga pyri ovahema javo ga pe:

—“Tuhu ti ga,” ei soldados'ġa nduvihava'ga nde ve. “Tuhu ti ga jipyrive'ga pyri karugwara mombiga ga hugwi,” ei ga nde ve, ei xava'eve'ġa Jesus'ga pe. Eho tuhẽ ti a'ero, e'i hete xava'eve'ġa Jesus'ga pe. Emombo ti karugwara gapyrive'ga hugwi. A'ereki ga pyry hete soldados'ġa nduvihava'ga. ⁵ Pyry hete ga nhandere'yja'ġa pe ġa arõheteavo ġa nderekokatuavo. Ga oapouka onga nhandejatykahava, ei xava'eve'ġa Jesus'ga pe.

⁶ A'ero Jesus'ga hoi ġa ndupi tahepia ti ga javo. Ovahẽ ġwerĩ ga soldados'ġa nduvihava'ga ronga

pe. Kiro soldados'ġa nduvihava'ga ei ġa pe – kiroki ġa ojikoty'a ga pavēi – ġa pe ga ei ġa mondouka Jesus'ga rovatiamouka.

–Peho ti Jesus'ga rovatiamo, ei ga ġa pe. Pe'ji ti ga pe: “Omondo soldados'ġa nduvihava'ga onhi'ġagwera nde ve. Ga e'i: ‘Jipojykaharetero nde ereko huvihavamo ji hohe. Nurã po ti nde nderejori ji pyri nehē hamo. ⁷ Ji tuhē ndahoa'uvi nde pyri nde huvihavuhuro ġwaramo ji hohe. Irupeuhu ti embuhu epopoakara nhironga pe imombiguka karugwara jijipyrive'ga hugwi. A'ero po ti ga nhimohiġatui nehē. ⁸ Akwaha ji ndepopoakara mondoa irupeuhu. A'ereki na jitehe ji amondo soldados'ġa jipi. Jiruvihava'ga ji mondoi no nahanahã eapo javo. A'ero ji rekoi ganhi'ġa rupi. Jihi soldados'ġa nduvihavamo ako no. Ojipe'ga pe ji ei: Eho nahanahã japovo pevo ji ve. A'ero ga hoi okovo nhinhi'ġa rupi. Ojipe'ga pe ji ei: Ejo nahanahã japovo avo ji ve. A'ero ga ruri okovo nhinhi'ġa rupi. Jijipyrive'ga pe ji ei: Nahã eapo. A'ero ga japo,' ei ga.” A'ea ti pe'ji Jesus'ga pe, ei soldados'ġa nduvihava'ga ġa pe imondovouka onhi'ġagwera.

⁹ A'ero ġa hoi okovo ganhi'ġa rupi Jesus'ga rovatiamo. Ga omombe'u pa ganhi'ġagwera Jesus'ga pe. Ganhi'ġagwera renduvame Jesus'ga nhimomby'ai. Opyryrỹ Jesus'ga. Pevove'ġa pe – kiroki ġa oho ga rupi onhimongyavo – ġa pe Jesus'ga ei:

–Soldados'ġa nduvihava'ga ojiko hete tuhē ji rehe! Jire'yja'ġa hohe israelitas'ġa hohe ga ojiko ji rehe! a'e ji pe me, ei Jesus'ga.

¹⁰ Kiroki ġa ojikoty'a soldados'ġa nduvihava'ga pavēi – ġahā jivyra'javi soldados'ġa nduvihava'ga ronga pe. Ovahemame ġa gapyrive'ga repiagi. Onhimohigatua'ja ga!

Jesus'ga ombogwera aherembirekokwerava'ea ra'yra'va'ea

¹¹ Aerē Jesus'ga hoi cidade de Naim me. Garemimbo'ehara'ġa hoi ga rupi. Ojipe'ġa hoi ga rupi no he'yjuhuve'ġa. ¹² Ovahē ġwerī ga cidade apoa pe portāo pe.

Nanime ojipe'ġa ivojave'ga ra'oa rerohoi pea rupi cidade hugwi Jesus'ga rovatiamo. Gweroho ġa ivojave'ga ra'oa gakupeupava pype titỹ ti javo. Oho hēa ġa ndupi ivojave'ga yhēa. Ga tehe ko hēara'yramo. A'ero kiro hēa tehe hēa rekoi aherembirekokwerahēa. He'yjuhuve'ġa oho hēa rupi cidade hugwi. ¹³ Hepiagame Jesus'ga nhandepojy kaharete'ga hēa porogwetygi. A'ero ga ei hēa pe:

–Terejehe'oa'javi.

¹⁴ Hēara'yra'ga pyri ga hoi opokoga gakupeupava rehe. Nurā gara'oa rerohohara'ġa heropytai o'ama.

–Tapihā, ei ga ivojave'ga pe. A'e ji nde ve: Evy! ei Jesus'ga.

¹⁵ A'ero ga vyri onhi'iġa oina okwerava'java. Jesus'ga okwerava'jave'ga mondo gayhēa pe.

¹⁶ Okyhyji hete pa pevove'ġa onhimomby'avo ga repiagame. A'ero ġa Tupana'ga mbohetei. A'ereki ġa e'i ojohupe Jesus'ga mombe'gwovo:

–Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharuhu'ga ruri kiro ojipiuka nhande pyteri pe upa, ei ġa. Nahā Tupana'ga nhande pokogi, ei ġa.

17 A'ero ġa Jesus'ga mombe'umbe'ukatui jara'ġa pe garembiapoa reheve Jesus'ga ga mbogwerava'javi javo. Nahã Judéiapeve'ġa hendupavi Jesus'ga mombe'ua Judéia rembeyvyripeve'ġa pavēi.

João Batistava'ea remimbo'eharava'ea oho Jesus'ga pyri

(Mateus 11.2-19)

18 Aerē João Batistava'ea remimbo'ehara'ġa Jesus'ga mombe'upavi João Batistava'ea pe. Jesus'ga rembiapoa garemimonhimomby'ava'ea ġa imombe'ui ahe ve no. 19 A'ero João Batistava'ea mokonha'ġa mbuhurukari ojipyri ġwemimbo'ehara'ġa. Ga pe ahe ei:

—Peho ti Jesus'ga pyri. Pe'ji ti ga pe: “Ymyahũ Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea imombe'ui aerē po ti Tupana'ga remimbuhurukara'ga ruri nhande pyri nehē javo. Ma'ġa po ahe omombe'u ymyahũ? Mara'ngu po ndehe? Mara'ngu po ojipe'ga? Nahã ore ei aheremimombe'uhara'ga rurapota.” A'ea mombe'gwovo katu ti pe'ji Jesus'ga pe: “Marãi nde a'ero?” ei João Batistava'ea mokonha'ġa pe ġwemimbo'ehara'ġa pe.

20 —Kwa, ei ġa.

A'ero ġa hoi ogwovo Jesus'ga pyri ovahema.

—João Batista'ga ore mondoukari nde pyri, ei ġa Jesus'ga pe. Ga e'i ore ve: “Pe'ji ti Jesus'ga pe: ‘Ymya Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea imombe'ui aerē po ti Tupana'ga remimbuhurukara'ga ruri nhande pyri nehē javo. Ma'ġa po ahe omombe'u ymyahũ? Mara'ngu po ndehe?”

Mara'ngu po ojipe'ga? Nahã ore ei aheremi-mombe'uhara'ga rurapota.' Nahã ti pe'ji Jesus'ga pe," ei João'ga ore ve ore mondouka nde pyri, ei mokonha'ğa Jesus'ga pe.

21 Emo Jesus'ga nomondoi ve onhi'ğa João Batistava'ea pe. Oapo na'ẽ ga ahemonhimomby'ava'ea. Oapo ga ikwahavuka João Batistava'ea remimbo'ehara'ğa pe a'ea ti pemombe'u João'ga pe javo.

Kiro Jesus'ga imombigi karugwara he'yjuhuve'ğa hugwi. Ojipe'ğa pe hahy hete. Ga hugwi ga imombipavi karugwaretea. Anhağa ga ğa mbojipe'ai ojipe'ğa hugwi no. Heakwagweve'ğa ga ğa moma'eğatuhetei he'yive'ğa.

22 Kiro Jesus'ga ei mokonha'ğa pe João Batistava'ea remimbo'ehara'ğa pe:

—Pejivyr'a ja ti pejigwovo João Batista'ga pyri. Pemombe'u ti ga pe penhimbiepiaga penhimienduva. Pe'ji ti ga pe imombe'gwovo: "Oma'eğatu kiro heakwagweve'ğa okovo. Opo'ağatu kiro ipyka'naka'nauhũve'ğa ogwovo katu. Oka'ẽ ğajagwa ijajauhuve'ğa hugwi. Gwendu katu kiro japyakware'ỹve'ğa okovo. Okwera tuhẽ omanove'ğa kiro okovo. Imbatere'ỹve'ğa gwendu kiro pyryva'ea Jesus Cristo'ga mombe'ua." A'ea nhaporemo ti pemombe'u João Batista'ga pe.

A'ea Jesus'ga ei ikwahavuka ga pe Jesus'ga ko Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo - kiroki ga Tupana'ga nhi'ğa mombe'uharava'ea omombe'u ymyahũ.

23 –“Pyry hete ga pe – kiroki ga ndojikopigi ji rehe.” A'ea ti pe'ji João Batista'ga pe, ei Jesus'ga mokonha'ga pe João Batistava'ea remimbo'ehara'ga pe.

24 A'ero ġa hoi javo katu João Batistava'ea pe.

Ga horê Jesus'ga ei pevove'ġa pe he'yjuhuve'ġa pe João Batistava'ea mombe'gwovo. Ga e'i:

–Ymyaĩ pe peho ongae'yĩ me. Pevo pe pe-hepia João Batista'ga. Marãi pe pejiyvyteri pe pea rupi pejigwovo garepiaga renonde? Pe'e po pe: “Xaho hepiaga nhungwava – kiroki okooko'iuhu yvytua remimbotarimova'ea rehe onhimbovav-aguka yvytua pe.” Pe ndape'ji tuhê reki a'ea. A'ereki João Batista'ga ko nhungwava ja rũi. Ga ndokondoko'iuhui ojipe'ġa remimbotarimova'ea rehe. Ga ko onhimboita Tupana'ga rehe, ei Jesus'ga pevove'ġa pe.

25 –Marãi pe a'ero pejiyvyteri pe garepiaga renonde? Pe'e po pe: “Xaho ga repiaga – kiroki ga omongi tapy'ynhapipyryva. Gweroho pa po itambere'ia gapira.” A'ea pe ndape'ei oji'i, ei Jesus'ga. A'ereki João Batista'ga ndokohetei mbatera rehe. Ji rendu ti! João Batista'ga nomongi tapy'ynhapipyryva. Kiroki ġa omongi ikatuheteva'ea – ġahã u huvihavuhu'ġa nonga pype. He'yjuhu ġambatekatua no.

26 –Marãi pe a'ero pejiyvyteri pe? Pe'e po pe: “Xaho Tupana'ga nhi'ġa mombe'uhara'ga repiaga.” A'ea pe ekatui, ei Jesus'ga. Kiro ji ei pe me: João Batista'ga ko Tupana'ga nhi'ġa mombe'uhara'ga tuhê. Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharu'ga jate rũi ko ga, ei Jesus'ga ġa pe.

27 –Ymyahũ Tupana'ga okwatijaruka ahe ve João Batista'ga mombe'gwovo hako ga po ti nhinhi'ĩga mombe'ui nehẽ javo, ei Jesus'ga. Aherembikwatijara e'i:

“Nahã Tupana'ga ei Cristo'ga pe:

‘Nde renonde po ti ji ga mondoi imombe'uuka nhinhi'ĩga nehẽ.

Tomboavujikwe ti ga nderura renonde,’ ei Tupana'ga,” e'i aherembikwatijara, ei Jesus'ga.

28 –Ağwamo Tupana'ga rembiepiakatuhava. Ağwamo po ti Tupana'ga he'yjuhuve'ga nduvi-havuhuhete'ga nehẽ, ei Jesus'ga. A'e ji pe me: João Batista'ga ko koji'i huvihava ymyahũva'ea hohe pa. Emo ağwamove'ga reki Tupana'ga rembiepiakatuhara'ga ko koji'i huvihava João Batista'ga hohe. Kiroki ġapyteripeve'ga huvihava rũi – ġa vehevi koji'i huvihava João Batista'ga hohe, ei Jesus'ga ġa pe.

29 Jesus'ga nhi'ĩga rendupavame ġa ei Tupana'ga pe itambere'ia mono'õhara'ga pavẽi:

–Ndehe ko erekwaha hete epyryvamo João Batista'ga mbuhua ore pyri te'i ti ga ġa pe javo.

A'ea ġa ei. A'ereki ġa onhimobatzauka João Batistava'ea pe opohia okote'varuhua hugwi ahe erame. 30 Fariseus'ga ki a'e te judeus'ga mbo'ehara'ga pavẽi nohendukatui João Batistava'ea nhi'ĩga ikwahapotare'yma Tupana'ga remimbotarimova'ea ojive. A'ereki ġa nonhimobatzaukari ahe ve opohire'yma okote'varuhua hugwi.

31 –Marã po ti ji ei pe me ağwamova'ea pe a'ero nehẽ? ei Jesus'ga. Gara ja pe ndekoi a'ero? ei ga.

³² Kiro ji pe mombe'ui pe me. Tayri'ga ja ko pe ndekoi. Oapy tayri'ga ima'ẽhai pe feira pe. A'ero ga hapukai ojohupe. Onhi'iga mondovo ga ei:
 “Oropy ore jiru'a pe me xajory ti nhanerembirekoa rehe javo.

Pe ki a'e te ndapeyrerupytari henduvame. Xajehe'o ti nhanenhikamombava rehe, oro'e ore pe me. A'ero ore jehe'oi.

Pe ki a'e te ndapejehe'oi ore pyri. A'ereki pe ndapepotariuhu.”

Nahã tayri'ga ei ojohupe, ei Jesus'ga.

³³ —Tayri'ga ja pe ndekoi. A'ereki pe pe'epe'e João Batista'ga pe jipi. A'ereki ga rurame pe pyri ga ndo'uahivuhui mbatera vinho reheve tambohete ti ji Tupana'ga javo, ei Jesus'ga. A'ero pe epe'ei ga mombe'gwovo: “Anhağa opyhy ga.” Nahã pe João Batista'ga mombe'ute'varuhui ga arõ'yma, ei Jesus'ga ga pe.

³⁴ —Tayri'ga ja pe ndekoi. A'ereki pe pe'epe'e ji ve no, ei Jesus'ga ga pe. Yvyakotyva'ero yvagipeva'ero ji ajo pe pyri mbatera i'gwovo vinho i'gwovo no. A'ero pe epe'ei ji mombe'gwovo: “Ehepia Jesus'ga! O'uheteuhu ga. Ga ko heagwryryve'ga vinho i'gwovo,” pe'e pe ji ve, ei Jesus'ga. “Kiroki ga omono'õ itambere'ia governo pe ite'varuhuve'ga – ga pavẽi Jesus'ga ojikoty'a ojipe'ga pavẽi no okote'varuhuve'ga pavẽi,” pe'e pe. Nahã pe euhui ji mombe'gwovo ji arõ'yma, ei Jesus'ga.

³⁵ —Ojipe'ga ndekokatua repiaga gwaramo nhande ei: Tupana'ga reki okwahavuka ga pe ga mongokatuavo, ei Jesus'ga. Ojipe'ga ndekote'varuhua repiaga gwaramo nhande ei:

Tupana'ga rũi omongo ģa ite'varuhua rehe, ei Jesus'ga ģa mbo'eavo.

Jesus'ga pyheja fariseuva'ea rongu pype

³⁶ Aerẽ Simão'ga fariseu'ga ei Jesus'ga pe:

—Ejo ti nhironga pype i'gwovo ji pyri.

—Kwa, ei Jesus'ga.

A'ero Jesus'ga hoi ga rupi garonga pype oapyga mesa pyri ga pavẽi.

³⁷ Nanime cidadepevehẽa – kiroki hẽa oko te'varuhu – hẽa ikwahavi Jesus'ga hoa fariseu'ga rongu pype. Ga i'urame hẽa heruri perfume nhandya hyrua pype. Hyrua ko alabastrova'ea ita apopyra. ³⁸ Gapyu koty hẽa ami ga reviri ojehe'gwovo okote'varuhua rehe. Hẽareahya imoakymi gapyu. A'ero hẽa gapyu monduvynduvyri o'ava pyvõ gapyu beijavo. A'ero perfume hẽa imongyi gapyu rehe. A'ereki hẽa ga arõ hete.

³⁹ Hẽa repiagame fariseu'ga – kiroki ga e'i Jesus'ga pe ejo ti i'gwovo ji pyri javo – kiro ga ei oyvyteri pe: “Hehã okote'varuhuvehẽa. Mara'ngu po Jesus'ga Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara naerũ? Po Jesus'ga Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara tuhẽ, a'ero po ga ombaragwaha hẽa rehe hamo. Po ga ei hẽa pe hamo: ‘Tanhimbote'varyme ti epokoga ji rehe,’ e po ga okote'varuhuvehẽa pe hamo. Jesus'ga nombaragwahavi reki hẽa rehe,” ei fariseu'ga oyvyteri pe.

⁴⁰ A'ero Jesus'ga ei fariseu'ga pe:

—Simão, ei Jesus'ga. Tamombe'u ti nde ve.

—Orembo'eharamo emombe'u ti ji ve a'ero, ei Simão'ga Jesus'ga pe.

⁴¹ Ga mbo'eavo Jesus'ga imombe'ui ga pe. Ga e'i:
 –Itambere'ia mondo'āhara'ga pe mokonha'ga ei momi ti embuhurā itambere'ia ore ve javo. A'ero ga imondo'aği ga pe tombuhura'ja ti ga koa irū reheve ji ve nehē javo. He'yiva'ea quinhentos itambere'ia ga imondo'aği ojipe'ga pe. Ndahe'yiva'ea cinquenta itambere'ia ga imondo'aği ojipe'ga pe. Ga memei gweroho ga hugwi a'ero. ⁴² Aerē ga ipo'rupavi herekoe'yma. Nurā ga ndogwerekoi ikwepykavamo. A'ereki ahā ga pe. Itambere'ia mondo'āhara'ga oporogwety reki ga. Nurā ga ihypavi reki gaconta hugwi tapembuhura'javi ti itambere'ia ji ve a'ero javo, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

–Manamo ga ga arōhetei? Manamo ga ga aroiĩ? ei Jesus'ga Simão'ga pe.

⁴³ A'ero Simão'ga ei ga pe:

–Po ga – kiroki ga gweroho koji'iva'ea ga hugwi quinhentos itambere'ia – po gaha itambere'ia mondo'āhara'ga arō hete. A'ereki gaconta hugwi imondo'āhara'ga ohy he'yiva'ea, ei ga.

–Na tuhē, ei Jesus'ga. Kiroki ga gweroho koji'iva'ea – gaha oarō hete itambere'ia mondo'āhara'ga.

⁴⁴ Kiro Jesus'ga ojirova hēa koty. Simão'ga pe ga ea'javi:

–Erehepia nde hēa? Ji ruri nenonga pype nde repiaga. Ndehe nerembuhuri yhya ji ve jipyheitava ekoe'yma nhaneramonhava'ea moğitagwera rehe – kiroki a'ea e'i nahanahā ahe omboapy ojipe'ga javo. Hēa ki a'e te hēareahya omoakỹ jipya. Omondovynduvy hēa jipya o'ava pyvō. Nahā hēa roryroryvamo ji rehe, ei Jesus'ga.

45 –Ndehe nanhibeijai tuhẽ ekoe'yma nhaner-amonhava'ea moġitagwera rehe – kiroki a'ea e'i nahanahã ahe omboapy ojipe'ġa javo. Hẽa ki a'e te jipya nobeijabeijapigi ji rurirẽ nenonga pype. Nahã hẽa roryroryvamo ji rehe, ei Jesus'ga.

46 –Ndehe neremongyi ikava nhiakaġa rehe ekoe'yma nhaneramonhava'ea moġitagwera rehe – kiroki a'ea e'i nahanahã ahe omboapy ojipe'ġa javo. Hẽa ki a'e te omongy perfume jipya rehe. Nahã hẽa roryroryvamo ji rehe, ei Jesus'ga fariseu'ga pe.

47 –Nurã ji ei nde ve: Tupana'ga ihyjipei hẽarekote'varuhua ikwahava'jave'yma. He'yjuhu hẽarekote'varuhua, ei Jesus'ga. Hẽa hugwi Tupana'ga imombori. Nurã hẽa Tupana'ga arõhetei gworygworyva repiuka nhandepyteri pe, ei Jesus'ga. Po ojipe'ga okote'va gwere. Tupana'ga garekoteva'ria hypavame oarõ gwere ga Tupana'ga gwory'viro ga rehe, ei Jesus'ga Simão'ga pe.

48 Hẽa pe Jesus'ga ei kiro:

–Amomboripe ji nderekote'varuhua nde hugwi, ei ga.

49 Kiroki ġa oapy mesa pyri ga pavẽi – ġa ei oyvyteri pe: “Ma'ġa Jesus'ga naerũ? Maranuhũrame ga hẽarekote'varuhua mombori naerũ?” ei ġa.

50 A'ero Jesus'ga ei hẽa pe:

–Nde jikoga ġwaramo ji rehe ji imombori nderekote'varuhua nde hugwi. Tu katu ndepy'a nde horame a'ero, ei ga.

8

Kunhangwerava'ea oho Jesus'ga rupi

¹ Aereĩ Jesus'ga imbojoapiapi cidades repiapava cidades'ia repiapava. He'yjuhu cidades cidades'ia pavēi. Pyryva'ea ga imombe'ui cidade-speve'ga pe. Ga pe ga ei:

—Perojijyjijyuka ti pejeaporoğita Tupana'ga pe pejikoga ga rehe. A'ero po ti ga pe pokokatuĩ nehē imomboia pendekote'varuhua pe hugwi okovo penduvihavuhuhetero nehē.

Nahã Jesus'ga ei ga pe ogwovo ga pyğapyri. Ga rupi dozeve'ga hoğahoi.

² Kunhangwera'ga ga hoğahoi ga rupi no. Jara'ga hugwi Jesus'ga ombojipe'a jipe anhağa. Jara'ga hugwi ga imombigi karugwara. Mariahēa hugwi Jesus'ga ombojipe'a jipe sete anhağa Diabo'gapyriva'ea. Mariahēa pe ahe ei: Madalapevehēa. ³ Ojipehēa rera Joana. Joanahēa rembireko'ga ko Cuza'ga. Ga ko Herodes'ga mbatera repiakatuhara'ga. Ojipehēa rera Susana. Gahã oho Jesus'ga rupi. Ojipe'ga kunhangwera'ga hoi ga rupi no. Imondovo ga pe ombatera ga Jesus'ga repiakatui. Dozeve'ga pe ga imondoi no.

Ha'yinha mohãihara'ga

(Mateus 13.1-9; Marcos 4.1-9)

⁴ Cidades nanani ojipejipea hugwi he'yjuhuve'ga nduri Jesus'ga pyri. Ojo'java'ea pyvõ ga ga mbo'embo'ei. Ga pe ga ei:

⁵ —Ha'yinha mohãihara'ga hoi ko pe imohaina ha'yinha. Nahã ga itymi ha'yinha. Ga imohãirame ha'yinha jara indurugi pehea rembeyvira rupi.

A'ero ahe pyruġi hehe ohorame pehea rupi. Ua gwyra'ia i'ui imokona, ei Jesus'ga.

⁶ —Ga imohāirame ha'ynha jara indurugi yja rehe ita arimo. A'ereki ita onhimongyheteuhu pevo. Xunhi yja a'ero ha'ynha pe yhya no. Henhunhame kotihĩ he'ouhũ omanomo. A'ereki ahã yhya jupe.

⁷ —Ga imohāirame ha'ynha jara indurugi nhungwawa ra'ynha pyteri pe hatĩava'ea ra'ynha pyteri pe. Aerẽ ga'apoa ha'ynha renhunhamo nhungwawa ra'ynha pavẽi. A'ero nhungwawa nhambyguhui garemityma, ei Jesus'ga.

⁸ —Ga imohāirame ha'ynha jara indurugi yjakatua pype. A'ero henhunhamo o'ao'aheteramo. He'yjuhu ahara a'ero. Ahara pype turi cem ha'ynha, ei Jesus'ga ha'ynha mohāihara'ga mombe'gwovo.

Onhi'iġa mondovo Jesus'ga ei ġa pe:

—Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero! ei Jesus'ga ġa pe imombe'gwovo ojo'java'ea.

Jesus'ga okwahavuka ha'ynha mohāihara'ga mombe'ua

(Mateus 13.10-23; Marcos 4.10-20)

⁹ A'ero Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ei ga pe:

—Orohendu ore novĩa nde'eagwera ojo'java'ea. Ndorokwahavi reki ore. Ore ve ti emombe'u a'ea.

¹⁰ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pe me Tupana'ga ei tokwaha ti ġa onhimiva'ea nhirembiepiakatuhava javo, ei Jesus'ga. Marã hekoi kiro Tupana'ga yvyakotyve'ġa ndepiakaturame okovo ġanduvihavuhuhetero? A'earupiva'ea kiro ga ikwahakwahavukari pe me,

ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. Ojipe'ġa pe ji imombe'ui ojo'java'ea. A'ero

“hepiagame ġa gwepia tehe reki.

A'ereki ġa nombaragwahapotari hehe.

Henduvame ġa ġwendu tehe reki.

A'ereki ġa ndokwahapotari”, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

11-12 –Kiro po ti ji imombe'ukatui pe me ikwahavuka ha'ynha mohāihara'ga mombe'ua nehē, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

–Ha'ynha ko Tupana'ga nhi'ġa, ei Jesus'ga. Kiroki ġa ġwendu Tupana'ga nhi'ġa novīa ikwahave'yma – ġa pyri ahemoandyandyihara'ga Diabo'ga ruri a'ero ipe'avo imombe'ua ġapy'a hugwi imokanhyambavuka ġa pe tomomborukaryme ti ġa Tupana'ga pe okote'varuhua javo, ei Jesus'ga. Ga pe ji ei a'ero imombe'urame ha'ynha indurugagwera pehea rembeyvyra rupi.

13 –Amombe'u jipe ko ji ha'ynha indurugagwera – kiroki a'ea onduru ita rehe. Henhui ha'ynha novīa. A'ereki yhya rerekoe'yma ġwaramo, kotihī nonhimomiranami a'ero omanomo, ei ga. A'ereki ndokihetei hapoa yvya pype.

–A'ea ja ġa ndekoi – kiroki ġa ġwendu nhanderuvihavuhete'ga mombe'ua gworygworyvamo hehe novīa. Aerē ojipe'ġa mbote'varuhu pota ġa imohepia'ngiavo ite'varuhuva'ea ġa pe. Nurāro ġwaramo ġa nonhimomiranami a'ero kotihī opohia nhanderuvihavuhete'ga mombe'ua hugwi. A'ereki ndokihetei nhanderuvihavuhete'ga mombe'ua ġayvyteri pe.

14 –Amombe'u jipe ko ji ha'ynha indurugagwera – kiroki a'ea onduru nhungwava ra'ynha pyteri pe hatīava'ea ra'ynha pyteri pe. Aerē igwaigwavete hatīava'ea nhambyguhui garemityma jukavo, ei Jesus'ga.

–A'ea ja ojipe'ga ndekoi nhungwava pyteripeva'ea ja. Ga gwendu ojipe'ga erame ga pe: “Tupana'ga nhande poko katu kiro nhanderuvihavuhuhete'ga.” A'ea ga gwendu katu novīa. Aerē ga aġataruhuramo ojihe javo: “Maramarā po ti nhande rekoi nehē naerū?” ei ga ovyteri pe. A'ea nonoġatuukari ġapy'a. A'ereki ga opotaruhu itambere'ia a'ero, ei Jesus'ga. “Koji'i nhande tipotaruhu itambere'ia,” e'ihuh ga, ei Jesus'ga. Toryva rehe ikatuva'ea rehe ga japyakauhui. A'ea nhaporemo nohenduva'javukari nhanderuvihavuhuhete'ga mombe'ua. A'ero igwaigwavete ga ndojapyakaa'javi tuhē gamombe'ua rehe. A'ero ga ndokoa'javi reki gamombe'ua rupi okokatue'yma ojipe'ga pe oporavykye'yma ga pe.

15 –Amombe'u jipe ko ji ha'ynha indurugagwera – kiroki onduru yjakatua pype. A'ea ja ojipe'ga ndekoi yjakatuapypeva'ea ja. Gwendu katu ga nhanderuvihavuhuhete'ga mombe'ua ojikheteavo ga rehe gweaporogitakaturu. Onhimimirana hete ga oporavykyavo ga pe ga nhi'īpo'rupava okokatuavo ojipe'ga pe.

A'ea Jesus'ga ei imombe'gwovo pa ojo'java'ea ikwahavuka ġwemimbo'ehara'ga pe.

A lamparina

(Mateus 5.15; Marcos 4.21-25; Lucas 11.33)

16 –Imondygame lamparina nhande ndihovapygi hyrua pyvõ, ei Jesus'ga. Nimondo nhande lamparina nhanenhinongava gwyri pe cama gwyri pe. Pyte'mbia rehe nhande timondo lamparina. Nurã okirame onga pype ojipe'ğa gwepia kojahua.

17 –Na jitehe po ti Tupana'ga imboukwahavi nehẽ. Onhimiva'ea po ti ga hepiukari ikwahavuka henduvukapava nehẽ.

18 –Ji rendu katu ti a'ero pejeaporogitaro. Kiroki ga okwaha – ga pe po ti Tupana'ga ikwahavukari koji'iva'ea nehẽ. A'ero po ti ga ikwahahetei nehẽ, ei Jesus'ga. Kiroki ga ndokwahavi – po ga ikwahavi xunhiva'ea, a'ea vehevi po ti Tupana'ga ikwahava'jave'ymukari ga pe nehẽ, ei Jesus'ga gwemimbo'ehara'ğa mbo'eavo.

Jesus'ga yembora gairũva'ea pavẽi

(Mateus 12.46-50; Marcos 3.31-35)

19 Kiro Jesus'ga yembora ruri Jesus'ga repiaga gairũ'ğa pavẽi. Ndoki ğa onga pype ga pyri. A'ereki pevove'ğa ga mbotymboty gwe'yjuhuro.

20 Gapyteripeve'ğa e'i Jesus'ga pe:

–Neyhẽa uhu nde repiaga neirũ'ğa pavẽi. Pevo ğa ami okari pe.

21 A'ero Jesus'ga ei ğa pe:

–Kiroki ğa Tupana'ga nhi'iğa rendu katu ga nhi'ĩpo'ruavo – ğa pe ji ei nhii'ğa. A'e ji ğa pe no nhii'ũ'ğa, ei Jesus'ga.

*Jesus'ga omombi yvytua typepemuhũa reheve
(Mateus 8.23-27; Marcos 4.35-41)*

²² Aerẽ Jesus'ga avi yharuhua pype ġwemimbo'ehara'ġa pavẽi. Ga pe ga ei:

—He xaho ypiahua aherovai.

A'ero ġa imoanhani herogwovo. ²³ Ga gwerohorange Jesus'ga ropehyiro okia. Yvyturanuhũa ruri ojyva ypiahua rehe. Yharuhua pype yvytua yhya mbo'ambo'avi. Gweroho ġwerĩ ypy pe. ²⁴ A'ero ġa hoi Jesus'ga pyri ga mongirahiva.

—Kiro nhande hoi ypy pe nhandepapava nehẽ! ei ġa ga pe ombo'ehara'ga pe.

A'ero ga ma'ẽi onhi'iġa yvyturanuhũa pe typepemuhũa pe no topi ti javo. A'ero yvytua ipigi. Notymynha'javi yhya no. ²⁵ Ga pe Jesus'ga ei:

—Ndapejikogi ji rehe naerũ? ei ga.

A'ero ġa kyhyji onhimomby'avo javo ojohupe:

—Marã te ga rekoi naerũ? Yvytua vehevi re po ġwendu katu ganhi'iġa yhya pavẽi, ei ġa.

*Jesus'ga ombojipe'a anhaġa ahe hugwi
(Mateus 8.28-34; Marcos 5.1-20)*

²⁶ Aerẽ ġa hoi ypiahua aherovai Galilẽia aherovai ovahema Gerasapeve'ġa gwyrĩ pe. ²⁷ Jesus'ga hemame yharuhua hugwi cidapeve'ga ruri Jesus'ga repenhana. He'yjuhu anhaġa Diabo'gapyriva'ea onhimongyavo ga pojkavo. Ymyahũ ga ndipiri. Ga nduva'javi onga pype. Itaruvihavuhua kwaruhua pyteri pe

ga ruvi aheryvya pyteri pe. ²⁸ Jesus'ga repiagame ga hapukai ġwenypy'anduruga Jesus'ga rovai pyteri pe. Ga hapukajahivi javo:

—Jesus! ei ga. Terejori ji avykyavo Tupana'ga ra'yramo huvihavuhu'gahoheve'ga ra'yramo? ei ga Jesus'ga pe. A'e hete ji nde ve: Terembuhuri ti hahyva'ea ji ve.

²⁹ A'ea ga ei. A'ereki Jesus'ga e'i jipe anhağa pe:

—Ejipe'a ga hugwi.

Ymyahũ anhağa ga pyhypokãpokaği ga pojykavo jipi. Nurã pevove'ğa itanhuramuhũa pyvõ gapoa kwari. Ga gapy kwari no. Nahã ġa ga momby-tapotari ga repiakatuavo novĩa. Ga omondohondoho itanhuramuhũa reki. Anhağa ga pojykai ga renonhaheteavo ga mondovo ongae'yi me. Nahã ga rerekoi ymya.

³⁰ Kiro Jesus'ga ei ga pe:

—Gara nderera?

A'ero ga ei:

—He'yjuhu.

Nahã garera. A'ereki he'yjuhuva'ea anhağa opojyka ga. ³¹ Anhağa e'i hete Jesus'ga pe:

—Toremondoi ti vvykwara ruvihavuhua pype hahyva'ea ruvihava pype, e'i ga pe.

³² Yvytyra rehe porcos tuvi i'gwovo onhimongyavo. He'yjuhu hete porcos. Jesus'ga pe anhağa ehetei:

—Ore mondouka ti porcos pojykauka ore ve, e'i.

—Peho ti a'ero, ei Jesus'ga jupe.

³³ Cidadepeve'ga hugwi anhağa jipe'ai a'ero ogwovo Jesus'ga nhi'ipo'ruavo porcos pojykavo herogwovo. Porcos nhaporemõ inhahetei ojyva vyty'ramuhũa hugwi ogwovo ypihua pype otypyvygamo omanomo.

³⁴ Porcos manoa repiagame porcos repiakatuhara'ğa nhani ogwovo jugwi.

Ogwovo ġa imombe'upavi cidadepeve'ġa pe cidadekotyive'ġa pe no. ³⁵ A'ero pevove'ġa nduri ua torohepia katu javo. Ovahemame Jesus'ġa pyri ġa ga repiagi anhaġa rembipojykaagwera'ga. Oapy ga Jesus'ga pya pyri tapy'ynhapira mongijipeavo ojapyakakatuavo. A'ero ġa kyhyji. ³⁶ Kiroki ġa gwepia Jesus'ga anhaġa mbojipe'arame ga hugwi – ġa imombe'upavi ġa pe javo:

–Ga pyryvamo reki kiro. A'ereki Jesus'ga ombojipe'a anhaġa ga hugwi imondovo, ei ġa ga mombe'gwovo ġa pe.

³⁷ Okyhyji hete pa ġa Gerasapeve'ġa. Nurā ġa ei Jesus'ga pe:

–Heregwovo ore hugwi!

A'ero Jesus'ga avi yharuhua pype tajivy javo.

³⁸ A'ero anhaġa rembipojykaagwera'ga ehetei Jesus'ga pe:

–Taho ti nde rupi jijikoty'a nde pavēi! ei ga.

Jesus'ga ndogwerohoi ga reki. A'ereki ga e'i ga pe:

³⁹ –Epyta. Ejivy ti enhonga pe imombe'gwovo. Ere ti ġa pe: “Tupana'ga ipopoaka hete. Ji poko hete ga!” Nahā ti ere ġa pe, ei Jesus'ga ga pe.

A'ero ga hoi imombe'gwovo ġa pe nhaporemocidadepeve'ġa pe.

–Pyry hete Jesus'ga ji ve ji pokoga anhaġa mbojipe'avo ji hugwi. Ga popoakahetero, ei ga imombe'gwovo.

*Jesus'ga opoko Jairova'ea ra'yrava'ea
gwpova'ea reheve*

(Mateus 9.18-26; Marcos 5.21-43)

⁴⁰ Gerasapeve'ğa hugwi Jesus'ga jivyri ua ova-hema aherovai. Ga nhaporemo ga repenhani gworygworyvamo ga rehe. A'ereki pevo ğa oko tuhu tuhē ti ga javo.

⁴¹ Nanime ga pyri Jairo'ga ruri. Jairo'ga ko huvihavamo oko judeus'ğa jatykahava pype. Ga ruri onhinoğa ojovapyvo yvyvo Jesus'ga pya pyri jihoheva'ero ji poko javo.

—Herejo nhironga pe, ei ga Jesus'ga pe. ⁴² A'ereki jira'yrahēa omano ğwerĩ, ei ga.

Hehã jate ko gara'yra. Ivoja hēa. Doze anos hēa imbokwara'ari ojihe.

Jesus'ga horame tahepia ti ji tayrihēa javo, he'yive'ğa ga mbotyvahivi ua ga rupi onhimongyavo. ⁴³ Ga reviri hēa ruri no itetirũavehēa gwypovehēa. He'yi doze anos hēatetirũa imbokwara'ari hēa rehe opige'yma hēa hugwi. Omondo pa hēa opohanohara'ğa pe novĩa. A'ereki ğa nomombigi reki hēatetirũa. ⁴⁴ Kiro hēa ruri Jesus'ga reviri opokoga gapira rembeyvyra rehe. Kotihĩ hēa ndagwypora'javi a'ero.

⁴⁵ —Ma'ğa opoko ji rehe? ei Jesus'ga.

A'ero ğa epavi:

—Ore rũi! Ndoropokogi nde rehe, ei ğa.

—Nde mbotymboty pa ğa nde atimana he'yive'ğa! Nde mbotyva ğwaramo ğa pokogi nde rehe.

Nahã Pedro'ğa ei Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

⁴⁶ A'ero Jesus'ga ei:

—A'ea rũi. Opoko aha ğa ji rehe. Akwaha ji jiyvyteri pe. A'ereki ji hugwi ihoi jipopoakara ğa ndehe, ei ga.

47 A'ero hēa ei oyvyteri pe: “Okwaha reki ga ji pokogame ga rehe.” A'ero hēa ruri ohyhyipava okyhyjiavo ġwenypy'anduruga yvyvo garovai pyteri pe onhimombe'gwovo ġandovaki pa. Hēa e'i:

—Ymyahū ji tetirūaramo gwyporo. Nurā ji pokogi nde rehe tomombi ti ga ji hugwi javo. Kotihī nhitetirūa pigi tuhē ko, ei hēa.

48 —Kui'i, ei Jesus'ga hēa pe. Erejiko nde ji rehe. Nurā netetirūa pigi nde hugwi. Ndepy'a rukaturo ġwaramo kiro heregwovo katu, ei ga.

49 Jesus'ga nhi'imbige'ymame hēa pe Jairo'ga rongapypeve'ga ruri javo Jairo'ga pe:

—Ndera'yrava'ea omano. Tohoa'javyme ti nhanembo'ehara'ga kiro neronga pe. A'ereki ahe omano jipe.

50 Ga renduvame Jesus'ga ei Jairo'ga pe:

—Teremomyi ti epy'a. Ejiko hete jitehe ji rehe. A'ero po ti hēa kwerava'javi nehē, ei Jesus'ga.

51 Ovahemame Jairo'ga rong a pe Jesus'ga ġa mongiukari ojupi onga pype Pedro'ga João'ga no Tiagova'ea no. Kujahēa ruva'ga ga ga mongiukari kujahēa yhēa no. Ojipe'ġa pe Jesus'ga ei:

—Tapeki ti onga pype, ei ga ġa pe.

52 Ojehe'o hete pevove'ġa kujahēa rehe okovo. A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Tapejehe'oi! Nomanoi hēa. Oki reki hēa upa.

53 A'ero ġa ga jai ga rerekovo ga rerekomemuamo. A'ereki ġa okwaha ahemanoa.

54 Ga mondopavirē onga hugwi ga kujahēa popyhygi. Hēa pe ga ei:

—Kui'i! Epo'ā!

55 Kiro hēa kweravi. Kotihī hēa po'ami. A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pemondo ti mbatera hēa pe to'u ti hēa.

⁵⁶ Onhimomby'a hēaruva'ga hēayhēa pavēi. Jesus'ga ei ġa pe:

—Tapemombe'ui tuhē ti nhiremimbogwer-avahēa nhiremimonhimomby'ava'ea ojipe'ga pe, ei ga.

9

*Jesus'ga remimbo'eharava'ea omombe'u
Tupana'ga nhi'iġa*

(Mateus 10.5-15; Marcos 6.7-13)

¹ Aerē Jesus'ga ġa mbuhurukari ojipyri ġwemimbo'ehara'ga dozeve'ga ġa mbopopoaka. Ga ombopopoaka ġa tombojipe'a ti ġa anhaġa Diabo'gapyriva'ea ojipe'ga hugwi jawo. Nahā ġa popoakaramo anhaġa hohe pa. Ga ombopopoaka ġa tokwaha pa ti ġa karugwara imombiga itetirūave'ġa hugwi jawo.

² —Kiro po ti ji pe mondoi ojipe'ga pyri nehē, ei Jesus'ga. Pemombe'u katu ti Tupana'ga ġa pe. Pe'ji ti ġa pe: “Tupana'ga oko ġweri nhanderu-vihavuhetero nhande repiakatuavo yvya koty nhande mongovo onhi'iġa rupi.” A'ea ti pe'ji ġa pe, ei Jesus'ga dozeve'ga pe. Pemombi ti karugwara itetirūave'ġa hugwi. ³ Taperohoi ti mbatera pejive pehorame imombe'gwovo ġa pe. Taperohoi ti yvya pejikohavamo. Taperohoi ti sacola, pāo, itambere'ia. Taperohoi ti irūa tapy'ynhapira camisa'java'ea, ei Jesus'ga dozeve'ga pe.

⁴ —Pe vahemame ġacidades pe po ġande'yja'ga ei pe me: “Hepejijo pejiptyavo nhironga pype.” Ga erame na pe me peho ti garonga pe a'ero,

ei Jesus'ga ġa pe. Ga pyri jate ti peju. Aerē po ti pe hoi ojipe pe cidade pe nehē. A'ero jate po ti pejiyi garonga hugwi pejigwovo a'ero nehē, ei Jesus'ga. ⁵ Po ongapypeve'ġa ndohoryvi pe ndehe tapepytai ti javo pe me pe vahemame ġacidade pe. Pehorame ġacidade hugwi ti pemonduru otimbuguhua pejipya hugwi oropohi ore pe hugwi javo. Pe'ji ti ġa pe: “Peko te'varuhu pe hendupotare'yma Tupana'ga nhi'iġa,” ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

⁶ Kiro ġa hoi a'ero Jesus'ga nhi'iġa rupi cidades pe imbojoapiapiavo. Pevove'ġa pe ġa imombe'ui pyryva'ea Jesus'ga mombe'ua. Itetirūave'ġa hugwi ġa imombimombigi karugwara.

*Marã Jesus'ga naerū? ei Herodesva'ea
(Mateus 14.1-12; Marcos 6.14-29)*

⁷ A'ea rupi Herodes'ga hendupavi Jesus'ga rembiapoa mombe'ua garemimonhimomby'ava'ea mombe'ua. Herodes'ga omondomondo ġwemimbotarimova'ea rupi Galiléiapeve'ġa gwyri pe.

—Marã Jesus'ga naerū? ei ga.

A'ea ga ei ikwahave'yma. A'ereki jara'ġa e'i:

—Jesus'ga ko João Batista'ga reki. João Batista'ga ovy gwyrya hugwi, ei ġa.

⁸ Jara'ġa e'i:

—Jesus'ga ko Elias'ga. Elias'ga ojipiuka ore ve ko, ei ġa.

Ojipe'ġa e'i:

—Jesus'ga ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea pyteripeve'ga – kiroki ymyahūve'ga. Ovy ga gwyrya hugwi, ei ġa.

⁹ A'ero Herodes'ga ei:

—Jesus'ga ko João Batistava'ea rũi. A'ereki ji João'ava'ea akağa momboruka ikwehe'i. Maranuhũ Jesus'ga naerũ? Omombe'u ğa ji ve garemimonhi-momby'ava'ea. Tahepia ji gara'oa a'ero, ei ga.

Herodes'ga gwepia pota hete Jesus'ga okovo.

*Jesus'ga omondouka mbatera cinco milva'ea pe
(Mateu 14.13-21; Marcos 6.30-44; João 6.1-14)*

¹⁰ Aerẽ ojivyrame Jesus'ga pyri Jesus'ga moirũhara'ğa dozeve'ğa imombe'upavi ęwembiapoa ga pe. Ojupi Jesus'ga ğa nderohoi jara'ğa hugwi a'ero ğa nderogwovo ongae'yi me cidade kotyi ve Betsaida kotyi ve.

¹¹ Gahoa kwahavame he'yive'ğa hoi gareviri ti-hendu ti ga javo. Ga ndurame ga pyri ga roryvamo ğa ndehe Tupana'ga mombe'gwovo ğa pe. Ga e'i:

—Perojijyjijyuka ti pejeaporoğita Tupana'ga pe pejikoga ga rehe. A'ero po ti ga pe pokokatu-nehẽ imomboia pendekote'varuhua pe hugwi okovo penduvihavuhuhetero nehẽ, ei Jesus'ga ğa pe.

Itetirũave'ğa hugwi Jesus'ga imombigi karugwara.

¹² Ka'arugame dozeve'ğa Jesus'ga remimbo'ehara'ğa, kiro ğa nduri Jesus'ga pyri javo:

—Ahã onga avo. A'ero ti toho agwa'ğa cidades'i pe kopeve'ğa pyri no. Pevo ti ğa to'u okia.

A'ea Jesus'ga remimbo'ehara'ğa ei Jesus'ga pe ğa mondoukapota ga pe.

¹³ —Pehe ti pemondo mbatera ğa pe to'u ti ğa javo, ei Jesus'ga ğa pe.

A'ero ğa ei:

—Ndorogwerekoi te! Cinco pães orogwereco dois pira reheve. Ndohygi'i'i po ti ġa ndehe nehē. Toropyhy po ti ore nehē naerũ? Orohrame jate ipyhyga mbatera nehē itambere'ia rehe ġa pe nehē, po ti ore imbohygi mbatera ġa ndehe nehē to'u pa ti ġa javo, ei Jesus'ga remimbo'ehara'ġa Jesus'ga pe.

¹⁴ A'ereki he'yjuhuve'ġa cinco milve'ġa uhu pevo Jesus'ġa pyri akwaimba'ero. Kiro Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Pemboapy ti ġa yvyvo ġa mbojatykavo. Cinquentave'ġa ti pemboapy avo. Cinquentave'ġa ti pemboapy pevo. Cinquentave'ġa ti pemboapy irupe'i. Nahã ti pemboapy pa ġa ojohugwi, ei ga.

¹⁵ Ganhi'ġa rupi ġa ġa mboapypavi a'ero.

¹⁶ Kiro ga ipyhygi mbatera – kiroki cinco pães dois pira reheve. Ojovavu ga yvaga repiaga.

—Ndepyry hete nde imbuhua ore ve, ei Jesus'ga Tupana'ga pe.

Kiro Jesus'ga haygwe'rogwe'rogi pães pira reheve imondomondovo ġwemimbo'ehara'ġa pe tomondo ti ġa ġa pe javo. A'ero ġa imondomondi ġa pe. ¹⁷ Ga nhaporemo ġa i'ui onhimoytaromouka.

Ga i'urē Jesus'ga moirũhara'ġa imono'oġi hembyruera imondovo yrua pype. He'yjuhuva'ea hembyruera opyta reki garembyhaygwe'rogagwera. A'ereki ġa ndo'upavi. He'yjuhuva'ea dozeva'ea yrua tynahē. Nahã Jesus'ga japo ahemonhimomby'ava'ea he'yje'ỹva'ea imbovua imondovo ġa pe.

*Nde ko Cristoramo, ei Pedrova'ea Jesus'ga pe
(Mateus 16.13-19; Marcos 8.27-29)*

¹⁸ Aerē Jesus'ga hoi he'yjuhuve'ga hugwi. Ga jate ga nhi'igi Tupana'ga pe. Ga nhi'igame garemimbo'ehara'ga oko ga pyri. Ga pe ga ei:

—Marāi ġa ji ve jipi?

¹⁹ A'ero garemimbo'ehara'ga ei ga pe:

—“Ga ko João Batista'ga,” ei ġa nde ve, ei ġa Jesus'ga pe. Ojipe'ga e'i nde ve: “Ga ko Elias'ga.” Ojipe'ga e'i nde ve: “Ga ko Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea pyteripeve'ga – kiroki ga ovy gwyvya hugwi ymyahūve'ga.” Nahā ġa ei nde ve, ei Jesus'ga remimbo'ehara'ga Jesus'ga pe.

²⁰ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pehe, marāi pe ji ve jipi?

A'ero Pedro'ga ei:

—Nde ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo ereko.

*Jesus'ga omombe'u omanoagwama
(Mateus 16.20-28; Marcos 8.30-9.1)*

²¹ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—A'e tuhē ji pe me: Tape'ei tuhē ti ojipe'ga pe ga ko Cristo'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo. A'ea ti tape'ei ji mombe'gwovo. ²² He'yiva'ea po ti ġa imondomondo hahyva'ea ji ve nehē ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. Nanhīarōi po ti xava'eve'ga ikwava'ēhara'ga nduvi-hava'ga pavēi judeus'ga mbo'ehara'ga pavēi, ei ga. Nanhīarombavi po ti ġa ji rendukatue'yma nehē. A'ero po ti ġa ji jukaukari nehē. Mokōi ji kirirē po ti nhimbogwerahava nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

23 Kiro Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe he'yjuhuve'ġa pe no. Ga pe nhaporemo ga ei:

—Kiroki ġa oko pota nhiremimbo'eharamo – tokoyme ti ġa ġwemimbotarimova'ea rupi okovo nhiremimbotarimova'ea rupi, ei Jesus'ga ġa pe. Po ti ojipe'ġa imbohahyukari ġa pe ġa jukavo vehevi nehē peko pe Jesus'gareheva'ero jawo ġa pe, toko jitehe ti ġa jipi nhiremimbotarimova'ea rupi opohire'yma ji hugwi, ei Jesus'ga.

24 —Kiroki ġa ndokopotari nhiremimbo'eharamo tajjukayme ti ġa jawo – ġa po ti omano ogwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga.

—Kiroki ġa ojipe'ġa ġa jukai ġajikoga ġwaramo ji rehe – omanorē po ti ġa oho upa avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga.

25 —Ojipe'ġa – kiroki ġa e'i: “Ndakoi ti ji Jesus'ga remimbo'eharamo tamono'ono'ō ti ji mbatera jijive jawo” – po ġa imono'ono'ombavi mbatera ojive avo yvya koty, a'ero ġa imono'ono'ōtehei ojive novīa ogwovo hahyva'ea ruvihava pype, ei Jesus'ga.

26 —Aerē po ti ji rura'javi avo vyvakotyve'ġa pyri nehē. Orerendy'jandy'java pyteri pe po ti ji rekoi jjoa nehē vyvakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga. Orerendy'jandy'java ko jikatua, jiruva'ga katua, gapyrive'ġa katua. Po pe ei: “Ji Jesus'ga remimbo'eharamo rūi ako,” heroviare'yma nhinhi'īġa, a'ero jirura'javame po ti ji ei nehē: Ga ko nhiremimbo'eharamo rūi oko, ei Jesus'ga.

27 —Kiroki ġa o'ā Jesus'ga pyri – ġa pe Jesus'ga ei: A'itituhēva'ea mombe'ukatuavo ji ei pe me: Omanoe'ymame po ti agwa'ġa pyteripeve'ġa ikwahavi nehē Tupana'ga oko vyvakotyve'ġa

nduvihavuhuhetero kiro javo, ei Jesus'ga ġa pe nhaporemo.

*Jesus'ga ra'oa ojirojijyi aherovaki
(Mateus 17.1-13; Marcos 9.2-8)*

²⁸ Aerē oito ġwerī okirirē Jesus'ga ġa nderohoi ojupi Pedro'ga João'ga reheve Tiagova'ea reheve no. Jesus'ga ġa nderohoi ġa nderojiupia yvytyruhua rupi tanhiĩ ti ji Tupana'ga pe javo.

²⁹ Pevo Jesus'ga nhi'iġame Tupana'ga pe Jesus'ga rova jirojijyi. Ga'apoa tapy'ynhapira hendy'jandy'ja otigahivuhuhetero. ³⁰ Nanime mokonhava'ea jipiukari yvagahugwiva'ea Moisés'va'ea Elias'va'ea pavēi onhi'iġa Jesus'ga pe.

³¹ Ahe katukaturo ġwendy'jandy'javamo. Jesus'ga pe ahe ei:

—Nahanahã po ti ga manoi cidade de Jerusalém me nehē, ei Tupana'ga nde mombe'gwovo ore ve.

Nahã ġa ei onhomonhi'iġa Jesus'ga pavēi.

—Nahã tuhē po ti nehē, ei Jesus'ga ikwahavipeavo.

³² Pedro'ga hopehyi okia reki. Kiro ġa ma'eġatui hepiaga Jesus'ga katua garendy'jandy'java. Gwepia ġa mokonhava'ea amame Jesus'ga pyri.

³³ Kiro ahe hoi Jesus'ga hugwi. Ahe horame Pedro'ga ei Jesus'ga pe ga renoina nde ko orembo'eharamo javo:

—Pry nhanderekoa avo, ei Pedro'ga. Na ore japoi trêš tapyimbovyra pe me: ojipeji nde ve, ojipeji Moisés'ga pe, ojipeji Elias'ga pe.

A'ea Pedro'ga ei kotihĩ onhi'inhi'iġa ikwahave'yma. ³⁴ Ga nhi'iġame yvaġatiġa ijyvi

ġa arimo ġa mongovo o'aġi pe ua tuhē. A'ero Pedro'ġa kyhyjihetei.

³⁵ Kiro yvaġatiġa hugwi Tupana'ga nhi'iġi. Jesus'ga mombe'gwovo ga ei:

—Agwa'ga ko jira'yra'ga nhiremia'nguhete'ga. Pehendu katu ti ganhi'iġa, ei Tupana'ga.

³⁶ Ga nhi'imavame Jesus'ga jate Pedro'ġa ga repiagi. Ojipe'ġa pe ġa nonhi'iġi a'ea rehe. Manameuhū ġa imombe'ui onhimbiepiaga.

Jesus'ga ombojipe'a anhaġa ahera'yrava'ea hugwi

(Mateus 17.14-21; Marcos 9.14-29)

³⁷ Ko'emame Jesus'ga jyvi yvytyra hugwi ġwemimbo'ehara'ġa pavēi ogwovo. Ga jyvire he'yive'ġa Jesus'ga repenhani. ³⁸ Nanime ġapyteripeve'ga hapukai Jesus'ga pe.

—A'e hete ji nde ve ahembo'ehara pe, ei ga Jesus'ga pe. Ehepia ti jira'yra'ga ga monhimohiġatuavo. A'ereki gaha jate jira'yra'ga, ei ga Jesus'ga pe. ³⁹ Ji rendu ti. Anhaġa ga pojyka jipi Diabo'ġapyriva'ea. Opojykarame kotihī ga ohapukai. Anhaġa omombomombo ga mohendyipoipoa okote'varuhuavo ga pe. Ndojipe'apotari ga hugwi. Ga mu'umu'umbavame jate ihoi ga hugwi, ei ga Jesus'ga pe.

⁴⁰ —Neremimbo'ehara'ġa pyri ji ga reruri. A'e hete ji ġa pe novīa: Pembojipe'a ti anhaġa jira'yra'ga hugwi. Nombojipe'ai reki ġa ga hugwi. A'ereki ġa ndipopoakari jupe, ei ga Jesus'ga pe imombe'gwovo.

⁴¹ A'ero Jesus'ga ei pevove'ġa pe nhaporemo:

—Ndapejikogiuhu pe ji rehe pe-jikote'varuhuavo. Pe ji mombitu pejijuva. Manameuhũ po ti pe jikogi ji rehe nehẽ naerũ? ei Jesus'ga ġa pe.

A'ero Jesus'ga ei garuva'ga pe:

—Eru ti ndera'yra'ga avo ji pyri.

⁴² Gara'yra'ga rurame anhaġa ga mbo'ari ga moheõ'a. A'ero Jesus'ga ei jupe:

—Ejipe'a ga hugwi.

Nahã Jesus'ga ga monhimohiġatui ga mondoa'java garuva'ga pe. ⁴³ A'ero pevove'ġa nhimomby'ai Tupana'ga popoakahetea rehe.

*Jesus'ga omombe'ua'ja omanoaġwama
(Mateus 17.22-23; Marcos 9.30-32)*

Ga nhimomby'apavame Jesus'ga rembiapopava rehe, Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

⁴⁴ —Pehe ti peapyakwapupu hete nhinhi'ġa rehe. Ji rendu ti kiro. Uhu ġwerĩ nhimondohava apiavo ġapo pe nehẽ. Ji pyhy po ti ġa nehẽ, ei Jesus'ga vyvakotyva'ero yvagipeva'ero no.

⁴⁵ Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ndohekatui ga'ea rehe. A'ereki onhimiva'ea ganhimombe'ua ġa pe. Nurã ġa ei oyvyteri pe: “Ma gara pe ga ei?” Oyvyteri pe ġa ei a'ea. A'ereki Jesus'ga pe ġa nde'ia'uvi: “Ore mbo'e ti nde'ea rehe.” Nde'i ġa a'ero.

*Manamo nhandejoheva'ero? ei ahe
(Mateus 18.1-5; Marcos 9.33-37)*

⁴⁶ Aerẽ garemimbo'ehara'ġa nhomonhi'ġi. Ojohupe ġa ei:

—Manamo nhande joheva'ero huvihavamo?

Oyvyteri pe ġa ei ojive: “Jihi ko.”

⁴⁷ Jesus'ga okwaha ġa erame nahã oyvyteri pe. A'ero ga tayri'ga pyhygi ga rerekovo ojipyri.

⁴⁸ A'ero ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Kiroki ġa jireheva'ero ġwaramo gwereko katu tayri'ga – jihi tuhẽ reki ġa ji rerekokatui. Kiroki ġa ji rereko katu nde ko Tupana'ga repykaramo jawo – ġa nhimbuhurukara'ga rerekokatui reki. Pepyteripeve'ga – kiroki ga nonhimbohetei tayri'ga ja – ga pe po ti Tupana'ga ei nehẽ: “Gaha huvihavuhua.” Nahã po ti Tupana'ga ei ga pe ga mboheteavo nehẽ, ei Jesus'ga.

Gaha nhande repy, ei Jesus'ga

(Marcos 9.38-40)

⁴⁹ Jesus'ga pe João'ga ei:

—Oji'i ore orohepia akwaimbae'ga. Ombojipe'ape'a ga anhaġa Diabo'gapyriva'ea ojipe'ġa hugwi ndepopoakara pyvõ nde renoina. Jupe ga ei: “Jesus'ga pe mondo pe mbojipe'avo ġa hugwi.” Nurã ore ei ga pe: Terei ti nahã Jesus'ga renoina, oro'e ore. A'ereki ga nhandereheva'ea rũi, ei ga Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

⁵⁰ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Tapemombigi ga. A'ereki kiroki ga nianemovahĩ – gaha nhande repy a'ero, ei Jesus'ga.

Topytayme ti Jesus'ga avo, ei Samariapeva'ea

⁵¹ Aerẽ oho ġwerĩ Jesus'ga hohava agwa hugwi yvya hugwi yvagi pe. Nurã ga ei:

—Aho aha po ti ji kiro Jerusalém me na'ẽ nehẽ, ei ga.

⁵² A'ero ga jara'ġa mondoi ġwenonde. A'ero ġa hoi ga renonde ovahema Samariapeve'ġa

cidade pe timboavujikwe ti Jesus'ga pe javo.
⁵³ Cidadepeve'ğa ndohoryoryvi Jesus'ga rehe reki.
 A'ereki ġa e'i ojuhupe:

—Aerē po ti ga hoi Jerusalēm me nehē ta'u ti ji
 Páscoa pevo javo, ei ġa.

Nurã ġa ei Jesus'ga remimbo'ehara'ğa pe:

—Topytayme ti Jesus'ga avo a'ero, ei ġa ġa pe.

⁵⁴ Ikwahavame ġa'ea Jesus'ga
 remimbo'ehara'ğa hoi imombe'gwovo
 Jesus'ga pe Tiagova'ea João'ga pavēi. Nde ko
 orepojkaharetero javo ġa ei Jesus'ga pe:

—Orombojy pota ore tata yvaga hugwi ġa ndehe
 ġa mbokaipava a'ero. Ymyahũ nahã Eliasva'ea
 ombojy. Marã po? A'ea pyry nde ve?

⁵⁵ A'ero Jesus'ga pyryrymi ġa novatiamo javo
 hete ġa pe:

—Ndapyryvi ji ve! ei ga. Napembaragwahavi
 pejihe. ⁵⁶ Tapoko vvyakotyve'ğa javo ji ruri imom-
 boa ġandekote'varuhua ġa hugwi. Ga jukae'yma ji
 ruri vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga
 ġa pe.

Ojipe pe cidade pe ġa hoi ogwovo a'ero.

Okopotah Jesus'ga remimbo'eharamo

(Mateus 8.18-22)

⁵⁷ Ga horame pea rupi ojipe'ga ei Jesus'ga pe:

—Ji po ti neremimbo'ehara'ga nehē. Ndehoa
 nanani po ti ji hoi nde rupi nehē.

⁵⁸ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ereho pota tuhē nde ji rupi? ei Jesus'ga.
 Ja'gwara'java'ea raposas gwyvykoi okwara vvy
 pe okia ipype. Gwyrā'ia ikiri hakã rehe, ei Je-
 sus'ga. Jihi reki ndarekoi jikihava vvyakotyva'ero

yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga ga pe. Nde horame ji rupi ji javijitehe po ti nde ndererekoi nehē no, ei Jesus'ga ga pe.

⁵⁹ Ojipe'ga pe Jesus'ga ei:

—Ji rupi nanani ti ejo, ei Jesus'ga.

A'ero ga ei reki Jesus'ga pe:

—Aerē po ti ji hoi ndehoa nanani nehē. Na ji hoi na'ē jipo'ria tyma, ei ga nde ko jipojykaharetero javo Jesus'ga pe.

⁶⁰ Emo Jesus'ga ei ga pe:

—Terehoi ti pevo. Omanove'ga'jave'ga - kiroki ga noarōi Tupana'ga nhi'iga - ga tuhē ti toty gwe'ya'ga. Ndehe, ehoeho ti imombe'gwombe'gwovo he'yjuhuve'ga pe. Ere ti ga pe: “Perojijyjijyuka ti pejeaporogita Tupana'ga pe pejikoga ga rehe. A'ero po ti ga pe pokokatui nehē imomboia pendekote'varuhua pe hugwi okovo penduvihavuhuhetero nehē.” A'ea ti ere ga pe, ei Jesus'ga ga pe.

⁶¹ Kiro ojipe'ga ei Jesus'ga pe:

—Ji po ti neremimbo'ehara'ga nehē. Na ji hoi na'ē nhirongapypeve'ga pe javo. Kiro ji hoi, ta'e ti ji ga pe, ei ga nde ko jipojykaharetero javo Jesus'ga pe.

⁶² Emo Jesus'ga ei ga pe:

—Oporavykyrame ji ve ahe tomo-hepia'ngiukaryme ti ojipea ojive. Ojipea imohepia'ngiukarame ojive ahe ndapyryvi nhirembipo'ruhavamo. Ndapo'rui ji ahe a'ero.

10

Setentava'ea oko Jesus'ga nhi'iga rupi

1 Aerē Jesus'ga nhandepojykaharete'ga ġa mo'emo'ēi ojipe'ġa setentave'ġa. Ga pe ga ei:

–Penhomoirū ti Tupana'ga nhi'ġa mombe'gwovo ojipe'ġa pe.

A'ea ga ei mokonha'ġa mondomondovo ġwenonde. Cidades pe nanani – perope ga oho pota – pevo nanani ga setentave'ġa mondoi. Mokomokōi ġa hoi onhomoiruamo a'ero.

2 Gahoa renonde Jesus'ga ei ġa pe:

–Pevove'ġa ko koapora ja ġanemimondoroġwerīva'ea ja – kiroki ġa tohendu Tupana'ga nhi'ġa, ei Jesus'ga ġa pe. He'yi hete koapora gworygworyvamo. Imondorove'ġa ndohygi reki hehe. A'ereki ġa ndahe'yi. A'ero ahe ei koapora jara'ga pe: “Koji'i jitehe ti embuhurukara'ja imondorove'ġa ġa pyri imondoroguka ko pe.” A'ea ahe ei koapora jara'ga pe, ei Jesus'ga.

–Na jitehe pevove'ġa koapora ja. A'ereki ġa he'yjuhu ranuhū. Ndahe'yi reki imondorove'ġa'jave'ġa – kiroki ġa oporavyky imombe'gwovo Tupana'ga nhi'ġa ġa pe tojiko ti ġa Tupana'ga rehe javo, ei Jesus'ga. Pe'ji ti Tupana'ga pe a'ero koapora jara'ga'jave'ġa pe: “Koji'i jitehe ti embuhurukara'ja ejiheve'ġa ġa pyri. Tomombe'u ti ġa nenhi'ġa he'yjuhuve'ġa pe tojiko ti ġa nde rehe. A'ero po ti ġa ndekoi nde pyri upa avuirama nehē.” A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga setentave'ġa pe.

3 –Kiro po ti ji pe mondoi nehē. Ji rendu ti. Jihi kiro po ti pe mondo okote'varuhuve'ġa pyteri pe. Pekō po ti pe cordeiros ja ipopoakare'ŷva'ea ja pejigwovo ġapyteri pe nehē. Onharō ja'gwara'java'ea lobos cordeiros pyhyga

otiruahũro jupe. Na jitehe po ti okote'varuhuve'ğa tiruahũro pe me nehẽ, ei Jesus'ga.

4 –Taperohoi ti sacola, itambere'ia, sandálias irũa. Tapepytai'i ti pea rupi penhinhi'ige'yma ojipe'ğa pe. 5 Pevahemame onga pe ti pe'ji na'ẽ ongapypeve'ğa pe: “Tu katu ti pepy'a!” 6 Po ongapypeve'ga ipota tu katu ti jipy'a a'ero javo, a'ero po ti gapy'a rukatui tuhẽ nehẽ, ei Jesus'ga. Po ongapypeve'ga ndopotari, a'ero po ti gapy'a ndukatui nehẽ, ei Jesus'ga setentave'ğa pe.

7 –Ongapypeve'ğa ipotarama pekia ġwonga pype ti pepyta ġanonga pype a'ero. Pe'u ti ġambatera – kiroki a'ea ġa ombuhu pe me. A'ereki po ġa pe poraka pe pokoga hamo. Pepyta ti ġanonga pype jate pejiyjijyje'yma ojipejipea pype onga pype, ei Jesus'ga.

8 –Po ġa horyory pe ndehe pe mboapyga imondovo pe me pe vahemame cidade pe, a'ero ti pe'u ġambatera – kiroki a'ea ġa ombuhu pe me. 9 Pemombi ti karugwara itetirũave'ğa ħugwi pevo. Pe'ji ti ġa pe: “Koro Tupana'ga gwepiuka opopoakara pe me okovo ġwerĩ penduvihavuhuhetero.” A'ea ti pe'ji ġa pe imombe'gwovo, ei Jesus'ga.

10 –Po ġa ndohoryoryvi pe ndehe pe mboapyge'yma imondoe'yma pe me pe vahemame cidade pe, a'ero ti peho pehea rupi cidade rapea rupi. Pe'ji ti: 11 “Pehepia ti otimbuguhua orepya rehe pecidadeva'ea. Koa otimbuguhua ore ihyvi kiro javo: Napehendupotari pe Tupana'ga nhi'ğa ore imombe'urame pe me. Pe hendupotare'ymame ti pekwaha: Koro Tupana'ga gwepiuka opopoakara

okovo ġweri huvihavuhuhetero pe pyri.” A'ea ti pe'ji ġa pe, ei Jesus'ga setentave'ġa pe.

¹² —A'e ji pe me, ei Jesus'ga. Aerē mbapava koty po ti ġa hepiagi hahyva'ea ojihe Tupana'ga omanove'ġa mono'ombavame ġa ndeheve nehē. Ga mono'ombava po ti ga ei ġa pe nhaporemo peko te'varuhu pe javo. A'ereki ġa nohendupotari ganhi'iġa. Koji'i po ti hahy ġa pe Sodomapeve'ġa pe hohe, ei Jesus'ga setentave'ġa pe.

*Tiruahūaġwama cidadespeve'ea pe
(Mateus 11.20-24)*

¹³ Kiro Jesus'ga nhi'iġahyi cidadespeve'ġa pe Corazimmeve'ġa pe Betsaidapeve'ġa pe no. Javo ġa pe ga ei:

—Tiruahū ti pe me nehē! ei Jesus'ga. A'ereki pe ndapepohiri pejikote'varuhua hugwi. Pehepia ko pe Tupana'ga popoakara novia ji japorame ahemonhimomby'aheteva'ea. Hepiagame po pe pepohi pejite'varuhua hugwi hamo.

A'ea Jesus'ga ei cidadespeve'ġa pe Corazimmeve'ġa pe Betsaidapeve'ġa pe no.

—Ymyahū Tiropeva'ea Sidommeva'ea pavēi ndohepiagi Tupana'ga popoakara ahemonhimomby'ava'ea repiage'yma, ei Jesus'ga. Po ymyahū ji japo ahemonhimomby'ava'ea ahepyteri pe, po kotihī ahe pohiri okote'varuhua hugwi po raka'e hamo. Omongi po ahe opite'varuhua imondovo tanimbuga oakaġa rehe po raka'e hamo ndorovy'ari ore orerekote'varuhua rehe javo, ei Jesus'ga.

14 –Ymyahũ Tiropeva'ea ndohepiagi reki Tupana'ga popoakara ahemonhimomby'ava'ea repi-age'yma Sidommeva'ea pavēi, ei Jesus'ga. Ndopohiri ahe a'ero okote'varuhua hugwi. Nurã po ti ahe hepiagi hahyva'ea ojihe nehē Tupana'ga omanove'ga mono'ombavame nehē ahe reheve nehē. Ga mono'ombavame po ti ga ei ahe ve nhaporemo nehē peko te'varuhu pe javo, ei Jesus'ga cidadepeva'ea mombe'gwovo.

–A'ea rupi koji'i po ti hahy pe me nehē, a'e ji pe me, ei Jesus'ga Corazimmeve'ga pe Betsaidapeve'ga pe no. Igwyre'i po ti hahy Tiropeva'ea pe Sidommeva'ea pe nehē no, ei Jesus'ga. A'ereki Tupana'ga popoakara repiakaturame pe ndapepohiri reki pejikote'varuhua hugwi, ei Jesus'ga Corazimmeve'ga pe Betsaidapeve'ga pe no.

Kiro Jesus'ga ei ojipe'ga pe cidadepeve'ga pe Cafarnaummeve'ga pe. E'i ga:

15 –Marãi pe pejive? “Nhande huvihava jara'ga hohe pa.” Nahã ko pe ei pejohupe penhimboheteavouhu pejikovo. Pe peho hete hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga Cafarnaummeve'ga pe.

16 Setentave'ga pe Jesus'ga ei:

–Kiroki ga pe nendu – gaha ji rendu reki. Kiroki ga napenendukatui pe arõe'yma – gaha nanhirendukatui reki. Kiroki ga nanhirendukatui ji arõe'yma – gaha nohendukatui nhimbuhurukara'ga, ei Jesus'ga setentave'ga pe.

Ojivy setentava'ea

¹⁷ Kiro setentave'ga hoġahoi a'ero ogwovo Jesus'ga nhi'ġpo'ruavo imombe'gwombe'gwovo Tupana'ga nhi'ġga. Aerē ġa jivyri Jesus'ga pyri gworygworyvamo. Orepojkaharetero javo Jesus'ga pe ġa ei:

—Nderera pyvō ore erame anhaġa pe Diabo'gapyriva'ea pe a'ea oko orenhi'ġga rupi ojipe'avo ġa hugwi.

¹⁸ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Kwa. Ahepia katu ji Satanás'ga hira yvaga hugwi okote'varuhuva'ea ruvihavuhu'ga hira. Kotihī ga hihetei overavava'ea ja. ¹⁹ Ji rendu ti. Opombopopoaka ji. Nurā pe pyruġame mboja rehe jagwa'jyra rehe po ti ndahahyi pe me nehē. Opombopopoaka ji. Nurā pe popoakaramo Satanás'ga hohe Diabo'ga hohe. A'ero Satanás'ga imondorame hahyva'ea pe me po ti pe nhimomiranami nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁰ —Pe nhi'ġga rupi anhaġa rekoru ġwaramo rūi ti pejory. Tupana'ga okwatija pendera inoġa ga'apoa rehe livro rehe yvagi pe. Pendera noġa ġwaramo ti pejoryjory, ei Jesus'ga setentave'ġa pe.

Horyory Jesus'ga

(Mateus 11.25-27; 13.16-17)

²¹ A'ea rupi Tupana'ga ra'uva Jesus'ga mbohoryoryvi. A'ero Jesus'ga roryroryvamo Tupana'ga mboheteavo javo ga pe:

—Apī, ei ga. Ndepyry hete nde ekovo yvagipeve'ġa nduvihavuhuhetero yvyakotyve'ġa nduvihavuhuhetero no. A'ereki nde nderekwahavukari a'itituhēva'ea ikwahapyra'ġa pe heaporoġitave'ġa pe no. Onhimbo'ee'ŷve'ġa

pe tayri'ğa'jave'ğa pe nde erekwahavuka a'itituhěva'ea. Na tuhě, Apĩ. A'ereki nahã nde erepota, ei Jesus'ga Tupana'ga pe.

²² Kiro Jesus'ga ei:

—Jiruva'ga ombuhu pa ji ve ji mbopopoaka. A'ero ji popoakaramo ojipe'ğa hohe pa. Gaha jate ji kwaha hete. Ojipe'ğa ndajikwahakatui. Jihi jate ji akwaha hete jiruva'ga. Okwaha ğa ga ji ga mboukwahapotarame jate ğa pe, ei Jesus'ga ğa pe.

²³ A'ero Jesus'ga pyryrymi ğwemimbo'ehara'ğa pe. Onhi'ğa ğa pe jate ga ei:

—Pe me pyry hete. A'ereki pe pejirokwa ikwahava aherembikwahavipyre'yama Tupana'ga rembiapoa repiaga. Pyry hete ti ğa pe no – kiroki ğa gwepia penembiepiaga ikwahava, ei Jesus'ga ğwemimbo'ehara'ğa pe. ²⁴ A'ereki ymyahũ ko Tupana'ga nhi'iğa mombe'uharava'ea gwepia pota hete penembiepiaga aheruvihavuhuva'ea pavěi. He'yiva'ea gwepia pota. Ahe ndohepiagi reki. Gwendu pota hete ahe penemienduva no. Ahe nohenduvi reki, ei Jesus'ga ğwemimbo'ehara'ğa pe.

Pyry hete Samariapeva'ea ahe hohe

²⁵ Aerě judeus'ğa mbo'ehara'ga o'ã Jesus'ga pyri. “Tahepia ti Jesus'ga reaporoğita,” ei ga oyvyteri pe. “Mara'ngu po ti ga onhimbotegweteavouka ji ve ga nhi'iğame nehě?” ei ga.

A'ero ga ei Jesus'ga pe:

—Marã po ti jipyryhetea hamo nehě? A'ero po ti ji rekoi avuirama Tupana'ga pyri nehě, ei ga Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

²⁶ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Marãi Moisésva'ea rembikwatijara? Marã nde imonhi'īgi aherembikwatijara?

²⁷ A'ero ga ei Jesus'ga pe:

—Nahã Moisésva'ea rembikwatijara e'i:

“Pearõ hete tuhẽ ti pejipojykaharete'ga
Tupana'ga.

Pearõ hete tuhẽ ti ga pejipy'a pe.

Pearõ hete tuhẽ ti ga imondovo pejeaporoğita
imohina ga rehe.

Pearõ hete tuhẽ ti ga pejirokwa pejikovo ga
nhi'ĩpo'ruavo.

Pearõ hete tuhẽ ti ga tako

ti ji garemimbotarimova'ea rupi jate javo.

Penhiarõ hete pe.

Na jitehe ti pearõ pejikotyve'ğa.”

A'ea Moisésva'ea rembikwatijara ei, ei
ğambo'ehara'ga Jesus'ga pe.

²⁸ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Na tuhẽ. Eko pyry ti Moisésva'ea rembik-
watijara rendukatuavo, a'ero po ti nde rekoi Tu-
pana'ga pyri avuirama nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

²⁹ Oyvyteri pe ġambo'ehara'ga ei: “Po nhiren-
duve'ğa ei ji mombe'gwovo hamo gaha okwaha
hete javo ji ve hamo,” ei ga oyvyteri pe. Nurã ga
ei Jesus'ga pe:

—“Pearõ ti pejikotyve'ğa,” ei Moisésva'ea, ei ga.
Ma'ğa ko jikotyve'ğa naerũ? Ta'arõ ji ġa a'ero, ei
ga Jesus'ga pe.

³⁰ A'ero Jesus'ga ei imombe'gwovo ga pe ga
mbo'eavo.

—Judeu'ga hoi pea rupi cidade de Jerusalém
hugwi ogwovo, ei Jesus'ga. Ojipe pe ga hoi cidade
de Jericó pe. Ga horame pea rupi iporomive'ğa

ndekoi ga rehe imima ga hugwi ga mu'umu'uma ga noĝa. Gwekyi ĝa gapira vehevi ga hugwi herogwovo ga reja. Kiro ga manoĝwerĩ.

³¹ —Kiro ikwava'ēhara'ga ruri pea rupi judeu'ga. Imu'umu'umbyra'ga repiagame ga hoi pea aherovai ga hugwi okwava ogwovo. ³² Na jitehe levita'ga rekoi judeu'ga. Uhu ga pea rupi. Urame ga imu'umu'umbyra'ga repiagi no. Pea aherovai ga hoi ga hugwi okwava ogwovo.

³³ —Aerē Samariapeve'ga ruri pea rupi no, ei Jesus'ga.

Samariapeve'ga noarōi judeus'ĝa.

—Emo imu'umu'umbyra'ga repiagame Samariapeve'ga ga porogwetygi reki. “Po hahy hete ga pe,” ei ga, ei Jesus'ga. ³⁴ Uhurame ga pyri ga ga pohanoĝi a'ero. Gweka'vo ga óleo vinho reheve gamohumbygagwera rehe ga pohanoĝa. Ouvã ga gamohumbygagwera tapy'ynhapira pyvõ. A'ero ga ga mondoi ĝwenymbava arimo yuhua'javuhuva'ea arimo ga rerogwovo. Onga pype ahekihavuhua pype ga ga rerohoi ga repiakatuavo pevo.

³⁵ —Ko'emame ohorame ga ipe'ai oitambere'ia hugwi mokōi moeda pratava'ea. He'yi hehe moeda rehe itambere'ia rehe. Onga jara'ga pe ga imondo. “Ehepia katu ti ga,” ei ga imondovo ga pe. “Mara'ngu po ti mokōi itambere'ia ihyge'yma nehē nde ipyhygame mbatera ga pe nehē? Po ti ndohygi itambere'ia ndehe ipyhygame mbatera ga pe nehē, a'ero po ti ji imondo koji'iva'ea nde ve nehē jirura'javame nde pyri nehē,” ei Samariapeve'ga onga jara'ga pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ĝambo'ehara'ga pe.

³⁶ –Ejapyaka ti. Manamo trêsv'e'ğa – kiroki ğa gwepia imu'umu'umbyra'ga pea rupi – manamo ğa gwereko katu ga gakotyva'ero? ei Jesus'ga ga pe.

³⁷ A'ero ғambo'ehara'ga ei Jesus'ga pe:

–Kiroki ga ga pohano – gaha oko gakotyva'ero ga pokoga.

A'ero Jesus'ga ei ga pe:

–Ga ja ti eko ojipe'ğa pokoga – kiroki ға iporia'i.

Jesus'ga Martava'ea pavēi Mariava'ea pavēi

³⁸ Aerē Jesus'ga hogahoi ғwemimbo'ehara'ğa pavēi pea rupi ogwovo cidade'i pe. Pevo Marta'ğa nonga pe ga hoi ovahema. Martahēa ga mboapygi ғwonga pype gworygworyvamo ga rehe. ³⁹ Gwereko hēa oirūhēa. Hēarera ko Maria. Mariahēa apygi Jesus'ga pyri gapya koty hendukatuavo ganhi'iğa.

⁴⁰ Kiro Martahēa nhimbaekwahivi japovo mbatera ti'u ti javo. Nurā hēa ruri opytaahi'viavo Jesus'ga pyri javo ga pe:

–Pyry nde ve nhiirūhēa ji pokoge'ymame? Jihi jate ji poravykyi. Orepojdkaharetero ere hēa pe a'ero tajipoko hēa japovo.

⁴¹ A'ero Jesus'ga nhandepojdkaharete'ga ei:

–Marta! ei ga hēa pe. Nda'ei po ti ji nahā hēa pe nehē. Ndehe, terenhimbaekwahivuhui ti ejapyakauhuavo mbatera rehe! ei Jesus'ga Martahēa pe. ⁴² Koji'i ko pyryvamo ahe nhinhi'iğa renduvi. Mariahēa ji rendu potaripe okovo. Na hēa ji renduvi a'ero, ei ga Martahēa pe.

Ga ndepiapavirē ga oho ogwovo.

11

*Marã ore nhi'igi Tupana'ga pe? ei ahe
(Mateus 6.9-13; 7.7-11)*

¹ Aerẽ Jesus'ga nhi'igi Tupana'ga pe okovo. Ga nhi'imbavirẽ garemimbo'ehara'ga ei Jesus'ga pe:

—João'ga ombo'e ġwemimbo'ehara'ġa nahanahã ahe nhi'igi Tupana'ga pe javo. Oro ore, marã ore nhi'igi Tupana'ga pe? Ndehe ore mbo'e ti hehe jipojykaharetero, ei ga Jesus'ga pe.

² A'ero Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Kwa. Opombo'e po ti ji kiro. Penhi'igame Tupana'ga pe ti pe'ji ga pe:

“Apĩ, nde ereko katu hete.

Tanerenoiġatu ti ġa nhaporemõ a'ero

nde mboheteavo ga ko Tupanete'ga javo nde ve.

Herejo ti vyakotyve'ġa nduvihavuhuhetero ekovo.

³ Nane'yimi ti embuhu ore ve mbatera toro'u ti.

⁴ Ore ndorokwahava'javi ojipe'ġa ndekote'varuhua orojive henonhe'yma ġa pe nhaporemõ.

Na jitehe ti orerekote'varuhua emombo ore hugwi ikwahava'jave'yma henonhe'yma.

Ore poko ti toronhi'ĩpo'ruyme ti Satanás'ga orokoe'yma garemimbotarimova'ea rupi.”

A'ea Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa mbo'eavo nahã ti penhi'ĩ Tupana'ga pe javo.

⁵⁻⁶ Koji'iva'ea ga ei ġa pe:

—Po ga – kiroki ga ojikoty'a pe pavẽi – po ga uhu penonga pe ohoa pyteri pe ypyhaji katu pe ndepiaga, ei Jesus'ga. Momina po pembatera. Nurã ahã imondoa ga pe. Marã po pe ndekoi

a'ero? Peho po pe ojipe'ga ronga pe – kiroki ga ojikoty'a pe pavēi no. Pe'e po pe ga pe: “Embuhu'ri ore ve trêš pães. A'ereki ojipe'ga uhu oreronga pe ohoa pyteri pe – kiroki ga ojikoty'a ore pavēi. Ndorogwerekoi ore mbatera to'u ti ga javo.”

7 –A'ero po ga ei pe me: “Ndavypotari ji jikira ġwaramo. Ahovapytymbavipe ji. Anhino ji jira'yra'ġa pavēi. Nurã ji ndavyri imondovo pe me,” e po ga pe me, ei Jesus'ga.

8 –A'e ji pe me, ei Jesus'ga. Pe pavēi ojikoty'aro ġwaramo rüi ga vyri imondovo pe me. Pe porandupige'yma ġwaramo ga hugwi ga vyri imondopava penemimbotarimova'ea, ei Jesus'ga.

9 –Penhi'igame Tupana'ga pe na jitehe ti peporandurandu ga pe pejikovo. A'ero po ti Tupana'ga imondoukari pe me nehē. Pehekaeka ti tihepia ti javo. A'ero po ti pe hepiagi nehē. Pekwapekwa ti porta rehe pejikovo taho ti ji jurukwara rupi javo. A'ero po ti pe hoi hupi nehē, ei Jesus'ga. ¹⁰ A'ereki kiroki ġa onhi'ĩ Tupana'ga pe ore poko javo – ġa pe nhaporemo Tupana'ga omondouka okovo imombyryva oporanduve'ġa pe hekahara'ġa pe okwaokwave'ġa pe, ei Jesus'ga.

11 –Po penda'yra'ga ei pe me embuhu ji ve pira javo, a'ero mboja rüi po pe imondoi ga pe. ¹² Po penda'yra'ga ei pe me embuhu ji ve hupi'a javo, a'ero jagwa'jyra rüi po pe imondoi ga pe.

13 –Ite'varuhue'ÿve'ga ja po pe pekwaha imondovo peja'yra'ġa pe. Peko te'varuhu pe reki. Po pe ġanduvamo pekwaha imondovo peja'yra'ġa pe, a'ero koji'i penduvete'ga yvagipeve'ga pyryheteve'ga ikwahahetei gwa'uva mondovouka pe

me pe poranduvame ga pe. Pyry hete gara'uva, ei Jesus'ga ġa pe.

*O'mbero ahe e'i: Belzebu'ga opoko Jesus'ga
(Mateus 12.22-30; Marcos 3.20-27)*

¹⁴ Aerē anhaġa opoġyka akwaimbae'ga okovo. Nonhi'īgi anhaġa Diabo'gapyriva'ea. Nurā nomonhi'igukari akwaimbae'ga pe. Jesus'ga anhaġa mbojipe'arame ga hugwi akwaimbae'ga nhi'īgi reki. A'ero pevove'ġa nhimomby'ai onhimongyavo. ¹⁵ Hepiaga jara'ġa ei:

—Belzebu'ga anhaġa ruvihavuhu'ga opokogame Jesus'ga popoakaro. Nurā Jesus'ga anhaġa mbojipe'ai ġa hugwi imondovouka, ei ġa o'mbero.

Belzebu, ei ġa Diabo'ga pe. Irūa garera Satanás.

¹⁶ Ojohupe ojipe'ġa ei:

—Tihepia ti Jesus'ga popoakara, ei ġa. Mara'ngu po Tupana'ga okovo ga pyri ga mbopopoaka? Tupana'ga ga mbopopoakare'ymame po ti nhande ga mbotegwetei nehē, ei ġa ojohupe. Nurā ġa ei Jesus'ga pe:

—Eapo ti ahemonhimomby'ava'ea. Mara'ngu po Tupana'ga japouka nde ve nde pokoga? Torohepia ti, ei ġa ga pe.

¹⁷ Jesus'ga okwaha ġandeaporoġitate'varuhua. A'ero ga ei ġa pe:

—Po ġagwyripeve'ġa otavuka ojohupe, a'ero po ti ġa nhomoka'nhymbavi nehē. Po ongapypeve'ġa otavuka ojohupe, a'ero po ti ġa nhomoka'nhymbavi nehē no, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁸ Po na jitehe Satanás'gapyriva'ea otavuka ojohupe, a'ero po ti inhomoka'nhymbavi jovai nehē no. Marā po ti Satanás'ga huvihava a'ero

ojipyriwa'ea ahana'javame nehē? ei Jesus'ga ġa pe. A'ea ji ei. A'ereki pe pe'e: “Belzebu'ga Jesus'ga pokogi ojipyriwa'ea mbojipe'auka ga pe.” Nahā pe pe'e, ei Jesus'ga ġa pe.

19 –Ma'ga ombojipe'auka Satanás'gapyriwa'ea pendeheve'ġa pe naerũ? ei Jesus'ga. Ndape'ji reki pe ġa pe: “Belzebu'ga ombojipe'auka ġa pe.” A'ea rui pe ei, ei Jesus'ga. Po ga rui ġa poko ojipyriwa'ea mbojipe'auka ġa pe, a'ero ga rui ji poko no, ei Jesus'ga. Tape'ei ti ji ve a'ero: “Belzebu'ga Jesus'ga poko.” Po pe'ji a'ea ji ve, a'ero po ti pendeheve'ġa ete'varuhui pe me nehē no pe'mbe pe jawo pe me nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

20 –Tupana'ga ipopoaka hete. Gapopoakara ombojipe'auka Satanás'gapyriwa'ea ji ve, ei Jesus'ga. Pekwaha pe a'ero Tupana'ga ko nhanderuvihavuhetero kiro jawo, ei Jesus'ga.

21 Kiro Jesus'ga Tupana'ga popoakara mombe'ui ga ojipe'ġa hohe jawo. Imombe'gwovo ga ei ġa pe ġa mbo'eavo:

–Ipopoakave'ga opyhy pa gwy'yva toavykkyime ti ojipe'ga nhironga jawo. Ga hepiakaturame ġwonga u katu gambatera. 22 Ojiko ga gwy'yva rehe. Aerē ojipe'ga ruri otavuka ipopoakave'ga pe. Gaha koji'i ipopoaka ipopoakave'ga hohe. Nurā ga gapopoakara mombigi ipyhypava gary'yva ga hugwi gambatera no. A'ero ga ima'ēi gambatera.

A'ea Jesus'ga imombe'ui nahā Tupana'ga ipopoaka Satanás'ga hohe jawo.

23 –Kiroki ga ndajirepygi – gaha ji movahī, ei Jesus'ga. Kiroki ga nomono'oġi ji pavēi – gaha ombokwaki'o.

A'ea Jesus'ga ei ga nombojikogukari ġa ji rehe javo.

Ojivy anhaġa ahe pyri
(Mateus 12.43-45)

²⁴ –Kiro po ti ji imombe'ui anhaġa rembipyhyga'ga pe me, ei Jesus'ga. Nahã ja aġwamove'ġa ndekoi ite'varuhuve'ġa – kiroki ġa opohi okote'varuhua hugwi novã ojikoge'yma ji rehe, ei Jesus'ga. Anhaġa Diabo'gapyriva'ea ite'varuhu hete akwaimbae'ga pyhyga otiruahũro ga pe. Aerẽ anhaġa jipe'ai ga hugwi ogwovo yhye'yi me okwaokwava. “Mome po ti ji ruvi nehẽ?” e'i ovytyteri pe heka. Ndohepiagi reki. Nurã i'ei: “Ajivy po ti ji nhironga pe ipojykaa'java akwaimbae'ga pojykaa'java,” e'i. Akwaimbae'ga pe anhaġa i'ei nhironga.

²⁵ –A'ero ituri ojivya akwaimbae'ga pyri. Ova-hemame ga pyri anhaġa i'ei: “Ikatu hete nhironga imboavujikweripyra,” e'i anhaġa.

²⁶ –A'ero ihoi seteva'ea rerua anhaġa rerua. Akoja hohe seteva'ea tiruahũ hete, ei Jesus'ga. Ovahemame akwaimbae'ga pyri ga pojykai otiruahũro ga pe. A'ero kiro koji'i tiruahũ hete akwaimbae'ga pe. Ymya tiruahũ ga pe ojipejiva'ea ga pojykarame. Aerẽ koji'i tiruahũ hete ga pe seteva'ea ga pojykarame, ei Jesus'ga.

Horyory tuhẽ ahe

²⁷ Ga nhi'iġame hahyahi pevove'ġa pyteripevehẽa nhi'iġa ga pe:

–Pry hete hẽa pe – kiroki hẽa nde mbo'a nde moka'mbuka'mbuavo, ei hẽa.

²⁸ A'ero Jesus'ga ei:

—Na tuhẽ. Emo koji'i pyry hete ġa pe – kiroki ġa Tupana'ga nhi'iġa rendu katu okovo ganhi'iġa rupi, ei ga.

*Jesus'ga okwahava'javuka Jonasva'ea ahe ve
(Mateus 12.38-42; 16.1-4; Marcos 8.11-12)*

²⁹ He'yive'ġa nhombotymbotyvame Jesus'ga pyri ga ei ġa pe:

—Peko te'varuhu pe aġwamova'ero! A'ereki pe pe'e: “Jesus'ga japoramẽ jate nhande ve ahemonhimomby'ava'ea, a'ero po ti nhande ei ikwahava nehẽ: Tupana'ga ga poko. A'ea po ti nhande xa'e hepiagame nehẽ.” A'ea pe ei, ei Jesus'ga ġa pe.

—Ndoapoukari po ti Tupana'ga ojipea ahemonhimomby'ava'ea pe me nehẽ. Ojikwe ga oapo ahemonhimomby'ava'ea Jonasva'ea mohemukarame ymyahũ hako. A'ea jate po ti ga ikwahavukara'javi pe me nehẽ jihi Jesus'ga poko javo, ei Jesus'ga. Ymyahũ Jonasva'ea ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea hako. ³⁰ Pekwahava'ja ti Jonasva'ea pejapyakavo. Ymyahũ Tupana'ga Jonasva'ea mondoukari cidadepeva'ea pyri Nínivepeva'ea pyri tokwaha ti ġa jipopoakara javo. Na jitehe Tupana'ga ji mbuhurukari pe pyri aġwamova'ea pyri tokwaha ti ġa jipopoakara javo, ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

Nahã Jesus'ga Jonasva'ea mombe'ui ahe ve tokwahava'ja ti ġa Tupana'ga popoakara Jonas'ga mbogwerava reheve javo. A'ero ga ei:

³¹ —Aerẽ mbapava koty po ti Tupana'ga omanove'ġa mono'ono'ombavi nehẽ pe ndeheve nehẽ, ei Jesus'ga. Pe mono'ombavame po ti ga ei pe me ġa pe nhaporemo nehẽ

peko te'varuhu pe javo. A'ea rupi po ti tyapyrakotyva'ea ruvihavuhuva'ea kweravi nehē no kunhangwerava'ea. Ojipiukarame po ti ahe imboukwahavukari pendekote'varuhua nehē. A'ereki ymyahū ahe uhu Salomāova'ea pyri paivohuhetea hugwi hako tahendu ti ganhi'iga javo. “A'ereki ga okwaha hete,” ei ahe ua, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

—Ji rendu ti! ei Jesus'ga ġa pe. Jihi kaitu akwaha hete Salomāova'ea hohe, ei Jesus'ga. Aġwamova'ero pe napehendupotari nhinhi'iga ikwahapotare'yma a'itituhēva'ea. Nurā po ti tyapyrakotyva'ea ruvihavuhuva'ea imboukwahavukari pendekote'varuhua nehē, ei Jesus'ga.

³² —Mhapava koty po ti Tupana'ga omanove'ġa mono'ono'ombavi pe ndeheve nehē, ei Jesus'ga. Pe mono'ombavame po ti ga ei pe me ġa pe nhaporemo nehē peko te'varuhu pe javo. A'ea rupi po ti Nínivepeva'ea kweravi nehē no. Ojipiukarame po ti ahe imboukwahavukari pendekote'varuhua nehē. A'ereki ymyahū Nínivepeva'ea ġwendu katu Tupana'ga nhi'iga hako. Opohi ahe okote'varuhua hugwi ymyahū hendukatuavo Tupana'ga nhi'iga Jonasva'ea imombe'uro ġwaramo hako, ei Jesus'ga ġa pe imombe'gwovo.

—Ji rendu ti! ei Jesus'ga ġa pe. Jihi kaitu amombe'u katu Tupana'ga nhi'iga Jonasva'ea hohe, ei Jesus'ga. Aġwamova'ero pe napehendupotari nhinhi'iga pepohire'yma pejikote'varuhua hugwi. Nurā po ti Nínivepeva'ea

imboukwahavukari pendekote'varuhua nehẽ, ei Jesus'ga.

Kojahuva'ea'javuhuva'ea

(Mateus 5.15; 6.22-23; Lucas 8.16)

³³ —Imondygame lamparina ahe nomondo imihava pype. Ndohovapygi ahe lamparina hyrua pyvõ. Pyte'mbia rehe ahe omondo lamparina. Nurã okirame onga pype ahe gwepia kojahua, ei Jesus'ga.

³⁴ —Ndereakwara ko lamparina ja nde ve. Ejeakwaturame po ti nde hepiakatui egwovo kojahua rupi ikwahava nehẽ. Na jitehe ejeaporogitaturame ekovo pota Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi po ti nde rekokatukwahavi nehẽ, ei Jesus'ga.

—Ejeakwate'varuhurame po ti nde nderehepiagi egwovo ypytuna rupi ikwahave'yma nehẽ. Na jitehe ejeaporogitate'varuhurame ekopotare'yma Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi po ti nde nderekokatukwahavi nehẽ, ei Jesus'ga.

³⁵ —Ekwaha ti a'ero imbaragwahava mara'ngu po ji jireaporogitakatue'yma javo. Ejeaporogita katu ti takote'varuhuyme ti javo.

³⁶ Lamparina imbokojahuheterame nde ve nde hoi pehea rupi katu ikwahava. Na jitehe ekokatukwahavame po ti nde ikwahahetei nehẽ nahanahã Tupana'ga opota ji ve javo. Po nandereaporogitate'varuhui'i'i, a'ero po ti nde rekokatukwahapavi nehẽ.

Tiruahũ ti fariseusva'ea pe

(Mateus 23.1-36; Marcos 12.38-40)

³⁷ Jesus'ga nhi'igirẽ fariseu'ga ei ga pe:

—Herejo nhironga pype i'gwovo ji pyri.

A'ero Jesus'ga hoi ga rupi garonga pype oapyga mesa pyri. ³⁸ Jesus'ga ndojipogwei na'ē ojikwakuve'yma. A'ero fariseu'ga ei ovyteri pe: “Garamo Jesus'ga nohendukatui nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera naerũ? Nhaneramonhava'ea e'i: ‘Nahanahã nhande xajipogwei katu. Nhandejipogweikaturu ġwaramo nhande nhimombyryvi Tupana'ga pe,’ ei ahe.” A'ea ga ei ovyteri pe onhimomby'avo Jesus'ga rehe ga ndojipogwei i'ua renonde javo.

³⁹ A'ero Jesus'ga nhandepojykaharete'ga ei fariseu'ga pe:

—Pe'ara tehe oko Tupana'ga nhi'īga rupi pendekoe'ymame ganhi'īga rupi pejiyvyteri pe fariseusva'ero, ei Jesus'ga. A'ea pe ji ei ji'erame pe me: Copo ara prato ara reheve pepyhei hete pe. Gwaimbya pe ndapepyhei reki. Nahã ji ei, ei Jesus'ga. Peyvytera ite'varuhu pa. A'ereki pe pepotaruhu pa ipyhygahyavo mbatera pejive pejikote'varuhuavo. ⁴⁰ Peko ikwahave'ymuhũva'ero! ei Jesus'ga imombe'gwovo fariseus'ga pe.

—Tupana'ga oapo pa. Oapo ga ahe'ara. Oapo ga ahevytera no. ⁴¹ Po pevytera ikatu, a'ero po ti pe ima'ēi jara penhimbatera imbatere'ỹve'ģa pe nehē. A'ero po ti pyrypavamo pembatera pe me nehē. A'ero po ti ndapejikwakuva'javi nehē, ei Jesus'ga.

⁴² —Tiruahũ ti pe me! A'ereki fariseusva'ero pe ndapekokatui pejikokatue'yma ojipe'ģa pe. Tiruahũ ti pe me. A'ereki napearõi Tupana'ga.

Pemondo pe Tupana'ga pe novĩa. Petỹ imboheva'ea: hortelã, arruda, verduras. Pe herekorange dez itymipyra pe pemondo ojipeji ga pe. A'ea pyry Tupana'ga pe. Emo pe ndapekokatupavi pejikokatue'yma ojipe'ga pe, ei Jesus'ga. A'ea ndapyryvi Tupana'ga pe. Peko katu po pe pejikokatuavo ojipe'ga pe hamo. Pearõ hete po pe Tupana'ga hamo no. Pemondo ti Tupana'ga pe pejikokatuavo ojipe'ga pe no Tupana'ga arõheteavo no. Nahã pyry hete Tupana'ga pe, ei Jesus'ga.

⁴³ –Tiruahũ ti pe me! ei Jesus'ga. A'ereki fariseusva'ero pe pe'e: “Tianderepia pa ti ga nhande mboheteavo. A'ereki nhande ganduvihavuhuro xako,” pe'e pe pejiyvyteri pe. Nurã pe apypotaruhui nhanderuvihava'ga apykava rehe nhandejatykahava pype, ei Jesus'ga. Ikatuuhu pe me ga mbaragwahavame pe ndehe ima'ẽhai pe feira pe onhi'ĩgatuavo pe me pe ko orembo'eharamo javo pe me, ei Jesus'ga.

⁴⁴ –Pe ko ahemoandyandyiva'ero! ei Jesus'ga judeus'ga mbo'ehara'ga pe fariseus'ga pe no. Tiruahũ ti pe me nehẽ! A'ereki pe aheryvya ja. Ndiukwahavame aheryvya ahe ndohepiagi. A'ero ahe pyruği hehe ikwahave'yma inema ipype. Na jitehe pe kwavame ahe ndokwahavi pendekote'varuhua peyvyteri pe, ei Jesus'ga ga pe.

⁴⁵ A'ero judeus'ga mbo'ehara'ga ei Jesus'ga pe:

–Orembo'eharamo nde erame na ga pe, ore ve nde ei nava'ea rehe no ore mbotegweteavo.

⁴⁶ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

–Pe me ti tiruahũ no! ei Jesus'ga judeus'ga mbo'ehara'ga pe. A'ereki pe ojipe'ga mbo'e

hahyva'ea rehe. A'ereki penhi'iġa rupi ġa ndekorange hahy ġa pe. Pe'e pe ġa pe: “Nahanahã ti peko Moisésva'ea nhi'iġagwera rupi orenhi'iġa rupi no,” pe'e hete pe ġa pe. Pe tuhē ndapekopavi ahenhi'iġagwera rupi reki. Peko pa po pe hupi hamo. Penhimbi'eagwera pe pepirĩa reki no. Ga ja pe peko – kiroki ġa omondo ipohyjuhuva'ea ojipe'ġa arimo ġa pokoge'yma, ei Jesus'ga.

⁴⁷ –Tiruahũ ti pe me! A'ereki pe peapo katu tehe tapyja aheryvya rehe Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea ryvya rehe. Ymyahũ penamonhava'ea Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea jukai. ⁴⁸ Pehe peapo katu aheryvya. Jukwaha reki ahemanoa pyryvamo pe me. A'ereki pe napehendukatui imombe'uharava'ea nhi'iġa no, ei Jesus'ga.

⁴⁹ –Nurã ymyahũ Tupana'ga reaporoġitaro. Ga e'i: “Amondouka po ti ji ġa pyri nhinhi'iġa mombe'uhara'ġa nhimoirũhara'ġa ndeheve nehē. Jara'ġa po ti ġa ġa jukai nehē nhinhi'iġa mombe'uhara'ġa nhimoirũhara'ġa ndeheve nehē. Jara'ġa po ti ġa ġa monhani okote'varuhuavo ġa pe nhinhi'iġa mombe'uhara'ġa pe nhimoirũhara'ġa pe nehē no ogwovo ġa ndeviri nehē,” ei Tupana'ga ymyahũ, ei Jesus'ga.

⁵⁰ –A'ero ahemanoa rehe nhaporemō po ti Tupana'ga imondoi hahyva'ea pe me nehē, ei Jesus'ga ġa pe. “Pejuka pa pe nhinhi'iġa mombe'uharava'ea,” e po ti Tupana'ga pe me aġwamova'ea pe nehē. “Ji japoypyrē yvya yvaga reheve penamonhava'ea ahe jukai. ⁵¹ Penamonhava'ea ojuka ypy Abelva'ea. Aerē penamonhava'ea he'yiva'ea jukai. Mbapavamo

ahe ojuka Zacariasva'ea ymyahũ hako. Omano Zacariasva'ea pejatykahavuhua pyri templo pyri okara pyteri pe ikwava'ēhava pyri.” Nahã po ti Tupana'ga ei pe me imondovo hahyva'ea pe me imboja ahejukaagwera pe ndehe nehẽ, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

⁵² —Tiruahũ ti pe me nehẽ! ei Jesus'ga judeus'ga mbo'ehara'ga pe. A'ereki pe napembo'ekalui Tupana'ga nhi'i'ga rehe herojijyita. Nurã hajihea rehe pe ga mbo'ei ga moandyandyita. Pereko pe Tupana'ga nhi'i'ga aherembikwatijara novã timonhi'i javo. A'ereki pe ndapekoi Tupana'ga nhi'i'ga rupi pejikoge'yma ga rehe. Ga ndekopotarame ganhi'i'ga rupi pe napemombe'ukalui ga pe. Nahã pe napemongoi ga ganhi'i'ga rupi ga mbojikoge'yma ga rehe, ei Jesus'ga fariseus'ga pe.

⁵³ Nanime gambo'ehara'ga ndekote'varuhui ga pe ga arõe'yma fariseus'ga pavẽi. A'ero ga ei ga pe:
—Herejo ore mbo'eavo he'yiva'ea rehe. Maramarã po? Koji'i ore mbo'e.

Nahã ga ei ga pe. ⁵⁴ A'ereki ga e'i ojohupe:

—He timombe'uuka ti ga pe. Po ti ga nde'ikatui he'yjuhuva'ea mombe'urame nehẽ, a'ero po ti ore ga mbotegwetei nehẽ, ei ga ojohupe.

12

*Tupana'ga omboukwaha onhimiva'ea nehẽ
(Mateus 10.26-27)*

¹ A'ea rupi he'yjuhuranuhũve'ga nduğanduri onhimono'ono'oğa tihendu Jesus'ga javo. Opyrũpyrũ ga ojogwehe onhimongyavo.

Kiro Jesus'ga nhi'ina'ëi ġwemimbo'ehara'ġa pe. A'ero ga ei ġa pe:

—Penhimboko'i ti pão mbovuhava rehe fariseus'ġa apoa rehe. A'ea ji ei tapehendukatui ti fariseus'ġa nemimbo'ea javo. A'ereki ġa ahe moandyandyi ojihe. Nurã ahe ei pyry hete ġa javo novĩa. Emo ġa oko te'varuhu reki. Ga ja rõi ti peko. Pão mbovuhava onhinhamba pão pype. Na jitehe fariseus'ġa ndekote'varuhua oki pa pevyteri pe ġa pe mbo'erame.

² —Jahovipyra ahe ohaja'vo hepiuka. Na jitehe po ti Tupana'ga imboukwahavi nehë. Onhimiva'ea po ti ga hepiukari ikwahavuka henduvukapava nehë, ei Jesus'ga. ³ Kiroki a'ea pe pemombe'u ppytunimo ahe ve – a'ea jitehe po ti ahe imombe'ui arimo ojipe'ġa pe nehë. Kiroki a'ea pe pemombe'u nhimi okipe ahe ve – a'ea jitehe ti ahe imombe'uahyahivi ġandovaki tohendu pa ti ġa javo.

*Tapekyhyji ti ġa hugwi, ei Jesus'ga
(Mateus 10.28-31)*

⁴ —Pejikoty'a pe ji pavëi, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. A'e ji pe me: Tapekyhyji ti pejukapotave'ġa hugwi. Pe jukarë tegwete ġa pemondohavaġwama hahyva'ea ruvihava pype, ei Jesus'ga. ⁵ Kiro ji Tupana'ga mombe'ui pe me. Ga hugwi ti pekyhyji. Gaha ipopoaka hete. Ahe jukarë ga omombo ahe tata pype hahyva'ea ruvihava pype ipotarame. A'e ji pe me: Ga hugwi ti pekyhyji, ei Jesus'ga ġa pe.

⁶ —Maramomi itambere'ia gwyr'a'ia rehe? Ndahe'yi po hehe. Cinco rehe gwyr'a'ia rehe po

ojipeji'i jate itambere'ia. Tupana'ga gwyrā'ia repiapavi herekovo ikwahapava. Nurā ga nomoka'nhyimi ojipeji gwyrā'ia!

⁷ —Koji'i hete reki Tupana'ga pe ndepiakatui. A'ereki ga okwaha jitehe reki pe'ava nhaporemo vehevi he'yjuhuva'ea. Okwaha pa ga pe'ava nhaporemo vehevi he'yje'ỹva'ea. Nahā ga pe kwahahetei pe ndepiakatuavo. Tapekyhyji ti a'ero. A'ereki Tupana'ga e'i pe me: “Ahepia katu ji gwyrā'ia he'yjuhuva'ea. Koji'i ji rekoi pe ndehe pe ndepiakatuavo,” ei Tupana'ga, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

*Po nahā ahe ji mombe'ui, ei Jesus'ga
(Mateus 10.32-33; 12.32; 10.19-20)*

⁸ —Ġwemimbo'ehara'ġa pe Jesus'ga ei: A'e ji pe me: Po ahe ei ji mombe'gwovo: “Ajiko ji Jesus Cristo'ga rehe. Ga ko jipojykaharetero.” Po nahā ahe ji mombe'ui, a'ero po ti ji ei Tupana'gapyrive'ġa pe yvagipeve'ġa pe nehē: Ga oko jireheva'ero. A'ea po ti ji ei ahe mombe'gwovo nehē, ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

⁹ —Po ojipe'ġa ei ji mombe'gwovo: “Ndajikogi ji Jesus'ga rehe. Ga ndokoi jipojykaharetero.” Po nahā ġa ei ji mombe'gwovo, a'ero po ti ji ei Tupana'gapyrive'ġa pe yvagipeve'ġa pe ġa mombe'gwovo nehē: Ga ndokoi jireheva'ero. A'ea po ti ji ei nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁰ —Po ġa ete'varuhui ji ve vehevi okote'varuhuavo, a'ero po ti Tupana'ga imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi nehē, ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. Po ġa ete'varuhui Tupana'ga ra'uva pe

reki okote'varuhuavo, a'ero po ti Tupana'ga nomomboraḡwami tuhẽ ḡandekote'varuhua nehẽ, ei Jesus'ga.

¹¹ –Aerẽ po ti ojipe'ḡa pe nderohoahyi ahejatykahava pype ipypeve'ḡa nduvihava'ḡa ndovai pyteri pe governador'ḡa ndovai pyteri pe no huvihavuhu'ḡa ndovai pyteri pe nehẽ no. Gandovai pyteri pe po ti ḡa pe nderohoi timboja tehe ti ḡa ndehe javo.

–Ga pe nderohorame tape'ei na'ẽ ti pejiyvyteri pe: “Maramarã po ti nhande nhi'iḡi ḡa pe nehẽ? Gara po ti nhande ei ḡa pe nehẽ?” Aea ti tape'ei pevy'are'yma. ¹² Ga pe nderohorame po ti Tupana'ga ra'uva pe mbo'euka nehẽ nahanahã ti pe'ji ḡa pe javo.

Jesus'ga omombe'u imbateve'ga okote'varuhuve'ga

¹³ Kiro he'yjuhuve'ḡa pyteripeve'ga ei Jesus'ga pe:

–Ahembo'eharamo ere ti nhiirũ'ga pe ima'ẽuka ga pe. Toma'ẽ ga orepo'ria mbateragwera ore ve memei.

¹⁴ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

–Ji rũi ko ima'ẽharamo ahe ve.

¹⁵ Pevove'ḡa pe Jesus'ga ei:

–Penhimboko'í ti! Tapepotaruhuhetei itambere'ia mbatera reheve. A'ereki mbaterahetea ḡwaramo rũi pe ndekoi, ei Jesus'ga ḡa pe.

¹⁶ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojo'java'ea ḡa pe. Ga mbo'eavo ga ei:

–Imbateve'ga gwereko vykatua. Horyory garemityma. Ohy hete! ¹⁷ Ovyteri pe ga japyakai javo: “Marã re po ti ji herekoi koapora a'ero

nehē? Mome po ti ji imondoi hepiakatuavo nehē imono'ono'oḡame nehē?” ei ga ojapyaka.

¹⁸ —Aerē ga ei oyvyteri pe: “Nahā po ti ji rekoi a'ero nehē,” ei ga. “Apivohi po ti ji nhimbatera tuha'via nehē. A'ero po ti ji japoi hehanhuhūva'ea tuhava nehē. A'ea pype po ti ji imongipavi nehē jiapoa: trigo ojipea reheve nhimbatera reheve nehē. ¹⁹ A'ero po ti ji ei jiyvyteri pe nehē: Mbat-erahetea ji herekoi hepiakatuavo. Mbaigwe po ti ipavi nhimbatera nehē. Nurā po ti ji ndaporavykyajavi nehē. Toryva rehe jate po ti ji rekoi nehē i'uheteavo vinho gwovo jiroryroryvamo nehē. Nahā po ti ji ei jiyvyteri pe nehē,” ei imbateve'ga.

²⁰ —A'ero Tupana'ga ei ga pe: “Kiro ypytunimo po ti nde manoi nehē ikwahave'ymuhūva'ero! Oro nembatera po ti nehē naerū? - kiroki a'ea nde eremono'ono'oḡuhū. A'ea po ti ojipe'ga gwereko nde manorame nehē,” ei Tupana'ga ga pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

²¹ —Na jitehe ga rekoi - kiroki ga omono'ono'oḡuhū mbatera ojive jate okoe'yma Tupana'ga nhi'iḡa rupi. Oko tehe po ti ga Tupana'ga rovai pyteri pe nehē, ei Jesus'ga ḡa pe.

*Tape'aḡataruhui ti mbatera rehe, ei Jesus'ga
(Mateus 6.25-34)*

²² Kiro Jesus'ga ei ḡwemimbo'ehara'ḡa pe:

—Nurā ji ei pe me: Tape'aḡataruhui ti mbatera rehe. Tape'ei ti: “Maramarā po ti ji rekoi nehē? Gara po ti ji a'u nehē? Ahā po ti ji ve mbatera nehē. Gara po ti ji amongi nehē?”

Aerē po ti jipira itoropavi nehē.” Tape'ei ti nahā penhi'aġataruhue'yma.

²³—Tapekouhui ti penhimbi'ua rehe, ei Jesus'ga. Tupana'ga pe apo. A'ero po ti ga imondoukari pe me mbatera nehē to'u ti ġa javo. A'ereki Tupana'ga pe koji'i pyry pendekoa. Tapekouhui ti pejipira rehe. Oapo ga penda'oa. A'ero po ti ga imondoukari pepira pe me nehē. A'ereki Tupana'ga pe koji'i pyry penda'oa, ei Jesus'ga.

²⁴—Pehepia te gwyrā'ia corvos ikwahava. Nodymi ojive corvos. Ndohetygi ġwemityma i'gwovo a'ero. Nomono'oġi mbatera opoitava ryrua pype aerē po ti ti'u javo. O'u reki corvos. A'ereki Tupana'ga ouka jupe. Pe me ga ei: “Koji'i ji rekoj pe ndehe,” ei Tupana'ga pe me. Nurā po ti ga imondoi pe me nehē no, ei Jesus'ga.

²⁵—Pe'aġataruhu po pe javo: “Koji'i po ji nhimomboakari hamo. Um meio metro po ti ji nhimomboakara'javi nehē.” Nahā po pe ei. Pe'aġataruhu po pe a'ea rehe javo novīa. Napenhimomboakara'javi tuhē po ti pe nehē, ei Jesus'ga.

²⁶Nenhimomboakahava nonhimimi'i'i Tupana'ga pe. Pehe reki ndapekwahavi a'ea pejikovo. A'ero ti ojipea rehe tape'aġataruhui no!

²⁷—Pehepia ti yvoty'ria. Henhui onhimomboaka onhimongyavo yvoty'ria. Ndoporavykyi ipyhyga i'gwovo. Ndoapoi opi'ria. A'e ji pe me: Ymya aheruvihavuhuva'ea Salomāova'ea omongi tapy'ynhapipyryva jipi. Ikatu hete tuhē ahēpipyryva onhimongyavo. Ahēpipyryva hohe reki yvoty'ria ikatuhetero. ²⁸Tupana'ga ombokatu ipira nhungwavuhua pira okovo hehe. Nhungwavuhua horyory nhuhū me kiro. Ko'emame ahe

omombo nhungwavuhua tata pype tamohendy ti tata javo. Nombokwara'ari nhungwava.

—Koji'i Tupana'ga pe arõi imondoukari tapy'ynhapira pe me pemongi ti javo. Xunhi hete pe pejiko ga rehe! ei Jesus'ga.

²⁹ —Tape'ağataruhui ti penhimbi'ua rehe! Tape'ağataruhui ti hehe pejipy'a noğatuukare'yma. ³⁰ A'ereki yvyakotyve'ğa gwyriveve'ğa nhağataruhu a'ea rehe nhaporemo — kiroki ға ndojikogi Tupana'ga rehe. Tape'ağataruhui ti hehe a'ero. A'ereki gaha penduvete'ga okwaha pe mbatere'ymame togwereco ti ға ġwiğwia javo, ei Jesus'ga.

³¹ —Tupana'ga ko penduvihavuhuhete'ga. Pe-jirokwa ti pejikovo ganhi'iğa rupi gaha ko jiruvihavuhuhete'ga javo, ei Jesus'ga. Pe ndekorame ganhi'iğa rupi po ti Tupana'ga imbuhupavi mbatera pe me nehẽ togwereco paravuhu ti ға javo, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ğa pe.

*Ikatuheteva'ea yvagi pe
(Mateus 6.19-21)*

³² Kiro Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ğa pe:

—Pe ko napende'yi jireheva'ero. Tapekyhyji ti. A'ereki Tupana'ga e'i pe me: “Opomongo pota ji huvihavamo ji pavẽi.” ³³ Pemondo ti penhimbatera ojipe'ğa pe itambere'ia pyhyga ға hugwi. Itambere'ia ti pemondo a'ero imbatere'ÿve'ğa pe. Po nahã pe ndekokatui, a'ero po ti pe herekoi pejive yvagi pe nehẽ. Ikatu hete po ti peapoa pevo gwe'yjamo a'ero nehẽ. Niymyani po ti nehẽ. Namomini po ti nehẽ. Iporomive'ga ndohoi

yvagi pe imima aheapoa. Mbatera nombote'vari aheapoa yvagi pe.

³⁴ —Nurā ji ei pe me: Penhiitambere'ia ti pemondo imbatere'ŷve'ğa pe. Po avo yvya koty peapoa uvame, a'ero yvyakotyva'ea rehe pe pemondo pejeaporoğita jipi. Po yvagi pe peapoa uvame, a'ero yvagipeva'ea rehe pe pemondo pejeaporoğita imohina jipi, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ğa pe.

Ndokiri huvihava'gapyrive'ga
(Mateus 24.43-44)

³⁵ —Peko katu ti jirura'jahava pota. Peko ti ġa ja – kiroki ġa omongi oku'ayvira xanhimboavujikwe ti javo, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ğa pe. Peko ti ġa ja no – kiroki ġa ombojapy'u lamparina tihepia katu ti ikwahava javo. ³⁶ Peko ti ġa ja – kiroki ġa e'i: “Aerē po ti nhandepojoykahara'ga ruri. Uhu po ti ga toryva hugwi ojipe'ğa mohembirekohava hugwi,” ei ġa gajivyhava pota. Ga rurame okwaokwa porta rehe, kotihĩ ġa ipe'ai ga pe.

³⁷ —Pyry hete po ti ġa pe nehē – kiroki ġa ndokiri opojoykahara'ga rurame, ei Jesus'ga ġa pe. Amombe'u katu ji pe me: Onhimboavujikwe ti ġapojoykahara'ga imongiavo oku'ayvira nehē ta'apo ti ji mbatera ġa pe javo. A'ero po ti ga ġa mboapygi mesa pyri herua mbatera imondovo ġa pe nehē to'u ti ġa javo. “Pepyry hete pe jirura potari,” e po ti ga nehē imondovo ġa pe nehē.

³⁸ —Po ġapojoykahara'ga jivyrame toryva hugwi ypyhaji'i, pyry hete po ti ndokirive'ğa pe nehē. A'ereki ga gwepia ġakire'yma. Pyry hete po ti ndokirive'ğa pe nehē ga jivyrame ko'ema koty.

A'ereki ga gwepia ġakire'yama, ei Jesus'ga ġa pe ġa mbo'eavo ojo'java'ea pyvõ.

39 —Onga jara'ga ndokwahavi iporomive'ga rura ġwonga pe, ei Jesus'ga. Po ga okwaha, gwepia katu po ga ġwonga a'ea rupi hamo iporomive'ga mongiukare'yama hamo, ei Jesus'ga. A'ea pe pekwaha, ei Jesus'ga.

40 —Nurã ji ei pe me: Penhimboko'i ti a'ero penhimboavujikwea jirura'java pota ji mbuhua, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. Pe nhimboha'uve'ymame po ti ji ruri vyvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga.

*Nahã ahe ombojikoguka ojihe
(Mateus 24.45-51)*

41 A'ero Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

—Ma'ġa pe nde imombe'ui a'ea ojo'java'ea? Mara'ngu po ore ve jate nde imombe'gwovo torohendu katu ti? Mara'ngu po ojipe'ġa pe no nde imombe'gwovo tohendu katu ti ġa ore pavẽi? ei ga Jesus'ga pe.

42 A'ero Jesus'ga nhandepojykaharete'ga ei Pedro'ga pe:

—Kiroki ga ombojikoguka opojykahara'ga pe ojihe gweaporogitakaturu - marã ga rekokatui? ei Jesus'ga. Kiro po ti ji garekokatua mombe'ukatui pe me pe mbo'eavo ojo'java'ea pyvõ. Gwepia katu ga opojykahara'ga mbatera, ei Jesus'ga. Ga pe gapojykahara'ga ei a'ero ohorame: “Nde po ti jipyrive'ġa ndepiakatuharamo. Ema'ẽ ti nhimbat-era ġa pe ġandetakwera ja jipi to'u ti ġa javo.” Nahã ga ei ojipyrive'ga pe ogwovo.

⁴³ —A'ero gapyrive'ga jara'ğa ndepiakatui imondovo ġa pe ġa nderekovo ġandepiakatuharamo ga horame.

—Aerē gapojykahara'ga jivyri ua. Ga ndepiagame ga ei: “Ga ndepia katu reki ga imondovo ġa pe,” ei ga.

—Pyrý hete ġandepiakatuhara'ga pe a'ero, ei Jesus'ga imombe'gwovo. ⁴⁴ Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Aerē po ti gapojykahara'ga ei ga pe nehē: “Ehepia katu pa ti a'ero nhironga jigwýra reheve nhimbatera reheve no.” Nahã po ti ga ei nehē toko ti ga herekohavamo ji ve javo, ei Jesus'ga.

⁴⁵ —Po ġandepiakatuhara'ga ei oyvyteri pe opojykahara'ga rure'ymame: “Mbaigwe po ti jipojykahara'ga jivyri nehē,” e po ga. A'ero po ga ndohepiakatui opojykahara'gapyrive'ğa, ei Jesus'ga. Onupã po ga ġa akwaimbae'ğa kunhangwera'ğa ndeheve ġa poravykyrame. O'u hete po ga gambatera. Heagwýry po ga no. ⁴⁶ Nomboha'uvi ga ga upa nduri po ti jipojykahara'ga kiro nehē javo.

—A'ea rupi po ti gapojykahara'ga ruri ova-hema nehē, ei Jesus'ga. Gapojykahara'ga ga rovaja'rogukari. A'ereki ga ndokoi ganhi'īga rupi. Nahã po ti gapojykahara'ga ga mongoukari ahe pyri nehē – kiroki ahe nohendukatui, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġwemimbo'ehara'ğa pe.

⁴⁷ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojipea ġa pe. Ga mbo'eavo ga ei:

—Ojipe'ga okwaha opojykahara'ga remimbota-rimova'ea. Emo ga ndokoi ganhi'īga rupi onhimboavujikwere'yma. A'ero po ti gapojykahara'ga ga nupanupãheteukari nehē, ei Jesus'ga.

⁴⁸ Ojipe'ga ndokwahavi opojkahara'ga remimb-otarimova'ea. Ga rekote'varuhurame po ti gapojkahara'ga ga nupāi hamo. Emo po ti gapojkahara'ga ga nupa'ŭkari nehē, ei Jesus'ga.

—Na tuhē. Kiroki ġa pe ahe omondo hete – ġa na jitehe po ti tomondo hete hamo. Kiroki ġa pe ahe koji'i omondo – ġa po ti koji'i tomondo hamo, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

*Ojogwayva po ti ġa ji rehe nehē, ei Jesus'ga
(Mateus 10.34-36)*

⁴⁹ —Ajo ji yvya koty jitekovo tamboukwaha vvyakotyve'ġa ndeaporoġita javo. Po kiro ġandeaporoġita ji amboukwaha ojikwe ramo. A'ereki nahā jiporavykyhava, ei Jesus'ga.
⁵⁰ Tupana'ga e'i ji ve: “Aerē po ti ojipe'ġa imondoi hahyva'ea nde ve nde jukavo nehē,” ei ga ji ve. Tuhu ti hahyva'ea ji ve a'ero. A'ereki ji ga nhi'ŭpo'ru pota. Anhimbaekwahi ji jivy'are'yma hahyva'ea imbuhua.

⁵¹ —Marāi pe ji mombe'gwovo? ei Jesus'ga. “Jesus'ga rura ġwaramo po ti vvyakotyve'ġa py'a rukatui nehē.” Nahā po pe ei pejiyvyteri pe naerū? A'e ji pe me: Tape'ei ti a'ea. Jirura ġwaramo po ti ġapy'a ndukatui nehē. Ojogwayva po ti ġa ji rehe nehē, ei Jesus'ga.

—Ojipe'ġa po ti ji arōhetei nehē. Ojipe'ġa po ti nanhiarōi nehē. Nurā po ti ġa jogwayvari ji rehe nehē.

⁵² Kiro po ti ongapypeve'ġa cincove'ġa jogwayvari nehē.

Trêsvē'ġa po ti doisve'ġa rayvari nehē.
Doisve'ġa po ti trêsvē'ġa rayvari nehē.

⁵³ Akwaimbae'ga po ti gwayva gwa'yra'ga nehē.

Gara'yra'ga po ti ga rayva nehē no.
 Kunhangwerahēa po ti gwayva gwa'yrahēa nehē.
 Hēara'yrahēa po ti hēa rayva nehē no.
 Gwayva po ti kunhangwerahēa o'aihēa nehē.
 Hēa'aihēa po ti hēa rayva nehē no, ei Jesus'ga
 ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Ikwahavukahava
(Mateus 16.2-3)

⁵⁴ Kiro Jesus'ga ei pevove'ġa pe:

—Po kwara ihoa koty hovagwevagwe ġwerī kwara, a'ero pe ei: “Nimbegwei amana,” pe'e pe. Oky tuhē a'ero. ⁵⁵ Po nhimbya hugwi yvytua uhu, a'ero pe ei: “Kwarahyahi po ti nehē.” Kwarahyahi tuhē a'ero. ⁵⁶ Pe pehepia yvaga ikwahava aerēva'ea. Nurā pe ei: “Aerē po ti ikyri nehē.” Pe pehepia avova'ea ikwahava aerēva'ea. Nurā pe ei: “Aerē po ti kwarahyahi nehē.” A'ea pe pekwaha katu.

—Emo imbaragwahave'ỹve'ġa ja po pe reki. Pehepia tehe pe ojipeva'ea aġwamova'ea – kiroki a'ea ikwahavuka aerēva'ea. Emo pe napembaragwahavi reki aerēva'ea rehe, ei Jesus'ga ġa pe. Pe ko ahemoandyandyiva'ero! ei Jesus'ga. Maranameuhū pe napembaragwahavi aġwamova'ea rehe nhinhi'ġa renduvame! Onhimiva'ea nhinhi'ġa pe me naerū?

Pejeaporoġita ti, ei Jesus'ga
(Mateus 5.25-26)

⁵⁷ —Pe tuhē pekwaha hamo! ei Jesus'ga. Maranameuhū pe napendeaporoġitakatui naerū ikwahave'yma? Pkwaha ti! ei Jesus'ga. ⁵⁸ Kiro

po ti ji imombe'ui pe me ikwahavuka pe me nahã ti pejeaporoğita katu javo. Ji rendu ti a'ero.

—Po nde te'varuhuro ojipe'ga pe, a'ero po ti ga ei nde ve nehẽ: “Xaho tuhẽ ji rupi juiz'ga pyri,” e po ti ga nehẽ. “Ga pe po ti ji nderekote'varuhua mombe'ui nehẽ te'i ti ga nhandereaporogita pe javo,” e po ti ga nde ve nehẽ. Ga nde rerohorame juiz'ga pyri ejirokwa ti javo ga pe ga ma'ngoma'ngoga ga rupi egwovo. Ere ti ga pe: “Nhande tuhẽ ti xanhimbovyvy na'ẽ.” A'ea ti ere ga pe. Po ti nde nerema'ngoma'ngogi ga pehea rupi nehẽ, a'ero po ti ga nde rerohoahyi juiz'ga pyri. A'ero po ti juiz'ga nde mondoukari guarda'ga pe nehẽ. Guarda'ga po ti nde mongi cadeia pype nehẽ. ⁵⁹ A'e ji pe me: A'ea pype po ti nde pytai nehẽ. Nde imondokatupave'ymame ikwepykava, a'ero po ti guarda'ga nanerenoHEMA'javi nehẽ, ei Jesus'ga imombe'gwovo ga pe.

13

Pemano pejigwovo hahyva'ea ruvihava pype nehẽ

¹ A'ea Jesus'ga imombe'urẽ pevove'ga pyteripeve'ga ei Jesus'ga pe:

—Pilatos'ga ahe jukaukari ojiheva'ea Galilíapeva'ea ko. Okwava'ẽ pota Galilíapeva'ea mbatepyryva ikwava'ẽhava rehe Tupana'ga pe okovo. Ahe mbatepyryva jukarame Pilatos'ga ahe jukaukari. Aherekoa ono'õ mbatepyryva rekoa pavẽi ga ahe jukaukarame, ei ga Jesus'ga pe.

² A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Pe'e po pe pejiyvyteri pe: “Tiruahũ ahe Galilíapeva'ea ogwyrípeve'ğa hohe. Nurã Pilatos'ga ahe jukaukari.” A'ea po pe ei naerũ? ei Jesus'ga ğa pe.

³ —A'e ji pe me: Pe ndapekwahavi pe'erame nanongara. A'ereki ahewyrípeve'ğa oko te'varuhu ahe ja. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi pejikovo. Pepohire'ymame jugwi pe nhaporemo po ti pемano no pejigwovo hahyva'ea ruvihava pype nehẽ.

⁴ —O'a onga jo'ajo'ara Jerusalémmeve'ea rehe dezoitova'ea rehe ahe jukavo Siloépeve'ğa gwyrí pe. Pe'e po pe pejiyvyteri pe: “Tiruahũ dezoitova'ea ojipe'ğa hohe Jerusalémmeve'ğa hohe. Nurã ahe rehe onga jo'ajo'ara ari.” A'ea po pe ei naerũ?

⁵ —A'e ji pe me: Pe ndapejapyakakatui ahe rehe. A'ereki Jerusalémmeve'ğa oko te'varuhu ahe ja. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi. Pepohire'ymame jugwi pe nhaporemo po ti pемano no pejigwovo hahyva'ea ruvihava pype nehẽ, ei Jesus'ga ğa pe.

Ahã yva'ia figueira rehe

⁶ Kiro Jesus'ga imombe'ui ğa pe ojo'java'ea. Ga mbo'eavo ga ei ğa pe:

—Akwaimbae'ga oho ko pe uva tymipyra pype. Pevo i'yva ami figueira. Oho ga heka hehe yva'ia figo ta'u ti javo. Ndogwerekoi yva'ia figo hehe reki.

⁷ A'ero ga ei gwemitymipyra repiakatuhara'ga pe: “Três anos imbokwara'ara'ari ji rujirurame avo heka figo figueira rehe. Ahã reki. Eha ti a'ero. A'ereki o'ã novã yvya po'ruavo,” ei ga.

⁸ —A'ero garemitymipyra repiakatuhara'ga ei: “Na ti ojipeji um ano imbokwara'ari hehe nehẽ.

Kiro po ti ji hyvykoi yvya imondovo i'atagwera yvapoa pyri nehē. ⁹ Po i'a nehē, a'ero pyry. Po ndi'ai nehē, a'ero ti emboharuka,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

Jesus'ga omombi onhimombeva'ea karugwara

¹⁰ Aerē sábadó rupi kiro Jesus'ga ġa mbo'ei gwe'yja'ġa jatykahava pype. ¹¹ Ipye kunhangwerahēa rekoi. He'yiva'ea dezoito anos imbokwara'ari hēatetirūa rehe. A'ea rupi hēa nopo'aġatui. Onhimombe hēa okovo. A'ereki anhaġa nomopo'aġatuukari hēa pe. ¹² Hēa repiagame Jesus'ga ei hēa pe:

—Kunha, ei ga. Avo ejo.

Hēa rurame ga pyri ga ei hēa pe:

—Ndepiro'y nde netetirūa hugwi kiro, ei ga.

¹³ Hēa rehe ga pokogi kiro. A'ero kotihī hēa po'aġatui. Tupana'ga mboheteavo hēa ei:

—Pyry hete Tupana'ga ji ve, ei hēa gworygworyvamo ga rehe.

¹⁴ Kiro huvihava'ga judeus'ġa jatykahava pype ga nhimboahivi Jesus'ga pe. A'ereki sábadó rupi Jesus'ga omombi hēatetirūa judeus'ġa poravykye'yma rupi. A'ero huvihava'ga ei ipypeve'ġa pe:

—Oporavyky po ahe ojipea rupi seis dias rupi hamo. A'ea rupi ti pejo tomombi ga petetirūa. Sábado rupi rūi po ti ga tomombi petetirūa nehē, ei ga ġajatykahava jaramo.

¹⁵ A'ero Jesus'ga nhandepojykaharete'ga ei ijara'ga pe ipypeve'ġa pe no:

—Pe'e pe ji ve: “Okó te'varuhu ga. A'ereki ga oporavyky sábadó rupi.” Nahā pe ei ji ve, ei Jesus'ga.

Pehe reki okokatu'ãva'ero peko. Pe nhaporemo peporavyky sábadu rupi no! A'ereki sábadu rupi pembopiro'y penhenymbava boi burro reheve hapyja hugwi herogwovo y pe imboy'gwovo.

¹⁶ –Hêa reki, Abraãova'ea rakykwepoharamo ko hêa, ei Jesus'ga. Satanás'ga okote'varuhuva'ea ruvihavuhu'ga anhağa ruvihavuhu'ga, gaha hêa pojkauka ojipyriwa'ea pe. Nurã hêa nopo'ağatua'javi. He'yiva'ea dezoito anos imbokwara'ara'ari hêa pojkaukaramo. Jihi a'e: Pyry ji imbopiro'yi karugwara hêa hugwi sábadu rupi, ei Jesus'ga.

¹⁷ Ga nhi'igame ga'arõe'yve'ğa ndipoyjayjari. Ipyeve'ğa reki ğa ndoryndoryvamo Jesus'ga rehe onhimongyavo. A'ero ğa ei:

–Oapo hete Jesus'ga ahemonhimomby'ava'ea pyryva'ea. Ipopoaka hete ga, ei ğa gworyvamo garembiapopava rehe.

*Mostarda ra'ynha xunhiheteva'ea
(Mateus 13.31-32; Marcos 4.30-32)*

¹⁸ Ojo'java'ea pyvõ Jesus'ga ğa mbo'ei. A'ero ga ei:

–Marã hekoi kiro vyakotyve'ğa pe ğa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei Jesus'ga.

¹⁹ Akwaimbae'ga gwereko mostarda ra'ynha. A'ea ga itymi ko pe, ei Jesus'ga. Henhunhame mostarda roryroryvamo. Aerẽ yvovouhuro tuhẽ. A'ero gwyrã'ia ruri onhimongyavo upa hakã rehe japovo gwaityga, ei Jesus'ga he'yje'yve'ğa po ti he'yjuhu nehẽ javo.

Pão imbovuhava
(*Mateus 13.33*)

²⁰ Ojipea pyvõ ojo'java'ea pyvõ Jesus'ga ģa mbo'ei. A'ero ga ei:

—Marã hekoi kiro yvyakotyve'ģa pe ģa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei ga.

²¹ Kunhangwerahẽa opyhy he'yiva'ea vinte e cinco quilos de farinha de trigo, ei ga. Trigo pype hẽa imbojihe'ari imbovuhava ta'apo ti ji pão javo. A'ero hẽa igwaragwarai humbirimbiriga trigo ru'uma. Igwaigwavete imbovuhava onhinamba trigo ru'uma pype imbovuvupava, ei Jesus'ga igwaigwavete po ti ģa herojijyi ojeaporoģita nehẽ javo.

Porta'ia ndipypiriva'ea
(*Mateus 7.13-14, 21-23*)

²² Aerẽ Jesus'ga hogahoi ojipejipe pe cidades pe. Cidades'i pe ga hoi no. Pevopevo ga ģa mbo'embo'eavo ogwovo Jerusalém me.

²³ Pevove'ga e'i Jesus'ga pe:

—Orepojykaharetero emombe'u ore ve. Tupana'ga omombo aherekote'varuhua ahe hugwi okovo. Maramomi ģa hugwi po ti Tupana'ga imombori ģandekote'varuhua ģa nderogwovo yvagi pe nehẽ toko ti ģa jireheva'ero javo? Ndahe'yi po ģa? ei ga Jesus'ga pe.

A'ero Jesus'ga ei ģa pe:

²⁴ —Ndipypiriva'ea ko porta Tupana'ga ronga apoa. Pejirokwa hete ti penhimongiavo Tupana'ga ronga pype porta'ia rupi ndipypiriva'ea rupi ga pyri. A'e ji pe me: Pejirokwa hete ti

penhimonjiavo. A'ereki he'yjuhuve'ğa oki pota garonga pype novĩa. Emo ға ndoki.

25 —Aerẽ po ti Tupana'ga po'ami hovapytyma porta nehẽ. Po pe ami mytu'ẽ me a'ea rupi, a'ero po ti pe kwapekwari porta rehe novĩa nehẽ. A'ero po ti pe ei nehẽ: “Ehovapytymba'vo ti porta ore ve orepojykaharetero.”

—A'ero po ti ga ei pe me nehẽ: “Nahovapytymba'vogi po ti ji pe me nehẽ. Peko pe ambotehero ji hugwi pejikoangave'yma jireheva'ero,” e po ti ga nehẽ.

26 —A'ero po ti pe ei nehẽ: “Oro'u ko ore nde pyri ikwehe. Erembo'e nde pehea rupi oreidade rapea rupi ikwehe.”

27 —A'ero po ti ga ei pe me nehẽ: “A'e ji pe me: Peko pe ambotehero ji hugwi pejikoangave'yma jireheva'ero. Pejipe'a pa ti ji hugwi peji gwovo. A'ereki nane'ymi pe pekote'varuhu.” A'ea po ti ga ei pe me nehẽ, ei Jesus'ga ға pe.

28 A'ea rupi po ti pe ға ndepiagi nehẽ: Abraão'ga, Isaque'ga, Jacó'ga nehẽ. Pe ға ndepiapavi Tupana'ga nhi'iğa mombe'uhara'ğa nehẽ no. Okipavipe po ti ға Tupana'ga rongga pype pe ға ndepiagame nehẽ. Tupana'ga napemongiukari ǵwonga pe nehẽ. A'ea rupi po ti pe jehe'oi pejihe penhimonha'ngavo hahyrame pejive pevo nehẽ, ei Jesus'ga.

29 —Uhu po ti ojipe'ğa nehẽ. Kwara ipora hugwi po ti ға nduǵanduri kwara ihoa hugwi no, tyapyra hugwi no, nhimbya hugwi no. Ga uhu oapyga nehẽ ti'u ti Tupana'ga rongga pype javo, ei Jesus'ga ға pe.

³⁰ –Pehendu ti! ei Jesus'ga. Kiroki ġa huvihava rõi aġwamo – jara'ġa po ti huvihava nehẽ. Kiroki ġa huvihava aġwamo – jara'ġa po ti ndokoa'javi huvihavamo nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga oarõ hete Jerusalém
(Mateus 23.37-39)

³¹ Kiro fariseus'ġa nduri ovahema Jesus'ga pyri. Ga pe ġa ei:

–Heregwovo avo hugwi. A'ereki Herodes'ga nde juka pota, ei ġa.

³² A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

–Ga ko huvihavatehea jagwa'ria'java'ea ja raposa ja. Peho ji mombe'gwovo ga pe. Pe'ji ti ga pe: “‘Ehendu ti!’ ei Jesus'ga nde ve. ‘Kiro ji ambojipe'ape'a ahe hugwi anhaġa Diabo'gapyriva'ea. Amombimombi ji ahetetirũa ahe hugwi no aġwamo. Nahã ji poravykyi kiro. Ko'emame na jitehe ti. A'ea py'rovo po ti ji poravykypavi nehẽ.’ A'ea Jesus'ga ei nde ve.” A'ea ti pe'ji Herodes'ga pe, ei Jesus'ga ġa pe.

³³ –Pe'e katu pe pe'erame ji ve: “Heregwovo.” Na tuhẽ. Taho ti ji jigwovo pea rupi kiro ko'emame no a'ea py'rovo no jigwovo cidade de Jerusalém me. A'ereki Jerusalém me jate ġa Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea juka pota jipi. Pevo jitehe po ti ġa tajijuka nehẽ naerũ! ei Jesus'ga ġa pe.

Kiro Jesus'ga ei cidadepeve'ġa pe Jerusalémmeve'ġa pe:

³⁴ –Jerusalémmeva'ero pe pejuka Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea jipi, ei Jesus'ga. Tupana'ga ahe mondoukarama pe pyri pe

peapiapi ahe jipi ahe jukavo, ei Jesus'ga. Inamutiġa omono'ono'õ gway'ria opepoa gwyri pe. Na jitehe he'yjuhuva'ea rupi ji pe mono'ombotara'jara'javi ji pyri inamutiġa ja pe nderekokatupota novĩa. Emo pe ndapepotaruhui, ei Jesus'ga.

³⁵—Pehendu ti a'ero! Kiro po ti Tupana'ga pohiri pe hugwi nehẽ. Ga ndohepiakatua'javi pejatykahavuhua a'ero nehẽ. Pe tehe po ti peko a'ero nehẽ. Pe ndajirepiaga'javi nehẽ, a'e katu ji pe me. Aerẽ jate po ti ji rura'javi nehẽ. A'ea rupi po ti pe ei nehẽ: “Tupana'ga ti tomombyry Jesus'ga pe. Gaha Tupana'ga ga mbuhuruka,” pe'e po ti pe nehẽ, ei Jesus'ga.

14

Jesus'ga omombi ahevuvura ahe hugwi

¹ Aerẽ sábadu rupi Jesus'ga hoi fariseus'ġa nduvihava'ga rongu pe ta'u ji pevo javo. Ga vahe-mame garongu pe ġa Jesus'ga repiahetei fariseu'ga fariseu'ga pavẽive'ġa pavẽi javo ojohupe:

—Mara'ngu po ti Jesus'ga okote'varuhuavo nehẽ? Po nahã, a'ero po ti nhande ga mbotegwetei nehẽ, ei ġa ojohupe.

² Jesus'ga rovai pyteri pe oko itetirũave'ga. Ovuvu pa ga hugwi gapya gajyva. ³ Kiro Jesus'ga ei judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe a'ero - kiroki ġa ombo'e jipi Moisésva'ea rembikwatijara rehe. Ga pe fariseus'ġa pe no Jesus'ga ei:

—Mahã po pyry? Mara'ngu po sábadu rupi ahe imombiga ġatetirũa ġa hugwi? Mara'ngu po ahe

imombige'yma ġatetirũa sábadu rupi? Mahã po pyry?

A'ea Jesus'ga ei ġa pe tonhi'ĩpondekwa ti ġa javo.

⁴ Emo ġa nonhi'ĩpondekwavi. A'ero Jesus'ga pokogi itetirũave'ga rehe imombiga gavuvura ga mondouka garonga pe. ⁵ Ga pe Jesus'ga ei:

—Erereko po nde jumento. Boi po nde erereko. Po nerenymbava ihiri ikwaruhua pype, a'ero po kotihĩ nde ipyhygi enhenymbava heno-hema jugwi sábadu rupi. Nahã nde enhenymbava rereko katu. A'ereki pyry nerenymbava nde ve.

A'ea Jesus'ga ei fariseus'ga pe judeus'ga mbo'ehara'ga pe no pyry ji itetirũave'ga pokogi sábadu rupi no javo.

⁶ Nonhi'ĩpondekwavi ġa. A'ereki ġa ġwenohẽ tuhẽ sábadu rupi.

Nonhimbohetei po ahe hamo

⁷ Kiro ġa nduri fariseus'ga ojipe'ga ndeheve – kiroki ġa fariseu'ga ġa mono'oġuka ġa mbuhuruka ġwonga pe i'gwovouka ġa pe. Oapy ġa huvihava'ga apykava rehe ikatuva'ea rehe. “Tianderepia pa ti ġa nhande mboheteavo,” ei ġa. “A'ereki nhande ġa hohe,” ei ġa ovyteri pe.

Ga apygame hehe Jesus'ga ġa ndepiagi. A'ero ga ei imombe'gwovo ojo'java'ea ġa pe. Ga pe ga ei:

⁸ —Po toryva jara'ga pe mono'oġukari pe'u ti javo toryvi pe ġamohembirekohai pe. Pehorame toryva repiaga ti tapeapygi huvihava'ga apykava rehe ikatuva'ea rehe tianderepia pa ti ġa jave'yma. Mara'ngu po ijara'ga javo ndehoheve'ga pe: “Herejo toryva repiaga”? ⁹ A'ero po ti ga ruri nehẽ. Nurã po ti ijara'ga ei pe me nehẽ: “Na

ga apygi pe py'rovo huvihava'ga apykava rehe ikatuva'ea rehe.” Ga erame na pe me, a'ero po ti pe ndapepoyjayjari nehē pejigwovo peapyga irupe okoteheve'ga apykava rehe nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

10 —Po toryva jara'ga pe mono'oġukari toryva repiagauka pe me nehē. Peapy na'ē ti okoteheve'ga apykava rehe. Aerē po ti ijara'ga ruri javo pe me nehē. “Pejikoty'a pe ji pavēi,” e po ti ga pe me nehē. “Ikatuva'ea rehe ti peapy huvihava'ga apykava rehe.” Ga erame na, po ti ojipe'ga ga renduvi – kiroki ġa oapy pe pyri. A'ero po ti ġa ei pe mombe'gwovo: “Gahā ore hohe.” Nahā po ti ġa ei pe mboheteavo nehē, ei Jesus'ga.

11 —Po pe ei: “Jihi ko huvihavamo ojipe'ga hohe pa.” Po pe ei a'ea penhimboheteavo pepoakaramo pejikovo aha huvihavamo, a'ero po ti Tupana'ga ei pe me nehē: “Pe ndapekoi huvihavamo. Napenhimbohetei po pe hamo a'ero!” A'ea po ti Tupana'ga ei pe me nehē, ei Jesus'ga. Po pe napenhimbohetei ojipe'ga pokokatuavo, a'ero po ti Tupana'ga ei pe me nehē: “Peko ti huvihavamo.” A'ea po ti ga ei pe me nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

12 Jesus'ga ei fariseu'ga pe – kiroki ga ombuhuruka ga ġwonga pe e'u ti ji pyri javo. Ga pe Jesus'ga ei:

—Nde japorame mbatera to'u ti ġa javo, terem-buhurukari ti ġa ejipyri – kiroki ġa ojikoty'a nde pavēi. Terembuhurukari ti neirū'ga, eje'yja'ga, imbateve'ga. Terembuhurukari ti nanongara'ga arimo ypytunimo no to'u ti ġa javo. Po nde ġa mbuhurukari, aerē po ti ġa ei nde ve nehē:

“Herejo i'gwovo kiro oreronga pe.” Nahã po ti ġa toryva kwepyygi nde ve nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

¹³ —Po nde japorame toryva koji'i pyry nde ġa mbuhurukari imbatere'ÿve'ġa, ika'naka'nauhũve'ġa, ipyka'naka'nave'ġa, heakwagweve'ġa. Nanongara'ġa embuhuruka ti to'u ti ġa ji pyri javo. ¹⁴ A'ero po ti pyryhetero nde ve nehẽ. Ga po ti ndokwepyygi toryva nde ve nehẽ. Tupana'ga reki ga pyryhetero nde ve nehẽ omanove'ġa mbogweravame pyryve'ġa mbogweravame nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

*Hehanhuhũ toryva
(Mateus 22.1-10)*

¹⁵ Jesus'ga pyri ġa i'ui oapyga mesa pyri Jesus'ga renduva. Gapyteripeve'ga ei Jesus'ga pe:

—Horyory po ti ga nehẽ – kiroki ga o'u Tupana'ga ruhava pype Tupana'ga rekorame nhanderuvihavuhhetero, ei ga Jesus'ga pe.

¹⁶ A'ero Jesus'ga ga mbo'ei ojo'java'ea pyvõ. Imombe'gwovo ga ei ga pe:

—Marã Tupana'ga yvyakotyve'ġa nderekoukari okorame ġanduvihavuhhetero? A'ea rehe po ti ji nde mbo'ei ikwahavuka nde ve imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei Jesus'ga ga pe. Akwaimbae'ga ei he'yjuhuve'ġa pe: “Kiro po ti ji japoukari toryva. Pe'u ti ji pyri,” ei ga ġa pe. A'ero ga hoi japovouka, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

¹⁷ Omboavujikwepavuka ga inoġuka. A'ero ga ojipyryve'ga mondoukari ġa pyri. Ga pe ga ei: “Eho javo ġa pe: ‘Hepejijo kiroġwe. A'ereki ga omboavujikwepavuka mbatera pe me’.”

—“Kwa,” ei ga ogwovo javo ġa pe.

18 –Ganhi'iḡa renduvame ḡa ndohopotari to-ryvi pe. Ga pe ḡa eḡa'ei: “Ndorohoi ore. A'ereki nahanahã ore oroko,” ei ḡa.

–Peropero gapyrive'ga hoi ḡa momorandupava novĩa a'ero. Ojipe'ga pyri na'ẽ gapyrive'ga hoi javo ga pe: “Herejo i'gwovo. Omboavujikwepavuka jiruvihava'ga nde ve.”

–Emo ga ei gapyrive'ga pe: “Apyhy ko ji kohoa itambere'ia mondovo. Taho ji hepiaga. Nurã ji ei nde ve: Ji mombe'u katu ti nderuvihava'ga pe tonhimonha'ngayme ti ga ji hoe'ymame i'gwovo ga pyri.”

–“Kwa,” ei ga a'ero ogwovo.

19 –Ojipe'ga pyri ga hoi ovahema a'ero javo: “Herejo i'gwovo.”

–Emo ga ei gapyrive'ga pe: “Apyhy ko ji he'yiva'ea nhirenymbava dez boi itambere'ia mondovo. Taho ti ji hepiaga ipopoakara toporavyky boi ji ve. Nurã ji ei nde ve: Ji mombe'u katu ti nderuvihava'ga pe tonhimonha'ngayme ti ga ji hoe'ymame i'gwovo ga pyri.”

–“Kwa,” ei ga a'ero ogwovo.

20 –Ojipe'ga pyri ga hoi ovahema a'ero.

–Emo gaha e'i gapyrive'ga pe: “Nhirembireko ji hẽa pavẽi ko. Nurã ji ndahoi i'gwovo ga pyri,” ei ga gapyrive'ga pe.

21 –A'ero gapyrive'ga jivyri ua gwuvihava'ga pyri. Omombe'u pa ga ga pe ḡanhi'iḡagwera. “Nduri tuhẽ ḡa,” ei ga. “A'ereki nahanahã ḡa oko.”

–A'ero garuvihava'ga nhimboahivi ḡanhi'iḡagwera renduvame. A'ero ga ei ojipyrive'ga pe: “Haite! Eho ti pehea rupi cidade rapea rupi ja'oga rupi cidade pe. Eru

ti ġa: imbatere'ġve'ġa, ika'naka'nauhũve'ġa, ipyka'naka'nave'ġa, heakwagweve'ġa. Emongi ti ġa nhironga pype to'u ti ġa.”

²² —Kotihĩ gapyrive'ga hoi ga nhi'ĩpo'ruavo. Iporia'ive'ġa pe nhaporemo ga ei: “Hepejijo ji rupi. Pe'u ti jiruvihava'ga pyri.” Nahã ga ġa nderuri gwuvihava'ga ronga pe ġa nderovahema ġa mongiavo ipype. A'ero ga hoi gwuvihava'ga pyri javo: “Aru pa ji ġa. Ndohygi reki ġa mesa rehe,” ei ga gwuvihava'ga pe.

²³ —A'ero garuvihava'ga ei ga pe: “Eho ti cidade hugwi pepukuhua rupi pehe'ia rupi no pevove'ġa mbuhuruka tuhẽ nhironga pe. Ohygahi ti ġa nhironga rehe nehẽ. ²⁴ A'ereki ji a'e nde ve: Jypyve'ġa – kiroki ġa nde hoypyrame nduri – ġa ndo'ui'i'i po ti nhiremimboavujikwerukava'ea. Iporia'ive'ġa jate po ti o'u,” ei ga, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

*Jesus'ga arõheterame ahe oko
garemimbo'eharamo
(Mateus 10.37-39)*

²⁵ Aerẽ Jesus'ga hogahoi pehea rupi taho ti ji Jerusalém me javo. Ga rupi he'yjuhuve'ġa hoġahoi. Opyryryma Jesus'ga ei ġa pe:

²⁶ —Po ga uhu ji pyri tako ji neremimbo'eharamo javo. Ji arõheterame po ti ga rekoi nhiremimbo'eharamo nehẽ. Koji'i ti ga tanhiarõ hete gwuva'ga arõa hohe, oyhẽa arõa hohe, ġwembirekohẽa arõa hohe, gwa'yra'ġa arõa hohe, oirũ'ġa arõa hohe, okuvyra'ġa arõa hohe ġwendyra'ġa arõa hohe. Koji'i ji arõheterame ġa'arõa hohe po ti ga rekoi nhiremimbo'eharamo

nehẽ. Koji'i ga ġa arõrame nharõa hohe, namongoi po ti ji ga nhiremimbo'eharamo nehẽ. Gwemimbotarimo rehe ga rekorame po ti ji namongoi ga nhiremimbo'eharamo nehẽ. Ji rehe jate ti ga toko ji arõheteavo, ei Jesus'ga.

²⁷ —Po ti ojipe'ġa imbohahyukari ga pe ga jukavo vehevi nehẽ ereko nde Jesus'gareheva'ero javo ga pe, toko jitehe ti ga nhiremimbotarimova'ea rehe opohire'yima ji hugwi. Okoe'ymame nhiremimbotarimova'ea rehe ti ga tokoyme nhiremimbo'eharamo nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁸ —Po peapo pota onga jo'ara, a'ero pe peapyna'ẽi pejapyakakatuavo hehe. Pejiyvyteri pe pe ei nehẽ: “Marã? Ohy re po ti hehe nhiitambere'ia ikwepykavamo ji japorame nehẽ? Marã? Ndohygi po ti nhiitambere'ia hehe ikwepykavamo nehẽ?” A'ea pe ei pejapyakakatuavo ikwahava. Ihygame jate po ti pe japoi nehẽ, ei Jesus'ga.

²⁹ —Pejapyakakatue'ymame ikwahave'ymame po ti pe imbovyri okyta tehe japopave'yima nehẽ herekoa'jave'ymame itambere'ia nehẽ. Hepi-agame ġa nhaporemõ ġa e'ie'i pe me pe jaita a'ero nehẽ. ³⁰ “Pehepia ti ġa! Ndoapoi gweuhu ġa,” e po ti ġa pe mombe'gwovo nehẽ, ei Jesus'ga.

³¹ —Po huvihavuhu'ga oho pota ojipe'ġa nduvihavuhu'ga rovatiamo ga rurame otavuka ga pe, a'ero ga apyna'ẽi ojapyakakatuavo hehe. Ovyteri pe ga ei nehẽ:

—“Nhipavẽive'ġa ko he'yive'ġa dez milve'ġa soldados'ġa. Emo vinte milve'ġa soldados'ġa ko gapavẽive'ġa. Gapavẽive'ġa he'yjuhu hete nhipavẽive'ġa hohe reki. Marã po ti nhipavẽive'ġa

ḡa nderekoi ḡa novatiamo ḡa ndurame otavuka ji ve nehē? Mara'ngu po ti ḡa ḡa jukavo nehē?” ei ga oyvyteri pe.

³² —Ojapyakarē hehe ga ei oyvyteri pe: “Nhipavēive'ḡa po ti ndipopoakari ḡa pe nehē. Nduri ve ga. Irupe hete ga ji hugwi. Amondouka po ti ji ojipejipejiteve'ḡa nhipavēive'ḡa ga pyri nehē te'i katu ti ḡa ga pe ga ma'ngoma'ngoga. Nurã ndura'javi po ti ga otavuka ji ve nehē.” A'ea huvihavuhu'ga ei ikwahava ojapyakakatuavo, ei Jesus'ga.

³³ —Na jitehe penhimbopiro'y ti pejeaporoḡita hugwi peapoa hugwi no pejapyakakatuavo na'ē. Pe'ji ti: “Kiro ti ji tako Jesus'ga remimbotarimova'ea rupi jate. Jiapoa ko ga'apoa kiro.” Po pe ndape'ei a'ea penhimbopiro'ye'yma pejeaporoḡita hugwi, a'ero po ti pe ndapekoi nhiremimbo'eharamo nehē, ei Jesus'ga.

*Jukyra ndogwerekokatua'javi mbatera
(Mateus 5.13; Marcos 9.50)*

³⁴ —Jukyra ko pyry. A'ereki omongo katu mbatera imonemukare'yma jupe. Pyry mbatera a'ero, ei Jesus'ga. Po jukyra ndapyryva'javi, marã po ti ahe imombyryva'javi jukyra a'ero nehē? Ahe nombyryva'javi tuhē jukyra! ei Jesus'ga. ³⁵ A'ero ahe ndopo'rua'javi jukyra. Ahe nomondo'i yja pype tombohory nhiremityma javo. A'ereki nombohoryvi aheremityma. Ahe nombojihe'arukari i'atagwera rehe imondovo yja pype nhiremityma tombohory javo. A'ereki jukyra ndapyryva'javi. Omombo ahe a'ero.

—Po na jitehe pe ndapepyryva'javi, maranuhũ pe ojipe'ğa mongokatui naerũ? Maranuhũ po ti ji nhimoirũukara'javi pe me nehẽ pehepiuka ti Tupana'ga pyryva ģa pe javo pe me naerũ? Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero! ei Jesus'ga ģa pe.

15

Ovelha ika'nhympyra (Mateus 18.12-14)

¹ Aerẽ itambere'ia mono'õhara'ğa nduĝanduri Jesus'ga pyri okote'varuhuve'ğa pavẽi. Ga uhu pa onhimono'oĝa Jesus'ga pyri tihendu Jesus'ga javo.

² Fariseus'ğa ģambo'ehara'ğa pavẽi ndopotari okote'varuhuve'ğa ndurame Jesus'ga pyri. A'ero ģa ei:

—Ojihe'a Jesus'ga okote'varuhuve'ğa ndehe gworygworyvamo ģa ndehe! Ga pyri ga i'ui no, ei ģa.

³ Nurã Jesus'ga imombe'ui fariseus'ğa pe ojo'java'ea. Ga mbo'eavo ga ei:

⁴ —Po pe pereko penhenymbava cem ovelhas. Po ojipeji oka'nhy pe hugwi, ndapehoi re po pe heka naerũ? Peheja po pe naerũ he'yiva'ea noventa e nove ovelhas ongae'ỹi me pejigwovo hekapige'yma ojipeji ika'nhympyra repiaga. ⁵ Hepiagame po pe imondoi peahavi pejoryjoryvamo herua. ⁶ Pevahemame penhonga pe po pe ģa mbuhurukari pejipyri pejikoty'ave'ğa pejikotyve'ğa ndeheve. Pe'e po pe ģa pe: “Pejoryjory ti ore pavẽi. A'ereki ore orohepia orerenymbava ovelha ika'nhympyra.” Nahã po pe ei, ei Jesus'ga.

⁷ —Na jitehe yvagipeve'ġa ndoryndoryhetero yvagi pe okote'varuhuve'ga pohirame okote'varuhua hugwi. Tupana'ga ga rerura'ja ojipyri. Noka'nhyma'javi ga Tupana'ga hugwi. Oka'nhyve'ġa ja rŭi noventa e nove pyryve'ġa ndekoi, ei Jesus'ga. A'e ji pe me: Koji'i yvagipeve'ġa ndoryndoryvamo ojipeji'ga rehe oka'nhymipyra'ga rehe ga pohirame okote'varuhua hugwi, ei Jesus'ga ġa pe.

Itambere'ia ika'nhymipyra

⁸ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojipea. Ga mbo'eavo ga ei:

—Po kunhangwerahĕa gwereko itambere'ia dez moedas de prata, ei Jesus'ga. Po hĕa omoka'nhy ojipeji ġwonga pype, a'ero po hĕa imondygi lamparina tahepia ti itambere'ia javo. Ope-hipehi katu po hĕa ġwonga pype ytya mbojatyka itambere'ia rekapige'yma hepiaga, ei Jesus'ga.

⁹ Itambere'ia repiagame po hĕa ġa mbuhurukari ojipyri ojikoty'ave'ġa okotyve'ġa no. A'ero po hĕa ei ġa pe: “Pejoryjory ti ji pavĕi. A'ereki ji ahepia itambere'ia nhiremimoka'nhymipyra,” e po hĕa, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

¹⁰ —Na jitehe Tupana'gapyrive'ġa yvagipeve'ġa ndoryndoryvamo okote'varuhuve'ga pohirame okote'varuhua hugwi ojipejive'ga. Noka'nhyma'javi ga Tupana'ga hugwi. A'ereki Tupana'ga ga rerura'ja ojipyri, ei Jesus'ga imombe'gwovo fariseus'ġa pe.

Gara'yra'ga oka'nhymipyra'ga

¹¹ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojipea. Ga mbo'eavo ga ei:

—Mokōi akwaimbae'ga ra'yra'ġa. ¹² Uva'ga pe ipyahuve'ga ei: “Apī,” ei ga. “Aheruva'ga ti tomo'ē ombatera gwa'yra'ġa pe ġa yvuakarame. Emo'ē ti kiro a'ero. Embuhu ji ve kiro jiapoa,” ei ga. A'ero garuva'ga imo'embavi ombatera he'yiva'ea gwa'yra'ġa pe imondovo, ei Jesus'ga.

¹³ —Aere'ī ipyahuve'ga imono'ombavi ombatera. Kiro ga herohoi. Paivo ga hoi upa. Pevo gwe ga hogahoi hepia'ngia rehe. Nharuiveuhū ga okovo.

¹⁴ —Oitambere'ia ga imondopavi a'ero hehe. A'ea rupi tiruahū ġagwyri pe. A'ereki itymipyra nahenhui. Ahā tuhē mbatera pevo a'ero. Kiro ġa jukapahetei ty'ara. Ga ndogwerecoa'javi ojive no. A'ero ty'ara ga jukai. ¹⁵ Nurā ga hoi oporavykyavo pevove'ga pe tapyhy mbatera jijive javo. Pevove'ga omboporavyky ga a'ero ga mondovo nhuhū me. “Ehepia katu ti porcos tohoyme ti a'ea hugwi i'urame,” ei ga ga pe.

¹⁶ —A'ero ga hepiakatui porcos ga pe okovo. Ougwei ga ipoitava reki tanhimoytaromouka javo novā. A'ereki ġa nomondoi ga pe, ei Jesus'ga.

¹⁷ —Aerē ga japyakwapupugamo. “Garamo ji pytauhui avo naerū?” ei ga ovyteri pe. “O'u katu ġa mbatera - kiroki ġa oporavyky jiruva'ga pe. Ga ndohygi reki hehe. He'yiva'ea hembyruera ġa gwereko a'ero. Emo jihi kiro po ti amano avo jitekovo. A'ereki ji juka hete ty'ara,” ei ga ovyteri pe.

¹⁸ —“Aho aha po ti ji nhivahema apina'ga pyri nehē. A'e po ti ji ga pe nehē: Apī, ji rekote'varuhui Tupana'ga pe yvagipeve'ga pe. Nde ve ji rekote'varuhui no. ¹⁹ Ere'e po nde ji ve

hamo: 'Jira'yra'ga rŭi kiro ga rekoi ji ve.' A'ea po nde ei ji ve hamo. Na ji poravykyi nde ve nehē oporavykyve'ga ja a'ero nehē. A'ea po ti ji ei jiruva'ga pe nehē." A'ea ga ei ovyteri pe ojapyakavo oina, ei Jesus'ga. ²⁰ Ovy ga a'ero opohia oporavykya hugwi porcos reja ua pea hugwi.

—Ovahē ġwerĩ ga uva'ga ronga pe ua. Irupe garuva'ga gwa'yra'ga repiagi. "Kiroġwe jira'yra'ga jivyra'javi ji pyri. Aporogwety ji ga," ei ga. A'ero ga nhani ga repenhana. Obeiija ga ga gworygworyvamo ga rehe ga anhuvana.

²¹ —Kiro ipyahuve'ga ei uva'ga pe: "Apĩ," ei ga. "Ji rekote'varuhui Tupana'ga pe yvagipeve'ga pe oji'i. Nde ve ji rekote'varuhui no. Ere'e po nde ji ve hamo: 'Jira'yra'ga rŭi kiro ga rekoi ji ve.' A'ea po nde ei ji ve hamo," ei ga.

²² —Emo garuva'ga e'i ojipyrive'ga pe: "Haite! Peru ti tapy'ynhapikatua – kiroki a'ea koji'i ikatu. Pemongiuka ti ga pe. Pemondo ti gapoakaġareheva'ea gapoakaġa rehe. Pemondo ti ga pe sandalias no," ei ga ġa pe. ²³ "Peho ti herua imboky'rauhu'iva'ea bezerro yuranuhŭa ra'yra. A'ea nhande iporakahetei. A'ea pejuka ti," ei ga. "Ti'u ti. Tiapo ti toryva. ²⁴ A'ereki jira'yra'ga horame ji hugwi ji ei: Omano ga. A'ereki ji a'e ikwehe'i: Ji ndahepiaga'javi po ti ga nehē. Kiro ga jivyra'javame ji pyri ji ei: Okwerava'ja ga. Oka'nhymypy ko ga ji hugwi ohorame ji hugwi. Kiro ji ga repiaga'javi," ei ga ojipyrive'ga pe.

—"Kwa," ei ġa ogwovo. Kiro ġa japo toryva.

²⁵ —Ojihuvypyve'ga rekoi ko pe. Kiro ga ruri ojivya onga pe. Ovahemame ga henduvi. A'ero ga ei ovyteri pe: "Opy po ġa imonhi'iġa," ei ga.

26 –Ojipyri ga ojipyrive'ga mbuhurukari javo ga pe: “Maraname ġa japo toryva?” ei ga.

27 –“Neirũ'ga uhu,” ei gapyrive'ga ga pe. “Nderuva'ga ga rerekokatua'ja. ‘Nitetirũi ga,’ ei nderuva'ga. ‘Okoji jira'yra'ga,’ ei ga. Nurã nderuva'ga ojukauka imboky'rauhu'iva'ea bezerro,” ei ga.

28 –Ojihuvypyve'ga onhimonha'nga henduvame. Ndokipotari tuhẽ ga onga pype toryva repiaga. A'ero garuva'ga hemi ua ga pyri. “Herejo tuhẽ,” ei ga gwa'yra'ga pe. A'ea ga ega'ei ga pe.

29 –A'ero ojihuvypyve'ga ei uva'ga pe: “Ji rendu ti! Imbokwara'ara'arame jihi aporavyky hete nde ve jitekovo. Nane'ymi nenhi'ġa rupi ji ako katu. Ji ve nde nerembuhuri'i'i xunhiva'ea cabrito. Poi nde nerembuhuri ji ve toapo ti ga toryva javo ojikoty'ave'ġa pavẽi. 30 Gaha reki, ndera'yra'ga, ga jigwaraipavi neitambere'ia rehe imondovo ahe'upahara'ġa pe. Ga rura'javame nde ijukaukari ga pe imboky'rauhu'iva'ea bezerro,” ei ojihuvypyve'ga uva'ga pe.

31 –“Pi'a,” ei garuva'ga ga pe. “Nane'ymi nde ruvi ji pyri. Nhimbatepava nembatera tuhẽ okovo. 32 Piry nhande roryroryvamo. Nurã ti tiapo toryva. A'ereki neirũ'ga horame nhande hugwi nhande ei: Omano ga. A'ereki nhande xa'e ikwehe'i: Ndihepiaga'javi po ti nhande ga nehẽ. Kiro ga jivyra'javame nhande pyri nhande ei: Okwerava'ja ga. Oka'nhymypy ko ga nhande hugwi ohorame nhande hugwi. Kiro nhande ga repi-aga'javi,” ei garuva'ga, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

16

Akwaimbae'ga omoandyandyi gwuvihava'ga

¹ Kiro Jesus'ga ei gwemimbo'ehara'ga pe imombe'gwovo ojipea. Ga mbo'eavo ga ei:

—Imbateheteve'ga ei ojipyrive'ga pe: “Ehepia katu nhimbatera ji ve ima'eamo ipyhyga itambere'ia ji ve,” ei ga ga pe.

—“Kwa,” ei ga.

—Aerẽ imbateve'ga pyri ga uhu javo ga pe: “Ndepyrive'ga ojigwarajuhu nembatera rehe,” ei ga imbateve'ga pe.

²—Imbateve'ga ombuhuruka ojipyrive'ga a'ero. Ga pe ga ei: “Garamo nde rekouhui? Nde mombe'u ga ji ve. Maraname nde jigwarai nhimbatera rehe? Ekwatija ti ji ve imombe'gwovo enhimima'ẽa. Tahepia ji. Nde po ti ndereporavykya'javi ji ve hepiage'yama nhimbatera ji ve nehẽ,” ei ga ga pe.

³—A'ero gapyrive'ga ei oyvyteri pe: “Marã po ti ji rekoi a'ero nehẽ? Kiro po ti jiruvihava'ga ji mondohetei ojihugwi ji mboporavykya'jave'yama ojive nehẽ. Ndajipopoakari ji. Nurã ndahyvykoi ko pe. Naporanduva'uvi ji mbatera ojipe'ga hugwi. Marã po ti ji rekoi ipyhyga mbatera jijive nehẽ?” ei ga. ⁴Ojapyaka ga. “Ah! Kiro ji akwaha!” ei ga. “Nahanahã po ti ji rekoi ga mbohoryoryva ji rehe nehẽ. A'ero po ti ga ji mboapygi gwonga pype ji rerekokatuavo nehẽ ji poravykya'jave'ymame ga pe nehẽ,” ei ga oyvyteri pe.

⁵—A'ero ga mbojopy'rupy'ruavo ga ga mbuhupavukari ojipyri - kiroki ga ndokwepygi ve garuvihava'ga pe. Urypyve'ga rurame ga ei ga pe:

“Maramomi nde nderekwepyygi ve jiruvihava'ga pe?” ei ga.

⁶ –A'ero ga ei gapyrive'ga pe: “He'yiva'ea ikava cem tambores de azeite,” ei ga.

–A'ero gapyrive'ga ei ga pe: “Koro neconta ikwatijara. Haite! Eapy ti ikwatijara'java he'yiva'ea rerojijyita. Ndahe'yiva'ea cinquenta tambores jate ti ekwatija. A'ea po ti nde ikwepyygi ga pe nehē,” ei ga. A'ero a'ea ga ikwatijari.

⁷ –Ojipe'ga pe ga ei ga rurame: “Maramomi nderekwepyygi ve jiruvihava'ga pe?”

–A'ero ga ei ga pe: “He'yiva'ea ha'ynha cem alqueires de trigo.”

–A'ero gapyrive'ga ei ga pe: “Koro neconta ikwatijara. Haite! Eapy ti ikwatijara'java he'yiva'ea rerojijyita. Ndahe'yiva'ea oitenta alqueires jate ti ekwatija. A'ea po ti nde ikwepyygi ga pe nehē,” ei ga. A'ero a'ea ga ikwatijari.

⁸ –Aerē ikwahavame garuvihava'ga ei: “Heaporoğita jipyrive'ga ojapyakaheteavo ji moandyita ikwahava.” A'ea ga ei ojipyrive'ga omoandyirame, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

–A'ereki okote'varuhuve'ğa okwaha ojogwerekovo gweaporoğitaro. A'ea ğa ikwahavi pyryve'ğa hohe jireheve'ğa hohe kojahuarupive'ğa hohe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ğa pe.

⁹ –Jihi a'e pe me, ei Jesus'ga ğa pe. Pe-mondo ti iporia'ive'ğa pe penhiitambere'ia tohoryory ti ğa pejihe. A'ero aerē pe manorame ipyhyga'jave'yma itambere'ia, po ti ğa ndoryndoryvamo jitehe pe ndehe nehē pe mboapyga ojipyri pevo yvagi pe nehē – kiroki a'ea ndopavi nehē.

Pevo nane'yimi po ti nde ruvi ġa pyri nehē, ei Jesus'ga.

¹⁰ –Kiroki ga ndahe'yiva'ea repia katu – gaha he'yjuhuva'ea repia katu no ahe mbojikoga ojihe. Kiroki ga ndahe'yiva'ea rehe omotetirūa – gaha he'yjuhuva'ea rehe omotetirūa no ahe mbojikoge'yima ojihe, ei Jesus'ga. ¹¹ Po pe ndapepo'rukatui yvyakotyva'ea penhiitambere'ia, a'ero po ti Tupana'ga nomondo oapoa pyryheteva'ea yvagipeva'ea pe me nehē topo'ruyme ti ġa javo. ¹² Po pe ndapehepiakatui aheapoa ahe ve ahe mbojikoge'yima ojihe, a'ero po ti Tupana'ga nomondo peapoa pe me nehē, ei Jesus'ga.

¹³ –Kiro po ti ji ġa mombe'ui mokonha'ġa ahepojkahara'ġa pe me pe mbo'eavo, ei Jesus'ga. Tiruahū ahe poravykyrame mokonha'ġa pe opojkaha'ġa pe. Po ahe oporavyky mokonha'ġa pe, a'ero po ahe ojipe'ga arōhetei ojipe'ga arō'e'yma. Ovy'a hete po ahe onhimiarōve'ga rehe ojipe'ga koty ojirovage'yima.

–Na jitehe ahe nonhi'īpo'rukatui Tupana'ga ovy'aheterame itambere'ia rehe. Tupana'ga potaheterame ahe ndovy'ahetei itambere'ia rehe. Itambere'ia potaheterame ahe ndojirovagi Tupana'ga koty, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Tupana'ga okwaha aherekote'varuhua

(Mateus 11.12-13; 19.9; 5.31-32; Marcos 10.11-12)

¹⁴ Jesus'ga imombe'urame ġwemimbo'ehara'ġa pe fariseus'ġa ga rendupavi. Fariseus'ġa opotaruhu itambere'ia. Nurã ġa ndopotari

Jesus'ga remimombe'ua. A'ero ġa Jesus'ga jaiheti ga rerekomemuamo.

¹⁵ Kiro Jesus'ga ei fariseus'ġa pe:

—Pehe peko katu ahe pejepiagame jate. A'ero ahe ei: “Tupana'ga roryroryvamo ġa ndehe ġandekokatua rehe.” İkwahave'yma ahe ei nahã ombaragwahave'yma ġwaramo pendekote'varuhua rehe. Tupana'ga ki a'e te okwaha pendekote'varuhua. Aheremimboheteva'ea pe Tupana'ga ei: “Ite'varuhu hete!” ei ga.

¹⁶ —Ymyahũ ymyahũva'ea ahe mbo'ei Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea nhi'iġagwera rehe no. A'ea rehe ymyahũve'ġa ġa mbo'ei ikwehe'i no nahanahã ti peko katu javo. Kiro João Batista'ga aġwamove'ġa mbo'ei pyryva'ea rehe ji pavêi, ei Jesus'ga. Ga mbo'eavo ore ei ġa pe: Kiro Tupana'ga oko nhanderuvihavuhuhetero nhande repiakatuavo. Orerenduve'ġa heroviapotahetei orenhi'iġa. A'ero ġa ei: “Toko ti ga oreruvihavuhuhetero.” A'ea ġa ei ipotaheteavo ojikoga Tupana'ga rehe.

¹⁷ —Po yvaga opa. Po yvya opa. Moisésva'ea remimbo'eagwera ki a'e te ndopavi'i'i. Xunhi'i'iva'ea rūi po ti ipavi jugwi nehê, ei Jesus'ga.

¹⁸ —Kiroki ga opohi ġwembirekohêa hugwi hêa mondoheteavo – gaha ite'varuhu ojipehêa rerekorame. Tupana'ga ndopotari ga ojipehêa rerekorame. Hêa rerekorame ga ajuajuri. A'ereki ga hambireko jitehe jypyvehêa pavêi. Na jitehe – kiroki ga gwereko garembirekoypyvehêa ga pohirame hêa hugwi – gaha ite'varuhu hêa rerekorame. A'ereki ga gwereko garembirekohêa.

Tupana'ga ndopotari nanongara, ei Jesus'ga ġa mbo'eavo.

Imbateheteva'ea Lázaro'ea pavēi

¹⁹ Kiro Jesus'ga imombe'ui ġa mbo'eavo. A'ero ga ei:

—Ahe gwereko pa imbateheteva'ea. Nane'ymi ahe omongi tapy'ynhapipyryva ikatuheteva'ea. He'yi hehe. Huvihava'ga pira'java'ea ko ahepira hovy'iva'ea linho apopyra no pyryva'ea. Nane'ymi ahe herekoi ikatukatuva'ea jate i'gwoi'gwovo gworygworyvamo.

²⁰ —Aherongauhua apoa pyri porta pyri Lázaro'ea nhinoġi. Ono ġa ahe pevo jipi. Iporia'i Lázaro'ea ombatere'ymamo ojagwuhuro. He'yjuhu ahejagwa. ²¹ Ougwei ahe imbateva'ea rembi'uagwera. “Po ga imbuhurukari ji ve hamo – kiroki ohiohi gajurua hugwi yvyvo ga i'urame,” ei ahe ovytyteri pe. Nhaġwatiġa uhu ahejagwa rererereva okovo!

²² —Aerē iporia'iva'ea manoi Lázaro'ea. A'ero Tupana'gapyrive'ga ahera'uva rerohoi imondovo Abraãova'ea pyri yvagi pe.

—Imbateva'ea manoi no. A'ero ġa ahe tymi. ²³ Omanove'ġa gwyri pe imbateva'ea ra'uva reko. Hahy hete imbateva'ea pe pevo. Kiro ahe jovavuri. Paivo ihoi ahema'ēa Abraãova'ea repiaga. Ahe gwepia Lázaro'ea rekorame Abraãova'ea pyri hete. ²⁴ A'ero imbateva'ea onhi'ġa mondoi: “Amoi! Abraão!” ei ahe. “Ji porogwety po nde hamo! Embuhuruka ti Lázaro'ea ji pyri. Tomonde ti ahe opoakātīapy'ria yhya pype herua imbuhua nhikūa rehe imbohakuvia nhikūa. A'ereki hahyuhu ji ve tata pype.”

25 —A'ero Abraãova'ea ei: “Pi'a,” ei ahe. “Nahembuhurukari ji. Ekwahava'ja ti. Emanoe'ymame nde erereko embatera ikatuva'ea ejoryjoryvamo. Lázarova'ea pe ki a'e te ite'varuhu hete omanoe'ymame. Kiro Lázarova'ea py'a u katu avo ji pyri. Nde ve kiro hahy hete. 26 Nhanema'õ me oko yvya kwaruhua. Nurã ahe ndohahavi ore hugwi pe pyri. Na jitehe ahe ndohahavi pe hugwi ore pyri,” ei Abraãova'ea ahe ve.

27-28 —A'ero imbateva'ea ei: “Amoi!” ei ga. “Ji rendu! Emondouka ti Lázarova'ea jiruva'ga ronga pe a'ero nhiirũ'ğa pyri cincove'ğa pyri. Tomombe'u ti ahe ға pe jirekote'varuhua kwepykava topohi ti ға okote'varuhua hugwi. A'ero nduri po ti ға avo ji pyri hahyva'ea ruvihava pype nehẽ,” ei imbateva'ea Abraãova'ea pe.

29 —A'ero Abraãova'ea ei: “Gwereco ға Moisésva'ea remimbo'eagwera aherembikwatijara. Gwereco ға Tupana'ga nhi'iğa mombe'uharava'ea nhi'iğagwera aherembikwatijara. Na ға aherembikwatijara rendukatui xako hehe javo,” ei Abraãova'ea ahe ve.

30 —“Amoi,” ei ahe Abraãova'ea pe. “Nohenduvi po ti ға aherembikwatijara okoe'yma hehe. Po ti ahe vyri omanoa hugwi ogwovo ға pyri imombe'gwovo ға pe nehẽ, a'ero po ti ға pohiri okote'varuhua hugwi nehẽ,” ei imbateva'ea.

31 —A'ero Abraãova'ea ei ahe ve: “Po ға nohendukatui Moisésva'ea remimbo'eagwera Tupana'ga nhi'iğa mombe'uharava'ea nhi'iğagwera reheve, a'ero po ti ға ndogweroviari ahe vyrame omanoa hugwi ogwovo ға pyri imombe'gwovo ға pe nehẽ.

Nurã po ti ji namondoukari ahe pevo nehẽ,” ei Abraãova'ea imbateva'ea pe.

A'ea Jesus'ga imombe'ui fariseus'ga pe ga mbo'eavo.

17

Tiruahũ hete ga pe, ei Jesus'ga

(Mateus 18.6-7, 21-22; Marcos 9.42)

¹ Gwemimbo'ehara'ga pe Jesus'ga ei:

—Jara'ga ombote'varuhu jipi. Na tuhẽ po ti jipi nehẽ, ei Jesus'ga. Ga pe ti tiruahũ hete nehẽ – kiroki ga ombote'va ojipe'ga mbopogweavo ite'varuhuva'ea rehe, ei Jesus'ga. ² Omano jipe po ga hamo tombote'varyme ti ga jireheve'ga – kiroki jireheve'ga aḡwamo gwe ojiko Tupana'ga rehe ikwahapave'yma Tupana'ga nhi'i'ga, ei Jesus'ga. Po ahe opytĩ ḡajurimo itaruvihavuhua ipohyiva'ea yngu'a'javuhuva'ea ga momboa yp-iahua ruvihava pype ga mbotypyvyga, a'ea ko tiruahũhetero ga pe. Koji'i tiruahũ hete ga pe ga jireheve'ga mbote'varuhurame, ei Jesus'ga ḡwemimbo'ehara'ga pe.

³ —Eko katu ti! Po ndekotyve'ga ite'varuhu nde ve – kiroki ga ojiko ji rehe nde ja. Po ga ite'varuhu nde ve, a'ero ti ere ga pe: “Nahanahã nderekote'varuhua ji ve. Na rũi ahe japoi.” A'ea ti ere ga pe, ei Jesus'ga.

—Po ga ei nde ve: “Jite'varuhu ko ji ko. Nda-jite'varuhua'javi po ti ji nde ve a'ero nehẽ,” e po ga nde ve. Po ga pohiri okote'varuhua hugwi, a'ero terehenonha'javi ti garekote'varuhua.

⁴ —Po he'yjuhurame po seterame ga te'varuhua'jaa'javamo nde ve ara rupi ve. Po

he'yjuhurame po seterame ga ea'jaa'javi nde ve: “Jite'varuhu ko ji ko,” e po ga nde ve. “Ndajite'varuhua'javi po ti ji nde ve a'ero nehẽ. Apohi ji kiro jirekote'varuhua hugwi,” e po ga. A'ero he'yjuhurame seterame ti erea'jaa'ja ga pe: “Nahenonha'javi po ti ji nderekote'varuhua nehẽ.” Nahã ti ere ga pe, ei Jesus'ga ġa pe.

Nahã oko ahe jikogame Tupana'ga rehe

⁵ A'ero Jesus'ga remimbo'ehara'ġa – kiroki gamoirũhara'ġa – ġa ei Jesus'ga pe nhandepojoykaharete'ga pe:

—Orojiko ore Tupana'ga rehe gapopoakara rehe no. Ore poko ti. Koji'i ti embojikoguka ore ve.

⁶ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Po pe jikogi gwere jitehe Tupana'ga rehe gapopoakara rehe no, a'ero po pe ei agwava'ea pe i'yva pe figueira brava pe: “Ipya rehe vehevi ti ejijyi enhityma'java typya pype ypiahua ruvihava pype.” Po pe ei a'ea, a'ero ijijyi onhityma'java typya pype, ei Jesus'ga ġa pe.

Gapyriva'ero po ġa oporavyky ġa pe hamo

⁷ Kiro Jesus'ga ei:

—Po pepyrive'ga gwyvykoi ko pe oporavykyavo. Po ga penenymbava repia katu ovelhas repia katu oporavykyavo. Ga rurame onga pe oporavykyhava hugwi pe ndape'ei ga pe: “Haite! Herejo eapyga mesa pyri. E'u ti.” Pe ndape'ei na ga pe.

⁸ Pe pe'e ga pe: “Emboavujikwe pa ti mbatera ji ve ta'u. A'ero ti enhimboavujikwe herua mbatera imbuhua ji ve. Ji i'urẽ po ti nde i'ui ji py'rovo nehẽ,” pe'e pe pejipyrive'ga pe, ei Jesus'ga.

⁹ —Pe ndape'ei ga pe: “Ndepyry hete nde eporavykyavo ji ve ekoheteavo nhinhi'iga rupi.” A'ea rūi pe ei ga pe. Pepyryiva'ero ġwaramo oporavyky po ga pe me hamo.

¹⁰ —Na jitehe pejipyryve'ga ja pe tuhē ti peko. Pekopavame Tupana'ga nhi'iga rupi ti pe'ji Tupana'ga pe: “Ore rekopavame enhi'iga rupi, terei ti ore ve pepyry hete pe javo. Ndepyryiva'ero ġwaramo oroporavyky po ore nde ve hamo.” A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga omombi dezva'ea hugwi ahejagwa

¹¹ Aerē Jesus'ga hogahoi taho ji Jerusalēm me javo. Ohorame ga okwa Galiléiapeve'ġa gwyri pe Samariapeve'ġa gwyri pe no. ¹² Pevo ga vahemi cidade'i pe. Cidade'ia rembeyvyri pe ijai-jauhuve'ġa ga rovatĩ dezve'ġa. Irupe ġa pytai ga hugwi. ¹³ Jesus'ga pe ġa onhi'iga mondoi javo:

—Jesus! ei ġa ga pe. Ore porogwety po nde hamo, ei ġa Jesus'ga pe ga renoina nde ko orembo'eharamo javo ga pe.

¹⁴ Ga ndepiagame Jesus'ga ei ġa pe:

—Peho ti pejipiuka ikwava'ēhara'ġa pe pejiigawa repiuka ġa pe.

Ga horame ġajagwa pigi ġa hugwi. ¹⁵ Ojagwapihava repiagame ojipeji'ga jivyri Jesus'ga pyri. Hahyahi ganhi'iga ga erame Tupana'ga mboheteavo gworygworyvamo ga rehe.

¹⁶ —Ndepyry hete nde! ei ga Jesus'ga pe. Erephano kwaha hete nde.

A'ea ga ei onhinoğa upa ojovapyvo Jesus'ga pyri ndehe koji'i ji hohe javo. Ga ko Samariapeve'ga. 17-18 Nurã Jesus'ga ei:

—Nhandegwyriveve'ga rũi – gaha jate ga jivyri ji pyri gworygworyvamo Tupana'ga rehe ga mboheteavo. Amombi ji dezve'ğa jagwa ğa hugwi. Ma jara'ğa naerũ, noveve'ğa judeus'ğa? Po ğa jivyri Tupana'ga mboheteavo hamo!

¹⁹ Samariapeve'ga pe Jesus'ga ei:

—Epo'ã heregwovo enhonga pe. Erejiko nde ji rehe. Nurã ndejagwa pigi nde hugwi.

Maname po ti Tupana'ga oko aheruvi-havuhuhetero nehẽ?

(Mateus 24.23-28, 37-41)

²⁰ Aerẽ fariseus'ğa ei Jesus'ga pe:

—Maname po ti Tupana'ga oko nhanderuvi-havuhuhetero avo yvya koty nehẽ?

A'ero Jesus'ga ei ğa pe:

—Ndiukwahavi Tupana'ga rekorame huvihavuhuhetero yvya koty nehẽ. ²¹ Nurã po ti ğa nde'i nehẽ: “Pehepia! Avo ko ga rekoi huvihavuhuhetero! Pehepia! Pevo ko ga rekoi huvihavuhuhetero!” A'ea rũi po ti ğa ei nehẽ. A'ereki Tupana'ga oko jipe huvihavuhuhetero ahevyteri pe ahe jikogame ga rehe, ei Jesus'ga fariseus'ğa pe.

²² Gwemimbo'ehara'ğa pe Jesus'ga ei:

—Aerẽ po ti pe ei nehẽ: “Po ti ga rura'javi opytaahi'viavo nhande pyri nehẽ hamo.” Nahã po ti pe ei ji repiaga'japotaheteavo nehẽ novĩa. Pe ndajirepiagi nehẽ, ei Jesus'ga vyvakotyva'ero yvagipeva'ero no.

²³ —O'mbero po ti ġa ei pe me nehē: “Pehepia! Pevo ko Cristo'ga! Pehepia! Avo ko Cristo'ga!” Nahã po ti ġa ei pe me o'mbero nehē. Tapehoi ti ġa ndupi hepiaga. Taperoviari ti ġa.

²⁴ —Jijipiukarame ji rura'jahava rupi tupã verava ja po ti ji rekoi nehē. Tupã veraveravame kikoty yvaga rehe ombokojahu pa kokoty yvaga rehe no. A'ero ahe gwepia pa kojahua. Na jitehe po ti ġa nhaporemō ji repiagi ji rura'javame yvaga hugwi nehē, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. ²⁵ Kiro po ti ġa imbuhuna'ēi he'yiva'ea hahyva'ea ji ve avo nehē. Aġwamove'ġa po ti nanhiarōi ji reroviare'yma kiro nehē.

²⁶ —Noéva'ea nhinhaġa renondegava yhara ruvihavuhua pype ojo'ja jirura'java renondegava pavēi, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. ²⁷ Ymyahũ Noéva'ea nhinhaġa renonde yhara ruvihavuhua pype ahegwyriveva'ea i'ui'ui jipi gworygworyvamo hako. Ahegwyriveva'ea rembirekoro akwaimba'eva'ea jipi no. Ojipeva'ea kunhava'ea mohembirekoi no. Nahã ahegwyriveva'ea rekoi okovo imboha'uve'yma Noéva'ea avame yhara ruvihavuhua pype yhya hehanhuhũa rurame ahegwyriveva'ea mbotypyvypava nhatymbava hako - kiroki ahegwyriveva'ea ndo'avi yhara ruvihavuhua pype.

²⁸ —Na jitehe Lóva'ea hoa renondegava Sodoma hugwi. Sodomapeva'ea i'ui'ui jipi gworygworyvamo. Mbatara ahe ipyhygi itambere'ia pyvō aerē imondovo mbatara itambere'ia rehe. Ko pe ahe itymi. Onga ahe japoi. Nahã Sodomapeva'ea rekoi okovo ikwahave'yma ombokajaġwama. ²⁹ Lóva'ea

hemame cidade hugwi Sodoma hugwi ogwovo Tupana'ga imbohirukari yvaga hugwi tata enx-ofre reheve ojapy'uva'ea reheve Sodomapeva'ea rehe ahe jukapavuka.

³⁰ —Na jitehe po ti vyakotyve'ga ndekoi okovo ikwahave'yama jirura'javaḡwama nehē, ei Jesus'ga vyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

³¹ —Ji jipiukarame ti ga tokiyme ḡwonga pype ombatera renoheme'yama jugwi – kiroki ga oko on-gapereuhua arimo. Na jitehe ti ga tohoa'javyme ḡwonga pe nehē – kiroki ga oko ko pe ji jipiukarame nehē, ei Jesus'ga. ³² Tapemoka'nhyimi ti Lóva'ea rembirekova'ea! Ohoa'ja pota ahe ḡwonga pe omanomo, ei Jesus'ga imombe'gwovo. ³³ Kiroki ḡa e'i: “Ndakoi ti ji Jesus'ga remimbo'eharamo tajjukayme ti javo” – a'ero po ti ḡa manoi ogwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga. Kiroki ḡa ojipe'ḡa ḡa jukai ḡa jikoga ḡwaramo ji rehe – omanorē po ti ḡa oho upa avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga.

³⁴ —A'e ji pe me, ei Jesus'ga. Ji rura'javame po ti mokonha'ḡa kiri onhinongava rehe ypytunimo. Ojipeji ḡanhinongava. Kiro po ti ojipe'ga rerohohava nehē. Kiro po ti ojipe'ga rejahava nehē, ei Jesus'ga. ³⁵ Kunhangwera'ḡa mokonha'ḡa po ti ombo'i ombo'ihava pyvō ojopyri. Kiro po ti ojipehēa rerohohava nehē. Kiro po ti ojipehēa rejahava nehē, ei Jesus'ga. ³⁶ Mokonha'ḡa po ti oko ko pe akwaimbae'ḡa nehē. Kiro po ti ojipe'ga rerohohava nehē. Kiro po ti ojipe'ga rejahava nehē, ei Jesus'ga ḡa pe.

³⁷ A'ero Jesus'ga remimbo'ehara'ḡa ei ga pe:

—Nhandepojykaharetero emombe'u ti ore ve. Mome po ti nanongara nehẽ?

A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Jukwaha po ti nehẽ. Ahe manorame po ti huruvua onhimongy ahera'oa pyri nehẽ ti'u javo.

A'ea Jesus'ga ei na jitehe po ti jukwaha ji rura'javame nehẽ javo.

18

Aherembirekokwerava'ea juizva'ea pavēi

¹ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojo'java'ea ġa pe. A'ea pyvõ ga ġa mbo'ei ġanhi'iġa rehe Tupana'ga pe tapenhi'ĩ jipi pejikweraje'ymano javo ġa pe. ² Ga mbo'eavo hehe ga ei:

—Juiz'ga oko cidade pype upa. Ndokoi ga Tupana'ga nhi'iġa rupi okyhyjie'yma ga hugwi. Ndojirovagi ga akwaimbae'ġa koty no okyhyjie'yma ġa hugwi. ³ Aherembirekokwerahẽa oko akoja pype cidade pype upa no. Uhuuhura'ja hẽa juiz'ga pyri jipi ja'javo ga pe: “Ji repy ti ga rehe. A'ereki ga ite'varuhu ji ve,” ei hẽa juiz'ga pe jipi.

⁴ —Ndohepypotari ga hẽa. Ga ndopokona'ẽi hẽa. Aerẽ reki ga ei oyvyteri pe: “Ndakyhyji ji Tupana'ga hugwi akwaimbae'ġa hugwi no ġa mbopogwee'yma. Jikyhyjiavo ġwaramo rũi po ti ji aherembirekokwerahẽa pokogi nehẽ. ⁵ Nhimbokweraja ġwaramo po ti ji hẽa pokogi nehẽ. Po ti ji ndahepygi hẽa nehẽ, a'ero po ti hẽa ji mohe'ouhũ u'ua ji pyri nehẽ. Kiro po ti ji hẽa repygi a'ero,” ei ga oyvyteri pe, ei Jesus'ga.

⁶ —Pejapyaka ti juiz'ga nhi'iġa rehe ndapyryvive'ga nhi'iġa rehe, ei Jesus'ga

nhandepojykaharete'ga. ⁷ Marã po ti Tupana'ga hekoi ġwemimo'ēhara'ġa nderekovo nehē? Gwepy po ti ga ġa naerũ? – kiroki ġa onhiĩ hete ga pe arimo ypytunimo no ore poko ti javo. Marã pe? Mbegwe po ti ga ġa pokoga nehē naerũ? Marã pe? ⁸ A'e ji pe me: Ga kaitu ġa pokogi kotihĩ nehē ji mbuhura'java avo yvya koty nehē. Ji rura'javame mara'ngu po ti vyvakotyve'ġa ojikoga ji rehe nehē? ei Jesus'ga vyvakotyva'ero yvagipeva'ero no.

Fariseu'ga itambere'ia mono'ōhara'ga pavēi

⁹ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojipea ojo'java'ea jara'ġa pe – kiroki ġa e'i oyvyteri pe: “Orepyry hete ore. Ojipe'ġa tiruahumba.” A'ea ġa ei ojirovage'yma ġa koty. Ga pe Jesus'ga ei pehe po ti ji pe mombe'ui kiro javo.

¹⁰ –Mokonha'ġa oho ojatykahavuhua pype templo pype xanhiĩ ti Tupana'ga pe javo. Ojipe'ga ko fariseu'ga. Ojipe'ga ko itambere'ia mono'ōhara'ga, ei Jesus'ga.

¹¹ –Fariseu'ga oã onhi'ġa oyvyteri pe. “Tupana,” ei ga Tupana'ga pe. “Jiroryrory ji nde rehe. A'ereki nde ji mongo ojipe'ġahoheva'ero. Nurã ġa ja rũi ji rekoi. A'ereki ġahã ahe moandyandyi ipyhyga ġambatera. Ndapyryvi ġa. Gwereko ġa ojipe'ġa nembireko'ġa. Avove'ga ja rũi itambere'ia mono'ōhara'ga ja rũi ji rekoi nohō. ¹² A'u ji cinco jikira rupi. Dois jikira rupi ji nda'ui tanhiĩ Tupana'ga pe javo. Nahã ji rekoi jipi. Amondo ji nde ve nhimbatera jipi. Ji herekorame dez mbatera ji amondo nde ve ojipeji,” ei fariseu'ga, ei Jesus'ga ga mombe'gwovo ġa mbo'eavo.

13 —Itambere'ia mono'ōhara'ga ki a'e te irupe ga o'ā ojipe'ga hugwi. Ndojovavuri ga hepi-age'yama yvaga koty. Onupanupã ga opoti'a opoa pyvō ovy'are'yama ġwaramo. Tupana'ga pe ga ei: “Tupana, ako te'varuhu ji. Terenhimonha'ngai ji rehe. Ji porogwety kiro!” ei itambere'ia mono'ōhara'ga Tupana'ga pe, ei Jesus'ga.

14 —A'e katu ji pe me, ei Jesus'ga. Itambere'ia mono'ōhara'ga hugwi Tupana'ga imombori garekote'varuhua. A'ero ga jivyrame ġwonga pe Tupana'ga ei ga mombe'gwovo: “Pry kiro itambere'ia mono'ōhara'ga.”

—Ojipe'ga pe fariseu'ga pe Tupana'ga nde'i: “Ndepyry nde.” A'ea rūi Tupana'ga ei. Kiroki ga e'i jiji ko huvihavamo ojipe'ga hohe pa javo — po ga ei a'ea onhimboheteavo onhimongovo aha huvihavamo, a'ero po ti Tupana'ga ei ga pe nehē: “Nderekoi nde huvihavamo. Nerenhimbohetei po nde hamo a'ero.” A'ea po ti Tupana'ga ei ga pe nehē, ei Jesus'ga.

—Po ga nonhimbohetei ojipe'ga nderekokatu-avo, a'ero po ti Tupana'ga ei ga pe nehē: “Eko ti huvihavamo.” A'ea po ti Tupana'ga ei ga pe nehē, ei Jesus'ga.

*Jesus'ga omomyry tay'riva'ea pe
(Mateus 19.13-15; Marcos 10.13-16)*

15 Aerē tayri'ga no, ojipe'ga ġa nderuri Jesus'ga pyri topoko ti ga ġa ndehe imomyryva ġa pe javo. Tayri'ga nderura repiagame Jesus'ga remimbo'ehara'ga ei ġa pe:

—Taperuri tayri'ga Jesus'ga pyri, ei ġa.

16 Jesus'ga ki a'e te e'i:

—Tuhu tuhē ti tayri'ğa ji pyri, ei ga. Tapemombigi ti ğandura. A'ereki Tupana'ğa pyry hete nanongara'ğa'jave'ğa pe okovo ğanduvihavuhetero ğa jikogame ojihe, ei Jesus'ga. ¹⁷ Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Tayri'ğa ojiko uva'ğa ndehe okovo ğanemimbotarimova'ea rehe. Kiroki ğa oko tayri'ğa ja rui - ğa ndojikogi Tupana'ğa rehe okoe'yma garemimbotarimova'ea rehe. Ga po ti nomongoi Tupana'ğa gwuvihavuhetero a'ero nehē, ei Jesus'ga ğa pe.

*Imbateheteva'ea nomondopapotari
(Mateus 19.16-30; Marcos 10.17-31)*

¹⁸ A'ero huvihava'ğa ei Jesus'ğa pe ombo'ehara'ğa pe:

—Marãva'ea rupi pyryva'ea rupi po ti ji rekoi nehē jirekoagwamamo Tupana'ğa pyri avuirama nehē? ei ga Jesus'ğa pe.

¹⁹ A'ero Jesus'ğa ei ga pe:

—Maraname nde ei pyryva'ea rehe? Tupana'ğa nhi'ğa jate ko pyry, ei Jesus'ga. ²⁰ Erekwaha ko nde Tupana'ğa remimbo'eukaragwera Moisésva'ea pe ymyahũ. Ga e'i ahe ve:

“Tererekoi ti ojipe'ğa nembireko'ğa.

Terejukai ti ojipe'ğa.

Teremimi ti ojipe'ğa hugwi.

Tane'mbei ti ojipe'ğa mombe'gwovo tehe.

Emondo ti ejeaporogita imohina ejuva'ğa rehe eyhēa rehe no,” ei Tupana'ğa, ei Jesus'ğa.

²¹ A'ero ga ei Jesus'ğa pe:

—Jivoja'irame ji hendukatupavi Moisésva'ea remimbo'eagwera. Kiro ji heronhimomboakari ahendu katu ve ji, ei ga.

²² Ga renduvame Jesus'ga ei ga pe:

—Ojipeji rehe nderehygi ve Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Emondo pa ti embatera itambere'ia pyhyga. Kirē ti ema'ē eitambere'ia imbatere'ÿve'ğa pe, ei Jesus'ga. A'ero po ti Tupana'ga imombyryvi nde ve yvagi pe nehē, ei Jesus'ga. Nurā ji ei nde ve: Emondo pa ti eitam-bere'ia kiro. Imondopavirē ti ejo ji rupi ekovo nhiremimbo'eharamo ejikoga ji rehe jate, ei Jesus'ga ga pe.

²³ Jesus'ga renduvame ga ndovy'ahetei. A'ereki ga nomondopapotari ombatehetero ġwaramo.

²⁴ Gavy'are'yma repiaga Jesus'ga ei:

—Hahy imbateve'ğa pe ġa erame Tupana'ga pe eko ti oreruvihavuhuhetero javo. Po ġa nde'ipotari te a'ea. Ndokopotari ġa garemimbo'ea rupi okoheteavo ombatera rehe, ei Jesus'ga.

²⁵ Tegwete yuranuhūa'javuhuva'ea hohava camelo hohava agulha kwa'ria rupi. Tegwete hete imbateheteve'ğa hohava Tupana'ga nhi'īga rupi okoheterame ombatera rehe. Nurā po ti ġa ndojikogi ga rehe, ei Jesus'ga.

²⁶ A'ero garenduve'ğa ei:

—Ma'ğa po ti oho Tupana'ga pyri yvagi pe nehē naerū?

²⁷ A'ero Jesus'ga ei:

—Na tuhē yvyakotyve'ğa nonhimondoi yvagi pe. A'ereki tegwete ġa pe. Tupana'ga pe reki nonhimimi. A'ereki ga ġa mbojiko ojihe ġa mbuhuruka ojipyri, ei Jesus'ga.

28 A'ero Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

—Ji rendu ti, ei ga. Ore oropohi pa ore orombatera hugwi orojikovo neremimbo'eharamo.

29 A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Imombe'ukatuavo ji ei pe me pe'jave'ġa pe no – kiroki ġa pe ja opohi ombatera hugwi gwe'yja'ġa hugwi no xako ti Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi javo. A'e ji: Pyry hete po ti ga pe nehē – kiroki ga opohi ġwonga hugwi, gwuva'ga hugwi, oyhēa hugwi, oirū'ġa hugwi, ġwembirekohēa hugwi, gwa'yra'ġa hugwi. ³⁰ Po ga opohi pa ġwonga hugwi ġa hugwi no taho ti Jesus'ga rupi javo, a'ero aġwamo koji'i Tupana'ga imombyryhetei ga pe nehē. Aerē po ti Tupana'ga ga mongoi ojipyri ga mombytavo avuirama nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

*Jesus'ga omombe'ua'ja omanoaġwama
(Mateus 20.17-19; Marcos 10.32-34)*

31 Kiro Jesus'ga dozeve'ġa nderohoi irupe'i jara'ġa hugwi. Dozeve'ġa pe ga ei a'ero:

—Ji rendu ti. Kiro nhande hoi cidade de Jerusalém me. A'ero ihoi Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea rembikwatijapava rupi – kiroki a'ea ji mombe'u, ei Jesus'ga.

³² Aerē Jerusalém me po ti nhimondoukahava judeus'ġarūive'ġa pe nehē. A'ero po ti ġa ji rerekomemui okote'varuhuavo ji ve onyvuna ji rehe nehē. ³³ Ipira apopyra pyvō po ti ġa ji nupanupāi ji mondohondohoga nehē. Kirē po ti ġa ji jukai nehē. Ko'emameva'ea py'rovo mokōi jikira py'rovo po ti ji kweravi nehē vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga dozeve'ġa pe.

³⁴ Dozeve'ğa nombaragwahavi ganhimombe'ua rehe reki. A'ereki onhimiva'ea ğa pe. Oyvyteri pe ğa ei:

—Marā ga'ea? Maraname ga ei na onhimombe'gwovo? ei ğa.

*Jesus'ga omboheakwa katu heakwagweva'ea
(Mateus 20.29-34; Marcos 10.46-52)*

³⁵ Aerē Jesus'ga hogahoi. Kiro ga vahemi ğwerĩ cidade de Jericó pe. Pevo heakwagweve'ga apygi pehea rembeyvyri pe oporanduva itambere'ia rehe. ³⁶ Gwendu ga he'yive'ğa kwavame onhipyvõ onhimongyavo. A'ero ga ei:

—Maraname ğa kwağakwavi?

³⁷ A'ero ğa ei ga pe:

—Jesus'ga kwavi kiro Nazarépeve'ga.

³⁸ A'ero ga onhi'iğa mondoi tanhirendu ti Jesus'ga javo.

—Jesus! Nde ko Daviva'ea rymyminoru! ei ga.

Nahã ga ei Jesus'ga pe. A'ereki ga e'i oyvyteri pe: “Jesus'ga pe Tupana'ga e'i eko ti ğanduvihavuhetero javo.”

—Ji poko ti! ei ga Jesus'ga pe.

A'ea ga ei tanhimboheakwa katu ti ga opopoakara pyvõ javo.

³⁹ A'ero tenondeve'ğa ei ga pe:

—Epi! ei ğa ga pe tonhi'imbi ga javo.

Koji'i ga onhi'iğa mondoi reki.

—Daviva'ea rymyminoru ji poko ti! ei ga Jesus'ga pe.

⁴⁰ A'ero Jesus'ga pytai ga reruruka ojipyri. Ga rurame Jesus'ga ei ga pe:

41 —Marã po ti ji nde rerekoi nehẽ? Gara nde erepota?

A'ero ga ei:

—Ji mboheakwa katu jipojykaharetero, ei ga.

42 —Ehepia ti a'ero! ei Jesus'ga ga pe. Erejiko nde ji rehe. Nurã nde reakwakaturo kiro, ei Jesus'ga.

43 Kotihĩ hete ga hepiagi a'ero. Ogowovo Jesus'ga rupi ga Tupana'ga mbohetei.

—Ndepyry hete nde ji ve, ei ga Tupana'ga pe.

Pevove'ga na jitehe ga ei gareakwakatua repi-agame:

—Ndepyry hete nde ga mboheakwakatuavo! ei ga Tupana'ga pe onhimongyavo.

19

Jesus'ga Zaqueuva'ea pavẽi

1 Kiro Jesus'ga hoi ovahema cidade de Jericó pype ogwovo mbytera rupi. 2 Pevo Zaqueu'ga ruvi itambere'ia mono'õhara'ga nduvihava'ga. Imbate hete ko ga. 3 Ga Jesus'ga repia pota. “Marã po ga rekoi?” ei ga oyvyteri pe. Zaqueu'ga yvyive. Nurã ga ndohepiagi Jesus'ga he'yive'ga ga mbotyvahivame. 4 Nurã ga nhani ga pyvõ okwava ogwovo ga nenonde ojiupia i'yva rehe amoreira rehe. “Avo hugwi po ti ji Jesus'ga repiagi nehẽ,” ei ga oyvyteri pe. A'ereki Jesus'ga okwa gwerĩ i'yva pyvõ.

5 Ovahemame Jesus'ga rovavuri Zaqueu'ga koty ga repiaga javo ga pe:

—Zaqueu! Haite! Ejy! Aḡwamo ji tapyta neronga pype, ei Jesus'ga.

6 Kotihĩ ga jyvi i'yva hugwi a'ero gworygworyvamo Jesus'ga rehe ga rerogwovo ḡwonga pype.

7 A'ea ojipe'ġa ndopotaruhui onhimongyavo. A'ero ġa ei:

—Maranameuhũ okote'varuhuve'ga ronga pype Jesus'ga oki opytapota pevo?

8 Aerẽ Zaqueu'ga ami onhi'ġa nhandepojykaharete'ga pe Jesus'ga pe.

—Ji rendu jipojykaharetero, ei ga Jesus'ga pe. Ambohovaja ti nhimbatepava imondovo hovajara imbatere'ŷve'ġa pe nehẽ. Ji ojipe'ġa moandyandyi ipyhygahyavo ġa hugwi ikwehe. Kiro po ti ji imondoa'javi ġa pe a'ero nehẽ. Po ojipeji mbatera ji apyhygahy ġa hugwi, a'ero po ti ji imondoi quatro ġa pe nehẽ. Nahã po ti ji imondoa'javi koji'i hete ġa pe nehẽ, ei ga Jesus'ga pe.

9 —Zaqueu, ei Jesus'ga ga pe. Aġwamo pe pejiko ji rehe, ndehe nenongapypeve'ġa pavẽi, imomboruka ji ve pejikote'varuhua pe hugwi. Orombojikoguka ji jijihe. A'ereki nde ko Abraãova'ea rakykwepohara no, ei Jesus'ga Zaqueu'ga pe. 10 A'ereki ji ajo yvya koty taheka ti ji vvyakotyve'ġa imomboa ġandekote'varuhua ġa hugwi ġa mbojikoguka jijihe javo. Kiroki ġa ndogwerekoi gwepiakatuhara'ġa oka'nhyve'ġa ja - ġandekote'varuhua ti ji tamombo, a'e ji jioa vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga.

*Huvihava'ga omondo oitambere'ia dezve'ga pe
(Mateus 25.14-30)*

11 Ga ġwenduvame ga imombe'ui ojo'java'ea. A'ereki ga uhu ġwerĩ Jerusalém me. Omombe'u

katu ga ġa pe. A'ereki ġa e'i oyvyteri pe: “Nam-begwei po ti Tupana'ga oko vvyakotyve'ġa nduvi-havuhuhetero Jerusalém me ore pyri nehē,” ei ġa hepiapota. ¹² Nurã Jesus'ga ei ġa pe:

—Marã po ti hekoi vvyakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhuhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei Jesus'ga. Huvihava'ga hoi paivouhu ojipe'ġa gwyri pe. A'ereki ga e'i: “Pevove'ga huvihavuhu'ga ti te'i ji ve eko ti kiro ejigwyripeve'ġa nduvihavuhuro javo,” ei ga.

¹³ —Ohoa renonde ga ġa mbuhurukari ojipyri dezve'ġa ojipyripeve'ġa. Ga pe ga imondomondo oi ojipeji itambere'ia ġa ndetakwera'ja tombohe'yjuhu ti ġa ji ve javo. A'ero ga ei ġa pe: “Pepyhypyhy ti mbatera nhiitambere'ia pyvõ. Aerẽ ti pema'ema'ẽ mbatera itambere'ia pyhyga koji'iva'ea. Nahanahã ti peporavyky nhiitambere'ia pyvõ koji'iva'ea imono'ono'oġa aerẽ imbuhua ji ve,” ei ga ġa pe.

—Kiro ga hoi ġa hugwi a'ero ogwovo paivouhu ojipe'ġa gwyri pe, ei Jesus'ga.

¹⁴ —Gagwyripeve'ġa noarõhetei ga. Nurã ġa ei: “Tokoyme ti ga oreruvihavuhuro. Jararamo nhande xaho ga reviri javo a'ea huvihavuhu'ga pe,” ei ġa. A'ero paivouhu ġa hoi ovahema imombe'gwovo huvihavuhu'ga pe novĩa. ¹⁵ A'ereki ga e'i jipe ga pe eko ti ġanduvihavuhuro javo.

—A'ero ġanduvihavuhuro ga jivyri paivouhua hugwi ua ogwyri pe. Ovahemame kiro ga ojipyripeve'ġa mbuhurukari ojipyri – kiroki ġa pe ga omondo ojipeji oitambere'ia. A'ereki ga e'i

oyvyteri pe: “Maramomi kiro nhiitambere'ia ġa imbohe'yjuhurame? Koji'iva'ea po ġa ipyhygi ji ve jirakykweri,” ei ga oyvyteri pe, ei Jesus'ga.

16 –Kiro gapyrive'ga ruri ga pyri javo ga pe: “Jipojykaharetero nde erembuhu ji ve ojipeji itambere'ia ikwehe'i. Ikwepygame ji ipyhygi dez,” ei ga.

17 –A'ero ga ei ojipyrive'ga pe: “Ereporavyky katu nde! Ndepyry nde eporavykykatuavo ji ve. Ojipeji te nde erembohe'yjuhu ji ve. Pevo ko dez cidades teni. Akojapeve'ġa nduvihavamo ti eko kiro,” ei ga ojipyrive'ga pe.

18 –Kiro ojipe'ga gapyrive'ga ruri ga pyri javo ga pe: “Jipojykaharetero nde erembuhu ji ve ojipeji itambere'ia ikwehe'i. Ikwepygame ji ipyhygi cinco,” ei ga.

19 –A'ero ga ei ojipyrive'ga pe:

–“Kwa. Pevo ko cinco cidades teni. Akojapeve'ġa nduvihavamo ti eko kiro,” ei ga ojipyrive'ga pe.

20 –Kiro ojipe'ga gapyrive'ga ruri ga pyri javo ga pe: “Jipojykaharetero nde erembuhu ji ve ojipeji itambere'ia ikwehe'i. Ehepia neitambere'ia –akoja jitehe!” ei ga opojykahara'ga pe. “Auvã ji neitambere'ia tapy'ynhapira pyvõ hepiakatuavo.

21 A'ereki ji akyhyji nde hugwi. A'ereki nde neretiruahũ. Nde ndereporavykyi. Emo nde erepyhy ojipe'ġa hugwi ejive. Nde neretyimi. Emo nde eremondoro ojipe'ġa nemitymipyra ejive,” ei ga opojykahara'ga pe.

22 –A'ero ga ei ojipyrive'ga pe: “Ereko te'varuhu nde! Oja nde rehe nde ero ġwaramo ji ve. Nde

tuhẽ ere ji ve: ‘Netiruahũ nde ipyhyga ejive eporavykye'yma. Nde neretymi. Emo nde eremondoro ojipe'ġa nemitymipyra ejive.’ Nahã nde ei ji ve. Nde ji kwahavipe ji imondorame nhiitam-bere'ia nde ve embohe'yi ti javo. ²³ Maraname nde neremondoi nhiitam-bere'ia ikwepykara'ġa pe banco pype? A'ero imbuhu'raġirẽ ojipe'ġa pe po ġa ombuhu koji'iva'ea nde ve ramo. Nahã po nde herekoi nhiitam-bere'ia jirakykweri ramo. A'ero jirura'javame po ji ipyhyga'javi nde hugwi nhiitam-bere'ia koji'iva'ea reheve ramo,” ei ga ojipyrive'ga pe, ei Jesus'ga.

²⁴ —Ga pe – kiroki ġa oã ga pyri – ġa pe ga ei: “Pepyhy nhiitam-bere'ia ga hugwi imondovo akoja'ga pe – kiroki ga ombohe'yi nhiitam-bere'ia nahã herekovo dez itambere'ia,” ei gapojykahara'ga, ei Jesus'ga.

Kiro Jesus'ga renduve'ġa ei Jesus'ga pe:

²⁵ —Tere'ei na orepojykaharetero. Gwereco jipe ga dez itambere'ia.

²⁶ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—A'e ji pe me: Kiroki ga gwereco a'ea pyvõ oporavykypota ji ve – ga pe po ti ji koji'iva'ea imondoi toporavyky ti ga a'ea pyvõ javo, ei Jesus'ga. Kiroki ga ndogwerekoi gwerevi oporavykypotare'yma – aru po ti ji ga hugwi a'ero toporavykya'javyme ti ga ji ve javo, ei Jesus'ga.

²⁷ —Nurã ġapojykahara'ga ei javo ojipyrive'ġa pe, ei Jesus'ga. Koji'iva'ea ga ei javo: “Nhiarõe'ÿve'ġa – kiroki ġa ndopotari tokoyme ti ga nhanderuvihavuhuro javo ji ve – peho ti ġa nderua avo ġa jukavo jirovai pyteri pe,” ei ga, ei Jesus'ga.

A'ea Jesus'ga imombe'ui ġa pe ojo'java'ea.

Jesus'ga ovahē Jerusalém me Domingo dos ramos

(Mateus 21.1-11; Marcos 11.1-11; João 12.12-19)

²⁸ Imombe'urē ga hoi ġa nenonde taho ji Jerusalém me javo. ²⁹ Ogwovo ga vahemi cidades'ia kotyi ve. Mokōi cidades'ia teni pevo. Ojipea ko Betfagé. Ojipea ko Betânia. Ohī cidades'ia yvytyra rembeyvyri pe monte das Oliveiras rembeyvyri pe.

Kiro ga ei mokonha'ġa pe ġwemimbo'ehara'ġa pe ġa mondouka.

³⁰ –Peho ti cidade'i pe pendovai pyteripeva'e pe, ei Jesus'ga. Pevahemame po ti pe hepiagi yuhua'javuhuva'ea ra'yra jumentinho nehē. Ojugwa ġa imo'ama yva rehe pevo. Ahe ndohoi ve i'arimo. Pekwahara ti herua avo. ³¹ Po ti ġa ei pe me nehē: “Maraname pe ikwaharavi?” Po ġa ei na, a'ero ti pe'ji ġa pe: “Gaha – kiroki ga pe nhande ei nhandepojoykaharete'ga – gaha e'i: ‘Tareko'ã ti ji taho ti ji i'arimo javo’.” Nahã ti pe'ji ġa pe imbuhuruka, ei Jesus'ga ġa pe.

³² –Kwa, ei ġa. Ogwovo ġa vahemi hepiapava garemimombe'ua.

³³ Ga jumentinho kwaharavame ijara'ġa ġa ndepiagi. A'ero ijara'ġa ei:

–Maraname pe ikwaharavi ta'yra?

³⁴ A'ero ġa ei:

–Gaha – kiroki ga pe nhande ei nhandepojoykaharete'ga – gaha e'i: “Tareko'ã ti ji taho ti ji i'arimo javo.”

–Kwa, ei ġa.

³⁵ Jesus'ga pe ġa heruri a'ero herovahema. Oapoa tapy'ynhapira i'arimova'ea ġa heropori inoġa ikupepytera rehe eho i'arimo javo Jesus'ga pe. A'ero ga hoi i'arimo. ³⁶ Kiro ta'yra ga rerohoi pea rupi. Ga rerohorame ġa heroporopori opira i'arimova'ea pea rupi imbokatuavo pehea ga pe. Nahã ġa Jesus'ga mbojiroviari ga rerua nhanderu-vihavuhuhete'ga kiro u javo.

³⁷ Nahã Jesus'ga rerohoi pea rupi ga rerogwovo vytyra hugwi ga rerojyva ġwerĩ monte das Oliveiras hugwi. Nahã ga rerovahemi ġwerĩ Jerusalém me. A'ea rupi garemimbo'ehara'ġa ndoryndoryvamo Tupana'ga mboheteavo he'yjuhuve'ġa. Hahyahi hete ġanhi'iġa ġa erame ga mboheteavo garemimonhimomby'aheteva'ea rehe nhaporemo gapopoakara rehe ġwembiepiaga rehe nhaporemo. ³⁸ Ga e'i:

—“Ga pe ti nhandepojykaharete'ga tomombyry!
A'ereki nhandepojykaharete'ga ga mbuhuruka
avo eko ti ġanduvihavuhuhetero javo ga
pe,” ei ġa.

“U katu yvagipeve'ga py'a ga rehe.

Timbohete ti Tupana'ga yvagipeheteve'ga!” ei ġa.

³⁹ He'yive'ġa pyteri pe fariseus'ġa oko. Ndopotari jara'ġa Jesus'ga remimbo'ehara'ġa erame Jesus'ga mboheteavo. Nurã ġa ei Jesus'ga pe:

—Ahembo'eharamo emombi ti
neremimbo'ehara'ġa, ei fariseus'ġa.

⁴⁰ A'ero Jesus'ga ei fariseus'ġa pe:

—A'e ji pe me: Po ġa ji mbohete-pigi jave'yma,
a'ero hahyahi po ti ita nhi'iġa a'ea tuhẽ i'erame ji
mboheteavo nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga ojehe'o Jerusalém rehe ipypeva'ea rehe

⁴¹ Kiro Jesus'ga vahẽgwerĩ cidade de Jerusalém me. Hepiagame ga jehe'oi hehe ipypeve'ga ndehe no. ⁴² Ojehe'gwovo ga ei:

—Jerusalémmeva'ero po aḡwamo vehevi pe pemongiuka Tupana'ga nhi'iḡa pejipype ramo nahã imbaragwahava pepy'a noḡatua rehe ramo. A'ea ji apota novĩa. Emo pe napehendukatui. A'ero kiro pepy'a noḡatua onhimiva'ea pe me, ei Jesus'ga.

⁴³ —Aerẽ po ti pearõe'ỹve'ḡa picidade apẽi yja japovo hovapiaramo picidade rekihyma nehẽ. Nahã po ti ḡa pe atimani pe mohemukare'yma jugwi otavuka pe me nehẽ, ei Jesus'ga.

⁴⁴ A'ero po ti ḡa imondurupavi picidade pe moka'nhymbava ipype nehẽ. Ndojikojikoga'javi ita ojogwehe penonga rehe ita apopyra rehe. Tupana'ga ji mbuhuruka pe pyri emombo ti ḡandekote'varuhua ḡa hugwi javo. Emo pe napemomborukari ji ve pejikote'varuhua pemongiukare'yma Tupana'ga nhi'iḡa pejipype penhimombaragwahapotare'yma pepy'a noḡatupotara rehe. Nurã po ti ga pe moka'nhymbavukari ḡa pe nehẽ, ei Jesus'ga.

Jesus'ga omo'emba ahe ahejatykahavuhua hugwi

(Mateus 21.12-17; Marcos 11.15-19; João 2.13-22)

⁴⁵ Kiro Jesus'ga hoi oje'yja'ḡa jatykahavuhu pe Tupana'ga mbohetehai pe ovahema. Pevo okara hugwi mytu'ẽva'ea hugwi ga ḡa mo'embavi ima'ẽhara'ḡa ipyhyhara'ḡa ndeheve – kiroki ḡa

oma'ẽ mbatera ipyhyga pevo ojatykahavuhua pyri. ⁴⁶ Ga pe ga ei:

—Ymyahũ Tupana'ga ei ikwatijaruka hako:

“Tonhi'ĩ ti ģa ji ve nhironga pype yvya koty ji mboheteavo,” ei Tupana'ga hako, ei Jesus'ga ģa pe.

—Pe ki a'e te pe'ji pejohupe: “Timoandyandyjuhu ti ģa ikwepykwepyga mbatera pyvõ Tupana'ga ronga pype,” pe'ji pe, ei Jesus'ga. Nahã pe Tupana'ga ronga mongoukari iporomive'ģa nduhavamo, ei Jesus'ga ikwepykara'ģa pe.

⁴⁷ Nane'ymi Jesus'ga judeus'ģa mbo'embo'ei ģajatykahavuhua pype. Emo ikwava'ẽhara'ģa nduvihava'ģa ojuka pota Jesus'ga judeus'ģa mbo'ehara'ģa pavẽi huvihava'ģa pavẽi no.

⁴⁸ —Maramarã po ti nhande ga jukai nehẽ? ei ģa ojohupe.

Ndohekatui ģa gajukahava rehe. A'ereki pevove'ģa ģwendu pota hete Jesus'ga nhi'ĩģa ovv'aheteavo ga rehe onhimongyavo.

20

Ma'ģa nde mbuhurukaruhu avo? ei ahe Jesus'ga pe

(Mateus 21.23-27; Marcos 11.27-33)

¹ Aerẽ Jesus'ga ģa mbo'ei ģajatykahavuhua pype templo pype. Omombe'u katu ga ģa pe pyryva'ea onhimombe'ua. Ga nhi'ĩģame uhu ikwava'ẽhara'ģa nduvihava'ģa judeus'ģa mbo'ehara'ģa pavẽi xava'eve'ģa pavẽi no.

² Jesus'ga pe ģa ei:

—Emombe'u ti ore ve. Ma'ğa nde mbuhurukaruhu avo nahanahã ti eko javo? Ma'ğa e'i a'ea nde ve? ei ġa Jesus'ga pe.

³ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Ji nhi'ĩpondekwa ti imombe'gwovo ji ve. ⁴ Ma'ğa ombuhuruka João Batistava'ea? A'ero ga ġa mobatiza okovo garemimbotarimova'ea rupi. “Tupana'ga yvagipeve'ga ombuhuruka ahe,” pe'ji po pe. “Yvyakotyve'ga ombuhuruka ahe,” pe'ji po pe. Marã pendeaporoġita a'ero naerũ? ei Jesus'ga ġa pe.

⁵ A'ero ġa eġa'ei ojohupe:

—Po ti nhande ei: Tupana'ga ombuhuruka ahe, a'ero po ti Jesus'ga ei nhande ve nehẽ: “Maraname pe ndaperoviari João Batistava'ea nhi'iġagwera naerũ?” Nahã po ti Jesus'ga ei nhande ve nehẽ. ⁶ Po ti nhande ei: Yvyakotyve'ga ombuhuruka João Batistava'ea, a'ero po ti nhandegwyripeve'ġa henduvi nhanenhi'iġa imombomomboa ita nhande rehe nhande jukavo ipyvõ nehẽ. A'ereki nhandegwyripeve'ġa e'i oyvyteri pe: “João Batistava'ea ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharamo. Tupana'ga ahe mbuhuruka nhande pyri. A'iti a.” Nahã nhandegwyripeve'ġa heroviari javo ahe ve oyvyteri pe, ei ġa ojohupe.

⁷ Nurã ġa ei Jesus'ga pe:

—Ma'ğa po ombuhuruka João Batistava'ea? Ma'ğa e'i ga pe, a'ero ga omobatiza ġa? Ndorokwahavi, ei ġa javo tehe ga pe.

⁸ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Ji po ti na jitehe namombe'ui ga pe me a'ero nehẽ - kiroki ga ji mbuhu avo ji rerekovo - gaha po ti ji namombe'ui pe me nehẽ, ei Jesus'ga.

*Garemitymipyra
okote'varuhuve'ga*

repiakatuhara'ga

(Mateus 21.33-46; Marcos 12.1-12)

⁹ A'ero pevove'ga pe Jesus'ga imombe'ui ojo'java'ea. Ga mbo'eavo ga ei:

—Akwaimbae'ga itymi yhypoa'javuhuva'ea uva'yva ko pe, ei Jesus'ga. Aerē ga ei ojipe'ga pe: “Pehepia katu ti nhiremitymipyra jikohoa. A'ero jkyhava rupi he'yjuhu po ti yva'ia peapoaramo ikwepykavamo a'ero nehē. He'yjuhu po ti yva'ia jiapoaramo a'ero nehē no,” ei kohoa jara'ga ga pe.

—“Pyry,” ei ga. A'ero ga pytai ko pe hepiakatuavo ga pe, ei Jesus'ga.

—Paivohu kohoa jara'ga hoi a'ero mbaigwehu po ti jijivyra'java nehē javo, ei Jesus'ga.

¹⁰ —Aerē kiro jkyhava reki, ei Jesus'ga. A'ero kohoa jara'ga ei ojipyrive'ga pe: “Eho ti ga pyri nhiremitymipyra repiakatuhara'ga pyri. Toyky ti ga yva'ia imbuhuruka jiapo ji ve,” ei ga.

—“Kwa,” ei ga. Ogwovo ga vahemi ga pyri imombe'gwovo ganhi'iga ga pe.

—Emo ga nomondopotari yva'ia ga pe ga nupanupamo ga mondovo ojihugwi. Gapojate oho ga hugwi a'ero.

¹¹ —Aerē kohoa jara'ga ojipe'ga mondoi ojipyrive'ga togweru ti ga yva'ia ga hugwi javo novia. A'ero gapyrive'ga hoi. Ga vahemame pevo garemitymipyra repiakatuhara'ga ga nupanupai ojigwaraita ga rehe ga mondovo ojihugwi. Gapojate oho ga hugwi a'ero.

¹² —Aerē kohoa jara'ga ojipe'ga mondoi ga pyri novia ojipyrive'ga. Gapyrive'ga vahemame ga pyri ga ga kyti ga mu'umu'uma ga momboa.

¹³ —A'ero kohoa jara'ga ei: “Marã po ti ji nhiremitymipyra repiakatuhara'ga nderekoi? Amondo po ti ji jira'yra'ga ġa pyri nhiremia'nguhete'ga nehẽ. Po ti ġa ga rerekokatui imondovo ga pe ga repiagame nehẽ,” ei ga gwa'yra'ga mondovo novĩa.

¹⁴ —Ogwovo gara'yra'ga vahemi uva'ga remitymipyra repiakatuhara'ga pyri. Gara'yra'ga repiagame ġa ei ojohupe: “Avova'ea ko gayvyaġwama. Tijuka ti ga. A'ero po ti nhande tireko pa yvya nehẽ,” ei ġa.

¹⁵ —A'ero ġa gara'yra'ga mombori kohoa hugwi ga jukavo, ei Jesus'ga imombe'gwovo. Marã po ti kohoa jara'ga ġa nderekoi a'ero nehẽ? ¹⁶ Ovahẽ po ti ga onhimitymipyra repiakatuhara'ga moka'nhybava gwa'yra'ga repyga nehẽ. A'ero ga ojipe'ġa mongoi ġwemitymipyra repiakatuharamo, ei Jesus'ga.

Jesus'ga nhi'iġa renduvame pevove'ġa ei:

—Po ti na rõi nehẽ hamo!

¹⁷ Ga ndepiaheteavo Jesus'ga ei ġa pe:

—Nahã tuhẽ po ti nehẽ. Tupana'ga rembikwatarukara e'i:

“Onga apohara'ġa japorame onga ita apopyra hep-iagi ojipeji ita.

A'ea ġa imombori ipo'rue'yma tiruahũ javo jupe.

Aerẽ akoja jitehe hekoi huvihavamo jara hohe opyryhetero onga pyhykatuavo.”

A'ea ikwatijaripyra e'i, ei Jesus'ga oarõe'yma mombe'gwovo ġa pe.

¹⁸ —Kiroki ġa o'a akoja rehe ita rehe – ġahã po ti onhika'mbika'mbi nehẽ, ei Jesus'ga. Po ti

akoja ita ihiri ġa ndehe nehē, a'ero po ti ita ġa ka'mbika'mbigi ġa mongu'iuhuavo nehē.

A'ea Jesus'ga ei ikwahavuka oarōe'ÿve'ġa mbote'vara.

Césarva'ea rembiapoa itambere'ia
(*Mateus 22.15-22; Marcos 12.13-17*)

¹⁹ A'ea rupi ġa ei ojohupe Jesus'ga mombe'gwovo judeus'ġa mbo'ehara'ġa ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pavēi. Ga arōe'yma ġa ei:

—Jesus'ga nhande mombe'u o'ete'varuhuavo nhande ve imombe'urame ojo'java'ea peko akoja'ġa ja javo nhande ve, ei ġa.

Nurā ġa Jesus'ga pyhypotarahivi kiro. Emo ġa okyhyji pevove'ġa hugwi. A'ereki pevove'ġa oarō hete Jesus'ga onhimongyavo ga ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara'ga javo. ²⁰ Nurā ġambo'ehara'ġa ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pavēi Jesus'ga rapekouhui okovo ganhi'ġa rerojijyi pota. Ojipe'ġa pe ġa enhimimi:

—Peho ti Jesus'ga pyri ga renduva. Pekokatu'ā ti ga pyri tokwahavyme ti ga omoandyandyja. Po ti ga nomombe'ukatui a'itiheteva'ea, a'ero po ti ore ga mbotegwetei ga mondovo governador'ga pyri nehē. A'ero po ti ga ga pyhygukari ga rerekovo nehē, ei ġa ġa mondovouka Jesus'ga pyri.

—Kwa, ei ġa ogwovo.

Ovahē ġa Jesus'ga pyri. ²¹ Kiro ġa ei Jesus'ga pe:

—Hupi hete nde eremombe'u orembo'eharamo. A'itituhēva'ea rehe nde ore mbo'e. A'ea rehe jate nde rekoi ekyhyjie'yma ojipe'ġa hugwi ekoe'yma

huvihava'ġa ndehe jate. Nderekoi nde embohetetehea rehe no. Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe nde ore mbo'e katu, ei ġa Jesus'ga pe. ²² Marā ndereaporoġita? César'gareheve'ġa e'i: “Pemondomondo ti itambere'ia César'ga pe nhanderuvihavuhu'ga pe ga imono'oġukarame,” ei ġa. Mara'ngu po nde javo: “Timondo ti”? Mara'ngu po nde javo: “Timondoyme ti”? Marāi nde? ei ġa Jesus'ga pe.

²³ Ojohupe ġa ei:

—“Tapemondoi ti César'ga pe,” e po ti ga nhande ve nehē hamo, ei ġa ojohupe. A'ero po ti nhande ga'eagwera mombe'ui César'ga pe nehē. A'ero po ti César'ga onhimonha'nga ga rehe nehē, ei ġa ojohupe.

Jesus'ga ombaragwaha omoandyandyipotara rehe. Nurā ga ei ġa pe:

²⁴ —Pehepiuka ti ji ve itambere'ia moeda.

A'ero ġa hepiukari ga pe. A'ero ga ei:

—Ma'ġa ra'angava hehe? Ma'ġa ndera ġa okwatija inoġa hehe? ei Jesus'ga.

A'ero ġa ei:

—César'ga ra'angava. Garera tuhē ġa okwatija inoġa hehe.

²⁵ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pemondoa'ja ti César'ga rembiapoa ga pe a'ero. Tupana'ga rembiapoa ki a'e te pemondoa'ja Tupana'ga pe, ei Jesus'ga ġa pe.

Yvyakotyve'ġa pe Jesus'ga ei Tupana'ga rembiapoa tonhimondo ti ġa onhikwava'eġa ga pe javo.

26 Hupi hete Jesus'ga imombe'ui tomondo ti ġa César'ga pe javo. A'ero tegwete ġa pe Jesus'ga moandyandyihava pevove'ġa ga renduvame a'ero. Onhimomby'avo Jesus'ga nhi'iġa rehe ġa nonhi'iġa'javi.

Ombogwerahavirē omanove'ġa nahem-birekoa'javi

(Mateus 22.23-33; Marcos 12.18-27)

27 Kiro saduceus'ġa nduri Jesus'ga pyri. Saduceus'ġa ndogweroviari omanove'ġa mbogwerahava. Ua ġa ei ojohupe:

—Mara'ngu po ti Jesus'ga onhimbotegweteavouka nhande ve onhi'iġame nehē?

A'ea ġa ei ojohupe ua ovahema Jesus'ga pyri.

28 Nde ko orembo'eharamo javo, ġa ei Jesus'ga pe:

—Ymyahū Moisésva'ea okwatija hako tokwaha ti ġa javo. Aherembikwatijara e'i:

“Po akwaimbae'ga irū'ga manoi ta'yre'ymame ġwembirekohēa pe,

a'ero ti ga tahembireko hēa pavēi.

Ta'y ti ga hēa pe nhiirūva'ea togwereco gwakykwe-pohara'ġa javo.”

A'ea Moisésva'ea ikwatijari hako, ei ġa Jesus'ga pe.

29 Kiro ġa imombe'ui omanove'ġa Jesus'ga pe. Ga e'i:

—Ymya seteva'ea onhoirūva'ea hako, ei ġa Jesus'ga pe. Ojihuvypyva'ea rembirekoro kako. Ndata'yri ahe kunhangwerava'ea pe. Aerē akwaimba'eva'ea manoi. 30 A'ero aheakoindava rembirekoro aherembirekokwerava'ea pavēi oirūva'ea py'rovo Moisésva'ea nhi'īpo'ruavo. Ndata'yri ahe aherembirekokwerava'ea pe. Aerē

ahe manoi no. ³¹ Na jitehe aheakoindava pe a'ero. Omano ahe ta'yre'yma aherembirekokwerava'ea pe, ei ġa. Na jitehe jarava'ea onhoirūva'ea nhaporemo ahe rembirekoro aherembirekokwerava'ea pavēi. Ndata'ypavi reki seteva'ea aherembirekokwerava'ea pe. Omanomba ahe kako. Nahã ahe rekoi ojopy'ropy'rovo. ³² Aerē mbapavamo aherembirekokwerava'ea manoi kunhangwerava'ea kako, ei ġa Jesus'ga pe.

³³ —Marã po ti a'ero nehē? ei ġa Jesus'ga pe. Omanove'ġa mbogweravame po ti Tupana'ga seteva'ea mbogweravi kunhangwerava'ea reheve nehē. Ma'ġa nembirekoro po kunhangwerava'ea rekoi nehē ahe kwerava'javame nehē? A'ereki seteva'ea onhoirūva'ea hembireko kunhangwerava'ea pavēi, ei ġa. Emombe'u ti ore ve. Marã po ti a'ero nehē? ei ġa Jesus'ga pe.

A'ea ġa imombe'utehei heroviare'yma ġwaramo omanove'ġa mbogwerahava.

³⁴ Kiro Jesus'ga ei ġa pe:

—Avo yvya koty akwaimbae'ġa nembirekoro. Ojipe'ġa kunhangwera'ġa mohembirekoi no. ³⁵ Jara'ġa pe po ti Tupana'ga ei nehē: “Jihi a'e pe me: Pepyry pe. A'ero po ti ji pe mbogweravi omanove'ġa mbogwerahava rupi pe mombytavo ji pyri nehē.” Nahã po ti Tupana'ga ei ġa pe nehē. Gahã kirē nahembirekoa'javi nehē akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa no. ³⁶ Tegwete ġamanoa'java no. A'ereki ġa oko Tupana'gapyrive'ġa ja yvagipeve'ġa ja. Yvagi pe Tupana'gapyrive'ġa oko omanoe'yma. Na jitehe po ti Tupana'ga remimbogwerave'ġa nomanoa'javi nehē no. Tupana'ga ra'yramo

ġa ndekoi Tupana'ga remimbogwerava'ero ġwaramo, ei Jesus'ga.

³⁷ —Moisésva'ea vehevi imboukwahavi nhande ve ikwahavuka ahembogwerahava ikwatijarame i'yva mombe'ua ikaja pyteripeva'ea mombe'ua. A'ereki imombe'urame a'ea ahe okwatija javo:

“Tupana'ga ei: ‘Jihi ko Tupanamo.

Abraão'ga ji mbohete.

Isaque'ga ji mbohete.

Jacó'ga ji mbohete.’”

A'ea Moisésva'ea okwatija Abraãova'ea manorē Isaqueva'ea manorē Jacóva'ea manorē. Ikwatijarame nahã Moisésva'ea ikwahavukari nhande ve ġa okoji javo. ³⁸ A'ereki Moisésva'ea nde'i: “Tupana'ga ei: ‘Abraãova'ea ji mbohete.’” A'ea rūi ahe e'i ikwatija. A'ereki Tupana'ga pe ġa okoji. “Oko pa ġa avuirama,” ei Tupana'ga ikwahava, ei Jesus'ga saduceus'ġa pe.

³⁹ Kiro judeus'ġa mbo'ehara'ġa ei Jesus'ga pe:

—Ahembo'eharamo hupi hete nde nhi'iġi ahembogwerahava mombe'gwovo, ei ġa Jesus'ga pe.

⁴⁰ A'ero ġa nhaporemō nde'ia'javaġwami tuhē Jesus'ga pe maramarã jave'yma. A'ereki ġa okyhyji ga hugwi ga okwaha pa javo.

Cristo'ga ko Daviva'ea rymyminoa ahepojoykaharetea no

(Mateus 22.41-46; Marcos 12.35-37)

⁴¹ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—He'yive'ġa ei: “Cristo'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga ko Daviva'ea rymyminoa.” A'ea ġa ei, ei Jesus'ga. Maraname ġa ei a'ea ga pe?

⁴² A'ereki ymyahũ Daviva'ea tuhē okwatija inoġa livro de Salmos rehe. Ikwatijarame ahe ei hako:

“Tupana'ga e'i jipojykaharete'ga pe:

‘Eapy na'ē ji pyri jijohukoty rūi ekovo huvihavamo epytavo.

⁴³ Tamongo ti ji nearōe'ŷve'ğa neremimbota-rimova'ea rehe nehē,' ei Tupana'ga,” ei Daviva'ea ikwatija hako, ei Jesus'ga.

⁴⁴ A'ea Daviva'ea ei imombe'gwovo Cristo'ga ko jipojykaharetero oko javo. Ga ko Daviva'ea rymymino'ga jate rūi naerū, ei Jesus'ga onhi-mombe'gwovo ġa pe ġa mbojapyakavo.

*Judeusva'ea mbo'eharava'ea onhimbohete tehe
(Mateus 23.1-36; Marcos 12.38-40)*

⁴⁵ Pevove'ğa nhaporemo ġwenduvame Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ğa pe:

⁴⁶ —Penhimboko'i ti. Tapekoi ti judeus'ğa mbo'ehara'ğa ja. A'ereki ġa onhimboheteuhu. Omongi pota ġa opipukuhua tianderepia ti ġa nhande mboheteavo javo. Ikatuuhu ġa pe ojipe'ğa mbaragwahavame ġa ndehe ima'ēhai pe feira pe onhi'iġatuavo ġa pe orembo'ehara javo ġa pe.

—Nhandejatykahava pype ġa oapy nhanderuvihava'ğa apykava rehe. A'ereki ġa e'i oyvyteri pe: “Tianderepia pa ti ġa nhande mboheteavo,” ei ġa. “A'ereki nhande ġanduvihavuhetero xako.” Na jitehe ġa ei oyvyteri pe i'upota toryva jara'ğa pyri toryva repiagame.

⁴⁷ —Opojykaaahy ġa mbatera aherembirekokwera'ğa hugwi, ei Jesus'ga. Onhi'imbukuhu tehe ġa Tupana'ga pe. Oyvyteri pe ġa ei: “Nhande renduvame po ti ojipe'ğa ei nhande ve oarō hete ġa Tupana'ga javo,” ei ġa oyvyteri pe. Nurã jate ġa nhi'inhi'iġi Tupana'ga pe ahe moandyandyita, ei

Jesus'ga. A'ero kaitu po ti hahy hete ġa pe nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

21

Aherembirekokwerava'ea remimondoa (*Marcos 12.41-44*)

¹ Kiro judeus'ġa jatykahavuhu pe Jesus'ga imbateve'ġa ndepiagi ġa imondorame itambere'ia hyrua pype. ² Ga aherembirekokwerahēa repiagi hēa imondorame oitambere'ia ipype imbatere'ÿvehēa. Mokōi itambere'ia hēa imondoi ipype duas moedas. ³ A'ero Jesus'ga ei:

—A'e katu ji nde ve: Kia aherembirekokwerahēa remimondoa imbatere'ÿvehēa remimondoa koji'i pyry Tupana'ga pe ġanemimondoa hohe pa. ⁴ A'ereki he'yiva'ea ġa omombyta itambere'ia ojive imondorame Tupana'ga pe hyrua pype. Hēa ki a'e te mokoīī te hēa herekoi itambere'ia. Hēa imondopavi reki oapoa ipype, ei Jesus'ga.

Judeusva'ea jatykahavuhua monduru-pavaġwama

(*Mateus 24.1-2; Marcos 13.1-2*)

⁵ Aerē ojipe'ġa ei:

—Ikatu hete nhandejatykahavuhua ita apopyra. Omondo ġa itauhua pyryva'ea japokaturame ymyahū. Ombojigwa ġa ojatykahavuhua a'ea pyvō ojipea pyvō no timbohete Tupana'ga javo.

A'ero Jesus'ga ei:

⁶ —Pehepia pe nhandejatykahavuhua avo. Aerē po ti ndojikojikoga'javi ojogwehe itauhua nehē. Omonduru pa po ti ġa inoġa nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

*Hahyhetegaŵama Jesus'gareheve'ga pe
(Mateus 24.3-14; Marcos 13.3-13)*

⁷ A'ero ġa ei ga pe:

—Orembo'eharamo emombe'u ore ve, ei ġa Jesus'ga pe. Maname po ti ġa imondurugi nhande-jatykahavuhua nehē? Marāva'ea po ti Tupana'ga hepiukari na'ē ahemonhimomby'ava'ea nehē ikwahavuka nhande ve nehē? A'ero po ti nhande ikwahavi imonduruġwerihava po ti kiro javo, ei ġa.

⁸ A'ero Jesus'ga ei:

—Penhimboko'i ti! Tapenhimoandyjukari ti ġa pe. Aerē po ti he'yjuhuve'ga uhu ji ra'āra'āteheavo javo nehē: “Jihi ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo. Kiro mbapava uhu ahemoka'nhyambahava a'ero,” e'i po ti ġa o'mbero nehē, ei Jesus'ga. Tapehendukatui ti ġa a'ero.

⁹ —Aerē po ti ojipe'ga tavukari ojipe'ga pe nehē. Ojipe'ga po ti ndokopotari gwuvihavuhu'ga nhi'iga rupi nehē. A'ero po ti ġa ndekoi ojogwehe nehē. Imombe'urame pe me ti tapenhimongyhyjiukari ġa pe. Otavuka tuhē po ti ġa nehē. A'ea rupi rūi po ti mbapavakotyva'ea nehē, ei Jesus'ga.

Ojipea Jesus'ga ei ġa pe:

¹⁰ —Gagwyriveve'ga po ti oko na'ē ojipe'ga gwyriveve'ga ndehe otavuka ġa pe nehē. Ojipe'ga nduvihavuhu'ga po ti omondo ojigwyriveve'ga otavuka ojipe'ga nduvihavuhu'ga gwyriveve'ga pe nehē, ei Jesus'ga. ¹¹ Omyomyi po ti yvya avo nehē. Pevo po ti yvya imyimi nehē no, ei Jesus'ga. Ahā po ti ġa pe mbatera avo nehē. Pevo po ti ty'ara ġa jukai nehē no, ei Jesus'ga. Itetirumba

po ti ġa nehē. Opihipihi po ti ġa karugwara ojo-hugwi nehē, ei Jesus'ga. Yvaga hugwi ahemongy-hyjiva'ea jipiukari ikwahavukava'ea ahe mongy-hyjiavo nehē, ei Jesus'ga.

¹² —A'ea renonde po ti ġa pe pyhygi okote'varuhuavo pe me nehē. Ga po ti pe nderohoahyi pende'yja'ġa jatykahai pe ipypeve'ġa nduvihava'ġa ndovai pyteri pe pe mondovouka cadeia pype nehē. Ga po ti pe nderohoukari huvihavuhu'ġa ndovai pyteri pe nehē governador'ġa ndovai pyteri pe no. Gandovai pyteri pe po ti ġa pe nderohoukari nehē timboja tehe ti ġa ndehe javo. Nahã po ti ġa ndekote'varuhui pe me pejikoga ġwaramo ji rehe nehē, ei Jesus'ga.

¹³ —A'ea rupi po ti pe ji mombe'ui ġa pe nehē tojiko ti ġa Jesus'ga rehe javo. Nahã po ti pe pyryva'ea mombe'ui ġa pe nehē. ¹⁴ Tape'ei naē ti pejiyvyteri pe: “Maramarã po ti nhande nhi'igi ġa pe nehē?” A'ea ti tape'ei pevy'are'yma. Pe'ji ti kiro pejiyvyteri pe: “Ndiajapyakai nhande nhanenhi'igã rehe.” A'ea ti pe'ji, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁵ Jihi po ti akwahaheteuka pe me pe mbo'eavo nehē. Nurã po ti pe ekatui penhiarõe'yve'ġa pe nehē. A'ero po ti ġa ndipopoakari pe me pe nhi'igame nahã. Tegwete po ti ġa'ete'varuhua penhi'igã pe nehē, ei Jesus'ga.

¹⁶ —Penduva'ġa vehevi po ti pe pyhygukari pey'ġa vehevi peirũ'ġa vehevi pende'yja'ġa vehevi. Kiroki ġa ojikoty'a pe pavēi - ġahã pe pyhyguka no. Ga nhaporemō po ti pe pyhygukari pe mon-douka gwuvihavuhu'ġa pe nehē. Jararamo pe ġa pe jukauka nehē. ¹⁷ Nahã po ti ġa ndekopavi pe

ndehe pe arõhetee'yma nehẽ pendekoro ġwaramo jireheva'ero, ei Jesus'ga.

18 —A'ero po ti Tupana'ga pe pokogi pe moka'nhyimbavukare'yma ġa pe nehẽ. Pe'ava vehevi po ti Tupana'ga hepiakatui nehẽ.

19 Penhimboitaro ġwaramo pejikoga ga rehe po ti pe ndekoi avuirama Tupana'ga pyri nehẽ, ei Jesus'ga.

Jesus'ga omombe'u Jerusalém mondurugaġwama

(Mateus 24.15-21; Marcos 13.14-19)

20 —Aerẽ po ti pe hepiagi soldados'ġa cidade de Jerusalém atimaname nehẽ. Nahã po ti he'yjuhuve'ġa tavukari Jerusalémmeve'ġa pe nehẽ. A'ea repiagame po ti pe ikwahavi Jerusalém mondurugwerihava nehẽ, ei Jesus'ga. 21 A'ero Judéiapeve'ġa ti toka'nhy onhana yvytyruhu pe onhimima nehẽ xamanoyme ti javo, ei Jesus'ga. Jerusalémmeve'ġa ti toho Jerusalém hugwi nehẽ. Nhuhumeve'ġa ti tokiyime Jerusalém me nehẽ xamanoyme ti javo, ei Jesus'ga. 22 A'ereki Jerusalém monduruga rupi po ti Tupana'ga jipygi nehẽ. Nahã po ti hekoi Tupana'ga nhi'ĩpo'ruavo pa ymyahũva'ea po'ruavo pa. A'ereki ymyahũ ga e'i ikwatijaruka nahanahã po ti ji jipygi nhiarõe'ỹve'ġa ndehe nehẽ javo, ei Jesus'ga.

23 —Iporia'i po ti ipuru'ave'ġa a'ea rupi oka'nhypotaramame nehẽ. Iporia'i po ti ġa nehẽ no - kiroki ġa omoka'mbuka'mbu gwa'ya'ġa nenonhapotaramame, ei Jesus'ga.

—Tiruahũ hete po ti judeus'ġa pe nehẽ. Ndukatui po ti ġapy'a nehẽ. Onhimonha'nga

hete po ti Tupana'ga okovouka ġa ndehe nehē. ²⁴ Judeus'ġarūive'ġa pe ti Tupana'ga ġa jukaukari nehē. Itakyhea'javuhuva'ea pyvō po ti judeus'ġarūive'ġa jara'ġa jukai nehē. Ga po ti opyhy jara'ġa nderogwovo ogwryi pe nhaporemo nehē no. Nahanahā po ti ġa ġa mbokwaki'opavi Jerusalém hugwi nehē. A'ero Jerusalém ġa imondurupavi nehē. Nahanahā po ti Tupana'ga Jerusalém rerekote'vate'varuhuukari judeus'ġarūive'ġa pe nehē. Emo po ti aerē ga ndogwerekoa'javukari ġa pe ġa mombiguka nehē, ei Jesus'ga.

Jesus'ga rura'javaġwama

(Mateu 24.29-31; Marcos 13.24-27)

²⁵ —Aerē po ti ahemongyhyjiva'ea jipiukari okovo kwara rehe jahya rehe jaytata'ia rehe ikwahavuka nehē. A'ero po ti vvyakotyve'ġa gwyrive'ġa py'a ndukatui nehē. Ndovy'arihu po ti ġa nehē.

—Ipyambu paranauhūa nehē. Moumbe hete po ti typepemuhūa nehē. A'ero po ti ġa nhimomby'ai ikwahave'yma javo nehē: “Maraname po?” e po ti ġa.

²⁶ —Oġwyġwy po ti ipopoakava'ea yvagipeva'ea nehē, ei Jesus'ga. A'ero po ti vvyakotyve'ġa mano'ātehei okyhyjiavo nehē. “Marā po ti nhande rekoi nehē?” e po ti ġa onhimboko'iaivo nehē.

²⁷ —A'ero po ti ġa ji repiagi ji rura'javame yvaġatiġa pyteri pe nehē vvyakotyva'ero yvagipeva'ero. Jipopoakara po ti ġa gwepia nehē no. Nhirendy'jandy'java po ti ġa hepiagi nehē no jikatuhetea, ei Jesus'ga. ²⁸ Ahemongyhyjihava

uḡwerĩrame Tupana'ga po ti pe mbopiro'yḡwerĩ pendekote'varuhua hugwi nehẽ. Nurã po ti pepo'ã pejovavua tahepia ti ji Jesus'ga rura javo pejoryjoryvamo nehẽ, ei Jesus'ga ḡa pe.

Figoyva figueira ahe mbo'e

(Mateus 24.32-35; Marcos 13.28-31)

²⁹ Kiro Jesus'ga ḡa mbo'ei ojo'java'ea pyvõ. Imombe'gwovo ga ei:

—Pekwahava'ja ti figoyva ojipea'yva reheve nhaporemõ. ³⁰ Henhunhame huangyra pe tuhẽ pe'e hepiaga: “Kwaria ḡwerĩ kiro,” pe'e pe. ³¹ Na jitehe hepiagame akoja ahemongyhyjiva'ea po ti pe ikwahavi nehẽ, kiro Tupana'ga oko ḡwerĩ vvyakotyve'ḡa nduvihavuhuhetero javo, ei Jesus'ga imombe'gwovo ḡa pe.

³² —Imombe'ukatuavo ji ei pe me, ei Jesus'ga. Aḡwamove'ḡa ndekojirame po ti akoja ihopavi japiavo, ei Jesus'ga. ³³ Opa po ti yvaga yvya pavẽi nehẽ. Nhinhi'iḡa po ti ndopavaḡwami opopoakapige'yma okovo a'itituhẽva'ero avuĩrama nehẽ, ei Jesus'ga.

Ji mboha'u ti, ei Jesus'ga

³⁴ —Penhimboko'i ti ite'varuhuva'ea hugwi pejikokatuavo ji mboha'uva. Tape'ui ti ahemboheagwryryva'ea pejigwojigwovo toryvi pe. A'ereki i'urame ahe ndojapyakakatui jirura'java rehe. Tape'ei ti pejiyvyteri pe: “Maramarã po ti nhande rekoi nehẽ?” Tape'ei ti na. Tapejapyakauhui ti pejihe mbatera rehe no. A'ereki hehe pa pejapyakauhurame pe napenhimboko'i ji mboha'uve'yma. Naname po ti ji pe mo'maḡi a'ero ji rurame pendekote'varuhua

repiaga nehẽ. ³⁵ Nahã po ti vvyakotyve'ğa pe nhaporemõ ға ji mboha'uve'yname. Noka'nhyimi ға ji hugwi jirura'javame nehẽ, ei Jesus'ga.

³⁶ –Penhimboko'i ti ite'varuhuva'ea hugwi pe-jikokatuavo ji mboha'uva. Pe'ji ti Tupana'ga pe jipi nehẽ: “Ore mbopopoaka ti toromboita ti oroka'nhyima hahyva'ea hugwi nehẽ aerẽva'ea hugwi nehẽ. Ore mbopopoaka ti torepoyja hete ti oro'ama Jesus'ga rovai pyteri pe orokoheteavo ғwaramo ganhi'iğa rupi.” Nahã ti pe'ji Tupana'ga pe jipi nehẽ, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

³⁷ Nane'yimi arimo Jesus'ga ға mbo'ei ғajatykahavuhua pype templo pype. Ypytuna nanani ga hoi Jerusalẽm hugwi ogwovo yvytyri pe monte das Oliveiras pe opytavo pevo ypytunimo.

³⁸ Ypyhajive ojatykave'ğa uhu pa ga pyri ojatykahavuhua pype tihendu ti ganhi'iğa javo.

22

Ojuka pota ahe Jesus'ga

(Mateus 26.1-5; Marcos 14.1-2; Joãõ 11.45-53)

¹ Kiro judeus'ğa japoı ғweri toryva – kiroki toryva pe ға ei: Pãscõa. Toryvi pe ға i'ui pãõ ndovuriva'ea. ² Ikwava'ẽhara'ğa nduvihava'ğa e'i judeus'ğa mbo'ehara'ğa pavẽi:

–Marã po ti nhande Jesus'ga jukaukari nehẽ?

Nahã ға ei novia. Emo ға okyhyji ojatykave'ğa hugwi. Aereki ojatykave'ға oarõ hete Jesus'ga onhimongyavo.

Judasva'ea e'i apyhyguka Jesus'ga javo

(Mateus 26.14-16; Marcos 14.10-11)

³ Kiro Satanás'ga Judasva'ea pojkai. Judas Iscariotes, ei ġa ahe ve. Ahe ko Jesus'ga remimbo'eharava'ea dozeve'ġa pyteripeva'ea novia. ⁴ Judasva'ea hoi Jesus'ga hugwi ogwovo ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pyri guardas'ġa pyri no – kiroki guardas'ġa gwepia katu judeus'ġa jatykahavuhua. Ovahemame ġa pyri ahe ei ġa pe:

–Tapyhyguka ti ji Jesus'ga mondovouka pe me. Marā po ti a'ero nehē?

A'ea ahe ei ġa pe ġa monhi'ġa a'ea rehe.

⁵ Horyory ġa ahe renduvame. A'ero ġa ei ahe ve:

–Toromondo ti itambere'ia nde ve a'ero.

⁶ –Kwa, ei ahe. Apyhyguka po ti ji ga pe me nehē, ei ahe herogwovo.

Aerē ahe ei ovytyteri pe gweaporoġitaro: “Maraġatu po ti ji Jesus'ga rerekoukari ga pyhygauka ġa pe ojatykave'ġa ndakykweri nehē?” ei ahe ovytyteri pe.

Garemimbo'eharava'ea oapo mbatera Páscoa rupi

(Mateus 26.17-25; Marcos 14.12-21; João 13.21-30)

⁷ Aerē kiro toryva Páscoa. A'ea rupi jitehe nanani judeus'ġa i'ui pāo ndovuriva'ea. A'ea rupi jitehe ġa ojuka mbatepyryva cordeiro. ⁸ Nurā Jesus'ga ei Pedro'ga pe João'ga pe no:

–Peho ti imboavujikwea mbatera nhande ve ti'u ti Páscoa rupi, ei ga.

⁹ A'ero ġa ei ga pe:

–Mome po ti ore hoi mbatera mboavujikwea nehē?

¹⁰ A'ero ga ei ġa pe:

—Ji rendu ti. Peho ti cidade pe. Pe horame po ti akwaimbae'ga pe novatĩ yhya rerua yhya reruhava pype nehẽ. Peho ti ga reviri. Ga horame onga pype ti peho ga reviri ipype no. ¹¹ Pe'ji ti onga jara'ga pe: “Nhanembo'ehara'ga ei nde ve: ‘Mome po hyrua ruvi? Ta'u ti mbatera ipype nhiremimbo'ehara'ga pavẽi Páscoa rupi,’ ei nhanembo'ehara'ga nde ve.” A'ea ti pe'ji ga pe, ei Jesus'ga. ¹² A'ero po ti ga hepiukari pe me hyruhua i'ukava ruhava onga jo'ari pe nehẽ. Pevo ti pemboavujikwe.

A'ea Jesus'ga ei Pedro'ga pe João'ga pe ga mon-dovo.

¹³ A'ero ga hoi cidade pe hepiapava garemi-mombe'ua. A'ero ga japoĩ mbatera imboavujik-wea Páscoa rupi okovo Jesus'ga nhi'iga rupi. A'ero Jesus'ga hoi pevo no ovahema.

Jesus'ga omondo ahe ve pão vinho reheve

(Mateus 26.26-30; Marcos 14.22-26; 1 Coríntios 11.23-25)

¹⁴ Kiro ga o'u gwerĩ. A'ero Jesus'ga apygi mesa pyri. Dozeve'ga gamoirũhara'ga oapy ga pyri mesa pyri. ¹⁵ Kiro ga ei ga pe:

—Kirogweva'ea rupi ji a'u pota hete mbatera pe pavẽi Páscoa rupi jijukahava renonde. ¹⁶ A'ereki a'e ji pe me: Kirẽ po ti ji nda'ua'javi te Páscoa rupi nehẽ. Aerẽ nhandervihavuhetero Tupana'ga imondopavame gwemimbotarimova'ea rupi jate po ti gareheve'ga mbopiro'ypahava apiavo ihoi nehẽ. A'ea rupi po ti ji japoĩ toryva jiroryvamo ga pavẽi nehẽ, ei Jesus'ga.

¹⁷ Copo ga ipyhygi. Ipype oko vinho. Hehe ga nhi'igi Tupana'ga pe nde pyry hete nde imbuhua

ore ve javo. Onhi'igirẽ ga pe ga ei omoirũhara'ãga pe:

—Koro, ei ga ãga pe imondovo copo ãga pe. Pema'ema'ẽ ti pejive i'gwoi'gwovo, ei Jesus'ga ãga pe. ¹⁸A'e ji pe me: Nda'ua'javi te po ti ji vinho nehẽ, ei Jesus'ga. Aerẽ huvihavuhuhetero Tupana'ga imondopavame gwemimbotarimova'ea rupi jate po ti ji japo toryva jiroryvamo gareheve'ãga pavẽi nehẽ, ei Jesus'ga.

¹⁹Kiro ga ipyhygi pão. Hehe ga nhi'igi Tupana'ga pe ndepyry hete nde imbuhua ore ve javo. Onhi'igirẽ ga haygwe'rogwe'rogi pão imondomondovo omoirũhara'ãga pe pe'u ti javo. A'ero ga ei:

—A'ea ko jira'oa, ei ga imondomondovo pão ãga pe. Aere'ĩ po ti hajiheve'ãga ji pyhygi nehẽ ojigwaraita jira'oa rehe ji jukavo nehẽ. Nahã po ti ji manoi pe me pendepykaramo nehẽ. Ji manorẽ nahã ti pe'ua'ja'ja ojipea pão imoka'nhyme'yma nhimanoa pe me nehẽ, ei Jesus'ga.

²⁰Aerẽ ga i'ui mbatera imboavujikweva'ea. Ga i'urẽ mbatera ga ipyhygi copo. Oko vinho ipype. Kiro ga imondoi vinho ãga pe. A'ero ga ei:

—A'ea ko jirekoa, ei ga imondovo vinho ãga pe. Aheka'voguka po ti ji jirekoa ãga pe jijukauka nehẽ. Nahã po ti ji manoi yvyakotyve'ãga ndepyga nehẽ. A'ereki Tupana'ga ipyahuva'ea mombe'gwovo e'i: “Garekoa reka'vogame po ti ji imombori ganderkote'varuhua ãga hugwi,” ei ga. Nurã jirekoa reka'voga gwaramo a'iti hete tuhẽ po ti Tupana'ga imombori pendekote'varuhua pe hugwi nehẽ gwembi'ea rupi nehẽ, ei Jesus'ga.

21 –Pehepia ti! Kiroki ga ji pyhyguka ġweri jijukahara'ġa pe – gaha oapy ji pyri imondovo opoa mesa rehe! 22 A'iti a. Tamano ti ji vyvakotyva'ero yvagipeva'ero no. A'ereki Tupana'ga e'i ymyahū aerē ti emano javo ji ve. Ga pe – kiroki ga ji pyhyguka ji mondovouka jijukahara'ġa pe – ga pe po ti tiruahū hete nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

23 A'ero ġa eġa'ei ojohupe:

–Manamo po ti nhande Jesus'ga pyhygukari nehē? ei ġa ojohupe onhimomby'avo.

Manamo nhandejoheva'ero? ei ahe

24 Aere'ī Jesus'ga moirūhara'ġa jogwayvari ojogwehe. Ojohupe ġa ei:

–Manamo nhande johe?

25 A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

–Judeus'ġarūive'ġa nduvihavuhu'ġa ipopoaka okote'varuhuavo ogwyripeve'ġa pe ġa mboporavykyheteavo ojive. Jara'ġa inoġi ojihe Ahepoko-hara. Nahā ġa ipotari ojeraramo onhimboheteavo ji apoko jigwyripeve'ġa javo tehe, ei Jesus'ga ġa pe.

26 –Ga ja rūi ti pejogwereco pejikovo ġwaramo jireheva'ero. Kiroki ga oko penduvihavamo jireheva'ero – gaha ti toko pejipyrive'ga ja, ei Jesus'ga.

27 Manamo ġa johe? ei Jesus'ga. Mara'ngu po pe javo: “Kiroki ga oapy na'ē i'gwovo mbatera ojipyripeve'ġa imboavujikwerirē ga pe”? Mara'ngu po pe javo: “Kiroki ga omboavujikwe mbatera imondovo mesa rehe to'u na'ē ojipe'ġa aerē jihi javo”? Marāi pe? ei Jesus'ga. Manamo ġa johe?

–Jihi amombe'u pe me: Gaha – kiroki ga oapy i'gwovo na'ē – gaha oko ġa hohe pa. Na tuhē. Jihi

ako penduvihavamo. Emo pepyrive'ga ja reki ji pe pokogi, ei Jesus'ga.

²⁸ —Pehe aḡwamo vehevi pepyta ji moiruamo jipi pepohire'yma ji hugwi hahyrame ji ve. ²⁹ Nurã po ti ji tuhẽ pe mongoi nehẽ peko ti huvihavuhuro javo. Tupana'ga jiruva'ga ei ji ve: “Ereko ti nde ḡanduvihavuhuhetero nehẽ.” Nahã ga ei ji ve. Na jitehe po ti ji pe mongoi nehẽ peko ti huvihavuhuro javo.

³⁰ —A'ero po ti pe i'ui jiapoa pyri mesa pyri ji rekorame vyvakotyve'ḡa nduvihavuhuhetero nehẽ. Pe po ti peapy ikatuva'ea rehe huvihavuhu'ḡa apykava rehe nehẽ pejikovo peje'yja'ḡa nduvihavuhuro Israelva'ea rakykwepohara'ḡa nduvihavuhuro. Doze ko ḡa oko huvihavamo ojiheve'ḡa pavẽi pende'yja'ḡa israelitas'ḡa. Pehe po ti peapy oina nehẽ xa'e ti ḡa pe ḡandeaporogita rehe javo, ei Jesus'ga omoirũhara'ḡa pe.

Jesus'ga omomorandu Pedrova'ea nahã ti ne'mbe javo

(Mateus 26.31-35; Marcos 14.27-31; João 13.36-38)

³¹ Kiro Jesus'ga ei Simão Pedro'ga pe:

—Simão, ei Jesus'ga. Ehendu hete. Ombogwa ahe trigo yrupema pyvõ tape'a ti ji ite'varuhuva'ea ikatuva'ea hugwi javo. Na jitehe Satanás'ga pe nderekopotari tahepia ti ji ḡajikoga Jesus'ga rehe javo. A'ero Tupana'ga ei Satanás'ga pe: “Ehepia ti ḡajikoga a'ero,” ei ga. Kiro po ti Satanás'ga pe

nderekoi pe mbopohipota ji hugwi a'ero nehẽ ojigwaraita pe ndehe nehẽ, ei Jesus'ga Simão Pedro'ga pe.

32 –Ji ikwahavame Satanás'ga penderekopotara, ji nhi'igi Tupana'ga pe nde mombe'gwovo ga pe nde repyga, ei Jesus'ga Simão'ga pe. A'e ji ga pe: Tojiko hete jitehe ti Simão'ga ji rehe nehẽ. Terembojikopigukari ti ga Satanás'ga pe a'ero. A'ea ji ei Tupana'ga pe, ei Jesus'ga Simão Pedro'ga pe. A'ereki hahy hete nde ve Satanás'ga nde mbopohirame. Aerẽ po ti nde reaporogitakatua'javamo ejikoga ji rehe nehẽ. Kirẽ ti enhiĩ ġa pe nemoirũhara'ġa pe ġa mbovy'a ġa monhimomiranama – kiroki avove'ġa nhiremimbo'ehara'ġa, ei Jesus'ga Simão Pedro'ga pe.

33 A'ero Simão'ga ei Jesus'ga pe opojykaharete'ga pe:

–Nde pavẽi po ti ji hoi nehẽ. Po ti ġa nde mongi cadeia pype nehẽ, na ġa ji mongi a'ero nehẽ no. Po ti ġa nde jukai nehẽ, na ġa ji jukai a'ero nehẽ no, ei ga.

34 –Pedro, ei Jesus'ga Simão Pedro'ga pe. A'e ji nde ve: Kiro ypytunimo po ti nde ei ji ve nehẽ: “Ji ndakwahavi Jesus'ga.” Três po ti nde ea'jaa'javi a'ea ji ve inamutiġa nhi'igã renonde nehẽ, ei Jesus'ga Pedro'ga pe.

Peroho ti, ei Jesus'ga javo ġa'apoa pe

35 Kiro Jesus'ga ei omoirũhara'ġa pe:

–Ymyaĩ ji pe mondoukari Tupana'ga nhi'igã mombe'gwovouka ahe ve. A'ea rupi a'e ji pe me: Taperohoi ti itambere'ia, sacola, sandálias irũa.

Marã pe me a'ea rupi raikwehe? Napembateri?
Marã pe ndekoi raikwehe?

A'ero ġa ei ga pe:

—Orogwereco ore a'ea rupi, ei ġa.

³⁶ —Kiro hajihea ji imombe'ui pe me, ei Jesus'ga ġa pe. Po pe pereko itambere'ia, a'ero ti peroho. Po pe pereko sacola, a'ero ti peroho. Po pe ndaperekoi itakyhea'javuhuva'ea, a'ero ti pe-mondo peapoa pepira arimova'ea paletó ipyhyga itambere'ia. A'ero ti pepyhy itakyhea'javuhuva'ea pejive itambere'ia rehe. ³⁷ A'ereki ji a'e pe me: Kiro po ti nhimombe'ua po'ruavo toho nehē – kiroki Tupana'ga rembikwatijarukara e'i: “Ga jukauka po ti ġa ei nehē: ‘Ga ko okote'varuhu’.” A'ea ikwatijaripyra e'i ji mombe'gwovo, ei Jesus'ga. Nahã kiro hekoi nehē. A'ereki ji ahygahi pa ġwerĩ nhimombe'ua rehe, ei Jesus'ga.

³⁸ A'ero Jesus'ga moirũhara'ġa ei Jesus'ga pe:

—Ehepia orepojkaharetero, ei ġa. Agwa ko mokõi itakyhea'javuhuva'ea.

A'ero ga ei ġa pe:

—Kirupi te!

Jesus'ga oko oliveiras ndyvi pe monte das Oliveiras pe

(Mateus 26.36-46; Marcos 14.32-42)

³⁹ Kiro ga hoi ogwovo yvytyri pe oliveiras ndyvi pe monte das Oliveiras pe. Oho ga pevo jipi. Kiro garemimbo'ehara'ġa hoi ga rupi. ⁴⁰ Ovahemame pevo Jesus'ga ei ġa pe:

—Penhi'ĩ ti Tupana'ga pe. Pe'ji ti ga pe: “Ore poko ti torokote'varuhupotaryme ti.” Nahã ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga.

⁴¹ Hehemo'i ga hoi ġa hugwi ġwenypy'anduruga tanhi'ĩ ti Tupana'ga pe javo. Onhi'ĩ ga ga pe a'ero.

⁴² —Apĩ, ei ga Tupana'ga pe. Nde ipotarame ti terembuhurukari hahyva'ea ji ve ji jukaukare'yma ġa pe. Emo nhiremimbotarimova'ea rupi rĩi ji tako, a'e reki nde ve. Po nde erepota nhimanoa tamano ti ji a'ero, ei Jesus'ga Tupana'ga pe.

⁴³ Kiro Tupana'gapyrive'ga jipiukari Jesus'ga pe ua yvaga hugwi Jesus'ga mbopopoaka. ⁴⁴ Hahy hete Jesus'ga vytyeri pe ga rekoveveuhuavo ġwaramo. Nurā ga nhi'ĩhetei Tupana'ga pe. Gwy'ajyguhu ga. Otururu hete ga hugwi yvyvo gary'aja. Garekoa ja hete itururui.

⁴⁵ Aerē ga nhi'imbavi Tupana'ga pe opo'ama'java ojivya ġwemimbo'ehara'ġa pyri ġa ndepiaga. Oki ġa ġwe'ouhũro okoveveuhuavo ġwaramo. ⁴⁶ A'ero ga ei ġa pe:

—Maraname pe kiri? Pevy ti penhinhi'ĩga Tupana'ga pe. Pe'ji ti ga pe: “Ore poko ti torokote'varuhupotaryme ti.” Nahā ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga ġa pe.

Opyhyguka ahe Jesus'ga

(Mateus 26.47-56; Marcos 14.43-50; Joāo 18.3-11)

⁴⁷ Ga nhi'imbige'ymame nanime he'yive'ġa nduri. Judasva'ea ruri ġa nenonde ġa nderua ġa nderovahema. Judasva'ea ko Jesus'ga remimbo'eharava'ea dozeve'ġa pyteripeva'ea. Kiro ahe ruri Jesus'ga beijavo.

⁴⁸ —Judas, ei Jesus'ga ahe ve. Ji beijavo nde ruri. Nahā nde ji repiukari ġa pe naerũ togweroho ti ġa

ga javo? ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

⁴⁹ Hepiagame Jesus'gapavēive'ğa ei oyvyteri pe: “Kiro po ti ğa Jesus'ga pyhygi!” ei ğa. A'ero ğa ei Jesus'ga pe:

—Marã? Torokyti ğa itakyhea'javuhuva'ea pyvõ a'ero naerũ? ei ğa Jesus'ga pe.

⁵⁰ Nanime Jesus'gapavēive'ğa pyteripeve'ga imondoi itakyhea'javuhuva'ea ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'gapyrive'ga apiavo ga nambi'oga gajohukoty rũi. ⁵¹ A'ero Jesus'ga ei onhipavēive'ga pe:

—Kirupi te!

Jesus'ga pokogi ganamihymuhũa rehe ganambia apokatua'java.

⁵² Kiro Jesus'ga nhi'īgi ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa pe xava'eve'ğa pe no guardas'ğa pe no – kiroki guardas'ğa gwepia katu judeus'ğa jatykahavuhua. A'ereki ğa nhaporemo uhu ga pyri tipyhy ti ga javo. Ga pe Jesus'ga ei:

—Amovahĩ po ji governo naerũ? Nurã pe heruri itakyhea'javuhuva'ea mbuahava reheve ji pyhyga naerũ? ⁵³ Nane'yimi ji rekoi pe pavēi nhande-jatykahavuhua pype templo pype ikwehe'i. A'ea rupi pe ndajipyhygi, ei Jesus'ga. Korogwe Tupana'ga ji pyhygukari pe me. Diabo'ga omondomondo ypytunarupive'ğa'jave'ğa. Gaha pe mbuhu ji pyhypota, ei Jesus'ga ğa pe.

*Ji ndakwahavi Jesus'ga, ei Pedrova'ea
(Mateus 26.57-58, 69-75; Marcos 14.53-54, 66-72; João 18.12-18, 25-27)*

⁵⁴ A'ero ġa ga pyhygi ga rerogwovo. Ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga rongauhu pe ġa ga rerohoi ga rerovahema.

Ga reviri Pedro'ga hoi onhimboyha'iavo ga hugwi tajipyhygyme ti ġa javo. ⁵⁵ Imondygirē tata okara pyteri pe ġa oapy ojogwerekovo ipyri. A'ero Pedro'ga oapy ġa pyri no. ⁵⁶ Ga apygame pevo tata pyri ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'gapyrivehēa ga repiagi. Hēa gwepia hete ga. A'ero hēa ei ga mombe'gwovo:

—Agwa'ga ko Jesus'ga pavēive'ga no, ei hēa.

⁵⁷ Pedro'ga nonhimombe'ui reki.

—Kunha, ei ga hēa pe. Ji ndakwahavi ga, ei ga o'mbero.

⁵⁸ Aerēī ojipe'ga ga repiagi. Pedro'ga pe ga ei:

—Ndehe no Jesus'ga pavēiva'ea.

A'ero Pedro'ga ei ga pe o'mbero:

—Ji rūi ko! ei ga.

⁵⁹ Aerē uma hora ikwavame ojipe'ga ehetei Pedro'ga mombe'gwovo:

—Ga tuhē Jesus'ga pavēive'ga no. A'iti a. A'ereki ga Galiléiapeva'ero oko, ei ga.

⁶⁰ A'ero Pedro'ga ei:

—Gara pe nde ei? A'ereki ji ndakwahavi, ei ga.

Ga nhi'imbige'ymame kotihī inamutiġa nhi'īgi.

⁶¹ A'ero nhandepojykaharete'ga Jesus'ga pyryrymi Pedro'ga repiaga. A'ero Pedro'ga ikwahava'javi ga'eagwera ojive. A'ereki Jesus'ga e'i jipe ga pe: “Kiro ypytunimo po ti nde ei ji ve nehē ji ndakwahavi Jesus'ga javo. Trēs po ti nde ea'jaa'javi a'ea ji ve inamutiġa nhi'īġa renonde nehē,” e'i jipe Jesus'ga ga pe. ⁶² Jesus'ga eagwera kwahava'javame Pedro'ga hoi ogwovo. Ga ojehe'o ranuhū.

*Soldadosva'ea ombotegwete Jesus'ga
(Mateus 26.67-68; Marcos 14.65)*

⁶³ Kiroki ġa Jesus'ga mombyta ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga ronga pype – kiro ġa eġa'ei ga pe ga jagajaita ga nupanupamo. ⁶⁴Tohepiagyme ti ga javo ġa ga reakwapygi. A'ero garova nupārame ġa ei ga pe:

–Eko ti Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara'ga ja. Emombe'u ti mbatera ore ve a'ero. Ma'ġa nde nupā?

⁶⁵ Nahanahā ġa ete'varuhui Jesus'ga pe ga mbotegweteavo.

*Jesus'ga oko judeusva'ea moġitaharava'ea rovai
pyteri pe
(Mateus 26.59-66; Marcos 14.55-64; João 18.19-24)*

⁶⁶ Iko'emame xava'eve'ġa nhimono'oġi ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pavēi judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi no. Ga ko judeus'ġa moġitahara'ġa. Kiro ġa Jesus'ga mbuhurukari gwovai pyteri pe. Ga pe ġa ei:

⁶⁷ –Enhimombe'u ti ore ve. Ma gara ndehe? Nde ko Cristo Tupana'ga remimbuhurukara? Nde ko Cristo rūi? Emombe'u ti ore ve, ei ġa.

A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

–Po ji ei pe me: Jihi Cristoramo, a'ero po ti pe ndaperoviari nhinhi'iġa nehē. ⁶⁸ Po ji ei pe me: Pemombe'u ti mbatera ji ve, a'ero po ti pe napemombe'ui ji ve nehē. Pe napenhimohemukari nehē no. ⁶⁹ Aere'ĩ po ti ji apygi avuirama ipopoakaheteve'ga pyri Tupana'ga pyri gajohukoty rūi jitekovo

huvihavamo nehẽ yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga.

⁷⁰ A'ero ġa epavi ga pe:

—Marãi po nde? Nde ko Tupana'ga ra'yra a'ero naerũ? ei ġa.

A'ero ga ei ġa pe:

—Pehe ko pe'ji poha, ei Jesus'ga.

⁷¹ A'ero ġa ei ojohupe:

—Kirupi ojipe'ġa nemimbojara Jesus'ga rehe a'ero! Ore tuhẽ ga rendu ko. Ga e'i ji Tupana'ga ra'yramo ako javo, ei ġa ojohupe.

23

Jesus'ga oko Pilatosva'ea rovai pyteri pe

(Mateus 27.1-2, 11-14; Marcos 15.1-5; João 18.28-38)

¹ A'ero ġa po'ambavi Jesus'ga rerogwovo Pilatos'ga rovai pyteri pe ga rerovahema. Pilatos'ga ko governador'ga Judéiapeve'ġa gwyri pe. ² Kiro ġa imbojambojari ite'varuhuva'ea Jesus'ga rehe Pilatos'ga rovai pyteri pe. O'mbero ġa ei ga pe:

—Oropyhy ore Jesus'ga ga orere'yja'ġa mon-goukarama oreruvihava'ġa nhi'ġa rupi rũi. E'i ga ġa pe: “Tapemondoi ti itambere'ia César'ga pe nhande ruvihavuhu'ga pe.” A'ea ga ei, ei ġa. Ojipea ga ei: “Ji tuhẽ ko Cristo huvihavuhuhetea.” A'ea Jesus'ga ei ġa pe, ei ġa Pilatos'ga pe o'mbero.

³ A'ero Pilatos'ga ei Jesus'ga pe:

—Marãi nde? Ndehe ko judeus'ġa nduvihavuhuhetero ra'e?

A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ndehe ko ere poha, ei Jesus'ga.

4 A'ero Pilatos'ga ei ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa pe pevove'ğa pe no:

—Kiro ji ga mohemukari. A'ereki ndojari ga rehe. Ga ndokote'varuhui governo pe, ei Pilatos'ga.

5 Koji'i ğa eğa'ehetei reki Pilatos'ga pe:

—Nombuhukatuukari ga orere'yja'ğa py'a pe ğa mbo'eavo ǵwaramo. Ga ombo'e pa Judéiapeve'ğa. Galiléiapeve'ğa na'ē ga ğa mbo'ei. Avove'ğa vehevi ga ğa mbo'ei aǵwamo, ei ğa Pilatos'ga pe.

Jesus'ga oko Herodesva'ea rovai pyteri pe

6 A'ea renduvame Pilatos'ga ei ğa pe:

—Ga po Galiléiapeve'ga ra'e?

7 —Pevove'ga tuhē ko, ei ğa.

A'ea kwahavame Pilatos'ga Jesus'ga mondoukari Herodes'ga pyri. A'ereki Herodes'ga omondomondo Galiléiapeve'ğa ǵwemimbotarimova'ea rupi ǵagwyri pe. A'ea rupi ga opytaahi'vi Jerusalém me no.

8 Kiro Pilatos'ga Jesus'ga mondoukari Herodes'ga pyri a'ero. Horyory Herodes'ga Jesus'ga repiagame. A'ereki ymya ga ga repia pota gamombe'umbe'ua renduva ǵwaramo. Ga gwepia pota Jesus'ga remimonhimomby'ava'ea no.

9 A'ero ga nhi'imbukui Jesus'ga pe. “Maramarã?” ei ga ga pe novĩa. Jesus'ga nonhi'igi reki ga pe.

10 Kiro ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa ami judeus'ğa mbo'ehara'ğa pavēi onhi'īranuhūavo imbojamboja Jesus'ga rehe. 11 A'ero Herodes'ga Jesus'ga mbotegwetei ga jagajaita onhipavēive'ğa pavēi soldados'ğa pavēi. Omongiuka ğa Jesus'ga

pe tapy'ynhapipyryva i'arimova'ea hendy'java'ea tirekomemua Jesus'ga javo. Aerẽ ga Jesus'ga mondoukari ga mbojivyruka Pilatos'ga pyri. ¹² Ga nonhoarõhetei ymya Herodes'ga Pilatos'ga pavëi. Kiro ġa nhoarõi Jesus'ga arõe'yma ġwaramo.

Pilatosva'ea ojukauga Jesus'ga

(Mateus 27.15-26; Marcos 15.6-15; João 18.39-19.16)

¹³ Kiro Pilatos'ga ġa mono'ono'oġukari ikwava'ẽhara'ġa nduvihava'ġa judeus'ġa nduvihava'ġa ndeheve ojipe'ġa ndeheve. ¹⁴ Ga pe ga ei:

—Pe Jesus'ga reruri jirovai pyteri pe tokwaha ga garekote'varuhua javo. A'ereki pe pe'e: “Ga he'yjuhuve'ġa pe'a ġanduvihava'ġa hugwi,” pe'e tehe pe. Ji rendu! Ji pendovaki pe nendupavirẽ ji ei ga pe: Marãi nde naerũ? a'e ji ga pe. Erepe'a nde ġa ġanduvihava'ġa hugwi? Marãi? Nanongara ji eji'ei ga pe takwaha ti ji garekote'varuhua javo. Akwaha ji a'ero. Ndojari ga rehe a'ea – kiroki a'ea pe ei imbojateheavo ga rehe. ¹⁵ Herodes'ga na jitehe ga ei no ndojari ga rehe javo. A'ereki ga omondoukara'ja Jesus'ga nhande pyri imbojare'yma ga rehe.

—Ji rendu ti! ei Pilatos'ga. Jukwaha Jesus'ga pyryva. Tojukayme ti ahe Jesus'ga a'ero. ¹⁶ Nurã po ti ji ndajukaugari ga nehẽ. Anupanupãuka po ti ji ga mbo'eavo nehẽ tokote'varuhua'javyme ti ga nehẽ javo.

A'ea Pilatos'ga ei ġa pe ġa mbohorypota ojihe.

—A'ero po ti ji ga mohemukari ga mondouka garonga pe nehẽ, ei ga.

17 A'ereki ga ombopiro'y cadeiapypeve'ga mohemuka toryva rupi nanani Páscoa rupi nanani. A'ereki ymyahũ judeus'ğa e'i ga pe: “Emohemuka ti ore ve cadeiapypeve'ga Páscoa rupi nanani tojivyra'ja ti ga ģwonga pe,” ei judeus'ğa ymyahũ.

Nurã kiro Pilatos'ga ei amohemuka po ti ji Jesus'ga nehẽ javo.

18 A'ero ģa nhaporemo hapukai.

—Ejukauka Jesus'ga, ei ģa. Emohemuka Barrabás'ga ore ve, ei ģa ohapukaita.

19 Omongia renonde Barrabás'ga ahe juka. Omovahĩ Barrabás'ğa gwuvihavuhuva'ea cidade de Jerusalém me no. Nurã Pilatos'ga ga mondoukari cadeia pype.

20 Kiro Pilatos'ga ea'javi ģa pe. A'ereki ga Jesus'ga mohemuka pota. 21 Ga renduvame ģa hapukajahiva'javi ga pe:

—Embovyruka ga! Embovyruka ga!

A'ea ģa ei ga pe tomano ti Jesus'ga yva rehe javo.

22 Mokõi Pilatos'ga onhi'ĩĝipe ģa pe. Kiro ga ea'javi:

—Maranameuhũ naerũ! Gara garekote'varuhua naerũ? Ndojari ga rehe, a'e ji pe me ko. Tojukayme ti ahe Jesus'ga. A'ereki ga pyry. Nurã po ti ji ndajukaukari ga nehẽ. Anupanupãuka po ti ji ga mbo'eavo nehẽ tokote'varuhua'javyme ti ga nehẽ javo. A'ero po ti ji ga mohemukari nehẽ, ei ga.

23 Koji'i ģa hapukapukahivi a'ero ikwava'ẽhara'ğa nduvihava'ğa pavẽi. Ga nhi'ĩĝayvayvari ko ģa.

—Embovyruka ga! Embovyruka ga!

A'ea ġa ei ohapukaita tomano ti Jesus'ga yva rehe javo. Ga hapukapukaita ġwaramo Pilatos'ga ei:

—Kwa. ²⁴ Na tuhě po ti a'ero nehě naerũ! ei ga okovo ġanhi'iġa rupi.

²⁵ Nurã Pilatos'ga Barrabás'ga mohemukari cadeia hugwi ga mondovo ġa pyri – kiroki ga ahe juka gwuvihavuhuva'ea movahĩ no. Ga rehe ġa oporandu tomohemuka ga javo. Soldados'ġa pe Pilatos'ga Jesus'ga mondoukari reki tojuka ti ġa ga javo. A'ereki judeus'ġa nduvihava'ġa ġandeheve'ġa pavěi e'ie'i embovyruka ga javo.

Okutu ahe Jesus'ga yva rehe ga mbovya

(Mateus 27.32-44; Marcos 15.21-32; João 19.17-27)

²⁶ Kiro soldados'ġa Jesus'ga rerohoi a'ero ti-juka ti ga javo. Uhu Simão'ga cidadepeve'ga Cirenepeve'ga pea rupi nhuhũa hugwi. Ga rurame ġa ga pyhyguhui imondovo yva ga arimo Jesus'ga jukahava rupiara togweroho ti ga Jesus'ga reviri javo.

²⁷ He'yjuhuve'ġa hoi Jesus'ga reviri. Kunhangwera'ġa hoi ġa pavěi ga reviri no ojehe'oranuhũavo kiro po ti ga manoi nehě javo. ²⁸ A'ero Jesus'ga pyryrymi ġandovai.

—Kunha, Jerusalémmeva'ero ti tapejehe'oi ji rehe. Pejihe ti pejehe'o peja'yra'ġa ndehe no. ²⁹ Ji rendu! Aerě po ti avove'ġa ei nehě: “Pyr hetekunhangwera'ġa ndekorame ndata'yrivero ġambo'are'ỹva'ero ġamoka'mbue'ỹva'ero,” e po ti ġa nehě. ³⁰ Aerě po ti avove'ġa manopotari hahyhetero ġwaramo ġa pe nehě. A'ero po ti ġa ei

vytyruhua pe nehē: “E'a ore rehe.” Nhyvyapyna pe po ti ġa ei nehē: “Ore tỹ ti,” e po ti ġa jupe nehē, ei Jesus'ga. ³¹ Po aġwamo ji ve okopyryva'ea pe turi hahyva'ea, a'ero kaitu po ti hahyheteva'ea ruri pe me penda'yra'ġa pe nehē no, ei Jesus'ga kunhangwera'ġa pe.

³² Jesus'ga reheve soldados'ġa mokonhava'ea rerohoi no tijuka ti ġa javo. A'ereki mokonhava'ea ndokoi gwuvihava'ga nhi'ġa rupi okote'varuhuavo. ³³ A'ero ġa ahe rerohoi pevo vytyri pe A Caveira pe ahe rerogwovo i'arimo Jesus'ga reheve. Xa'e nhande A Caveira pe Aheapina. Pevo ġa Jesus'ga kutugi yva rehe ga mbovy hehe. Ombovy ġa mokonhava'ea yva rehe no – kiroki mokonhava'ea okote'varuhu. Soldados'ġa ojipeva'ea mbovyri Jesus'ga pyri gajohukoty rūi. Gajohukoty ġa ojipeva'ea mbovyri.

³⁴ Kiro Jesus'ga nhi'ġi Tupana'ga pe.

—Apī, ei ga Tupana'ga pe. Emombo ġandekote'varuhua ġa hugwi ikwahava'jave'yma. A'ereki ġa ndokwahavi okote'varuhuavo ji ve, ei Jesus'ga.

Kiro soldados'ġa ima'ēi Jesus'ga pira imombomboa ita'java'ea dados'java'ea manamo nhande tipojyka gapira javo. Nahā ġa ima'ēi gapira ojive.

³⁵ Kiro he'yjuhuve'ġa ndekoi hepiaga onhi-mongyavo. Ganduvihava'ġa ete'varuhui Jesus'ga rerekomemuamo no javo ga pe:

—Jesus'ga opoko ojipe'ġa tomanoyme ti ġa javo, ei ġa. Po ga oko tuhē Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo, a'ero po ga pe Tupana'ga

e'i katu eko ti nhiremimbotarimova'ea rupi javo. Po nahã ga rekoï, a'ero po ti ga tojipoko kiro tamanoyme ti ji javo, ei ġa.

³⁶ Ga pavëi soldados'ġa Jesus'ga rerekomemui no herua vinho tajahiva'ea ga pe ey'u ti javo.

³⁷ —Po nde ereko judeus'ġa nduvihavuhetero, a'ero ejipoko tamanoyme ti ji javo, ei soldados'ġa Jesus'ga pe.

³⁸ Okwatijaripe ko ġa imondovo Jesus'ga akaġa arimo yva rehe. Ikwatijaripyra omombe'u Jesus'ga. Imombe'gwovo i'ei:

—Agwa'ga ko judeus'ġa nduvihavuhete'ga.

Nahã ġa imondoi ikwatija gregos'ġa nhi'igimo romanos'ġa nhi'igimo no hebreus'ġa nhi'igimo no Jesus'ga mombe'gwovo.

³⁹ Ojipeva'ea ġanemimbovyva'ea ete'varuhui Jesus'ga mbotegweteavo. Jesus'ga pe ahe ei:

—Po nde Cristo Tupana'ga remimbuhurukara, ejipoko ti naerũ. Ore poko no xamanoyme ti, ei ahe heroviare'yma.

⁴⁰ Ojipeva'ea ġanemimbovyva'ea, ahe ki a'e te e'i ga pe:

—Tere'ei ti a'ea Jesus'ga pe! Nderekyhyji nde Tupana'ga hugwi naerũ? Po nde erekyhyji ga hugwi hamo. A'ereki ġa nhande mbovyruka yva rehe ga reheve peko te'varuhu pe javo. ⁴¹ Oja hete tuhẽ nhande rehe. Piry hahyro nhande ve a'ero. A'ereki nhande xako te'varuhu. Jesus'ga ki a'e te ndokote'varuhui, ei ahe.

⁴² Jesus'ga pe ga ei:

—Jipojykaharetero ji kwahava'ja ti imombyryva ji ve ekorame huvihavuhetero nehẽ, ei ga Jesus'ga pe.

⁴³ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Imombe'ukatuavo ji ei nde ve: Aḡwamo po ti nde rekoi ji pyri ahererekokatuhai pe yvagi pe nehē, ei Jesus'ga ga pe.

Jesus'ga omano

(Mateus 27.45-56; Marcos 15.33-41; João 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ahaji katu kwara igwehetei reki ipyryrymame. Ypytunahimba hete yvya koty nhaporemō. Ka'aruḡwerīa rupi às trēs horas kwara imbokojahua'javi. Gajatykahavuhua pype tapy'ynhapira hovapiahava itararagi mbytera rupi. ⁴⁶ Tupana'ga pe Jesus'ga hapukajahivi.

—Apī, ei ga Tupana'ga pe. Kiro ji imondoukari jira'uva nde ve herekokatuuka.

Onhi'igirē ga pytupavamo omanomo.

⁴⁷ Soldados'ḡa nduvihava'ga gwepia pa hahyhava Jesus'ga pe gajukahava. Hepiagame ga ei:

—Ahe ko pyryheteva'ea. A'iti a! ei ga Tupana'ga mboheteavo.

⁴⁸ Kiroki ḡa uhu tihepia katu gajukahava javo - ḡa gwepia pa. Ojivy ḡa kiro ogwovo ḡwonga pe. Ojipoti'a rehe okwaokwa ḡa opoa pyvō okoveveuhuavo ḡwaramo.

⁴⁹ Jesus'ga kwahakatuve'ḡa nhaporemō ḡa ami irupe Jesus'ga hugwi hepiapava kunhangwera'ḡa pavēi - kiroki kunhangwera'ḡa uhu Jesus'ga rupi Galiléiapeve'ḡa gwyrā hugwi ga pokoga.

Ono ahe Jesus'ga ra'oa ita kwaruhua pype

(Mateus 27.57-61; Marcos 15.42-47; João 19.38-42)

⁵⁰ Kiro José'ga hoi Pilatos'ga pyri. José'ga ko judeus'ga moġitaharamo. Ojihe'a ko ga judeus'ga moġitahara'ga ndehe javo judeus'ga pe nahanahã ti peko javo ġa pe. Pyry hete gareaporogita. A'ereki ga oko Tupana'ga nhi'ġa rupi. ⁵¹ Nurã ga noarõi ojipe'ga ndeaporogita judeus'ga moġitahara'ga ndeaporogita ġa erame ojohupe tijukauka Jesus'ga javo. Ga nde'i a'ea. A'ereki ga ndopotari gajukahava. Ga Jesus'ga jukaukaramo ga nomoirũi ġa no. Nahã José'ga oko. Gacidadegwera ko Arimatéia gwe'yja'ga cidade judeus'ga cidade. Ymya José'ga Cristo'ga rura pota aerẽ po ti ga reko nhanderuvihavuhetero avo yvya koty nehẽ javo.

⁵² Kiro José'ga hoi Pilatos'ga pyri ogwovo ova-hema javo ga pe:

–Tarohe ti Jesusva'ea ra'oa, ei ga Pilatos'ga pe.

–Kwa. Eroho ti, ei ga José'ga pe.

⁵³ A'ero José'ga jivyri ua Jesus'ga pyri. Yva hugwi José'ga Jesus'ga ra'oa mbojyvi. A'ero ġa gara'oa uvani tapy'ynhapipyryva pyvõ linho apopyra pyvõ. A'ero ġa gara'oa rerohoi inoġa itaruvihavuhua kwaruhua pype imbogwaipyra pype. Ndogwerekoi ve ojipeva'ea ra'oa ipype. Kiro ġa Jesus'ga ra'oa rerohoi inoġa ipype. ⁵⁴ Mbatara mboavujikwehava sexta-feira ġa inoġi ipype ka'arugame. A'ero ġaporavykye'yma ġwerĩ sãbado ġwerĩ.

⁵⁵ Kunhangwera'ga – kiroki ġa uhu Jesus'ga rupi Galilíapeve'ga gwyrã hugwi – ġahã oho José'ga rupi ikwaruhu pe. A'ero ġa hepiagi ikwaruhua Jesus'ga ra'oa nongava. José'ga gara'oa noġame

ipype kunhangwera'ġa hepiakatui nahã ġa ono ahera'oa javo.

⁵⁶ Aerē ġa jivyri ogwovo ġwonga pe imboavujikwea perfume timongy ti ahera'oa rehe imbojigwaga javo. Perfume ko mohaġa'java'ea nhandya'java'ea reheve.

Oporavykye'yma rupi sábadu rupi ġa pytu'ui oporavykyhava hugwi. A'ereki ymyahū Tupana'ga e'i judeus'ġa mbo'eavo tapeporavykyi ti sábadu rupi javo.

24

Jesus'ga okwera omanoa hugwi

(Mateu 28.1-10; Marcos 16.1-8; João 20.1-10)

¹ Gaporavykye'yma py'rovo domingo rupi kunhangwera'ġa heruri Jesus'ga ra'oa nongai pe itaruvihavuhua kwaruhu pe. Ypyhajive kwara ipoġwerĩrame ġa heruri pevo perfume – kiroki a'ea ġa omboavujikweripe. ² Herovahemame ġa hepiagi ikwaruhua rovapytymbava imoanhanipyra. Irupe'i ikwaruhua hugwi reki iteni hovapytymbava. ³ A'ero ġa ki ikwaruhua pype. Ga ndohepiagi reki Jesus'ga ra'oa nhandepojkaharete'ga ra'oa ipype.

⁴—Marã naerū? Mome ahera'oa? ei ġa ojohupe.

Nanime mokonha'ġa jipiukari ġa pe o'ama akwaimbae'ġa'jave'ġa. Overavera ġa'apoa tapy'ynhapira. ⁵ A'ero kunhangwera'ġa

nhova'apỹhetei ġandovai pyteri pe okyhyjiavo ġwaramo. A'ero ġa ei kunhangwera'ġa pe:

—Po pe ndapehekari okojive'ga omanove'ga nongai pe hamo. ⁶ Nduvi Jesus'ga avo

onongavagwera pype. Ovy reki ga jugwi. Pekwahava'ja ti ganhi'igagwera. Ymya uvame Galiléia pe ga omombe'u pe me. ⁷ Ga e'i pe me: “Okote'varuhuve'ga po pe ti ga tanhimondouka nehē. Ga ti tajijuka ji mbovyruka yva rehe nehē. Nhimonorē mokōi jikira py'rovo ti ji takwera nehē vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.” A'ea Jesus'ga e'i onhimombe'gwovo pe me ikwehe'i, ei ga kunhangwera'ga pe.

⁸ A'ero kunhangwera'ga ikwahava'javi Jesus'ga nhi'igagwera. ⁹ Ga hemi ikwaruhua hugwi Jesus'ga ryvyagwera hugwi ogwovo onzeve'ga pyri Jesus'ga moirūhara'ga pyri. Ovahemame ga imombe'upavi ga pe Jesus'gareheve'ga pe nhaporemō no. ¹⁰ Maria Madalenahēa omombe'u Joanahēa pavēi. Tiago'ga yhēa Mariahēa omombe'u gapavēive'ga pavēi kunhangwera'ga. Ga nhaporemō omombe'u Jesus'ga moirūhara'ga pe. ¹¹ Emo ga ndogweroviari kunhangwera'ga remimombe'ua.

—Onhi'ĩ tehe ga, ei ga.

¹² Pedro'ga ki a'e te ga vyri onhana ogwovo ikwaruhua pyri Jesus'ga ryvyagwera pyri tahepia ti ji javo. Ovahemame ga apyni hepiaga ikwaruhua pype. A'ero ga hepiagi Jesus'ga ra'oa hokava. Linho apopyra Jesus'ga ra'oa hokava. A'ea jate ga hepiagi ipype. A'ero ga hoi gwonga pe ojapyakaheteavo hehe onhimomby'avo.

Jesus'ga gwupiti mokonhava'ea ogwovo Emaús pe

(Marcos 16.12-13)

¹³ A'ea rupi te kiro Cleopas'ga homemei cidade'i pe Emaús pe Jesus'gareheve'ga. Emaús oko irupe

dez quilômetros gwerevi cidade de Jerusalém hugwi. ¹⁴ Ohorame ġa nhomonhi'imbavi Jesus'ga rehe gajukahava rehe onhonhi'ĩpondekwava hehe. ¹⁵ Ga nhomonhi'igame Jesus'ga tuhē ġa ndupitigi ogwovo ġa ndupi. ¹⁶ Ga nombaragwahavi Jesus'ga rehe.

¹⁷ Kiro Jesus'ga ei ġa pe:

—Gara rehe pe nhonhi'ĩpondekwavi pejigwovo ve pea rupi pevy'are'yma? ei Jesus'ga.

A'ero ġa pytai. ¹⁸ Kiro Cleopas'ga ei Jesus'ga pe:

—Nde ko ojipeahugwiva'ero erepytaahi'vi kiro Jerusalém me ikwahave'yma tiruahūva'ea aġwamova'ea Jerusalém me naerū? Nde jate po nderekwahavi! ei ga.

¹⁹ —Gara pe pe ei? ei Jesus'ga.

Ombaragwahave'yma ga rehe ġa ei:

—Tiruahūva'ea Jesusva'ea pe Nazarépeva'ea pe, ei ġa. Jesusva'ea ko Tupana'ga nhi'igā mombe'uharava'ea, ei ġa. Ipopoaka hete ahe japovo ahemonhimomby'ava'ea nhandegwyripeve'ġa mbo'eavo Tupana'ga nhi'igā rehe. Jukwaha a'ero Tupana'ga nhimohema ahe rehe. Horyory nhandegwyripeve'ġa ahe rehe no ga ipopoaka hete javo. ²⁰ Ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa nhandervihava'ġa pavēi omondo Jesusva'ea Pilatos'ga po pe te'i ti ga pembovy ti Jesus'ga javo. Ga ahe mbovyruka yva rehe ahe jukauka.

²¹ —Ore ki a'e te ore roryroryvamo ahe rehe novīa. Oroyvyteri pe ore ei: Tupana'ga ga mbuhuruka nhande pyri israelitasva'ea pyri embopiro'y ti ġa javo. A'ea ore ei novīa. A'ereki ġa ahe jukauka. Kiro mokōi ahe kiri omanorē.

22 —Oro kunhangwera'ğa - kiroki ға ojiko Jesusva'ea rehe ore ja - ғаһã ore monhimomby'a hete oji'i. Oho jipe ға ypyhaji ve ovahema itaruvihavuhua kwaruhu pe ahenongai pe oji'i. 23 Ndohepiagi ға Jesusva'ea ra'oa ipype. A'ero ға jivyri ore pyri imombe'gwovo. E'i ға: “Yvagipeve'ğa Tupana'gapyrive'ğa ojipiuka ore ve Jesus'ga mombe'gwovo!” ei ға. “‘Okoji Jesus'ga,’ ei Tupana'gapyrive'ğa ore ve.” A'ea kunhangwera'ğa ei oji'i. 24 A'ero orepyteripeve'ğa hoi ikwaruhu pe ahenongai pe hepiaga. “Kunhangwera'ğa omombe'u katu reki ahenongavagwera ore ve ko,” ei ға imombe'gwovo ore ve. Ga ndohepiagi Jesusva'ea, ei mokonha'ğa Jesus'ga pe imombe'gwovo.

25 —Ikwahave'ymuhũva'ero pe ndaperovia-papotari Tupana'ga nhi'iğa mombe'uharava'ea nhi'iğa, ei Jesus'ga mokonha'ğa pe. 26 Ymyahũ ahe e'i ganhi'iğa mombe'gwovo: “‘He'yiva'ea ti tahahy Cristo'ga pe nehẽ. Toki ti ga yvagi pe okovo ғanduvihavuhuhetero ji pavẽi nehẽ,’ ei Tupana'ga,” ei ahe. A'ea Tupana'ga opota, ei Jesus'ga imombe'gwovo ға pe. A'ea pe ndaperoviari naerũ? ei Jesus'ga.

27 A'ero ogwovo ve ға pavẽi pea rupi Jesus'ga ға mbo'e ypy Moisésva'ea rembikwatijara rehe - kiroki a'ea omombe'u ga. Aerẽ ga ға mbo'ei Tupana'ga nhi'iğa mombe'uharava'ea rembikwatijara rehe nhaporemõ - kiroki a'ea omombe'u ga no.

28 Kiro ға nduğwerĩ cidade'i pe. A'ea pe mokonha'ğa ei toropyta avo javo. Jesus'ga oho ғwerĩ a'ero ға hugwi. 29 A'ero ға eğa'ei ga pe:

—Epyta ore pyri. A'ereki ka'aru hete kiro. Ypytũ ġweri.

A'ea ġa ei ga pe ga mombytavo ojipyri. Oki ga ġanonga pype ġa ndupi a'ero opytavo ġa pyri.

³⁰ Aerẽ oapygame mesa pyri ġa pavẽi ga ipyhygi pão onhi'igã Tupana'ga pe hehe ndepyry hete nde imbuhua ore ve javo. Kirẽ ga haygwe'rogwe'rogi pão imondomondovo ġa pe. ³¹ Kiro ġa mbaragwahavi ga rehe a'ero ga repiaga ve.

—Jesus'ga tuhẽ reki! ei ġa.

Nanime ga ndiukwahavi oka'nhyma ġa hugwi.

—Tenagwe! e te ga.

³² Ojohupe ġa ei:

—Ikatu hete nhandeyvyteri pe nhande mbohoryoryva ga nhi'igame nhande ve onhimombe'gwovo pea rupi nhande mbo'eavo Tupana'ga rembikwatijarukara rehe, ei ġa.

³³ Kotihĩ ġa po'ami ojivya ogwovo Jerusalém me. Ovahemame ġa onzeve'ġa ndepiagi.

Onhimono'oġipe onzeve'ġa onhipavẽive'ġa pavẽi. Mokonha'ġa pe ġa ei:

³⁴ —Nhandepojykaharete'ga okwera tuhẽ ovyava onongava hugwi Jesus'ga. A'iti a! Okoji ga. Ojipiuka ga Simão Pedro'ga pe heaji'i, ei ġa mokonha'ġa pe.

³⁵ A'ero mokonha'ġa ei ġa pe:

—Ore ga repia no. Ore horame pea rupi Jesus'ga hoi ore rupi onhimombe'gwovo ore mbo'eavo Tupana'ga nhi'igã rehe. A'ea rupi ore norombaragwahavi ve ga rehe. Aerẽ ga haygwe'rogame pão ore mbaragwahavi ga rehe, ei ġa imombe'gwovo.

*Jesus'ga ojipiuka gwemimbo'eharava'ea pe
(Mateu 28.16-20; Marcos 16.14-18; João 20.19-23; Atos 1.6-8)*

³⁶ Ga a'ea mombe'urame nanime Jesus'ga jip-iukari o'ama ġapyteri pe. Ga e'i:

—Tupana'ga ti tonogatu pepy'a! ei ga ġa pe.

³⁷ Anhaġa po jawo ġa piryiro okyhyjiheteavo.

³⁸ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Maraname pepy'a oko tehe? A'ero pe kyhyji-hetei. Maraname pe ndaperoviari? “Mara'ngu po Jesus'ga tuhē?” pe'e pe pejiyvyteri pe, ei Jesus'ga ġa pe. ³⁹ Pehepia ti jipoa jipya reheve. Hepiagame po ti pe mbaragwahavi ji rehe a'ero. Pepyhy ti jira'oa nhikaġa reheve ji kwahava. A'ereki anhaġa ndaha'oi. Nikaġi. Ji ki a'e te ji ra'oro. Ji kaġamo, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁰ Onhi'igirē ga hepiukari ġa pe opoa opya reheve. ⁴¹ Gworygworyva ġwaramo ġa ndog-weroviari ve. A'ereki ġa e'i oyvyteri pe onhi-momby'avo: “Po Jesus'ga tuhē, a'ero pyry hete!” ei ġa. Ga nhimomby'arame Jesus'ga ei ġa pe:

—Ndaperekoi pe mbatera? Ta'u ji.

⁴² Pira ġa imondoi ga pe a'ero hehyripyra heiretea reheve. ⁴³ Ipyhyga ga i'ui ġa gwepiagame.

⁴⁴ Aerē ga ei ġa pe:

—Ymya'ĩ ji nhimombe'umbe'ui pe me jiruvame pe pyri. A'e ji pe me: Moisésva'ea remimbo'eagwera aherembikwatijariipyra ji mombe'u Tupana'ga nhi'igā mombe'uharava'ea rembikwatijariipyra pavēi, a'e ji pe me. Ji mombe'ui no ikwatijariipyra Salmos, a'e ji ikwehe. Tako pa ti ji ikwatijariipyra rupi nehē – kiroki a'ea

ji mombe'u, a'ea'e ji pe me ikwehe, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁵ Kiro ga ikwahavukari ġa pe Tupana'ga nhi'ġa aherembikwatijaripyra. ⁴⁶ Imombe'gwovo ga ei:

—Ikwatijaripyra e'i: “Tahahy ti Cristo'ga pe. Omano po ti ga nehē. Mokōi okira py'rovo ti ga tokwerava'ja gwyvyagwera hugwi. ⁴⁷ Cristo'gareheva'ero ti ġa tomombe'u katu Cristo'ga yvyakotyve'ġa gwyriveve'ġa pe nhaporemo. Te'i ti ġa ġa pe: ‘Tapevy'ari ti pejikote'varuhua rehe pejipohia jugwi herojijyjijyita pejeaporoġita. A'ero po ti Tupana'ga imombohetei pendekote'varuhua pe hugwi nehē ikwahava'jave'yma nehē.’ A'ea po ti ġa tomombe'u katu Jerusalémmeve'ġa pe na'ē. Aerē po ti ġa tomombe'u katu ojipe'ġa pe nhaporemo.” A'ea ikwatijaripyra e'i, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁸ —Oro pe, ei Jesus'ga ġa pe. A'ea pe ikwahapavi. A'ero ti pemombe'u. ⁴⁹ Ji rendu ti! ei Jesus'ga. Ymyahū Tupana'ga ei: “Jira'uva po ti pe pojykai nehē,” ei jiruva'ga pe me, ei Jesus'ga. Pepyta ti cidade de Jerusalém me gara'uva rura pota aerē po ti gara'uva tuhu nehē javo. A'ero jihi po ti gara'uva mondoukari yvaga hugwi pe pojykauka jupe pe mbopopoakaruka nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga rerohohava yvaga pype
(*Marcos 16.19-20; Atos 1.9-11*)

⁵⁰ A'ero Jesus'ga hoi ġa nenonde ġa nderogwovo cidade de Betânia kotyi ve. Opoa mondovo ġa pe ga ei Tupana'ga pe:

—Emombyry ti ġa pe.

⁵¹ Onhi'ğa ve Tupana'ga pe ga hoi ğa hugwi. Kiro garerohohava yvaga pype.

⁵² Ombohete ğa ga. Kirẽ ğa jivyri ogwovo Jerusalém me gworygworyhetero. ⁵³ Nane'ymi ğa hoi opytavo ojatykahavuhua pype Tupana'ga mboheteavo ndepyry hete nde javo.

Tupana'ga nhi'iga
New Testament in Tenharim (BR:pah:Tenharim)

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tenharim

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tenharim [pah], Brazil

Copyright Information

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tenharim

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

3eb8a851-f633-5209-8712-862a9511e134